

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η πρωτοβουλία για την οργάνωση των Σταυροφοριών προήλθε από τους ισχυρούς φεουδάρχες της Δυτικής Ευρώπης.
2. Το έργο της ανάκτησης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους έφερε σε πέρας ο αυτοκράτορας της Νικαίας Μιχαήλ Παλαιολόγος.
3. Η Ρωσία φιλοδόξησε να γίνει κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων και πολιτικών ιδεών του Βυζαντίου μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.
4. Μετά την εφεύρεση της τυπογραφίας όλα τα πληθυσμιακά στρώματα της Δυτικής Ευρώπης ήρθαν σε επαφή με τις νέες εξελίξεις στις επιστήμες.
5. Το κίνημα του Λουθήρου υπήρξε ο πυρήνας μιας ευρύτερης μεταρρυθμιστικής έκρηξης σε όλη τη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 5)

(II) Να συμπληρώσετε τα κενά στο παρακάτω απόσπασμα επιλέγοντας τα κατάλληλα στοιχεία από αυτά που δίνονται στην παρένθεση. Τρία (3) στοιχεία περισσεύουν:

(σλαβικοί, μεταναστευτική, στρατιωτικοποίηση, ασιατικοί, εποικιστική, Θράκης, Μ. Ασίας, θεμάτων)

«Από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι. η _____ (1)_____ της βυζαντινής κοινωνίας εκφράζεται με την εμφάνιση των οικογενειακών επωνύμων και την οικοδόμηση πολλών κάστρων. Με τη δημιουργία ναυτικών _____ (2)_____ η αυτοκρατορία κατόρθωσε να θωρακίσει τις παράλιες περιοχές, αλλού σε μικρότερο και αλλού σε μεγαλύτερο βάθος. Ιδιαίτερες δυσχέρειες αντιμετώπιζε η αυτοκρατορία στις ευρωπαϊκές επαρχίες της, όπου είχαν εγκατασταθεί πολλοί _____ (3)_____ πληθυσμοί. Το Βυζαντινό κράτος, για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, εφάρμοσε μια _____ (4)_____ πολιτική στο πλαίσιο της οποίας πολλοί μικρασιατικοί πληθυσμοί μετακινήθηκαν και εγκαταστάθηκαν στις επαρχίες της _____ (5)_____, της Μακεδονίας και της Νότιας Ελλάδας.»

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, Ένδοξη Επανάσταση (1688)*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Σε ποια θεολογικά και δογματικά ζητήματα στηρίχθηκε η διαμάχη που οδήγησε στο Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών το 1054 και ποια ήταν η κύρια αιτία του;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η νέα αντίληψη της Αναγέννησης σχετικά με την αγωγή και την επιστήμη;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) 1= στρατιωτικοποίηση, 2= θεμάτων, 3= σλαβικοί, 4= εποικιστική, 5= Θράκης

1.β. *αλληλέγγυον*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Ο φόρος των γεωργών που εγκατέλειπαν... αγροτών της κοινότητας. [...]»
Ένδοξη Επανάσταση (1688): Κεφάλαιο 7. 1 Ο Διαφωτισμός, «[...] Η Αγγλία... σε συνθήκες φιλελευθερισμού. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα... να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2 Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, Μια νέα αντίληψη για την αγωγή και την επιστήμη, «[...] Στη φράση του Έρασμου... την εμπειρία και το πείραμα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Την εικονομαχική πολιτική εγκαινίασαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία οι:

- α. Παλαιολόγοι
- β. Μακεδόνες
- γ. Κομνηνοί
- δ. Ίσαυροι

2. Σκλαβηνίες ονομάζονται νησίδες σλαβικού πληθυσμού σε εδάφη:

- α. της Χερσονήσου του Αίμου
- β. της Ιταλικής Χερσονήσου
- γ. βόρεια του Δούναβη
- δ. της Μικράς Ασίας

3. Στη διάρκεια του 10^{ου} και του 11^{ου} αι. μ.Χ. τον κορμό του πληθυσμού αποτελούν οι:

- α. μεγαλογαιοκτήμονες
- β. εμποροβιοτέχνες
- γ. ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες
- δ. εξαρτημένοι πάροικοι

4. Στην κοινωνική πυραμίδα της φεουδαρχίας:

- α. δεν εντάσσονταν οι κληρικοί
- β. κάτοχοι φέουδων μπορούσαν να είναι και εκκλησιαστικοί άρχοντες
- γ. οι άμεσοι υποτελείς του βασιλιά αποτελούσαν την πολυπληθέστερη ομάδα
- δ. δεν υπήρχαν δούλοι

5. Ο ιδανικός άνθρωπος της Αναγέννησης:

- α. αφιερώνεται στη μελέτη των κλασικών γραμμάτων
- β. αφιερώνεται στη μελέτη των επιστημών

- γ. ενδιαφέρεται μόνο για τις τέχνες
- δ. διαμορφώνει μια πολύπλευρη προσωπικότητα

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. εξάπλωση της εικονομαχικής πολιτικής στο θέμα της Ελλάδος
- β. Ζ' Οικουμενική Σύνοδος
- γ. σεισμός μεταξύ Θήρας και Θηρασίας
- δ. σύνοδος της Ιέρειας
- ε. απομάκρυνση της εικόνας του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη των ανακτόρων

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος (870-879), συγχωροχάρτια.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε τους τρόπους με τους οποίους ασκούσε τη διπλωματία το Βυζαντινό κράτος.

(μονάδες 12)

2.β. Για ποιον λόγο και με ποιον τρόπο αντέδρασαν οι αντιπρόσωποι της Τρίτης Τάξης κατά τη σύγκληση των Γενικών Τάξεων στη Γαλλία το 1789;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1δ, 2α, 3γ, 4β, 5δ

(II) γ-ε-α-δ-β

1.β. *Πρόχειρος Νόμος:* Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος νόμου... ασκεί αρνητική κριτική σ' αυτήν. [...]»

συγχωροχάρτια: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] Σε μια εποχή, κατά την οποία... τα λεγόμενα συγχωροχάρτια. [...]»

Δεκτή είναι επίσης η πιθανή συμπλήρωση από το β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Ο Λούθηρος διαμαρτυρόμενος... και σε άλλα δογματικά ζητήματα. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Η βυζαντινή διπλωματία... ο εκχριστιανισμός άλλων λαών. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, β. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789) Η σύγκληση των Γενικών Τάξεων, «[...] Όταν άρχισε τις εργασίες της... μετατράπηκε σε Συντακτική. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η φορολογική πολιτική του Αλεξίου Κομνηνού επιδείνωσε ακόμη περισσότερο τη θέση του λαού και ιδίως των αγροτών.
2. Η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας ανέλαβε, έναντι αμοιβής, να μεταφέρει με τον στόλο της στην Ανατολή και να εφοδιάζει με τρόφιμα τους Σταυροφόρους επί ένα έτος.
3. Το 1261 ο Μιχαήλ Παλαιολόγος συνήψε με τους Βενετούς συνθήκη σε αντάλλαγμα πολεμικής βοήθειας κατά των Γενουατών.
4. Σημαντικός παράγοντας της εξάπλωσης των Οθωμανών ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις.
5. Στη Γερμανία, μετά την Ειρήνη της Αυγούστας, επικράτησε παντού το προτεσταντικό δόγμα.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Λογοθέτης του Γενικού	α. ευθύνη για την υποδοχή ξένων πρεσβευτών στο Βυζαντινό κράτος
2. Χαλίφης	β. ιδιαίτερα σημαντικό αξίωμα στο Φραγκικό κράτος
3. αυλάρχης	γ. από τον 10 ^ο αι. μονοπωλούν τα κυριότερα στρατιωτικά και πολιτικά αξιώματα στο Βυζαντινό κράτος
4. βασιλικοί	δ. τοποτηρητής του Προφήτη Μωάμεθ
5. Λογοθέτης του Δρόμου	ε. εκδιώχθηκε από τη Μέκκα και κατέφυγε στη Μεδίνα, όπου ίδρυσε μια κοινότητα πιστών
	στ. ευθύνη των οικονομικών στο Βυζαντινό κράτος

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Τρίτη Ρώμη, Ομολογία της Αυγούστας*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες συνθήκες οδήγησαν στην επικράτηση της «ελέω Θεού βασιλείας» στη Δυτική Ευρώπη και τι σήμαινε αυτό για τις σχέσεις Εκκλησίας- Κράτους;

(μονάδες 13)

2.β. Να εξηγήσετε τον ρόλο που διαδραμάτισε η τυπογραφία στη διάδοση της Αναγέννησης.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) 1στ, 2δ, 3β, 4γ, 5α

1.β. *Τρίτη Ρώμη:* Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων... το βυζαντινό τελετουργικό. [...]»
Ομολογία της Αυγούστας: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε... Ομολογία της Αυγούστας. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγίων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Ο πάπας, απειλούμενος... συνδέθηκε στενά με το Βασίλειο των Φράγκων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού... μακριά από τις εξελίξεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Λέων Γ΄	α. άσκησε κερδοσκοπική οικονομική πολιτική
2. Κωνσταντίνος Ε΄	β. ορίστηκε επικεφαλής της βυζαντινής αντιπροσωπείας στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας
3. Κάρολος Μαρτέλος	γ. προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τις καταχρήσεις των δυνατών
4. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	δ. με διαταγή του ο στρατός απομάκρυνε από τη Χαλκή Πύλη των ανακτόρων μια εικόνα του Χριστού
5. Ανδρόνικος Α΄	ε. αναχαίτισε την πορεία των Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας
	στ. επί της βασιλείας του κορυφώθηκε η εικονομαχία

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- β. Άλωση της Κωνσταντινούπολης
- γ. Τέταρτη Σταυροφορία
- δ. Εικονομαχία
- ε. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, Συνθήκη του Καμποφόρμιο (17 Οκτωβρίου 1797).*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η πνευματική επίδραση που άσκησε το Βυζάντιο στη Ρωσία, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες περιοχές της Ευρώπης και για ποιον λόγο υπήρξαν εστίες της Αναγέννησης;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1δ, 2στ, 3ε, 4α, 5γ

(II) δ-α-γ-ε-β

1.β. τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Η Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

Συνθήκη του Καμποφόρμιο (17 Οκτωβρίου 1797): Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, ε. Το τέλος της Επανάστασης, «[...] Ο Ναπολέων, επικεφαλής των γαλλικών στρατευμάτων, ανάγκασε... από τα στρατεύματα του Ναπολέοντα. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων... το βυζαντινό τελετουργικό. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, α. Οι νέοι δρόμοι δημιουργίας, «[...] δεν είναι τυχαίο ότι... καινούργιο κόσμο. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. «Θέματα» στο Βυζάντιο ονομάζονται:

- α. διοικητικές περιφέρειες του Βυζαντινού κράτους
- β. εγκαταστάσεις Σλάβων στην επικράτεια του Βυζαντινού κράτους
- γ. μεγάλες εκτάσεις γης που ανήκουν αποκλειστικά στην Εκκλησία
- δ. μεγάλες εκτάσεις γης που ανήκουν αποκλειστικά στον Βυζαντινό αυτοκράτορα

2. Ιδεολογική βάση του κινήματος της εικονομαχίας ήταν:

- α. οι θρησκευτικές απόψεις της Εκκλησίας της Ρώμης
- β. οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων των ανατολικών επαρχιών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας
- γ. οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων
- δ. ένας σεισμός μεταξύ Θήρας και Θηρασίας

3. Ο Ιωάννης Βατάτζης:

- α. επέβαλε δυσβάσταχτη φορολογία στους φτωχούς
- β. ίδρυσε την αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
- γ. ανέκτησε την Κωνσταντινούπολη από τους Λατίνους
- δ. κατέστησε την αυτοκρατορία της Νίκαιας διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη

4. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται:

- α. ο Προφήτης Μωάμεθ
- β. ο Οσμάν ή Οθμάν
- γ. ο Μουράτ Α΄
- δ. ο Βαγιαζήτ

5. Μετά την εμφάνιση της τυπογραφίας πρόσβαση στη γνώση είχαν:

- α. οι κάτοικοι των επαρχιών της Δυτικής Ευρώπης

- β. όλα τα στρώματα του πληθυσμού των κρατών της Δυτικής Ευρώπης
- γ. οι κάτοικοι των πόλεων της Δυτικής Ευρώπης
- δ. οι κληρικοί της Δυτικής Ευρώπης

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Σύνοδος του Τρέντο
- β. αφορισμός του Λουθήρου από τον πάπα
- γ. Ειρήνη της Αυγούστας
- δ. εφεύρεση της τυπογραφίας από τον Ιωάννη Γουτεμβέργιο
- ε. Ομολογία της Αυγούστας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα, κοινωνικό συμβόλαιο (Τζον Λοκ).*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα πήρε ο Κάρολος ο Μέγας για την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες σημαντικές μεταβολές επέφερε η Γαλλική Επανάσταση στον πολιτικό τομέα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1α, 2β, 3δ, 4β, 5γ

(II) δ-β-ε-γ-α

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Ο Μωάμεθ, ένας πολυταξιδεμένος... χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα). [...]»

Κοινωνικό συμβόλαιο (Τζον Λοκ): Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Ο Λοκ διατύπωσε την αρχή του κοινωνικού συμβολαίου, ότι δηλαδή...της επανάστασης. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση... παράγοντα συνοχής και ενότητας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, ζ. Ο χαρακτήρας και το έργο της Επανάστασης, «[...] Στον πολιτικό τομέα... θέσπιση Αστικού Δικαίου (Ναπολεόντειος Κώδικας, 1804). [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Σλάβοι ήταν εγκατεστημένοι στις αρχές του 6^{ου} αι. στα βόρεια του Δούναβη και πραγματοποιούσαν επιδρομές στα εδάφη της βυζαντινής αυτοκρατορίας.
2. Τα πρώτα *θέματα* οργανώθηκαν στη Μ. Ασία περί τα μέσα του 7^{ου} αιώνα.
3. Η σύνοδος της Ιέρειας (754) καταδίκασε την εικονομαχία.
4. Η στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας εκφράζεται αποκλειστικά με την οικοδόμηση πολλών κάστρων.
5. Η *Επαναγωγή* είναι μια συλλογή νομοθετημάτων που καθορίζουν με ακρίβεια τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Καρδινάλιος Ουμβέρτος	α. πρώτος περίπλους της γης
2. Βοννιφάτιος Μομφερατικός	β. έφτασε στο ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας το 1487
3. Ιωάννης Γουτεμβέργιος	γ. εκπρόσωπος της Ρώμης στις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στο Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
4. Βαρθολομαίος Ντιάζ	δ. αρχηγός των φεουδαρχών κατά την Δ΄ Σταυροφορία
5. Χριστόφορος Κολόμβος	ε. εφηύρε την τυπογραφία
6. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον*, *γενίτσαροι*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των αραβικών κατακτήσεων ως προς τον ρόλο του Βυζαντίου στη Μεσόγειο και τη σχέση Αράβων και Βυζαντινών;

(μονάδες 12)

2.β. Τζον Λοκ και Ρουσσό: να συγκρίνετε τις απόψεις των δύο εκπροσώπων του Διαφωτισμού αναφορικά με το *κοινωνικό συμβόλαιο*.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II) 1γ, 2δ, 3ε, 4β, 5 -, 6α

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Ο φόρος των γεωργών που εγκατέλειπαν... αγροτών της κοινότητας. [...]»

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των υπέων τιμαριούχων... υπαλλήλων και στρατιωτών. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις έθεσαν τέρμα... μικρασιατικών πληθυσμών. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Στο χώρο των πολιτικών ιδεών... δικαίωμα της αντίστασης και της επανάστασης [...]» και «[...] Ο Ρουσσό στο έργο του Κοινωνικό Συμβόλαιο... ριζική αναμόρφωση της κοινωνίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. έξαρχος	α. ονομάστηκαν ο Πιπίνος και οι γιοί του
2. Καδής	β. τοποτηρητής του Μωάμεθ και υπεύθυνος για την εφαρμογή του Κορανίου
3. Χαλίφης	γ. συγκέντρωσε στο πρόσωπό του στρατιωτικές και πολιτικές αρμοδιότητες
4. πιστός εν Χριστώ βασιλεύς	δ. ονομάστηκε για πρώτη φορά ο Ηράκλειος
5. πατρίκιοι των Ρωμαίων	ε. στέφθηκε από τον πάπα ο γιος του Καρόλου Μαρτέλου, Πιπίνος
6. ελέω Θεού βασιλεύς των Φράγκων	

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
- β. μάχη στο Πουατιέ της Γαλλίας
- γ. στέψη του Καρλομάγνου στη Ρώμη
- δ. εγκατάσταση των Οθωμανών στην Προύσα
- ε. ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *γλαγγολιτικό αλφάβητο, Διαφωτισμός ή Αιώνας των Φώτων (1688-1789)*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς διαμορφώθηκαν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις κατά τη διάρκεια του 10^{ου} αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Γιατί υπογράφηκε η Συνθήκη του Καμποφόρμιο (1789) και ποια τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2-, 3β, 4δ, 5α, 6ε

(II) β-γ-ε-δ-α

1.β. γλαγολιτικό αλφάβητο: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Ο Κωνσταντίνος επινόησε το λεγόμενο γλαγολιτικό αλφάβητο... στους δύο αυτούς ιεραποστόλους. [...]»

Διαφωτισμός ή Αιώνας των Φώτων (1688-1789): Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, α. Το πλαίσιο διαμόρφωσής του, «[...] Η τάση για πολιτικές... του Διαφωτισμού ή Αιώνα των Φώτων (1688-1789). [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια του 10^{ου} αι. αναπτύχθηκαν... για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, ε. Το τέλος της Επανάστασης, «[...] Ο Ναπολέων, επικεφαλής των γαλλικών στρατευμάτων... τα στρατεύματα του Ναπολέοντα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο οι ελεύθεροι αγρότες ήταν οργανωμένοι σε κοινότητες χωρίων.
2. Μετά τη στέψη του, τα Χριστούγεννα του 800, ο Κάρολος ο Μέγας επέλεξε ως έδρα του τη Ρώμη.
3. Ο Λογοθέτης του Δρόμου, στενός συνεργάτης του αυτοκράτορα, ήδη από τον 7^ο αιώνα, ήταν υπεύθυνος για την υποδοχή ξένων πρεσβευτών.
4. Το σύστημα της φεουδαρχίας αναπτύχθηκε στη διάρκεια του 8^{ου} αιώνα, μετά την κατάρρευση της δυναστείας των Μεροβιγγείων.
5. Στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439) ο Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος αρνήθηκε την πλήρη υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία.

(μονάδες 5)

(II) Να συμπληρώσετε τα κενά στο παρακάτω απόσπασμα επιλέγοντας τα κατάλληλα στοιχεία από αυτά που δίνονται στην παρένθεση. Τρία (3) στοιχεία περισσεύουν:

(Μακεδόνες, Ρώμης, ανατολικών, Ίσαυροι, ανεικονικές, δυτικών, αραβικά, Κωνσταντινούπολης)

«Οι δύο πρώτοι _____(1)_____ (Λέων Γ' και Κωνσταντίνος Ε') υπήρξαν οι πρωτεργάτες του κινήματος της Εικονομαχίας. Ιδεολογική βάση του κινήματος αυτού ήταν οι _____(2)_____ αντιλήψεις των κατοίκων των _____(3)_____ επαρχιών. Την περίοδο αυτή η Βυζαντινή αυτοκρατορία αντιμετώπιζε κρίσιμες καταστάσεις: τα _____(4)_____ πλοία όργωναν τις βυζαντινές θάλασσες και λεηλατούσαν ακτές, νησιά και πόλεις. Η εικονομαχική πολιτική των βυζαντινών αυτοκρατόρων βρήκε αντίθετη την εκκλησία της _____(5)_____ με αρνητικές συνέπειες για τις σχέσεις της αυτοκρατορίας με τη Δύση.»

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (στο Ισλάμ), προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι επιχειρήσεις των Πορτογάλων θαλασσοπόρων για την ανακάλυψη του θαλάσσιου δρόμου προς τις Ινδίες;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιος είναι ο θεμελιωτής του οικονομικού φιλελευθερισμού και ποιες απόψεις διατυπώνει στο έργο του;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) 1= Ίσαυροι, 2= ανεικονικές, 3= ανατολικών, 4= αραβικά, 5= Ρώμης

1.β. ιερός πόλεμος (στο Ισλάμ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ιδιαίτερη σημασία... εξάπλωσης του Ισλάμ. [...]»

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... έκταση της πρόνοιας που τους είχε παραχωρηθεί. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο προς τις Ινδίες, «[...] Οι πορτογάλοι θαλασσοπόροι οργάνωσαν... προς τις Ινδίες ήταν μια πραγματικότητα. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 2. Οικονομικές εξελίξεις, β. Οι οικονομικές θεωρίες, «[...] Θεμελιωτής του οικονομικού φιλελευθερισμού είναι ο Σκώτος Άνταμ Σμιθ... όπου είχε προχωρήσει η εκβιομηχάνιση. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η οριστική αναστήλωση των εικόνων σήμαινε για το Βυζάντιο:

- α. την υιοθέτηση των ανεικονικών αντιλήψεων από την επίσημη Εκκλησία
- β. την αποτυχία της Εκκλησίας να υποτάξει στη βούλησή της το Κράτος
- γ. τον οριστικό διαχωρισμό Κράτους-Εκκλησίας
- δ. την αποτυχία του Κράτους να υποτάξει στη βούληση του την Εκκλησία

2. Την πολιτική παραχώρησης εμπορικών προνομίων στους Βενετούς εγκαινίασε ο:

- α. Βασίλειος Β΄ Μακεδών
- β. Ηράκλειος
- γ. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
- δ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός

3. Αρχικός προορισμός των σταυροφόρων της Δ΄ Σταυροφορίας ήταν η:

- α. Ιερουσαλήμ
- β. Αίγυπτος ή η Συρία
- γ. Θεσσαλονίκη
- δ. Κωνσταντινούπολη

4. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ευρωπαϊκή κοινωνία του 14^{ου} αι. ήταν:

- α. η οικονομική κρίση
- β. οι φυσικές καταστροφές
- γ. η μείωση των γεννήσεων
- δ. ο Μαύρος Θάνατος (επιδημία βουβωνικής πανώλης)

5. Η στροφή προς τη βαθύτερη γνώση των ελληνικών και λατινικών γραμμάτων και της αρχαιότητας κατά την Αναγέννηση ονομάστηκε:

- α. αρχαιογνωσία

- β. κλασικισμός
- γ. ανθρωπισμός
- δ. καθολικισμός

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. ο Λούθηρος αφορίζεται ως αιρετικός από τον πάπα
- β. ο Μιχαήλ Παλαιολόγος στέφεται για δεύτερη φορά αυτοκράτορας ως Μιχαήλ Η΄
- γ. ο γιος του Καρόλου Μαρτέλου Πιπίνος στέφεται «ελέω Θεού βασιλέας» των Φράγκων
- δ. το εικονομαχικό διάταγμα του Λέοντα Γ΄ Ισαύρου βρίσκει αντίθετη την Εκκλησία της Ρώμης
- ε. ο Καρλομάγνος στέφεται στη Ρώμη «Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους»

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ανεικονικές αντιλήψεις, ιερά εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η δομή της φεουδαρχικής κοινωνίας στη Δυτική Ευρώπη κατά τον Μεσαίωνα;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς οδηγήθηκαν οι Γάλλοι στην ψήφιση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη το 1789 και ποια η σημασία της;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1δ, 2α, 3β, 4δ, 5γ

(II) δ-γ-ε-β-α

1.β. ανεικονικές αντιλήψεις: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] (Οι ανεικονικές αντιλήψεις αποτέλεσαν ιδεολογική βάση του κινήματος της εικονομαχίας στις ανατολικές επαρχίες του Βυζαντινού κράτους, δεδομένου ότι οι κάτοικοι των περιοχών αυτών) στηρίζονταν στο επιχείρημα ότι η απεικόνιση... ως καθαρά πνευματικής θρησκείας. [...]»

Ιερά εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Η Θρησκευτική μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η Ιερά Εξέταση: Παράλληλα... στην πυρά. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας... ως κινητά αντικείμενα. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, β. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789), «[...] Στις 14 Ιουλίου... υπό τον έλεγχο των επαναστατών. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Την Τέταρτη Σταυροφορία κήρυξε ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄.
2. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας ιδρύθηκε από τους Μεγάλους Κομνηνούς αμέσως μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους (1204).
3. Η μάχη της Άγκυρας (1402) επίσπευσε την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.
4. Κύριος μοχλός των κοινωνικών μεταβολών που δρομολόγησαν οι Ανακαλύψεις ήταν η αστική τάξη.
5. Έργο του Συμβουλίου Λογοκρισίας που ίδρυσε η Καθολική Εκκλησία στη Ρώμη, στο πλαίσιο της Αντιμεταρρύθμισης, ήταν η σύνταξη ενός καταλόγου απαγορευμένων βιβλίων θεολογικού περιεχομένου.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Τα πρώτα «θέματα»	α. διαίρεσε τη φραγκική επικράτεια σε 200 περίπου κομητείες.
2. Τον Μάρτιο του 843	β. συγκλήθηκε η σύνοδος της Ιέρειας που καταδίκασε τη λατρεία των εικόνων.
3. Ο Πιπίνος	γ. οργανώθηκαν στη Μ. Ασία περί τα μέσα του 7 ^{ου} αι.
4. Ο Κάρολος ο Μέγας	δ. στέφθηκε από τον πάπα ελέω Θεού βασιλέας των Φράγκων (754).
5. Οι πρόνοιες	ε. δεν αποτελούσαν ιδιοκτησία του προνοιαρίου αλλά του κράτους. στ. συγκλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη η σύνοδος που αποφάσισε την αποκατάσταση των εικόνων.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *καραβέλα, μετακένωση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης: με ποιες ενέργειες ο αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος επιχείρησε να αναζητήσει βοήθεια από τη Δύση και ποιο ήταν το αποτέλεσμα των προσπαθειών αυτών;

(μονάδες 12)

2.β. Σύνταγμα των Ηνωμένων Πολιτειών (1787): σε ποια βασική αρχή στηρίζεται και τι προβλέπει ως προς τη μορφή διακυβέρνησης του κράτους και τον τρόπο ρύθμισης των σχέσεων μεταξύ των επιμέρους πολιτειακών οργάνων;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) 1γ, 2στ, 3δ, 4α, 5ε

1.β. καραβέλα: Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας συνέβαλε... ωκεανούς. [...]»

μετακένωση: Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, δ. Οι επιδράσεις του Διαφωτισμού, «[...] Ο Κοραής υποστηρίζει τη μετακένωση... παιδαγωγικές του απόψεις. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Το 1425 έγινε αυτοκράτορας ο Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος... η καλύπτρα των Λατίνων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 3. Η Αμερικανική επανάσταση, γ. Η γέννηση ενός νέου κράτους, «[...] Το Σύνταγμα αυτό... είναι ανεξάρτητη. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο αυτοκράτορας Ηράκλειος:

α. διατήρησε τους παλαιούς ρωμαϊκούς τίτλους: *Imperator Romanorum*, *Caesar* και *augustus*

β. υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο *βασιλεύς* διατηρώντας συγχρόνως τους ρωμαϊκούς τίτλους *Imperator Romanorum*, *Caesar* και *augustus*

γ. υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο *βασιλεύς* με την προσθήκη *πιστός εν Χριστώ* εγκαταλείποντας τους ρωμαϊκούς τίτλους *Imperator Romanorum*, *Caesar* και *augustus*

δ. δεν έκανε καμία αλλαγή ως προς τον τρόπο τιτλοφορίας του

2. Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα αποτελεί την αφετηρία:

α. της δημόσιας διδασκαλίας του Μωάμεθ για τη νέα θρησκεία

β. του ιερού πολέμου

γ. του χρονολογικού συστήματος των Αράβων

δ. της νεότερης ιστορίας των Οθωμανών

3. Η αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία:

α. οδήγησε στην υπαγωγή των Σλάβων της Μοραβίας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

β. απέτυχε, αφού οι μαθητές του Κυρίλλου και του Μεθοδίου εκδιώχθηκαν από τον φραγκικό κλήρο

γ. πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία του πάπα

δ. οδήγησε στην επινόηση αλφαβήτου για τη σλαβονική γλώσσα και έθεσε τις βάσεις της εθνικής φιλολογίας των Σλάβων

4. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός:

α. κατάργησε τον θεσμό των θεμάτων στην αυτοκρατορία

β. καθιέρωσε τον θεσμό της πρόνοιας

- γ. μείωσε τον αριθμό των αξιωμάτων
- δ. εφάρμοσε πολιτική μείωσης των φόρων

5. Μια σημαντική συνέπεια των γεωγραφικών ανακαλύψεων ήταν ότι:

- α. η κεντρική και ανατολική Ευρώπη έγιναν το κέντρο των διεθνών εξελίξεων
- β. το κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας μετατοπίστηκε από την Ευρώπη στην Ασία
- γ. η φεουδαρχική δομή της οικονομίας ενισχύθηκε
- δ. το κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας μετατοπίστηκε από τη Μεσόγειο στον Ατλαντικό Ωκεανό και τη Βόρεια θάλασσα

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- β. κίνημα του ανθρωπισμού
- γ. Εκατονταετής Πόλεμος
- δ. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση
- ε. Τέταρτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, Βαστίλλη (Γαλλική Επανάσταση)*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Η περίοδος από το 1270 περίπου έως το 1330 ήταν περίοδος κρίσης: να τεκμηριώσετε την παραπάνω ιστορική διαπίστωση αναφέροντας δύο λόγους.

(μονάδες 12)

2.β. Ποιο ήταν το πολιτικό-επαναστατικό όραμα του Ρήγα Βελεστινλή και μέσα από ποια έργα το διατυπώνει;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2γ, 3δ, 4β, 5δ

(II) α-ε-γ-β-δ

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Η Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Η κυρίαρχη τάξη ενοποιείται... την αυτοκρατορική εύνοια. [...]»

Βασίλλη (Γαλλική Επανάσταση): Κεφάλαιο 7, 4. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789) Το τέλος του Παλαιού Καθεστώτος, «[...] (Η Βασίλλη αποτελεί) σύμβολο της απολυταρχικής καταπίεσης, αφού χρησίμευε ως φυλακή για τους αντιφρονούντες[...]». Δεκτή επίσης η πιθανή αναφορά εκ μέρους των μαθητών/τριών ότι η άλωση της Βασίλλης στις 14 Ιουλίου 1789 σηματοδοτεί την εξέγερση του λαού του Παρισιού ενάντια στο Παλιό Καθεστώς.

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η περίοδος από το 1270... στη Γαλλία και την Αγγλία. [...]» Ελεύθερη επιλογή και κριτικός σχολιασμός δύο αιτίων.

2.β. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, δ. Οι επιδράσεις του Διαφωτισμού- Η απήχηση στον ελλαδικό χώρο και στη Βαλκανική, «[...] Εμπνευσμένος ο Ρήγας... Ελληνικής Δημοκρατίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Λογγοβάρδοι ή Λομβαρδοί, υπό την πίεση των Αβάρων, μετανάστευσαν και κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Ιταλίας.
2. Ο Κύριλλος μετέφρασε την Αγία Γραφή στα σλαβονικά.
3. Οι Οθωμανοί κατέστησαν φόρου υποτελή την Πελοπόννησο, πριν προχωρήσουν στην πολιορκία της Κωνσταντινούπολης.
4. Στην αναβίωση των ελληνικών γραμμάτων στη Δύση συνέβαλαν και Έλληνες λόγιοι που παρέμειναν στην Κωνσταντινούπολη μετά την Άλωση.
5. Οι καθολικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, πρωτοστάτησαν στις πολιτειακές μεταβολές.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Ισλάμ	α. εκκλησιαστική μεταρρύθμιση
2. Κάρολος ο Μέγας	β. πρόνοιες
3. Κύριλλος και Μεθόδιος	γ. τελετή της περιβολής
4. Μιχαήλ Κηρουλάριος	δ. θεοκρατικό κράτος
5. φεουδαρχία	ε. εκχριστιανισμός των Σλάβων
	στ. Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες (βυζαντινού χωρίου), καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε ποια προβλήματα προκάλεσαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία οι επιδρομές των Αβάρων και των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου.

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης ως προς τη διαμόρφωση εθνικών ταυτοτήτων και την προώθηση πολιτειακών μεταβολών και γενικότερων εξελίξεων στην Ευρώπη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1δ, 2α, 3ε, 4στ, 5γ

1.β. *ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες (βυζαντινού χωρίου):* Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η μεσαία τάξη, «[...] Τον κορμό του πληθυσμού αποτελούν οι ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες... οδυνηρή ελευθερία. [...]»

καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού-Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού... υπεύθυνο για τη μοίρα του. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας, α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Οι Σλάβοι ήταν εγκατεστημένοι... μετά τις λεηλασίες, συνήθιζαν να επιστρέφουν στις βάσεις τους. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Το μεταρρυθμιστικό κίνημα συνδέθηκε... αναπτυξιακούς ρυθμούς της Αγγλίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η εικονομαχική πολιτική των Ισαύρων:

α. βασιζόταν στις θρησκευτικές αντιλήψεις των αυτοκρατόρων

β. στόχευε στη συμφιλίωση της κεντρικής εξουσίας με το θέμα της Ελλάδος

γ. στόχευε στη συμφιλίωση της κεντρικής εξουσίας με τους πληθυσμούς των ανατολικών επαρχιών

δ. προέκυψε ως συνέπεια ενός καταστροφικού σεισμού μεταξύ Θήρας και Θηρασίας

2. Ο αγώνας κατά των *δυνατών* υπήρξε μια από τις σημαντικότερες πλευρές της εσωτερικής πολιτικής των:

α. Ισαύρων

β. Μακεδόνων

γ. Κομνηνών

δ. Παλαιολόγων

3. Ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) στέφθηκε:

α. τα Χριστούγεννα του 800 στο Άαχεν «Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ», κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους

β. το 754 «ελέω Θεού βασιλεύς» των Φράγκων

γ. τα Χριστούγεννα του 800 στη Ρώμη «ελέω Θεού βασιλεύς» των Φράγκων

δ. τα Χριστούγεννα του 800 στη Ρώμη «Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ», κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους

4. Στην κοινωνική πυραμίδα του φεουδαρχικού συστήματος, οι πάροικοι:

α. αποτελούσαν τη μειονότητα των αγροτών και απολάμβαναν περιορισμένη ελευθερία

β. δεν μπορούσαν να νυμφευθούν χωρίς την άδεια του φεουδάρχη

γ. αποτελούσαν την πλειονότητα των αγροτών και απολάμβαναν αυξημένη ελευθερία

δ. μπορούσαν να νυμφευθούν χωρίς την άδεια του φεουδάρχη

5. Η ιδέα της σταυροφορίας:

α. προήλθε από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες

β. γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του 15^{ου} αιώνα

γ. προσέφερε στον παπισμό την ευκαιρία να ενισχύσει τη θέση του έναντι των Γερμανών ηγεμόνων

δ. προσέφερε στον παπισμό την ευκαιρία να ενισχύσει τη θέση του έναντι των βυζαντινών αυτοκρατόρων

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

α. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

β. οικοδόμηση στις ευρωπαϊκές ακτές των στενών του Βοσπόρου του φρουρίου Ρούμελη-Χισάρ

γ. άλωση της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς

δ. Σύνοδος της Φερράρας-Φλωρεντίας

ε. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιππείς-τιμαριούχοι (Οθωμανοί), Ειρήνη της Αυγούστας.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε τι ήταν οι σκλαβηνίες και ποιος ήταν ο χαρακτήρας τους.

(μονάδες 13)

2.β. Ποια χαρακτηριστικά απέκτησε η συνταγματική μοναρχία στη Γαλλία σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1791;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2β, 3δ, 4β, 5γ

(II) ε-δ-β-α-γ

1.β. *ιππείς-τιμαριούχοι (Οθωμανοί):* Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις... επιθυμία τους για κατακτήσεις. [...]»

Ειρήνη της Αυγούστας: Κεφάλαιο 6, 4. Η Θρησκευτική μεταρρύθμιση, β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529... καθολικά και διαμαρτυρόμενα. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις... φόρο υποτέλειας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, γ. Η συνταγματική μοναρχία, «[...] Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1791 καθιερωνόταν η συνταγματική μοναρχία... είχε σύντομο βίο. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα *θέματα* αρχικά ήταν στρατιωτικές μονάδες, μετακινούμενες ανά την επικράτεια.
2. Στο Ισλάμ η θρησκευτική κοινότητα ταυτίζεται με το κράτος.
3. Το εικονομαχικό διάταγμα του Λέοντα Γ΄ Ισαύρου βρήκε σύμφωνη την εκκλησία της Ρώμης.
4. Ο Κάρολος Μαρτέλος καθιέρωσε τον θεσμό των βασιλικών απεσταλμένων.
5. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής τους φιλολογίας στους ιεραποστόλους Κύριλλο και Μεθόδιο.

(μονάδες 5)

(II) Να συμπληρώσετε τα κενά στο παρακάτω απόσπασμα επιλέγοντας τα κατάλληλα στοιχεία από αυτά που δίνονται στην παρένθεση. Δύο (2) στοιχεία περισσεύουν:

(*αυτοκράτορας, χορηγίες, φιλανθρωπίες, εκχριστιανισμός, Λογοθέτης του Γενικού, Λογοθέτης του Δρόμου, επιγαμίες*)

«Η βυζαντινή διπλωματία χρησιμοποιούσε ένα ευρύτατο φάσμα από τρόπους και μέσα, για να επιτύχει τους σκοπούς της. Τέτοια μέσα ήταν οι _____(1)_____ (σε χρήμα ή δώρα) στους ξένους ηγεμόνες, η σύναψη συμμαχιών που βασίζονταν συχνά σε _____(2)_____, οι εμπορικές συνθήκες και, το σπουδαιότερο, ο _____(3)_____ άλλων λαών. Ο _____(4)_____ χάραζε τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής. Ο _____(5)_____, ήδη από τον 7ο αιώνα, ήταν υπεύθυνος για την υποδοχή ξένων πρεσβευτών, τον ορισμό των μελών των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά.»

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *Χαλίφης, πρώτος περίπλους της γης*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Αυτοκρατορία της Νίκαιας: να αναφερθείτε στα επιτεύγματα του Ιωάννη Βατάτζη στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής και της οικονομίας.

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ανθρωπιστική κίνηση κατά την περίοδο της Αναγέννησης;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II) 1= χορηγίες, 2= επιγαμίες, 3= εκχριστιανισμός, 4= αυτοκράτορας, 5= Λογοθέτης του Δρόμου

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο του Μωάμεθ... εντολών του Κορανίου. [...]»

πρώτος περίπλους της γης: Κεφάλαιο 6. 3 Οι Ανακαλύψεις, «[...] Οι Ισπανοί... η γη είναι σφαιρική. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής ο Βατάτζης προσπάθησε... από τις ιταλικές πόλεις. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2 Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού- Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ανθρωπιστική κίνηση, «[...] Στην αναβίωση των ελληνικών γραμμάτων... Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Οι Λογγοβάρδοι ή Λομβαρδοί:

α. υπό την πίεση των Αβάρων μετανάστευσαν και κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Κεντρικής Ευρώπης

β. υπό την πίεση των Σλάβων μετανάστευσαν και κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Ανατολικής Ευρώπης

γ. υπό την πίεση των Αβάρων μετανάστευσαν και κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Ιταλίας

δ. υπό την πίεση των Αβάρων και των Σλάβων προωθήθηκαν βόρεια του Δούναβη

2. Το *αλληλέγγυον* ήταν νόμος που υποχρέωνε:

α. τους εύπορους γείτονες να καταβάλλουν τους φόρους των φτωχών αγροτών της κοινότητας

β. τους εύπορους γείτονες να προσφέρουν οικονομική βοήθεια στους φτωχούς αγρότες της κοινότητας

γ. τους αυτοκράτορες να απαλλάσσουν τους φτωχούς αγρότες από τους φόρους

δ. τους δυνατούς να παραχωρούν κλήρο γης στους ακτήμονες της κοινότητας

3. Στο πλαίσιο της *τελετής της περιβολής*, οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες:

α. παραχωρούσαν στους υποτελείς τους εκτάσεις γης χωρίς αντάλλαγμα

β. υπόσχονταν να παρέχουν στους υποτελείς τους κάθε είδους βοήθεια

γ. παραχωρούσαν στους υποτελείς τους εκτάσεις γης, για τις οποίες απαιτούσαν ως αντάλλαγμα πίστη, υποτέλεια και διάφορες υπηρεσίες

δ. παραχωρούσαν στους υποτελείς τους στρατιωτική προστασία σε αντάλλαγμα εκτάσεων γης που λάμβαναν από αυτούς

4. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους πραγματοποιήθηκε στις:

α. 17 Ιουλίου 1203

β. 13 Απριλίου 1204

γ. 25 Ιουλίου 1261

δ. 29 Μαΐου 1453

5. Οι γενίτσαροι:

α. ήταν σώμα νομάδων εθελοντών ιππέων

β. αποτελούσαν τον τακτικό στρατό των Οθωμανών

γ. στρατολογούνταν εθελοντικά από τους υποτελείς χριστιανικούς πληθυσμούς

δ. ανήκαν στην προσωπική υπηρεσία του σουλτάνου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

α. θεσμός της πρόνοιας

β. εκχριστιανισμός των Σλάβων

γ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

δ. Σχίσμα των μεταξύ των δύο Εκκλησιών

ε. εγκατάσταση των Οθωμανών στην Προύσα

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι, Διευθυντήριο.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Μοντεσκιέ (1698-1755): ποια θεωρία διατυπώνει στο έργο του και ποια η σημασία της ως προς την επίδραση που άσκησε στην πολιτική σκέψη της εποχής;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες μεταβολές επέφερε η Γαλλική Επανάσταση στον τομέα της εκπαίδευσης και του πολιτισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2α, 3γ, 4β, 5δ

(II) β-α-δ-ε-γ

1.β. *προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι:* Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529... Ομολογία της Αυγούστας. [...]»

Διευθυντήριο: Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, ε. Το τέλος της Επανάστασης, «[...] Η εκτελεστική εξουσία ανατέθηκε... ολόκληρη την Ευρώπη. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Σημαντικός εκπρόσωπος των πολιτικών ιδεών του Διαφωτισμού... κατά τη Γαλλική Επανάσταση. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, ζ. Ο χαρακτήρας και το έργο της Επανάστασης, «[...] Στην εκπαίδευση καθιερώνεται... θρησκευτικές της αρμοδιότητες. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θέματα ήταν κτήματα από τα έσοδα των οποίων οι στρατιώτες εξασφάλιζαν και συντηρούσαν το άλογο και τον εξοπλισμό τους.
2. Ο Ηράκλειος πήρε τον τίτλο «πιστός εν Χριστώ βασιλεύς».
3. Οι μικροκαλλιεργητές, κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο, υπερφορτωμένοι από τους φόρους, προτιμούν να παραχωρήσουν τους κλήρους τους και να γίνουν δούλοι των δυνατών.
4. Οι πάροικοι του φεουδαρχικού συστήματος αποτελούσαν την πλειονότητα των αγροτών και απολάμβαναν μια περιορισμένη ελευθερία.
5. Ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος ταξιδεύοντας δυτικά και παρακάμπτοντας τη Νότια Αμερική απέδειξε ότι η γη είναι σφαιρική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Μέδικοι	α. εφεύρεση της τυπογραφίας
2. Γεώργιος Σχολάριος	β. νέα αντίληψη για την αγωγή και την επιστήμη
3. Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων	γ. Βενετία
4. Μαρκιανή Βιβλιοθήκη	δ. Φλωρεντία
5. Έρασμος	ε. Πατριάρχης Γεννάδιος
6. Ιωάννης Γουτεμβέργιος	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Επαναγωγή, Ζηλωτές.*

(μονάδες 5+10=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιον τίτλο προσέλαβε ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) κατά τη στέψη του στον Άγιο Πέτρο της Ρώμης, τα Χριστούγεννα του 800 και ποια η πολιτική σημασία του τίτλου αυτού για τη διαμόρφωση της διεθνούς κατάστασης στη δεδομένη ιστορική στιγμή;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες είναι οι απόψεις του Ρουσσό αναφορικά με την ελευθερία και την ισότητα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 1δ, 2ε, 3-, 4γ, 5β, 6α

1.β. Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Η Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] η Επαναγωγή (είναι) μια συλλογή νομοθετημάτων... φαίνεται ότι ήταν ο Φώτιος. [...]»

Ζηλωτές: Κεφάλαιο 4, 4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος, β. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα, «[...] Οι κοινωνικές συγκρούσεις...

Ιωάννη Στ΄ Καντακουζηνό. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Την ημέρα των Χριστουγέννων... λαού και κλήρου. [...]» και «[...] Η στέψη του Καρόλου... δύο αντίπαλους κόσμους. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Ο Ρουσσό... θεσμού της ιδιοκτησίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Μαυρίκιος	α. κορύφωση οικονομικής
2. Ηράκλειος	β. εμπορική συνθήκη με τους Βενετούς
3. Κωνσταντίνος Ε΄	γ. θεσμός πρόνοιας
4. Βασίλειος Β΄	δ. εξαρχάτα Ραβέννας και Καρχηδόνας
5. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	ε. αυτοκρατορία της Τραπεζούντας στ. «πιστός εν Χριστώ βασιλεύς»

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- β. μάχη στο Πουατιέ της Γαλλίας
- γ. Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- δ. στέψη Καρλομάγνου στη Ρώμη
- ε. εκχριστιανισμός των Σλάβων

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *filioque*, γενική βούληση (Διαφωτισμός).

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς διαμορφώθηκε η ιδέα των Σταυροφοριών, τι χαρακτήρα απέκτησε ο πόλεμος αυτός και ποια κύρια πολιτική σκοπιμότητα εξυπηρετούσε;

(μονάδες 15)

2.β. Ποιο περιεχόμενο προσδίδει ο Κοραΐς στον όρο «μετακένωση»;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1δ, 2στ, 3α, 4β, 5γ

(II) β-δ-ε-γ-α

1.β. *filioque*: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Ο πατριάρχης Φώτιος κατηγόρησε τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για θέματα λατρείας... (Πρώτο Σχίσμα). [...]»

γενική βούληση (Διαφωτισμός): Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Ο Ρουσό... χωρίς το σεβασμό των νόμων. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Η ιδέα των Σταυροφοριών... από την πλευρά των Αράβων και των Τούρκων. [...]» και «[...] Η πρωτοβουλία προήλθε... από τους Άραβες [...]» και «[...] Στην πραγματικότητα η ιδέα της σταυροφορίας... υποστήριξη των βυζαντινών αυτοκρατόρων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, δ. Οι επιδράσεις του Διαφωτισμού- Η απήχηση στον ελλαδικό χώρο και στη Βαλκανική, «[...] Ο Κοραής υποστηρίζει τη μετακένωση... παιδαγωγικές του απόψεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Ισλάμ έχει πολλά δάνεια στοιχεία από τη Χριστιανική και ιουδαϊκή θρησκεία.
2. Ιδεολογική βάση του κινήματος της εικονομαχίας ήταν οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων της κυρίως Ελλάδας.
3. Η στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας εκφράζεται με τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων.
4. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου είναι γνωστές με τον όρο *σκλαβηνίες*.
5. Κύρια αιτία του Σχίσματος του 1054 ήταν η διεκδίκηση, εκ μέρους της Ρώμης, της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Κωνσταντίνος-Κύριλλος	α. Πρώτο Σχίσμα
2. Πατριάρχης Φώτιος	β. Κράτος της Ηπείρου
3. Πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουλάριος	γ. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
4. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	δ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
5. Θεόδωρος Λάσκαρης	ε. γλαγολιτικό αλφάβητο
	στ. οριστικό Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *μοναχικά τάγματα* (*Αντιμεταρρύθμιση*), *ορθός λόγος*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς ερμηνεύτηκε από την πλευρά των Βυζαντινών η στέψη του Καρλομάγνου στη Ρώμη τα Χριστούγεννα του 800 και ποιες ήταν οι εξελίξεις ως προς τη διαμόρφωση των σχέσεων Ανατολής και Δύσης;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες πρόοδοι πραγματοποιήθηκαν στον τομέα της ναυσιπλοΐας κατά την περίοδο των Ανακαλύψεων;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 1ε, 2α, 3στ, 4β, 5γ

1.β. μοναχικά τάγματα (Αντιμεταρρύθμιση): Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η αναδιοργάνωση των μοναχικών ταγμάτων... έκδοσης βιβλίων. [...]»

ορθός λόγος: Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Οι εκφραστές... με την κρατική εξουσία. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου... μακρές διαπραγματεύσεις. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια... στους ωκεανούς. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Με τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων	α. αποτέλεσε το αλληλέγγυον. β. συνήψε με τους Βενετούς εμπορική συνθήκη.
2. Ο Βόρης	γ. ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας
3. Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο	δ. κρίθηκε η τύχη των Ζηλωτών. ε. η αυτοκρατορία κατόρθωσε να θωρακίσει τις παράλιες περιοχές.
4. Ο Βασίλειος Β΄	στ. αποτέλεσε ο θεσμός της πρόνοιας.
5. Με την επικράτηση του Ιωάννη Στ΄ Καντακουζηνού	ζ. συνέτριψε την αντίσταση των βουλγάρων ευγενών (βογιάρων).

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

α. Ειρήνη της Αυγούστας

β. ο πάπας Λέων Ι΄ έδωσε άδεια για μαζική έκδοση και πώληση συγχωροχαρτιών

γ. Εκατονταετής Πόλεμος

δ. Σύνοδος του Τρέντο

ε. ο Λούθηρος θυροκόλλησε σε εκκλησία της Βιτεμβέργης έναν κατάλογο από 95 θέσεις

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, Όρκος του Σφαιριστηρίου.*

(μονάδες 5+10=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιος είναι ο ρόλος των πόλεων στην προώθηση οικονομικών μεταβολών στη Δυτική Ευρώπη;

(μονάδες 12)

2.β. Με ποιον τρόπο μεταδόθηκαν οι ιδέες του Διαφωτισμού στον υπόδουλο Ελληνισμό, πώς ονομάστηκε το ανάλογο κίνημα που δημιουργήθηκε στον ελληνικό χώρο και ποιος ήταν ο αντικειμενικός σκοπός του;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1ε, 2ζ, 3α, 4β, 5δ

(II) β-ε-α-δ-γ

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν στρατιωτόπια... στον πρωτότοκο γιο. [...]»

Όρκος του σφαριστηρίου: Κεφάλαιο 7, 4. Η Γαλλική επανάσταση και η Ναπολεόντεια περίοδος, β. Η έκρηξη της Επανάστασης (1789)- Η σύγκληση των Γενικών Τάξεων, «[...] Οι αντιπρόσωποι της Τρίτης Τάξης... μετατράπηκε σε Συντακτική. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή... Πρώιμο Μεσαίωνα. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, δ. Οι επιδράσεις του Διαφωτισμού-Η απήχηση στον ελλαδικό χώρο και στη Βαλκανική, «[...] Ο Διαφωτισμός μεταδόθηκε μέσω των παροικιών... η σύνδεση με την αρχαιότητα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η σύνοδος της Ιέρειας:

α. αφόρισε τους εικονομάχους αυτοκράτορες

β. αφόρισε τον πάπα

γ. καταδίκασε τη λατρεία των εικόνων

δ. αποφάσισε την αναστήλωση των εικόνων

2. Η οριστική αναστήλωση των εικόνων αποφασίστηκε:

α. από την Ειρήνη την Αθηναία και τον Κωνσταντίνο Στ΄ το 787

β. από τη Θεοδώρα και τον Μιχαήλ Γ΄ το 843

γ. από τους αυτοκράτορες Λέοντα Ε΄ και Θεόφιλο το 843

δ. από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Ε΄ το 754

3. Στο Πουατιέ της Γαλλίας το 732:

α. ο Κάρολος ο Μέγας αναχαίτισε τους Βυζαντινούς

β. ο Πιπίνος στέφθηκε ελέω Θεού βασιλεύς των Φράγκων

γ. ο Κάρολος Μαρτέλος αναχαίτισε τους Άραβες

δ. ο Κάρολος ο Μέγας μετέφερε την έδρα του

4. Με την αποδοχή του βαπτίσματος από τον Βούλγαρο ηγεμόνα:

α. η διοίκηση της Βουλγαρικής Εκκλησίας ανατέθηκε σε Βούλγαρο επίσκοπο

β. ο βουλγαρικός κλήρος προχώρησε στην οργάνωση της Βουλγαρικής Εκκλησίας με τις υποδείξεις του πατριάρχη Φωτίου

γ. ο βουλγαρικός κλήρος προχώρησε στην οργάνωση της Βουλγαρικής Εκκλησίας με τις υποδείξεις του πάπα

δ. ο ελληνικός κλήρος προχώρησε στην οργάνωση της Βουλγαρικής Εκκλησίας με τις υποδείξεις του πατριάρχη Φωτίου

5. Τα Βασιλικά:

α. ήταν η μεγαλύτερη νομική συλλογή της αυτοκρατορίας, η οποία στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην ιουστινιάνεια νομοθεσία

β. αντλούν πολλά στοιχεία από την Εκλογή

γ. ήταν μια συλλογή νομοθετημάτων που καθορίζουν τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη

δ. ήταν νομικό εγχειρίδιο που περιλάμβανε διατάξεις Δημοσίου και Αστικού Δικαίου

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Επαναγωγή	α. βυζαντινή διπλωματία
2. filioque	β. φεουδαρχικό σύστημα
3. βασιλικοί απεσταλμένοι	γ. βυζαντινή νομοθεσία
4. σύναψη επιγαμιών	δ. θρησκευτική μεταρρύθμιση
5. τελετή της περιβολής	ε. Πρώτο Σχίσμα
	στ. μεταρρυθμίσεις Καρλομάγνου

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Λογοθέτης του Δρόμου, Αιμίλιος ή περί Αγωγής (του Ρουσσό).*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες αλλαγές επέφερε η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας στο κράτος του Καρόλου του Μεγάλου (Καρλομάγνου) και στα κράτη που το διαδέχθηκαν;

(μονάδες 12)

2.β. Ενάντια σε ποια οικονομική αντίληψη στρέφονται οι *φυσιοκράτες* οικονομολόγοι, ποια είναι η θεωρία τους και τι τους οδήγησε στη διαμόρφωση της οικονομικής τους αντίληψης;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2β, 3γ, 4δ, 5α

(II) 1γ, 2ε, 3στ, 4α, 5β

1.β. *Λογοθέτης του Δρόμου*: Κεφάλαιο 1, 2. β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...]Ο Λογοθέτης του Δρόμου έγινε βαθμιαία ο πρώτος αξιωματούχος της αυτοκρατορίας, ένα είδος πρωθυπουργού.[...]» ή/και Κεφάλαιο 2.α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο Λογοθέτης του Δρόμου (ήταν) στενός συνεργάτης του αυτοκράτορα... βυζαντινών πρεσβειών.[...]»

Αιμίλιος ή περί Αγωγής (του Ρουσσό): Κεφάλαιο 7, 1. Ο Διαφωτισμός, β. Οι ιδέες και οι φορείς τους, «[...] Ο Ρουσσό στο έργο του... στη φυσική διδασκαλία. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Το σύστημα της φεουδαρχίας... στα κράτη που το διαδέχθηκαν. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 7, 2. Οικονομικές εξελίξεις: οι απαρχές της βιομηχανικής επανάστασης, οι οικονομικές θεωρίες, β. Οι οικονομικές θεωρίες, «[...] στον μερκαντιλισμό των προηγούμενων αιώνων... της οικονομικής τους αντίληψης. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Άβαροι ήταν νομαδικό φύλο ασιατικής καταγωγής, με στρατιωτική και πολιτική οργάνωση.
2. Την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική εξουσία του θέματος ασκούσε ο στρατηγός.
3. Στη μάχη στο Πουατιέ της Γαλλίας (732) ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) αναχαίτισε την προέλαση των Αράβων.
4. Με τις «Νεαρές» καθορίζονταν με ακρίβεια οι αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
5. Οι σταυροφόροι εκπορθητές της Κωνσταντινούπολης δεν επέβαλαν το δίκαιο του κατακτητή και δεν προχώρησαν σε σφαγές και λεηλασίες.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο Μωάμεθ:

- α. γνώριζε τον Χριστιανισμό
- β. γνώριζε τον Ιουδαϊσμό
- γ. γνώριζε τον Χριστιανισμό και τον Ιουδαϊσμό
- δ. κατηγορήθηκε από τους συμπατριώτες του ως ειδωλολάτρης

2. Ο Καρλομάγνος επέλεξε ως έδρα του:

- α. τη Ρώμη
- β. το Πουατιέ
- γ. την εκκλησία του Αγίου Πέτρου
- δ. το Άαχεν

3. Η βυζαντινή διπλωματία χρησιμοποιούσε διάφορα μέσα, αλλά το σπουδαιότερο ήταν:

- α. η σύναψη συμμαχιών
- β. ο εκχριστιανισμός άλλων λαών

γ. οι χορηγίες

δ. η συχνότερη αποστολή πρέσβων σε ξένες χώρες

4. Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ως υποτελούς ενός άλλου ισχυρότερου άρχοντα στη φεουδαρχική εποχή γινόταν με:

α. το αλληλέγγυον

β. την τελετή της περιβολής

γ. το δικαίωμα είσπραξης φόρων

δ. την πρόνοια

5. Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων του Βυζαντίου, μετά την Άλωση από τους Τούρκους, φιλοδόξησε να γίνει:

α. η Ρωσία

β. η Ρώμη

γ. η Ήπειρος

δ. η Νίκαια

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, πρόνοιες.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα πήρε ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος), για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 12)

2.β. Να καταγράψετε τα βασικά στοιχεία της οικονομικής πολιτικής του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Λ

(II) 1γ, 2δ, 3β, 4β, 5α

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο... του Κορανίου».

πρόνοιες: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] ο αυτοκράτορας παραχωρούσε... ούτε κληρονομούνταν [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φράγκικο Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει... και ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική... και ιδίως των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να βάλετε στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από τα αρχαιότερα, τα ακόλουθα γεγονότα:

- α. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- β. στέψη του Καρόλου στη Ρώμη ως Μέγα και ειρηνοποιού αυτοκράτορα
- γ. το Σχίσμα μεταξύ της εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης και της Ρώμης
- δ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους
- ε. εκδίωξη του Μωάμεθ από τη Μέκκα και καταφυγή στη Μεδίνα

(μονάδες 5)

(II) Να συμπληρώσετε τα κενά του αποσπάσματος, βάζοντας στην κατάλληλη θέση και πτώση μία από τις ακόλουθες λέξεις (δύο λέξεις περισσεύουν): Μουράτ, Ορχάν, Αίμος, Βιθυνία, Βαγιαζήτ, Κοσσυφοπέδιο, Λάζαρος.

«Η αποφασιστική μάχη που έκρινε το μέλλον της Χερσονήσου του .....(1) έλαβε χώρα στο/η .....(2). Ο Σέρβος ηγεμόνας .....(3), επικεφαλής των βοσνιακών και σερβικών στρατευμάτων, συγκρούστηκε με τον .....(4). Στην αρχή φάνηκε ότι η τύχη ευνοούσε τους Σέρβους. Ο ίδιος ο σουλτάνος δολοφονήθηκε. Όμως οι υπέρτερες οθωμανικές δυνάμεις, καθοδηγούμενες από τον νέο σουλτάνο .....(5), απέσπασαν τελικά τη νίκη.»

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *λογοθέτης του Γενικού, αλληλέγγυον, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 5+5+5 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Από ποιους αυτοκράτορες αναζωπυρώθηκε η Εικονομαχία τον 9ο αιώνα και ποιο ήταν το τέλος της;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες ήταν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις στη διάρκεια του 10ου αιώνα μ.Χ.;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) ε, β, γ, α, δ

(II) 1=Αίμου, 2=Κοσσυφοπέδιο, 3=Λάζαρος, 4=Μουράτ, 5=Βαγιαζήτ

1.β. λογοθέτης του Γενικού: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] ...είχε την ευθύνη των οικονομικών [...]».

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... της κοινότητας [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη... τελετή της περιβολής [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, δ. Αναζωπύρωση και τέλος της Εικονομαχίας, «[...] Η εικονομαχία... την Εκκλησία [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια... της αυτοκρατορίας [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να βάλετε στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από τα αρχαιότερα, τα ακόλουθα γεγονότα:

- α. κατάληψη της Καλλίπολης από τους Τούρκους με επικεφαλής τον Ορχάν
- β. ανάμειξη του Καρόλου στα πράγματα της Ιταλίας
- γ. υπογραφή συνθήκης ειρήνης του Μαυρίκιου με τον Χοσρόη Β΄, βασιλιά των Περσών
- δ. κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας από τον πάπα Ουρβανό Β΄
- ε. ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας

(μονάδες 5)

(II) Να συμπληρώσετε τα κενά του αποσπάσματος, βάζοντας στην κατάλληλη θέση και πτώση μία από τις ακόλουθες λέξεις (δύο λέξεις περισσεύουν): πάπας, βασιλιάς, γερουσία, φέουδα, γεωργοί, αριστοκρατία, φεουδάρχες.

«Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας ήταν ο .....(1). Οι άμεσοι υποτελείς του που ήταν συγχρόνως και .....(2), αποτελούσαν τη(ν) .....(3). Κάτοχοι .....(4), μπορούσαν να ήταν και οι εκκλησιαστικοί άρχοντες. Το υπόλοιπο τμήμα της κοινωνικής πυραμίδας αποτελούσαν οι ελεύθεροι .....(5), που ήταν μικροϊδιοκτήτες.»

(μονάδες 5)

1.β. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *θέματα, βασιλικοί*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφέρετε τα χαρακτηριστικά της οικονομικής πολιτικής του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού.

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η αποφασιστική μάχη που έκρινε το μέλλον της Χερσονήσου του Αίμου το 1389 και ποιο το αποτέλεσμα της;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) γ, β, δ, ε, α

(II) 1=βασιλιάς, 2=φεουδάρχες, 3=αριστοκρατία, 4=φέουδων, 5=γεωργοί

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641 μ.Χ.). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα αρχικά ήταν... διοικητικές περιφέρειες [...]».

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Μέσα σ' αυτή... την αυτοκρατορική εύνοια [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185 μ.Χ.), α. Η διοίκηση και η οικονομία, « [...] Η οικονομική πολιτική... ιδίως των αγροτών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, γ. Η οθωμανική προέλαση στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελής, «[...] Η αποφασιστική μάχη... την επικυριαρχία του Σουλτάνου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Ηράκλειος ήταν ο πρώτος αυτοκράτορας που υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο «βασιλεύς πιστός εν Χριστώ».
2. Ο Μωάμεθ επηρεάστηκε μόνο από τον Χριστιανισμό.
3. Η εικονομαχία είχε αρνητικές συνέπειες για τις σχέσεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τη Δύση.
4. Οι Σταυροφορίες ήταν μία κίνηση που εκδηλώθηκε τον 9ο αι. και αποσκοπούσε στην απελευθέρωση των Αγίων Τόπων.
5. Το τελευταίο ταξίδι του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου στη Δύση απέδωσε σημαντικά οφέλη.

(μονάδες 5)

(II) Να κατατάξετε στη σωστή χρονολογική σειρά τα ακόλουθα γεγονότα, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- β. ο Καρλομάγνος στέφεται αυτοκράτωρ
- γ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους
- ε. η Μόσχα θεωρήθηκε ως Τρίτη Ρώμη

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, filioque*.

(μονάδες 10+5 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια στοιχεία πιστοποιούν τη στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας;

(μονάδες 15)

2.β. Ποιες δυνάμεις συγκρούστηκαν στη μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) και ποιο ήταν το αποτέλεσμα της μάχης για τους αντιπάλους;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) β, α, γ, δ, ε

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν... και τον οπλισμό τους [...]».

filioque: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] το δόγμα ότι... τον Υιό [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Από τα μέσα του 7ου... σε μεγαλύτερο βάθος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, γ. Η οθωμανική προέλαση στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελές, «[...] Η αποφασιστική μάχη... την επικυριαρχία του σουλτάνου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού απώλεσαν μεγάλο μέρος των ιταλικών εδαφών που είχε ανακτήσει ο Ιουστινιανός.
2. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Βαλκανική χερσόνησο, στα μέσα του 7ου αιώνα.
3. Οι ανεικονικές αντιλήψεις επικρατούσαν στη Δύση.
4. Οι Μακεδόνες αυτοκράτορες έλαβαν ιδιαίτερα μέτρα που αποσκοπούσαν στην ισχυροποίηση των δυνατών.
5. Κύριες αιτίες του Σχίσματος (1054) υπήρξαν θεολογικά και δογματικά ζητήματα, όπως η νηστεία του Σαββάτου και η αγαμία του κλήρου.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Ρασσιλάβος	α. ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους
2. Οσμάν (ή Οθμάν)	β. επινόηση γλαγολιτικού αλφαβήτου
3. Μωάμεθ Β΄	γ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης
4. Κωνσταντίνος-Κύριλλος	δ. ηγεμόνας της Μοραβίας
5. Βαγιαζήτ	ε. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
6. Ιωάννης Βατάτζης	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος, αλληλέγγυον, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 5+5+5 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες μέτρα πήρε ο Καρλομάγνος για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 10)

2.β. Ποιες στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις συνέβαλαν στην ανάπτυξη της στρατιωτικής ισχύος των Οθωμανών;

(μονάδες 15)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Λ, 5Λ

(II) 1δ, 2α, 3γ, 4β, 5-, 6ε

1.β. *ιερός πόλεμος*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] η υποχρέωση των πιστών... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... της κοινότητας [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση... τελετή της περιβολής [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει... συνοχής και ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών «[...] Σημαντικότερες ήταν... και στρατιωτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Δυναστεία των Ισαύρων	α. αλληλέγγυον
2. Δυναστεία των Μακεδόνων	β. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους
3. Δυναστεία των Καρολιδών	γ. συνένωση του μεγαλύτερου μέρους του χριστιανικού κόσμου της Δ. Ευρώπης
4. Δυναστεία των Κομνηνών	δ. εικονομαχία
5. Δυναστεία των Αγγέλων	ε. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
6. Δυναστεία των Παλαιολόγων	

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι επικεφαλής των εξαρχάτων είχαν μόνο πολιτικές αρμοδιότητες.
2. Ο θεσμός των θεμάτων οδήγησε στην αύξηση των μισθοφόρων στο βυζαντινό κράτος.
3. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής φιλολογίας τους στον Κύριλλο και στον Μεθόδιο.
4. Ο Βασίλειος Β΄ ήταν ο πρώτος βυζαντινός αυτοκράτορας που παραχώρησε εμπορικά προνόμια στους Βενετούς.
5. Ο θεσμός της πρόνοιας στο Βυζάντιο ταυτίζεται με τον θεσμό της φεουδαρχίας στη Δύση.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα, αλληλέγγυον*.

(μονάδες 5+10 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου αποτέλεσαν σταθμό στη διαμόρφωση του φεουδαρχικού συστήματος;

(μονάδες 15)

2.β. Ποια ήταν τα επιτεύγματα του αυτοκράτορα της Νίκαιας Ιωάννη Βατάτζη στον χώρο της εσωτερικής πολιτικής;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2α, 3γ, 4-, 5ε, 6β

(II) 1λ, 2λ, 3Σ, 4Σ, 5λ

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ... χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα) [...]».

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... της κοινότητας [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Σταθμό... που το διαδέχθηκαν [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Εξίσου σημαντικά... ανατολικών συνόρων του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Μαυρίκιος	α. «ελέω Θεού βασιλεύς»
2. Μωάμεθ	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Πιπίνος Α΄	γ. Αυτοκρατορία Τραπεζούντας
4. Αλέξιος Ε΄ Μούρτζουφλος	δ. άλωση Κωνσταντινούπολης από Σταυροφόρους
5. Ιωάννης Βατάτζης	ε. Μεδίνα (Εγίρα) στ. εξαρχάτα ζ. κράτος της Ηπείρου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και συνεχίζοντας προς το νεότερο:

- α. γεωργική επανάσταση στη Δυτική Ευρώπη
- β. άλωση Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄
- γ. Τέταρτη Σταυροφορία
- δ. στέψη του Καρλομάγνου
- ε. έναρξη Εικονομαχίας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, δυνατοί*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στο Πρώτο Σχίσμα.

(μονάδες 12)

2.β. Με ποιον τρόπο η ίδρυση των πόλεων στη Δυτική Ευρώπη συνέβαλε στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1στ, 2ε, 3α, 4δ, 5β

1.α. (II) ε, δ, α, γ, β

1.β. σκλαβηνίες: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων .... Ήταν αρχικά ημιαυτόνομες και πλήρως φόρο υποτελείας [...]»

δυνατοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, Η πάλη κατά των δυνατών, «[...] την πίεση των μεγάλων γαιοκτημόνων, των δυνατών ... την μεγαλύτερη οικονομική δύναμη την έχουν οι δυνατοί [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός των δύο εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Μετά την αποδοχή του βαπτίσματος από τον Βούλγαρο ηγεμόνα ... ο πάπας Νικόλαος αναθεματίστηκε (Πρώτο Σχίσμα) [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οι οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή ιδρύονται πολλές νέες πόλεις .... Πνευματικό ρόλο που διαδραμάτιζαν οι μονές στον Πρώιμο Μεσαίωνα [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω προτάσεις:

1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού είχαν να αντιμετωπίσουν:
  - α. τις επιδρομές των Σλάβων, των Αβάρων, των Λογγοβάρδων και των Περσών
  - β. τις επιδρομές των Σλάβων, των Ούνων και των Οστρογόθων
  - γ. τις επιδρομές των Σλάβων, των Ούνων, των Φράγκων και των Οστρογόθων
  - δ. τις επιδρομές των Σλάβων, των Βουλγάρων, των Φράγκων και των Περσών

2. Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα:

- α. βρήκε υποστήριξη από την εκκλησία της Ρώμης
- β. προκάλεσε την θεία οργή και καταστροφικό σεισμό
- γ. εκδόθηκε το 726 από τον Κωνσταντίνο Ε΄
- δ. εκδόθηκε το 730 από τον Λέοντα Γ΄

3. Η τελετή της περιβολής στη Δύση ήταν:

- α. η αφαίρεση του φέουδου από έναν άρχοντα
- β. η αναγνώριση ενός άρχοντα ως υποτελούς ενός ισχυρότερου άρχοντα
- γ. η αναγνώριση ενός φεουδάρχη ως εκκλησιαστικού άρχοντα
- δ. η παραχώρηση φέουδου σε έναν πάροικο

4. Ποιο από τα παρακάτω δεν συγκαταλέγεται στα έργα του Ιωάννη Βατάτζη:

- α. η επέκταση της επικράτειας της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- β. η πάταξη των καταχρήσεων στη διοίκηση της Αυτοκρατορίας
- γ. η ίδρυση πολλών φιλανθρωπικών ιδρυμάτων
- δ. η σύναψη συνθήκης με τους Γενουάτες

5. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, τελευταία/-ο υπέκυψε στους Οθωμανούς:

- α. η Προύσα
- β. η Νικομήδεια
- γ. η Τραπεζούντα

δ. το Δεσποτάτο του Μορέως

(μονάδες 10)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *θέματα, Πρόχειρος Νόμος.*

(μονάδες 6+9=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς οργανώθηκε η βυζαντινή διπλωματία την εποχή της ακμής του Βυζαντίου;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι βαθύτερες αιτίες των Σταυροφοριών;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. 1α, 2δ, 3β, 4δ, 5γ

1.β. Θέματα: Η βασιλεία του Ηρακλείου. Εσωτερική αναδιοργάνωση «[...] επιδιώχθηκε η εκτεταμένη διοικητική μεταρρύθμιση ... Τα θέματα ήταν αρχικά στρατιωτικές μονάδες ... εξελίχθηκαν σε διοικητικές περιφέρειες[...]»

Πρόχειρος Νόμος: Εποχή της Ακμής. Διοίκηση και Νομοθεσία. Νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου άρχισε με την έκδοση του Πρόχειρου Νόμου .... Αντλεί πολλά στοιχεία από την Εκλογή των Ισαύρων [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Για να στηρίξει την ασφάλειά του και τη διεθνή δύναμή του το Βυζάντιο ... τον ορισμό των βυζαντινών πρεσβειών, κ. ά. [...]»

2.β. Οι Σταυροφορίες. Οι αιτίες, «[...] Η πρωτοβουλία προήλθε από τους πάπες .... Στην πραγματικότητα η ιδέα της σταυροφορίας προσέφερε στον παπισμό ....[...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση:

1. Ο βασιλιάς των Περσών Χοσρόης Γ΄ υπέγραψε ειρήνη με τον αυτοκράτορα Ιουστίνο Β΄.
2. Οι σκλαβηνίες ήταν αυτόνομες και δεν πλήρωναν φόρο υποτέλειας.
3. Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς αποτέλεσε το αλληλέγγυον.
4. Από τα τέλη του 12^{ου} αι. μ. Χ. αρχίζει να διαδίδεται ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων.
5. Ο Ιωάννης Βατάτζης στέφθηκε αυτοκράτορας του κράτους της Ηπείρου.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα παρακάτω γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Πρώτη Σταυροφορία
- β. Πρώτο Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- γ. εκχριστιανισμός των Σλάβων
- δ. ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
- ε. εκδίωξη Μωάμεθ από τη Μέκκα και έλευση στην Μεδίνα

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *εξαρχάτο, πρόνοιες*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η ιδεολογική βάση του κινήματος της Εικονομαχίας και ποια περίοδο εκδηλώθηκε;

(μονάδες 13)

2.β. Να εξηγήσετε πώς επικράτησε το σύστημα της φεουδαρχίας την περίοδο της βασιλείας του Καρλομάγνου.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Λ, Λ, Σ, Σ, Λ

(II) ε, γ, β, α, δ

1.β. εξαρχάτο: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] ο Μαυρίκιος ίδρυσε τα εξαρχάτα ... πολιτικές αρμοδιότητες. [...]»

πρόνοιες: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός στελεχώνεται από προνοιάρχους .... ούτε μεταβιβάζονταν ούτε κληρονομούνταν [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Οι δύο πρώτοι Ίσαυροι υπήρξαν οι πρωτεργάτες ... προκαλούσαν σοβαρές αντιδράσεις [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, Β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Το σύστημα της φεουδαρχίας αναπτύχθηκε στη διάρκεια του 8^{ου} αι. μ.Χ. .... Ενίσχυσαν την ανάγκη προστασίας των κατοίκων, το φεουδαρχικό σύστημα γενικεύτηκε. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στα εξαρχάτα, ο επικεφαλής έξαρχος συγκέντρωσε στο πρόσωπό του μόνο στρατιωτικές αρμοδιότητες.
2. Μετά το 10^ο αιώνα, οι βασιλικοί δε μονοπωλούν τα κυριότερα στρατιωτικά και πολιτικά αξιώματα στο Βυζάντιο.
3. Στα χρόνια του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού αυξήθηκε ο αριθμός των θεμάτων και μειώθηκε η σημασία τους.
4. Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα αρχίζει να διαδίδεται στην Ευρώπη ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων.
5. Η περίοδος από το 1270 περίπου ως το 1330 ήταν περίοδος ενδυνάμωσης της φεουδαρχίας στην Ευρώπη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. ίδρυση του κράτους της Ηπείρου
- β. Εγίρα
- γ. κήρυξη της Α΄ Σταυροφορίας
- δ. επινόηση του γλαγολιτικού αλφαβήτου
- ε. μεταρρυθμίσεις του Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *θέματα, προνοιάριοι*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς ξεκίνησε το Σχίσμα του 1054 και ποια υπήρξε η κύρια αιτία του;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς εξελίχθηκε η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) β – δ – ε – γ – α

1.β.Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-541). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...]Τα θέματα αρχικά ήταν ...σε διοικητικές περιφέρειες[...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3,2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός ... στρατιωτικής υπηρεσίας [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α.Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα η οποία οδήγησε ... να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη [...]».

2.β.Κεφάλαιο 4,7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου ... καρπούς του αρχαίου πνεύματος [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Μετά το 630 το Βυζαντινό κράτος έχασε μεγάλο μέρος των ανατολικών του επαρχιών κι έτσι έχασε την εθνολογική του ομοιογένεια.
2. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής φιλολογίας τους στους ιεραποστόλους Κωνσταντίνο-Κύριλλο και Μεθόδιο.
3. Στα χρόνια των Κομνηνών ο στρατός έγινε η πιο υποβαθμισμένη τάξη στο Βυζάντιο.
4. Το κυριότερο από τα ελληνικά κράτη, μετά την Δ΄ Σταυροφορία, ιδρύθηκε στη δυτική Μικρά Ασία με κέντρο τη Νίκαια.
5. Η τελευταία εκατονταετία της ζωής του Βυζαντίου χαρακτηρίζεται από την αγωνία μπροστά στην προέλαση των Οθωμανών.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. στέψη του Καρλομάγνου ως αυτοκράτορα
- β. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- γ. έναρξη της Εικονομαχίας
- δ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- ε. έκδοση του «Πρόχειρου Νόμου»

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέσα χρησιμοποιούσε η βυζαντινή διπλωματία για την επίτευξη των στόχων της;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιο ρόλο έπαιξαν οι εμποροπανηγύρεις στην οικονομική ανάπτυξη της Δυτικής Ευρώπης στα τέλη του 12^{ου} αιώνα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) γ – α – ε – β – δ

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-541). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν ... στον πρωτότοκο γιο [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ... αφαίρεση του φέουδου [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Για να στηρίξει την ασφάλειά του ... ο εκχριστιανισμός άλλων λαών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα αρχίζει ... του χρηματοπιστωτικού συστήματος [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων είναι η Εγίρα.
2. Οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων των ανατολικών επαρχιών του Βυζαντίου δε σχετίζονται με την εκδήλωση της Εικονομαχίας.
3. Ο φόρος των γεωργών που εγκατέλειπαν τη γη τους, μετά τον 8^ο αιώνα, επιβάρυνε τους γείτονες.
4. Η ιδέα της σταυροφορίας, κατά την επικρατέστερη άποψη, ήταν ξένη στο Βυζάντιο.
5. Το κράτος της Ηπείρου δε μπόρεσε ποτέ να καταστεί σοβαρός ανταγωνιστής της Νίκαιας στην προσπάθεια αποκατάστασης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Λογγοβάρδοι	α. Ρωσία
2. Σκλαβηνίες	β. Δυτική Ευρώπη
3. Φεουδάρχες	γ. Βυζάντιο
4. Πρόνοιάριοι	δ. Χερσόνησος του Αίμου
5. Γαζήδες	ε. Ιταλία
	στ. Οθωμανικό κράτος

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος, Πρόνοιες*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς συγκροτείται το βυζαντινό “χωρίον” την περίοδο από τον 6^ο αιώνα μ. Χ. έως την περίοδο πριν τα τέλη του 8^{ου} αιώνα μ. Χ.;

(μονάδες 10)

2.β. Σε ποια πόλη της βυζαντινής αυτοκρατορίας έλαβαν μεγαλύτερες διαστάσεις οι κοινωνικές συγκρούσεις και πώς εξελίχθηκαν έως τα μέσα του 14^{ου} αιώνα;

(μονάδες 15)

ΟΜΑΔΑ Α

1ο ΘΕΜΑ

1α

(I): 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II):1-ε, 2-δ, 3-β, 4-γ, 5-στ

1β

Ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ιδιαίτερη σημασία ... στους “απίστους” [...]».

Πρόνοιες: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Οι αγροτικές εκτάσεις ή το δικαίωμα είσπραξης φόρων που παραχωρούσε ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου σε στρατιωτικούς με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας, την περίοδο των Κομνηνών, ονομάζονταν πρόνοιες ... κληρονομούνταν. [...]». Πιθανή αναφορά στις ομοιότητες και διαφορές του θεσμού της Πρόνοιας με θεσμούς της φεουδαρχίας είναι αποδεκτή.

2ο ΘΕΜΑ

2α:Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...]Το βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) ... βοηθούμενοι συχνά από δούλους. [...]»

2β:Κεφάλαιο 4, 4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος, β. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα, «[...] Οι κοινωνικές συγκρούσεις έλαβαν ... και του εξεγερμένου λαού [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Μαυρίκιος	α. Αυτοκράτορας του Βυζαντίου, γνωστός για τις οικονομολογικές του αντιλήψεις
2. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	β. Μέγας και ειρηνολογός αυτοκράτωρ, κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους
3. Κάρολος ο Μέγας	γ. Αυτοκράτορας του Βυζαντίου, γνωστός από την πολυθρύλητη καταστροφή του Αμορίου, της ιδιαίτερης πατρίδας του
4. Πιπίνος	δ. Φράγκος βασιλιάς, ο πρώτος που χαρακτηρίστηκε «ελέω θεού βασιλεύς»
5. Θεόφιλος	ε. Αυτοκράτορας του Βυζαντίου που υιοθέτησε το διοικητικό σύστημα των εξαρχάτων στ. Επαναστάτης, σφετεριστής του βυζαντινού θρόνου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- β. Εγίρα
- γ. Πρώτο Σχίσμα
- δ. Στέψη του Καρλομάγνου
- ε. Έναρξη Οικονομαχίας

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *Επαναγωγή, Αλληλέγγυο.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφερθείτε στην πίεση που άσκησαν οι Οθωμανοί Τούρκοι στην αδύναμη Βυζαντινή Αυτοκρατορία μετά τη μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389).

(12 μονάδες)

2.β. Ποιες ήταν οι αιτίες της κρίσης της φεουδαρχίας στον ύστερο Μεσαίωνα;

(13 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2α, 3β, 4δ, 5γ

(II) β, ε, δ, γ, α

1.β. *Επαναγωγή*, Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] μια συλλογή ... ο Φώτιος [...]».

Αλληλέγγυον, Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... της κοινότητας[...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, γ. Η οθωμανική προέλαση στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελής, «[...] Η πίεση στην αδύναμη Βυζαντινή Αυτοκρατορία ... ήδη στο Δούναβη [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η περίοδος από ... στη Γαλλία και την Αγγλία [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιος από τους παρακάτω έλαβε πρώτος τον τίτλο του “ελέω Θεού βασιλέα” από τον πάπα;

- α. Καρλομάγνος
- β. Μαυρίκιος
- γ. Κάρολος Μαρτέλος
- δ. Πιπίνος Α΄

2. Ποιοι από τους παρακάτω δεν ήταν άμεσοι υποτελείς του βασιλιά στη δυτική φεουδαρχική κοινωνία;

- α. κόμητες
- β. πάροικοι
- γ. βαρώνοι
- δ. μαρκήσιοι

3. Η ιδέα των σταυροφοριών προήλθε από τον/τους:

- α. φεουδάρχες της Δύσης
- β. Βυζαντινό αυτοκράτορα
- γ. Γερμανό αυτοκράτορα
- δ. πάπες

4. Η μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) εδραίωσε τη θέση των Οθωμανών στη(ν):

- α. Μικρά Ασία
- β. Πελοπόννησο
- γ. Βαλκανική χερσόνησο
- δ. Ιταλία

5. Όταν πραγματοποιήθηκε η άλωση της Κωνσταντινούπολης στον θρόνο των σουλτάνων βρισκόταν ο:

- α. Μουράτ Β΄
- β. Μωάμεθ Β΄
- γ. Βαγιαζήτ
- δ. Ορχάν

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο :

- α. κήρυξη της Α΄ σταυροφορίας
- β. κατάληψη της Προύσας από τους Οθωμανούς
- γ. αναζήτηση βοήθειας στη Δύση από τον Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγο
- δ. Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- ε. ίδρυση της αυτοκρατορίας της Νίκαιας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, Επαναγωγή.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι συνθήκες που επικρατούσαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία όταν εγκαινιάστηκε η πολιτική της εικονομαχίας από τον Λέοντα Γ΄ Ίσαυρο και ποιοι είναι οι λόγοι που καθιστούσαν την υιοθέτηση αυτής της πολιτικής αναγκαία;

(μονάδες 13)

2.β. Να περιγράψετε την κοινωνική πυραμίδα που προέκυψε μετά την επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας στη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1δ, 2β, 3δ, 4γ, 5β

(II) δ, α, ε, β, γ

1.β. σκλαβηνίες: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων ... Ήταν αρχικά ημιαυτόνομες και πλήρωναν φόρο υποτελείας [...]»

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται από την Εκλογή η Επαναγωγή ... Εμπνευστής των δυο εξουσιών φαίνεται ότι ήταν ο Φώτιος [...] »

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Τα μέτρα που έλαβε η κεντρική εξουσία ... αποφάσισαν να εφαρμόσουν οι αυτοκράτορες της δυναστείας των Ισαύρων [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη «[...] Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας .... Από νομική άποψη ως κινητά αντικείμενα [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο σεισμός που σημειώθηκε το 726 στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Θήρας και Θηρασίας υπήρξε η αφορμή της έκρηξης της Εικονομαχίας στο Βυζάντιο.
2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Μικρά Ασία ονομάστηκαν Σκλαβηνίες.
3. Η παραχώρηση προνομίων του Βασίλειου Β΄ στους Βενετούς κατά τον 10^ο αιώνα αποδείχθηκε συμφέρουσα για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.
4. Οι θεσμοί της *πρόνοιας* και της *φεουδαρχίας* σε κάποια σημεία συγκλίνουν.
5. Η βοήθεια της Δύσης κατά την πολιορκία της Κων/πολης από τους Οθωμανούς υπήρξε σημαντική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. λογοθέτης του δρόμου 2. μουφτής 3. φεουδάρχη 4. βασάλος 5. γαζής	α. κάτοχος μεγάλων εκτάσεων γης στη Δυτική Ευρώπη β. υποτελής ενός φεουδάρχη γ. αξιωματούχος του Βυζαντινού Κράτους που είχε την ευθύνη των οικονομικών δ. Βούλγαρος ευγενής ε. δικαστής στο πλαίσιο θεοκρατικού κράτους στ. φανατικός πολεμιστής του ισλάμ ζ. υπεύθυνος της υποδοχής των πρεσβευτών στο Βυζάντιο

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *χαλίφης, αλληλέγγυον.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Μέσα σε ποιες συνθήκες πραγματοποιήθηκε η στέψη του γιου του Κάρολου Μαρτέλου, Πιπίνου Α΄, από τον πάπα και ποιες υποχρεώσεις ενεργοποίησε αυτή η στέψη για τους Φράγκους έναντι της παπικής εκκλησίας;

(μονάδες 12)

2.β. Να εκθέσετε τους λόγους που συνέβαλαν στην οργάνωση του κράτους των Οθωμανών.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Λ, Λ, Σ, Λ

(II) 1ζ, 2ε, 3α, 4β, 5στ

1.β. χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, «[...] Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ (632) ανέλαβε τη διακυβέρνηση της κοινότητας .... ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου [...]»

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Για τους λόγους αυτούς ο αγώνας κατά των δυνατών ... των φτωχών αγροτών της κοινότητας [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Ο Κάρολος Μαρτέλος, γόνος μιας ισχυρής αριστοκρατικής οικογένειας ... την υποχρέωση του βασιλικού οίκου να προστατεύει τη Ρώμη [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία εξάπλωσή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, [...] Η σχετική θρησκευτική ανεκτικότητα που επέδειξαν οι Τούρκοι .... Ο Ορχάν ήταν ο πρώτος Οθωμανός εμίρης που περιβλήθηκε τον αυτοκρατορικό τίτλο του σουλτάνου [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Μετά τις αραβικές κατακτήσεις η βυζαντινή θαλασσοκρατορία στη Μεσόγειο υποχώρησε προς όφελος των Αράβων.
2. Οι Βούλγαροι ευγενείς (Βογιάροι) ήταν σύμφωνοι με την απόφαση του ηγεμόνα τους Βόρη να ασπαστούν τον χριστιανισμό.
3. Η ακτίνα δράσης των εμπορικών δραστηριοτήτων τον 12^ο αιώνα περιοριζόταν στη Μεσόγειο θάλασσα.
4. Το έργο του αυτοκράτορα της Νίκαιας, Ιωάννη Βατάτζη, προετοίμασε ουσιαστικά την αποκατάσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας που επιτεύχθηκε λίγα χρόνια μετά τον θάνατό του από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο.
5. Το κίνημα των Ζηλωτών έλαβε χώρα στην Αδριανούπολη τον 14^ο αιώνα.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. στέψη του Καρλομάγνου από τον πάπα ως *αυτοκράτορα των Ρωμαίων*
- β. εκχριστιανισμός των Σλάβων
- γ. σύνοδος της Ιέρειας
- δ. επιδημία βουβωνικής πανώλης στη Δυτική Ευρώπη
- ε. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα*, *γλαγολιτικό αλφάβητο*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η σύνθεση και τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών τάξεων που αποτελούσαν την ανώτερη αριστοκρατία στο Βυζάντιο κατά τον 10^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Να εκθέσετε τις συνθήκες μέσα στις οποίες εκδηλώθηκε η Τέταρτη Σταυροφορία και ειδικότερα τον ρόλο που διαδραμάτισε η Βενετία στον σχεδιασμό της.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Λ, Λ, Σ, Λ

(II) γ, α, β, ε, δ

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων «[...] Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ .... του χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα) [...]»

γλαγολιτικό αλφάβητο: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Ο Κωνσταντίνος επινόησε το λεγόμενο γλαγολιτικό αλφάβητο ... άρχισαν να γίνονται στη σλαβονική γλώσσα [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Η σύνθεση της κυρίαρχης τάξης ... υπό την κηδεμονία και προστασία τους [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, δ. Η Τέταρτη Σταυροφορία, «[...] Στα τέλη του 12^{ου} αιώνα η πολιτική ατμόσφαιρα στην Κωνσταντινούπολη ... και να εφοδιάζει με τρόφιμα τα στρατεύματα επί ένα έτος [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας τον 6^ο αι.,

- α. ο Ηράκλειος
- β. ο Μαυρίκιος
- γ. ο Ιουστινιανός
- δ. ο Λέων ο Γ΄

2. Την στρατιωτική και πολιτική εξουσία των θεμάτων ασκούσε ο:

- α. Λογοθέτης του δρόμου
- β. στρατηγός
- γ. επίσκοπος
- δ. Λογοθέτης του Γενικού

3. Η ιδέα των σταυροφοριών γεννήθηκε:

- α. από τον πάπα
- β. από τους Βυζαντινούς
- γ. από τον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως
- δ. από τον τουρκικό φανατισμό

4. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται ο:

- α. Μουράτ ο Α΄
- β. Ορχάν
- γ. Οσμάν
- δ. Μωάμεθ

5. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453):

- α. η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου έσβησε
- β. η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου συνέχισε να υπάρχει

γ. η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου δεν μεταφέρθηκε στη Δύση

δ. η πνευματική απράδοση του Βυζαντίου δεν υιοθετήθηκε από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

α. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

β. Πρώτο Σχίσμα Εκκλησιών

γ. τέλος της Εικονομαχίας

δ. Δ΄ Σταυροφορία

ε. Οριστικό Σχίσμα Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια βογιάροι*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η ιδεολογική βάση της Εικονομαχίας.

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις που ενίσχυσαν την οργάνωση του οθωμανικού κράτους (14^{ος} αι.);

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1β, 2δ, 3α, 4γ, 5β

(II) β, γ, δ, ε, α

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν... στον πρωτότοκο γιο. [...]»

Βογιάροι: Κεφάλαιο 2, 1.προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867) β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Ο Βόρης συνέτριψε... στην εθνική θρησκεία [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Αλλά η εικονομαχία ... σοβαρές αντιδράσεις. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν ... τίτλο του σουλτάνου. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Σλάβοι δεν είχαν ενιαία πολιτική οργάνωση και ακολουθούσαν τους Αβάρους στις επιδρομές τους.
2. Η Αρμενία είχε στρατηγική και εμπορική σημασία για το Βυζάντιο.
3. Το έτος θανάτου του Μωάμεθ απετέλεσε την αφετηρία χρονολογικού συστήματος των Αράβων που καλείται Εγίρα.
4. Στη δυτική Ευρώπη στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας ήταν οι βασάλοι.
5. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής τους φιλολογίας στους Μεθόδιο και Κύριλλο.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Βαγιαζήτ	α. πάπας
2. Ερρίκος Στ	β. ιδρυτής κράτους Ηπείρου
3. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	γ. πατριάρχης Κωνσταντινούπολης
4. Μιχαήλ Κηρουλάριος	δ. σουλτάνος
5. Ουρβανός Β΄	ε. Γερμανός αυτοκράτορας
	στ. Βυζαντινός αυτοκράτορας

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα*, *αλληλέγγυον*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα έλαβε ο Καρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση του κράτους;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η οικονομική πολιτική του Αλέξιου Κομνηνού (11^{ος} αι.);

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II) 1δ, 2ε, 3β, 4γ, 5α

1.β. *Εγίρα:* Κεφάλαιο 1, Η εμφάνιση του Ισλάμ «[...] Από το 613 ... των Αράβων (Εγίρα). [...]»
αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... αγροτών της κοινότητας. [...]»

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει... συνοχής και ενότητας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3.2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλεξίου ... ιδίως των αγροτών. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι σκλαβηνίες ήταν νησίδες αβαρικού πληθυσμού.
2. Ο Ηράκλειος διατήρησε τον παλαιό ρωμαϊκό τίτλο imperator Romanorum (αυτοκράτωρ των Ρωμαίων).
3. Ιερό βιβλίο των Μουσουλμάνων είναι το Κοράνιο.
4. Το πρώτο Σχίσμα των δύο εκκλησιών συνέβη τον 9^ο αι. μ.Χ.
5. Η ευρωπαϊκή μεσαιωνική κοινωνία αποκαλείται φεουδαρχική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. αλληλέγγυον	α. αξίωμα
2. αυλάρχης	β. βυζαντινοί γαιοκτήμονες
3. δυνατοί	γ. τοποτηρητής του Προφήτη
4. πρόνοια	δ. νόμος
5. έξαρχος	ε. στρατιωτικός και πολιτικός ηγεμόνας
	στ. παραχώρηση καλλιεργήσιμων εκτάσεων ή είσπραξη φόρων με αντάλλαγμα στρατιωτική υπηρεσία

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), Πρόχειρος Νόμος.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιους τομείς επηρέασαν τα νέα διοικητικά μέτρα που πήρε ο Ηράκλειος τον 7^ο αι.;

(μονάδες 13)

2.β. Σε ποιους άξονες κινήθηκε η βυζαντινή διπλωματία προκειμένου να στηρίξει την ασφάλεια και τη διεθνή της δύναμη;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Σ

(II) 1δ, 2α, 3β, 4στ, 5ε

1.β. ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Εμφάνιση του Ισλάμ, «[...] Οι πιστοί της νέας θρησκείας ... της ραγδαίας εξάπλωσης του Ισλάμ. [...]»

Πρόχειρος Νόμος: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος νόμου ... κριτική σε αυτήν. [...]»

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα νέα διοικητικά μέτρα... κοινότητες χωρίων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2. 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Για αν στηρίξει την ασφάλειά του ... ο εκχριστιανισμός άλλων λαών. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να κατατάξετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Απομάκρυνση της εικόνας του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη
- β. Μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
- γ. Σύναψη ειρήνης ανάμεσα στον αυτοκράτορα Μαυρίκιο και τους Πέρσες
- δ. Κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους
- ε. Έκδοση του Προχείρου Νόμου

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- 1. Το 568 οι Λογγοβάρδοι ή Λομβαρδοί κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Ιταλίας.
- 2. Το Βυζάντιο χρησιμοποιούσε τον εκχριστιανισμό άλλων λαών ως διπλωματικό μέσο.
- 3. Στα μέσα του 11^{ου} αιώνα η Δυτική Ευρώπη εμφανίζει τα πρώτα σημάδια παρακμής.
- 4. Η Τέταρτη Σταυροφορία έλαβε χώρα τον 10^ο αιώνα.
- 5. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται ο Οσμάν ή Οθμάν.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, Μαύρος Θάνατος*.

(μονάδες 7 + 8 = 15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι ευθύνονται κυρίως για το Σχίσμα των Εκκλησιών και πότε έγινε αντιληπτή η σημασία του;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η βοήθεια της Δύσης κατά τις κρίσιμες ώρες πριν από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και ποιο το αποτέλεσμα της βοήθειας αυτής;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) γ, α, ε, δ, β

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

1.β. *σκλαβηνίες*: Κεφάλαιο 1, 7α. Σλάβοι και Βούλγαροι, «[...] Οι μόνιμες ...μεγαλύτερης έκτασης [...]».

Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Το μεγαλύτερο ...πληθυσμού [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Για το Σχίσμα ...από τους Τούρκους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7β. Η Άλωση, «[...] Στην κρίσιμη ...τα πάντα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Μωάμεθ	α. Συνήψε εμπορική συνθήκη με τους Βενετούς
2. Κωνσταντίνος-Κύριλλος	β. Περίορισε τη γραφειοκρατία
3. Βασίλειος Β΄	γ. Ίδρυσε το κράτος της Ηπείρου
4. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	δ. Εκχριστιάνισε τους Βουλγάρους
5. Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας	ε. Ιδρυτής του Ισλάμ
	στ. Κατέλαβε τη Θεσσαλονίκη
	ζ. Μετέφρασε την Αγία Γραφή στα σλαβονικά

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού Α΄ είχαν να αντιμετωπίσουν τις επιδρομές των Οθωμανών.
2. Ο Ηράκλειος υιοθέτησε τον ρωμαϊκό τίτλο imperator Romanorum.
3. Ο Μεθόδιος επινόησε το γλαγολιτικό αλφάβητο.
4. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους έλαβε χώρα το 1099.
5. Οι Οθωμανοί προήλθαν από την Κεντρική Ασία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια*, *Λογοθέτης του Δρόμου*.

(μονάδες 7 + 8 = 15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι παράγοντες οδήγησαν στη γέννηση της ιδέας των Σταυροφοριών κατά τον 11ο αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες δημογραφικές και οικονομικές εξελίξεις συνέτειναν στην κρίση της φεουδαρχίας κατά την περίοδο 1270 ως 1330;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2ζ, 3α, 4β, 5στ

(II) 1λ, 2λ, 3λ, 4λ, 5ς

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες ...γιο [...]».

Λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 1, 2β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] εμφανίστηκε ...πρωθυπουργού [...]» και Κεφάλαιο 2, 5α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο αυτοκράτορας ...πρεσβειών [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7α. Οι αιτίες, «[...] Η ιδέα ...των Τούρκων[...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 8γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η περίοδος ...εντάθηκε [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	α. Μετέφερε την πρωτεύουσα των Οθωμανών στην Αδριανούπολη
2. Μιχαήλ Κηρουλάριος	β. Κυρίευσε την Κωνσταντινούπολη
3. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	γ. Κήρυξε την Τέταρτη Σταυροφορία
4. Ουρβανός Β΄	δ. Πρωτεργάτης της εικονομαχίας
5. Μουράτ Α΄	ε. Αύξησε τον αριθμό των αξιωμάτων
	στ. Κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία
	ζ. Εκ των υπευθύνων για το Σχίσμα

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θέματα ήταν αρχικά μετακινούμενες στρατιωτικές μονάδες.
2. Ο Λογοθέτης του Δρόμου χάραζε τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής.
3. Ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος επινόησε το γλαγολιτικό αλφάβητο.
4. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους έλαβε χώρα το 1204.
5. Ο Ιωάννης Βατάτζης ενίσχυσε την αγροτική οικονομία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Επαναγωγή, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7 + 8 =15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς επιτεύχθηκε η γεωργική επανάσταση στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Ιταλία κατά τον 11^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Τι ήταν στο οθωμανικό κράτος το σώμα των γενιτσάρων;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2ζ, 3ε, 4στ, 5α

(II) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Σ

1.β. *Επαναγωγή*: Κεφάλαιο 2, 4γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο ...Φώτιος [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός ...υπηρεσίες [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά ...κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα ...στρατιωτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Πατριάρχης Φώτιος	α. απομάκρυνση της εικόνας του Χριστού από τη Χαλκή Πύλη των ανακτόρων
2. Ηράκλειος	β. Πρώτο Σχίσμα
3. Λέων Γ' Ίσαυρος	γ. κατάλυση του κράτους των Λογγοβάρδων
4. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)	δ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από σταυροφόρους
5. Αλέξιος Ε' Δούκας Μούρτζουφλος	ε. βασιλεύς πιστός εν Χριστώ στ. εξαρχάτα

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς αποτέλεσε το αλληλέγγυον.
2. Η έριδα, η οποία οδήγησε στο Σχίσμα των δύο Εκκλησιών, ξεκίνησε κυρίως από το δόγμα της Ρωμαϊκής Εκκλησίας περί εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό.
3. Σταθμό στη διαμόρφωση του συστήματος της φεουδαρχίας αποτέλεσαν οι μεταρρυθμίσεις του Πιπίνου.
4. Οι πρόνοιες αποτελούσαν ιδιοκτησία του προνοιαρίου.
5. Με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους αρχίζει η μακρά περίοδος της Φραγκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, σκλαβηνίες.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς πραγματοποιείται ο εξελληνισμός του Βυζαντινού κράτους κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Ηρακλείου και πού αντανακλάται αυτή η εξέλιξη;

(μονάδες 13)

2.β. Γιατί η Μόσχα θεωρήθηκε ως Τρίτη Ρώμη μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2ε, 3α, 4γ, 5δ

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ(632)...του Κορανίου [...]».

σκλαβηνίες: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις...έκτασης [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, γ. Εξελληνισμός του κράτους, «[...] Μετά το 630...και augustus (αύγουστος) [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την άλωση, «[...] Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων...το βυζαντινό τελετουργικό [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. εξαρχάτα	α. Κωνσταντίνος-Κύριλλος
2. Εγίρα	β. Μωάμεθ
3. γλαγολιτικό αλφάβητο	γ. Μαυρίκιος
4. κομητείες	δ. Ειρήνη
5. σύνοδος Ιέρειας	ε. Καρλομάγνος στ. Κωνσταντίνος Ε΄ (Ισαυρος)

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η κοσμοϊστορική σημασία του οριστικού Σχίσματος μεταξύ των δύο Εκκλησιών έγινε αντιληπτή αργότερα, ενώ οι σύγχρονοι δεν έδωσαν προσοχή στο γεγονός.
2. Η φορολογική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού έπληξε τους δυνατούς.
3. Την Πρώτη Σταυροφορία κήρυξε ο καρδινάλιος Ουμβέρτος.
4. Ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος ανέκτησε το 1261 την Κωνσταντινούπολη από τους Λατίνους.
5. Η έκβαση της μάχης στην Άγκυρα μεταξύ Οθωμανών και Μογγόλων το 1402 καθυστέρησε την άλωση της Κωνσταντινούπολης.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος, φέουδο.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια στοιχεία φανερώνουν τη στρατιωτικοποίηση της βυζαντινής κοινωνίας από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι. μ.Χ.;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια μέσα διπλωματίας χρησιμοποιούσε το Βυζαντινό κράτος για να στηρίξει την ασφάλεια και τη διεθνή δύναμή του;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2β, 3α, 4ε, 5στ

(II) 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

1.β. Πρόχειρος Νόμος: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία «[...] Η αναθεώρηση...αρνητική κριτική σ' αυτήν».

φέουδο: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες...ονομαζόταν φέουδο [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί «[...] Από τα μέσα του 7^{ου} ...σε μεγαλύτερο βάθος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία «[...] Για να στηρίξει...ο εκχριστιανισμός άλλων λαών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Κωνσταντίνος Ε' Ίσαυρος	α. διαίρεση φραγκικής επικράτειας σε κομητείες
2. Ηράκλειος	β. κορύφωση εικονομαχίας
3. Μαυρίκιος	γ. εξαρχάτα
4. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)	δ. άλωση Κωνσταντινούπολης (1453)
5. Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος	ε. εξελληνισμός Βυζαντινού κράτους στ. αλληλέγγυον

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο λογοθέτης του Γενικού ήταν ένα είδος πρωθυπουργού.
2. Ο Χαλίφης ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου.
3. Οι αραβικές κατακτήσεις έθεσαν τέρμα στην ελληνορωμαϊκή κυριαρχία στη Μεσόγειο.
4. Τον Μάρτιο του 843 η σύνοδος που συγκλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη αποφάσισε την καταστροφή των εικόνων.
5. Για τον αγροτικό κόσμο ενδιαφέρθηκε μόνο ένας από τους Κομνηνούς, ο Αλέξιος Α'.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Τι ήταν τα θέματα και ποιος ασκούσε την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική εξουσία σε αυτά;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς αντιμετωπίστηκε η στέψη του Καρλομάγνου από τους Βυζαντινούς και ποιες ήταν οι συνέπειές της;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2ε, 3γ, 4α, 5δ

(II) 1Λ, 2Σ, 3Ξ, 4Λ, 5Λ

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, «[...] Για τους μουσουλμάνους...του Ισλάμ [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός...υπηρεσίας [...]» και «[...] Οι προνοιάριοι...είχε παραχωρηθεί [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Για την αποτελεσματικότερη...ο στρατηγός [...]».

2.β. Κεφάλαιο 1, 8. Το φραγκικό κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου...διαπραγματεύσεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο εξελληνισμός του Βυζαντινού κράτους στα χρόνια του Ηρακλείου αντανακλάται στον αυτοκρατορικό τίτλο.
2. Η στέψη του Καρλομάγνου στη Ρώμη το 800 προκάλεσε τη δυσαρέσκεια των Βυζαντινών.
3. Οι Βούλγαροι ζήτησαν από τον Μιχαήλ Γ΄ τον εκχριστιανισμό τους.
4. Οι μεγάλοι γαιοκτήμονες συγκροτούσαν την ισχυρή μεσαία τάξη της βυζαντινής κοινωνίας κατά τον 10^ο αι.
5. Σημαντικό μέσο άσκησης της βυζαντινής εξωτερικής πολιτικής ήταν η σύναψη συμμαχιών οι οποίες βασιζόνταν σε επιγαμίες.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- β. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος
- γ. θάνατος Μωάμεθ
- δ. παράδοση της Θεσσαλονίκης στον Ιωάννη Στ΄ Καντακουζηνό
- ε. Πρώτο Σχίσμα

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, Βασιλικά.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες κρίσιμες περιστάσεις, που αντιμετωπίζει το Βυζαντινό κράτος στις αρχές του 8^{ου} αιώνα, ωθούν τους Ισαύρους στην εφαρμογή της εικονομαχικής πολιτικής;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια οικονομική πολιτική ακολούθησε ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός και ποιες οι συνέπειές της στις λαϊκές τάξεις;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Σ, 2 Σ, 3 Λ, 4 Λ, 5 Σ

(II) γ-β-ε-α-δ

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηράκλειου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα αρχικά ήταν...περιφέρειες [...]».

Βασιλικά: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής...τις συνθήκες του 6^{ου} αιώνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Τα μέτρα...Βουλγάρων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική...ιδίως των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. κομητείες	α. περιοχές εγκατάστασης στρατιωτικών μονάδων
2. χορηγίες	β. νόμος που αποτέλεσε πλήγμα για τους δυνατούς
3. θέματα	γ. μέσο βυζαντινής διπλωματίας
4. Εγίρα	δ. θρησκευτικό δόγμα
5. αλληλέγγυον	ε. μέτρο του Καρλομάγνου για την εσωτερική κρατική οργάνωση στ. αφετηρία του χρονολογικού συστήματος των Αράβων

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο λογοθέτης του Γενικού είχε την ευθύνη των οικονομικών στο Βυζαντινό κράτος.
2. Ο Χαλίφης ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου.
3. Οι αραβικές κατακτήσεις οδήγησαν στην ελληνορωμαϊκή κυριαρχία στη Μεσόγειο.
4. Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ανήκε στον πάπα Ουρβανό Β'.
5. Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων και πολιτικών ιδεών του Βυζαντίου φιλοδόξησε, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, να γίνει η Βουλγαρία.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *εξαρχάτα*, *Επαναγωγή*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Από ποια θεολογικά και δογματικά ζητήματα ξεκίνησε η έριδα που οδήγησε στο Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών το 1054 και ποια ήταν η κύρια αιτία του;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε την οικονομική πολιτική του Αλέξιου Α' Κομνηνού και τα αποτελέσματά της.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2γ, 3α, 4στ, 5β

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Λ

1.β. εξαρχάτα: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει...αρμοδιότητες [...]».

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό...ο Φώτιος [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα...η Κωνσταντινούπολη [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλέξιου...των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Την Πρώτη Σταυροφορία κήρυξε ο:

- α. καρδινάλιος Ουμβέρτος
- β. πάπας Ουρβανός Β΄
- γ. πάπας Ιννοκέντιος Γ΄
- δ. πάπας Νικόλαος

2. Αρχικός προορισμός της Τέταρτης Σταυροφορίας ήταν η:

- α. Κωνσταντινούπολη
- β. Βενετία
- γ. Ιερουσαλήμ
- δ. Αίγυπτος ή η Συρία

3. Ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος

- α. υπήρξε ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου
- β. ανόρθωσε την αγροτική οικονομία της αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- γ. ανέκτησε την Κωνσταντινούπολη από τους Λατίνους
- δ. στράφηκε κατά του τσάρου των Βουλγάρων Ιωάννη Ασάν Β΄

4. Στη μάχη στο Κοσσυφοπέδιο (1389) οι Σέρβοι:

- α. ηττήθηκαν από τον σουλτάνο Βαγιαζήτ
- β. νίκησαν τους Οθωμανούς
- γ. νίκησαν τους Βυζαντινούς
- δ. αναγνώρισαν την επικυριαρχία του σουλτάνου Μουράτ

5. Οι αποφάσεις της Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439):

- α. έγιναν ανεπιφύλακτα αποδεκτές από τον βυζαντινό λαό
- β. μείωσαν την εχθρότητα του βυζαντινού λαού για τους Λατίνους
- γ. σήμαιναν την πλήρη υποταγή του πάπα στην Ορθόδοξη Εκκλησία
- δ. συνεπάγονταν την πλήρη υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. σύναψη ειρήνης του βασιλιά των Περσών Χοσρόη Β΄ με τον αυτοκράτορα Μαυρίκιο
- β. ξέσπασμα επιδημίας πανώλης στην Ευρώπη
- γ. οριστικό Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- ε. αποδημία του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *κούρσα (Αράβων), πρόνοιες.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Σε ποια μέτρα προχώρησε ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) για την ενίσχυση της εσωτερικής οργάνωσης του κράτους του;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια πολιτική ακολούθησε ο Βασίλειος Β΄ σε σχέση με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις και ποια τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2δ, 3γ, 4α, 5δ

(II) α-ε-γ-β-δ

1.β. κούρσα (Αράβων): Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Σχεδόν κάθε χρόνο...περιοριστεί [...]».

πρόνοιες: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Έτσι ονομάστηκαν οι στρατιωτικοί...ούτε κληρονομούνταν [...]» και «[...] Ο θεσμός της πρόνοιας...των δύο συστημάτων [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει...ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια...της αυτοκρατορίας [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Θεοδώρα	α. Εγίρα
2. Ουρβανός Β΄	β. Νίκη στο Πουατιέ (732)
3. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	γ. Οριστική αποκατάσταση εικόνων
4. Μωάμεθ	δ. Α΄ Σταυροφορία
5. Κάρολος Μαρτέλος	ε. Πρόνοιες στ. Αλληλέγγυο

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων η Βυζαντινή Αυτοκρατορία κατόρθωσε να θωρακίσει τις παράλιες περιοχές, αλλού σε μικρότερο και αλλού σε μεγαλύτερο βάθος.
2. Ο Λογοθέτης του Δρόμου είχε την ευθύνη των οικονομικών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
3. Οι Σλάβοι οικοδόμησαν ένα τεράστιο κράτος που εκτεινόταν από τη Βοημία μέχρι τις εκβολές του Δούναβη.
4. Ο Ηράκλειος υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο «Βασιλεύς» με την προσθήκη «Πιστός εν Χριστώ».
5. Οι σκλαβηνίες ήταν αρχικά ημιαυτόνομες και πλήρωναν φόρο υποτέλειας.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *στρατιωτόπια, τα Βασιλικά.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα αίτια του σχίσματος μεταξύ των δυο Εκκλησιών τον 11^ο αιώνα;

(12 μονάδες)

2.β. Ποιοι ήταν οι θρησκευτικοί λόγοι για τους οποίους εκδηλώθηκαν οι Σταυροφορίες;

(13 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2δ, 3ε, 4α, 5β

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

1.β. *στρατιωτόπια*, Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν ... πρωτότοκο γιο [...]».

τα Βασιλικά, Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής ... του 6^{ου} αιώνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το σχίσμα μεταξύ των δυο Εκκλησιών, «[...] Η νορμανδική κατάκτηση ... να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Η ιδέα των Σταυροφοριών ... από τους Άραβες [...]» και «[...] Το Νοέμβριο του 1095 ... ο Θεός το θέλει [...]».

ΟΜΑΔΑ Α

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

α. Α΄ Σταυροφορία

β. Εγίρα

γ. Άλωση Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

δ. Στέψη του Καρλομάγνου

ε. Σύνοδος της Ιέρειας

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θέματα εμφανίστηκαν πρώτα στις ευρωπαϊκές περιοχές της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και μετά στις ασιατικές.

2. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Α΄ Σταυροφορία.

3. Οι Σλάβοι, κατά τη διάρκεια των επιδρομών τους, ενδιαφέρονταν πρωτίστως για λεηλασίες και δευτερευόντως για εγκατάσταση.

4. Η εμφάνιση στρατιωτικών επωνύμων θεωρείται δείγμα της βαθμιαίας στρατιωτικοποίησης του Βυζαντίου.

5. Ο Λογοθέτης του Γενικού είχε την ευθύνη των οικονομικών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *Λογοθέτης του Δρόμου, Χαλίφης, βασάλος.*

(μονάδες 5+5+5=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Σε ποια στοιχεία βασίστηκε η αρχόμενη ακμή στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Ιταλία στα μέσα του 11^ο αιώνα;

(13 μονάδες)

2.β. Ποιες συνέπειες είχε η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους;

(12 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) β, ε, δ, α, γ

(II) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

1.β.

Λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση «[...] Εμφανίστηκε το αξίωμα ... είδος πρωθυπουργού [...]» και Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία «[...] Ο Λογοθέτης του Δρόμου ... πρεσβειών κ.α. [...]».

Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων «[...] Μετά το θάνατο του Μωάμεθ ... των εντολών του Κορανίου [...]».

βασάλος: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι ... κάθε είδους βοήθεια [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Στα μέσα του 11^{ου} αιώνα ... αστικών κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, ε. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, «[...] Στα τέλη Μαρτίου του 1204 ... μέχρι το 17^ο αιώνα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα Χριστούγεννα του 800 ο Κάρολος Μαρτέλος στέφθηκε στον Άαχεν «Μέγας ειρηνοποιός αυτοκράτωρ, κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους».
2. Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων πραγματοποιήθηκε από τα αδέρφια Κωνσταντίνο - Κύριλλο και Μεθόδιο με ιεραποστολή που οργανώθηκε το 863.
3. Στη διάρκεια του 9^{ου} αι. οι σκλαβηνίες που βρίσκονταν βορειοδυτικά της Χερσονήσου του Αίμου εξελίχθηκαν στα πρώτα κρατίδια των Σέρβων και των Κροατών.
4. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Α΄ Σταυροφορία προβάλλοντάς την ως θεϊκή επιθυμία.
5. Ύστερα από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους, ιδρύθηκε στις νοτιοανατολικές ακτές του Ευξείνου Πόντου η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας από τον Θεόδωρο Λάσκαρη.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Οι σκλαβηνίες αποτελούσαν μόνιμες εγκαταστάσεις στη βυζαντινή επικράτεια:
  - α. Βουλγάρων
  - β. Σλάβων
  - γ. Αβάρων
  - δ. Χαζάρων
2. Το κράτος του Ισλάμ που θεμελιώθηκε μετά τον θάνατο του Μωάμεθ ονομάστηκε:
  - α. Εμιράτο
  - β. Πριγκηπάτο
  - γ. Χαλιφάτο
  - δ. Δουκάτο

3. Στη μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) νίκησαν:

- α. οι Σέρβοι με επικεφαλής τον ηγεμόνα τους, Λάζαρο
- β. οι Κροάτες με επικεφαλής τον ηγεμόνα τους, Λάζαρο
- γ. οι Οθωμανοί με επικεφαλής τον σουλτάνο Ορχάν Α΄
- δ. οι Οθωμανοί επικεφαλής τον σουλτάνο Βαγιαζήτ.

4. Στις βυζαντινές κοινότητες χωρίων οικονομικά ισχυρότεροι ήταν:

- α. οι δυνατοί
- β. οι ιερείς
- γ. οι ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες γης
- δ. οι πάροικοι

5. Τρόπο άσκησης της βυζαντινής διπλωματίας δεν αποτελούσε:

- α. η αποστολή πρεσβειών
- β. ο εκχριστιανισμός άλλων λαών
- γ. η κήρυξη πολέμων
- δ. οι επιγαμίες.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *εξαρχάτα, προνοιάριοι*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε την κοινωνική διαστρωμάτωση του συστήματος της φεουδαρχίας.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις προσπάθειες που κατέβαλαν οι βυζαντινοί αυτοκράτορες Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος και Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος για εξασφάλιση βοήθειας από τη Δύση λόγω του κινδύνου της προέλασης των Οθωμανών Τούρκων και τα αποτελέσματα των προσπαθειών αυτών.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) 1β, 2γ, 3δ, 4α, 5γ

1.β. Εξαρχάτα: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει... πολιτικές αρμοδιότητες. [...]».

Προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... στρατιωτικής υπηρεσίας. [...]», «[...] Οι προνοιάριοι ήταν... που τους είχε παραχωρηθεί. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας... ως κινητά αντικείμενα. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «Ο κίνδυνος από την προέλαση... δεν είχε ουσιαστικό αποτέλεσμα. [...] Το 1425 έγινε αυτοκράτορας... στην Καθολική Εκκλησία (1438-1439). [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Αυτοκράτορας Ηράκλειος	α. Το 867 απέρριψε το δόγμα του filioque και αναθεμάτισε τον πάπα Νικόλαο.
2. Αυτοκράτειρα Ειρήνη	β. Ανακατέλαβε την Κωνσταντινούπολη το 1261 και ανασυγκρότησε τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.
3. Πατριάρχης Φώτιος	γ. Με τη σύνοδο που συγκλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Μάρτιο του 843 αποκατέστησε τη λατρεία των εικόνων.
4. Αυτοκράτορας Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	δ. Υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο <i>βασιλεύς, πιστός εν Χριστώ</i> , εγκαταλείποντας τους παλαιούς ρωμαϊκούς τίτλους.
5. Αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. Κατέστησε τον στρατό κυρίαρχη τάξη της βυζαντινής κοινωνίας και με την οικονομική πολιτική που εφάρμοσε επιδείνωσε τη θέση του λαού.
6. Αυτοκράτειρα Θεοδώρα	
7. Αυτοκράτορας Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι αραβικές κατακτήσεις περιόρισαν τα θαλάσσια σύνορα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στη γραμμή Κρήτη – Κύπρος – Λυκία/Κιλικία.
2. Ο Πιπίνος ο Α΄ κατόρθωσε να αναχαιτίσει την προέλαση των Αράβων στην Ευρώπη στη μάχη του Πουατιέ το 732.
3. Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων οργανώθηκε από το βυζαντινό κράτος με την αποστολή των αδελφών Κωνσταντίνου-Κύριλλου και Μεθόδιου.
4. Οι δυνατοί ήταν ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων γης και κατείχαν τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη στις κοινότητες χωρίων.

5. Οι Μεγάλοι Κομνηνοί, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους, ίδρυσαν το Δεσποτάτο της Ηπείρου.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 7+8= 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τους λόγους που επέβαλαν τη στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας κατά τη μεσοβυζαντινή εποχή και τους τρόπους με τους οποίους αυτή εκφράστηκε.

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τις σημαντικότερες στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις των Οθωμανών κατά τον 14^ο αι..

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 3α, 4ε, 6γ, 7β.

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ.

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν στρατιωτόπια,... στον πρωτότοκο γιο. [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά σε εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα... αφαίρεση του φέουδου. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι. ... και αλλού σε μεγαλύτερο βάθος. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις... πηγή διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτών. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- β. Έναρξη της Εικονομαχίας
- γ. Κήρυξη της Α΄ Σταυροφορίας
- δ. Στέψη του Καρλομάγνου ως αυτοκράτορα και κυβερνήτη του Ρωμαϊκού Κράτους
- ε. Κατάληψη της Προύσας από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με τις αραβικές κατακτήσεις εγκαινιάστηκε μια περίοδος συγκυριαρχίας Βυζαντινών και Αράβων στη Μεσόγειο.
2. Το 732 ο Κάρολος Μαρτέλος αναχαίτισε στο Πουατιέ της Γαλλίας την προέλαση των Αράβων στην Ευρώπη.
3. Η Επαναγωγή αποτελούσε τη μεγαλύτερη νομική συλλογή του βυζαντινού κράτους και στηρίχθηκε κυρίως στην ιουστινιάνεια νομοθεσία.
4. Το αλληλέγγυο ήταν νόμος που καθιερώθηκε από τους Μακεδόνες βασιλείς και απάλλασσε τους δυνατούς από κάθε φορολογική υποχρέωση.
5. Στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-9) ο βυζαντινός αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος δέχτηκε την υποταγή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Καθολική, προκειμένου να εξασφαλίσει βοήθεια από τους Δυτικούς για την αντιμετώπιση των Οθωμανών.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα*, *Πρόχειρος Νόμος*.

(μονάδες 8+7=15)

ΘΕΜΑ 2°

2.α. Ποια ήταν η έριδα και ποια η βαθύτερη αιτία που οδήγησε στο Σχίσμα μεταξύ Καθολικής και Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας; Ποια πρόσωπα ευθύνονται σημαντικά για το Σχίσμα;

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τα μέτρα που πήρε ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Ιωάννης Βατάτζης σε επίπεδο εσωτερικής και οικονομικής πολιτικής και πού αποσκοπούσαν.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) β, δ, γ, α, ε.

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ.

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] ο Μωάμεθ εκδιώχθηκε το 622... (Εγίρα). [...]».

Πρόχειρος Νόμος: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η Νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου... έντονη κριτική σ' αυτήν. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα, η οποία οδήγησε... εξώθησαν τα πράγματα στα άκρα. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Εξίσου σημαντικά υπήρξαν τα επιτεύγματα του Ιωάννη Βατάτζη... από τις ιταλικές πόλεις.[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1.Σχίσμα του 1054	α. Όθων Α΄
2.Αυτοκρατορία της Νίκαιας	β. Μαυρίκιος
3. Εξαρχάτο Ραβέννας	γ. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
4. Δ΄ Σταυροφορία	δ. Ιωάννης Βατάτζης
5. Εικονομαχία	ε. Βονιφάτιος Μομφερρατικός
	στ. Μιχαήλ Κηρουλάριος
	ζ. Φώτιος

(μονάδες 5)

(II). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Άβαροι στις αρχές του 6^{ου} αιώνα εντάχθηκαν στη σφαίρα επιρροής των Σλάβων.
2. Τα στρατιωτόπια ήταν κτήματα που διέθεταν οι στρατιώτες και από τα έσοδά τους συντηρούσαν το άλογο και τον οπλισμό τους.
3. Η αποκατάσταση των εικόνων, μετά το τέλος της εικονομαχίας, σήμανε την αποτυχία του κράτους να υποτάξει ολοκληρωτικά την Εκκλησία.
4. Η τελετή της περιβολής ήταν η επίσημη αναγνώριση ενός δούλου ως υποτελούς ενός άρχοντα.
5. Επί Αλεξίου Α΄ Κομνηνού αυξάνεται υπερβολικά ο αριθμός των αξιωμάτων.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *Πρώτο Σχίσμα, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε την κοινωνική πυραμίδα στο σύστημα της φεουδαρχίας στη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η εσωτερική πολιτική του αυτοκράτορα της Νίκαιας Ιωάννη Βατάτζη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1στ, 2δ, 3β, 4ε, 5γ

(II) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β. *Πρώτο Σχίσμα*: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντίου, β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Με τη συμπάρασταση...αναθεματίστηκε [...]»

Προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Έτσι ονομάστηκαν...στρατιωτικής υπηρεσίας [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη. «[...] Στην κορυφή... ως κινητά αντικείμενα [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. «[...] Εξίσου σημαντικά... των ανατολικών συνόρων του [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	α. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
2. Ηράκλειος	β. Κράτος της Ηπείρου
3. Μεγάλοι Κομνηνοί	γ. Σύνοδος Φλωρεντίας-Φερράρας
4. Ιωάννης Βατάτζης	δ. Κίνημα της Εικονομαχίας
5. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	ε. Απαγόρευση εισαγωγής ειδών πολυτελείας
	στ. Δουκάτο των Αθηνών
	ζ. Υιοθέτηση του τίτλου «Βασιλεύς πιστός εν Χριστώ»

(μονάδες 5)

(II). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα «θέματα» αποτέλεσαν τη βάση της οργάνωσης του Μεσοβυζαντινού κράτους.
2. Ο πάπας έστεψε τον γιο του Κάρολου Μαρτέλου, Πιπίνο, «Μέγα και ειρηνοποιό αυτοκράτορα, κυβερνήτη του Ρωμαϊκού Κράτους».
3. Κύρια αιτία του Σχίσματος (1054) υπήρξε η διαφωνία των δύο Εκκλησιών πάνω στο filioque.
4. Η οικονομική πολιτική του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού ήταν κερδοσκοπική.
5. Οι σκλαβηνίες ήταν νησίδες Σλάβων εγκατεστημένων ανάμεσα σε βουλγαρικούς πληθυσμούς.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *θέματα, αλληλέγγυον*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Με ποια μέτρα ο Καρλομάγνος ενίσχυσε την εσωτερική οργάνωση του Φραγκικού Βασιλείου;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η δομή της φεουδαρχικής κοινωνίας της Δυτικής Ευρώπης κατά τον Μεσαίωνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2ζ, 3α, 4ε, 5β

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

1.β.

θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα...ο στρατηγός [...]»

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα...της κοινότητας [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει...και ενότητας [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή... ως κινητά αντικείμενα [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Εγίρα	α. Ελέω Θεού βασιλέας
2. Πιπίνος	β. Γλαγολιτικό αλφάβητο
3. Κύριλλος	γ. Κοσσυφοπέδιο
4. πάπας Ουρβανός Β΄	δ. Δ΄ Σταυροφορία
5. Βαγιαζήτ	ε. Αφετηρία χρονολογικού συστήματος των Αράβων
	στ. Α΄ Σταυροφορία
	ζ. Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ

(μονάδες 5)

(II). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Ισλάμ έχει πολλά δάνεια στοιχεία από τη Χριστιανική και την Ιουδαϊκή θρησκεία.
2. Οι πρωτεργάτες του κινήματος της εικονομαχίας ήταν οι αυτοκράτορες Λέων Γ΄ και Κωνσταντίνος Ε΄.
3. Στα χρόνια του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού μειώθηκε ο αριθμός των αξιωμάτων.
4. Η κοινωνία του Φραγκικού κράτους ήταν κυρίως κτηνοτροφική.
5. Το «αλληλέγγυον» ευνόησε ιδιαίτερα τους δυνατούς.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *βασιλικοί, προνοιάρητοι.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Τι ήταν οι σκλαβηνίες και ποια η εξέλιξή τους;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η ιστορική πορεία της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2α, 3β, 4στ, 5γ

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Λ

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Μέσα σ' αυτή την τάξη... την αυτοκρατορική εύνοια [...]»

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Έτσι ονομάστηκαν... στρατιωτικής υπηρεσίας [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες. «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις... πλήρωναν φόρο υποτέλειας [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, α. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας. «[...] Αμέσως μετά... στις τύχες του Βυζαντίου [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις, ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στα μέσα του 6^{ου} αιώνα οι Λογγοβάρδοι ή Λομβαρδοί κατέλαβαν μεγάλο μέρος της Ιταλίας.
2. Έδρα του κράτους του Καρλομάγνου υπήρξε η Ρώμη.
3. Τολμηροί βυζαντινοί μεγαλέμποροι επιχειρούσαν μακρινά ταξίδια για να εμπορευτούν πολύτιμα αγαθά κατά τη διάρκεια του 11^{ου} αιώνα.
4. Ο πατριάρχης Φώτιος φαίνεται ότι ήταν ο εμπνευστής της θεωρίας των δύο εξουσιών, του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
5. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε και οργανώθηκε στις αρχές του 13^{ου} αιώνα από τον Θεόδωρο Λάσκαρη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Κατάληψη της Προύσας από τους Οθωμανούς
- β. Καθιέρωση χρήσης της πυξίδας και του πρυμναίου πηδαλίου
- γ. Πρώτη Σταυροφορία
- δ. Ίδρυση των εξαρχάτων της Ραβέννας και της Καρχηδόνας
- ε. Έναρξη της οικονομικής κρίσης

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *λογοθέτης του Δρόμου, βασάλος.*

(μονάδες: 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια του αυτοκράτορα Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού και τα αποτελέσματά της.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις συνέπειες της άλωσης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους το 1204.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) δ, ε, γ, β, α

1.β. *Λογοθέτης του Δρόμου:* Κεφάλαιο 1,2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] *Εμφανίστηκε το αξίωμα...πρωθυπουργού [...]*».

Βασάλος: Κεφάλαιο 2,7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] *Οι ιεραρχικά ανώτεροι ... βοήθεια [...]*».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3,2. Εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), γ. Η προσπάθεια για μεταρρύθμιση, «[...] *Για τον αγροτικό κόσμο .... Βυζαντίου[...]*».

2.β. Κεφάλαιο 3,7. Οι σταυροφορίες, ε. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, «[...] *Η άλωση .... μέχρι τον 17^ο αιώνα [...]*».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τον 8^ο αιώνα το Φραγκικό κράτος περιλάμβανε τη σημερινή Γαλλία και Ισπανία.
2. Ο αριθμός των θεμάτων αυξήθηκε στα χρόνια του Αλεξίου Α΄.
3. Από τα μέσα του 11^{ου} αιώνα στο εμπόριο της Δυτικής Ευρώπης πρωταγωνιστούν κυρίως μουσουλμάνοι και χριστιανοί έμποροι από την Τεργέστη και τη Βουδαπέστη.
4. Στη Σύνοδο της Φερράρας - Φλωρεντίας ο Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος δέχτηκε την πλήρη υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία.
5. Ως Τρίτη Ρώμη θεωρήθηκε η Μόσχα από τότε που ο τσάρος Ιβάν Γ΄ νυμφεύτηκε την ανηψιά του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Πρώτη Σταυροφορία
- β. Αποδημία του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα (Εγίρα)
- γ. Σχίσμα των Εκκλησιών
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- ε. Εκχριστιανισμός των Σλάβων

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προνοιάριοι, Μαύρος Θάνατος (14^ο αιώνας)*.

(μονάδες: 8+7=15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφέρετε τρόπους και μέσα που χρησιμοποιούσε η βυζαντινή διπλωματία για να στηρίξει την ασφάλεια και τη διεθνή δύναμη του Βυζαντίου.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τον χαρακτήρα και την εξέλιξη των κοινωνικών συγκρούσεων στη Θεσσαλονίκη του 14^{ου} αι.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) β, ε, γ, α, δ

1.β. *προνοιάριοι*: Κεφάλαιο 3,2. Εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] *Ο βυζαντινός στρατός ... στρατιωτικής υπηρεσίας* [...]».

Μαύρος Θάνατος (14^{ος} αιώνας): Κεφάλαιο 4,8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] *Το μεγαλύτερο πλήγμα ... ευρωπαϊκού πληθυσμού* [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2,5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] *Για να στηρίξει ... άλλων λαών* [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4,4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος, β. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα, «[...] *Οι κοινωνικές συγκρούσεις ... Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνό* [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού είχαν να αντιμετωπίσουν εκτός από οικονομικά προβλήματα και την απειλή επιδρομών σε πολλά σημεία της αυτοκρατορίας.
2. Το δόγμα ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και από την Υιό υπήρξε αιτία του Πρώτου Σχίσματος των εκκλησιών.
3. Ο αυτοκράτορας με τον πατριάρχη χάραζαν τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.
4. Οι κόμητες, βαρώνοι και μαρκήσιοι δεν είχαν καμιά εξάρτηση από τον βασιλιά στο Φραγκικό Κράτος.
5. Οι προσπάθειες του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου να ζητήσει βοήθεια από τους Δυτικούς δεν είχαν ουσιαστικό αποτέλεσμα.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Κωνσταντίνος - Κύριλλος	α. Προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τις αυθαιρεσίες των δυνατών
2. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	β. Πρότεινε στους σταυροφόρους την αποκατάστασή του στον θρόνο
3. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός	γ. Επινόησε το λεγόμενο γλαγολιτικό αλφάβητο των Σλάβων
4. Ισαάκιος Β΄ Άγγελος	δ. Συγκάλεσε τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο και καταδίκασε την εικονομαχία
5. Κωνσταντίνος Στ΄	ε. Ίδρυσε και οργάνωσε το κράτος της Ηπείρου
	στ. Επιχείρησε να εξασφαλίσει βοήθεια από τη Δύση

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *έξαρχος, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες: 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφέρετε για ποιους λόγους οι Βυζαντινοί εφάρμοσαν εποικιστική πολιτική και ποια ήταν τα αποτελέσματα της.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά των εμποροπανηγύρεων στη Δυτική Ευρώπη από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II) 1γ, 2στ, 3 α, 4β, 5δ

1.β.

Έξαρχος: Κεφάλαιο 1,1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει ... πολιτικές αρμοδιότητες [...]».

Τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2,7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... τελετή της περιβολής [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1,6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες ... να αφομοιώνονται [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3,5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα ... χρηματοπιστωτικού συστήματος [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Βάσει του Κορανίου η θρησκευτική εξουσία διαχωρίζεται από την κοσμική.
2. Η αποστολή βυζαντινών ιεραποστόλων στη Μοραβία το 863 έγινε ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα της χώρας Βόρη.
3. Στη φεουδαρχική Ευρώπη οι διάφορες κοινωνικές ομάδες συνδέθηκαν μεταξύ τους με δεσμούς εξάρτησης.
4. Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα αρχίζει να διαδίδεται στη Δυτική Ευρώπη ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων.
5. Το 1208 ο Ιωάννης Βατάτζης στέφθηκε αυτοκράτορας και βασιλιάς των Ρωμαίων.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο.

- α. Στέψη Καρόλου του Μεγάλου στην εκκλησία του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη.
- β. Αναχαίτιση Αράβων από τους Φράγκους στο Πουατιέ.
- γ. Κήρυξη της Α΄ Σταυροφορίας από τον πάπα Ουρβανό Β΄.
- δ. Καταδίκη της εικονομαχίας από την Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο.
- ε. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, filioque*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2α. Ποιες ήταν οι συνέπειες των αραβικών κατακτήσεων ως προς τον ρόλο του Βυζαντίου στη Μεσόγειο και τη σχέση Αράβων και Βυζαντινών;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε αναλυτικά το νομοθετικό έργο που παρήχθη στα χρόνια της Μακεδονικής Δυναστείας.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ,5Λ.

(II) β, δ, α, ε, γ.

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν στρατιωτόπια... στον πρωτότοκο γιο. [...]».

filioque: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Ο πατριάρχης Φώτιος κατηγόρησε τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για θέματα λατρείας... (Πρώτο Σχίσμα). [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ.Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...]Οι αραβικές κατακτήσεις έθεσαν τέρμα...δραστηριότητες των μικρασιατικών πληθυσμών».

2.β. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, « [...] Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους αδυνάτους αποτέλεσε το αλληλέγγυον...των φτωχών αγροτών της κοινότητας» και 4. Διοίκηση και Νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...]Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου...η οποία επηρεάζει άμεσα την αστική ζωή και οικονομία».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες προτάσεις:

1. Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα (622) θεωρείται η αφετηρία:

- α. της δημόσιας διδασκαλίας του για τη νέα θρησκεία
- β. του χρονολογικού συστήματος των Αράβων
- γ. της πολιτικής διάσπασης της Αραβικής Χερσονήσου
- δ. της νεότερης ιστορίας των Αράβων

2. Ιδρυτής της δυναστείας των Καρολιδών θεωρείται:

- α. ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)
- β. ο Πιπίνος
- γ. ο Κάρολος Μαρτέλος
- δ. ο Βόρης

3. Το πρακτικό εγχειρίδιο που περιλάμβανε διατάξεις Δημοσίου και Αστικού Δικαίου στα χρόνια της Μακεδονικής Δυναστείας φέρει το όνομα:

- α. Πρόχειρος Νόμος
- β. Επαναγωγή
- γ. Βασιλικά
- δ. Νεαρές

4. Στα μέσα του 11^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκε στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Ιταλία μια:

- α. αστική επανάσταση
- β. γεωργική επανάσταση
- γ. εμπορική επανάσταση
- δ. βιομηχανική επανάσταση

5. Τον Νοέμβριο του 1095 κήρυξε την Α΄ Σταυροφορία:

- α. ο στρατηγός Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός
- β. ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄
- γ. ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός
- δ. ο πάπας Ουρβανός Β΄

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β΄ περισσεύει.

A΄	B΄
1. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	α. επί της βασιλείας του επιτεύχθηκε ο εκχριστιανισμός των Σλάβων
2. Μιχαήλ Γ΄	β. το 1208 στέφθηκε αυτοκράτορας και βασιλιάς των Ρωμαίων
3. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός	γ. εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων
4. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος	δ. αγωνίστηκε να εξαλείψει τη διαφθορά και τις καταχρήσεις στη δημόσια διοίκηση
5. Θεόδωρος Λάσκαρης	ε. ίδρυσε και οργάνωσε το κράτος της Ηπείρου
	στ. κατέλαβε πραξικοπηματικά τον θρόνο

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια πολιτική ακολούθησαν οι Βυζαντινοί απέναντι στις ιταλικές πόλεις κατά τη διάρκεια του 10^{ου} αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε αναλυτικά τα επιτεύγματα του μονάρχη της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας Ιωάννη Βατάτζη στην εσωτερική (οικονομική και κοινωνική) και εξωτερική πολιτική.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2γ, 3α, 4β,5δ.

(II) 1γ, 2α, 3δ,4στ, 5β.

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...]Μετά το θάνατο του Μωάμεθ (632) ανέλαβε τη διακυβέρνηση της κοινότητας ο Χαλίφης...για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου[...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3,2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Έτσι ονομάστηκαν οι στρατιωτικοί εκείνοι...με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας [...]. Οι προνοιάριοι ήταν έφιπποι πολεμιστές ... που τους είχε παραχωρηθεί.[...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...]Στη διάρκεια του 10^{ου} αιώνα...για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας[...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά Κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...]Εξίσου σημαντικά υπήρξαν τα επιτεύγματα του Ιωάννη Βατάτζη...Χρειαζόταν ακόμη μία τελευταία προσπάθεια, για να ανακτηθεί η Κωνσταντινούπολη [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Την ημέρα των Χριστουγέννων του έτους 800 στο Άαχεν ο Κάρολος ο Μέγας στέφθηκε Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ, κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους.
2. Η *Επαναγωγή* ήταν μία συλλογή νομοθετημάτων που καθόριζαν με ακρίβεια τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
3. Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ανήκε στον φιλόδοξο και δυναμικό πάπα Ουρβανό Β΄.
4. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε και οργανώθηκε από τον Ιωάννη Βατάτζη.
5. Τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

1. Κατάλυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς.
2. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.
3. Οριστικό Σχίσμα των δύο Εκκλησιών.
4. Στέψη Θεόδωρου Λάσκαρη ως αυτοκράτορα και βασιλιά των Ρωμαίων.
5. Καταδίκη της Εικονομαχίας από τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κάτω από ποιες συνθήκες επιτεύχθηκε ο εκχριστιανισμός των Σλάβων της Μοραβίας και ποια ήταν τα αποτελέσματά του;

(μονάδες 12)

2.β. Σε ποιες στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις προέβησαν οι Οθωμανοί κατά την οργάνωση του κράτους τους τον 14^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Λ,5Σ.

(II) 5, 3, 2, 4, 1.

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα...την αυτοκρατορική εύνοια[...]».

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων...το βυζαντινό τελετουργικό.[...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...]Επακολούθησε το 863 η αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία ...τις απαρχές της εθνικής φιλολογίας τους στους δύο αυτούς ιεραποστόλους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...]Σημαντικότερες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις. [...] και αποτέλεσαν ανεξάντλητη πηγή διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτών[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Σκλαβηνίες ονομάζονται οι:

- α. μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου
- β. μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων μόνο σε εδάφη της σημερινής Ελλάδας
- γ. μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων σε εδάφη της Μ. Ασίας
- δ. μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων σε εδάφη της Ιταλικής Χερσονήσου

2. Σημαντικός παράγοντας της εξάπλωσης του Ισλάμ ήταν:

- α. η ιεραποστολική δράση των Χαλιφών
- β. ο ιερός πόλεμος
- γ. ο προσηλυτισμός των χριστιανών ηγετών στο Ισλάμ
- δ. τα δάνεια στοιχεία από τη Χριστιανική και Ιουδαϊκή θρησκεία

3. Η στέψη του Καρόλου του Μεγάλου ως αυτοκράτορα στη Ρώμη:

- α. είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των σχέσεων Ανατολής-Δύσης
- β. συνέβαλε στη γλωσσική, πολιτική και θρησκευτική ένωση της οικουμένης
- γ. έγινε από τον πάπα και επικυρώθηκε από τον πατριάρχη
- δ. θεωρήθηκε σκάνδαλο και σφετερισμός των δικαιωμάτων των Βυζαντινών στη ρωμαϊκή κληρονομιά

4. Ο Ιωάννης Βατάτζης:

- α. ίδρυσε την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
- β. ανέκτησε την Κωνσταντινούπολη από τους Φράγκους
- γ. επέβαλε δυσβάσταχτη φορολογία στους φτωχούς αγρότες
- δ. κατέστησε την Αυτοκρατορία της Νίκαιας διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη

5. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς:

α. έσβησε η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου

β. απορρίφθηκε από τη Δυτική Ευρώπη η βυζαντινή πνευματική παράδοση στα χρόνια του Ανθρωπισμού και της Αναγέννησης

γ. κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων του Βυζαντίου φιλοδόξησε να γίνει η Ρωσία

δ. κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων του Βυζαντίου φιλοδόξησε να γίνει η Οθωμανική Αυτοκρατορία

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Αποκατάσταση των εικόνων	α. Ηράκλειος
2. Πρώτο Σχίσμα	β. πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουλάριος
3. Υποτίμηση του νομίσματος	γ. πατριάρχης Φώτιος
4. Εξελληνισμός του Βυζαντινού κράτους	δ. Θεοδώρα
5. Αυτοκρατορία της Νίκαιας	ε. Ιωάννης Βατάτζης
	στ. καρδινάλιος Ουμβέρτος
	ζ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Μέσα σε ποιες οικονομικές συνθήκες διαμορφώθηκε η μεσαία τάξη στο Βυζάντιο κατά τον 10^ο και 11^ο αι., ποιες ήταν οι οικονομικές της δραστηριότητες και ποια ήταν η ανάμειξή της στην πολιτική ζωή;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες μεταβολές στις αγροτικές πρακτικές συνιστούν τη γεωργική επανάσταση κατά τον 11^ο αι. στη Δυτική Ευρώπη και ποιες είναι οι συνέπειες των μεταβολών αυτών για τον πληθυσμό;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1α, 2β, 3δ, 4δ, 5γ

(II) 1δ, 2γ, 3ζ, 4α, 5ε

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] ο αγώνας κατά των δυνατών ... της κοινότητας[...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...]Ο Βυζαντινός στρατός ... τους είχε παραχωρηθεί [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η μεσαιά τάξη, «[...]Στη διάρκεια του 10^{ου} και του 11^{ου} αιώνα ... στο σώμα της Συγκλήτου[...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται ... αστικών κοινοτήτων[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν τον 7^ο αι:

- α. στη Μικρά Ασία
- β. στη Βαλκανική Χερσόνησο
- γ. στο Φραγκικό κράτος
- δ. στη Δυτική Ευρώπη

2. Τα οικονομικά μέτρα που έλαβε η κεντρική εξουσία του Βυζαντινού κράτους δικαιολογούνται πολιτικά από:

- α. έναν σεισμό μεταξύ Θήρας και Θηρασίας
- β. τη βούληση των δύο πρώτων Ισαύρων αυτοκρατόρων (Λέοντος Γ΄ και Κωνσταντίνου Ε΄)
- γ. την κρισιμότητα των περιστάσεων λόγω των απειλών που δεχόταν η αυτοκρατορία από τους Άραβες και τους Σλάβους
- δ. την εκδήλωση της θεϊκής οργής

3. Στο σύστημα της φεουδαρχίας:

- α. τη μεγάλη μάζα του πληθυσμού αποτελούσαν οι φεουδάρχες
- β. ο στρατός τέθηκε κάτω από την ηγεσία των φεουδαρχών
- γ. προϋπόθεση για την ένταξη στον κλήρο ήταν η τελετή περιβολής
- δ. ο στρατός τέθηκε κάτω από την ηγεσία του αυτοκράτορα

4. Διαφωνίες που οδήγησαν στο Σχίσμα των δύο Εκκλησιών ήταν:

- α. η χρήση των αζύμων στη Θεία Λειτουργία
- β. το Δόγμα της εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό
- γ. η νηστεία του Σαββάτου
- δ. όλα τα παραπάνω

5. Ο βυζαντινός λαός μετά τη Σύνοδο της Φερράρας – Φλωρεντίας:
- α. υποστήριζε θερμά την ένωση των δύο Εκκλησιών
  - β. εξέφρασε εχθρικό αίσθημα κατά των Λατίνων
  - γ. αποδέχθηκε το πρωτείο της Ρώμης έναντι της Κωνσταντινούπολης
  - δ. αποδέχθηκε την υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία

(μονάδες 5)

(II). Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	α. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
2. καρδινάλιος Ουμβέρτος	β. Πρόνοιες
3. Ορχάν	γ. Δ΄ Σταυροφορία
4. Ιωάννης Βατάτζης	δ. Αποστολή στη Μοραβία
5. Κωνσταντίνος- Κύριλλος	ε. Κατάληψη της Καλλίπολης (1354)
6. πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουλάριος	
7. πάπας Ιννοκέντιος Γ΄	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, Λογοθέτης του Δρόμου*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες κοινωνικές ομάδες συγκροτούν το βυζαντινό *χωρίον* (= κοινότητα) από τον 6^ο αιώνα και κάτω από ποιες συνθήκες οι μικροκαλλιεργητές μετατρέπονταν σε παροίκους;

(μονάδες 12)

2.β. Σε ποιες γεωγραφικές περιοχές και με ποιους τρόπους συνεχίστηκε η επιρροή της πνευματικής παράδοσης του Βυζαντίου μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1α, 2γ, 3β, 4δ, 5β.

(II) 1β, 3ε, 4α, 5δ, 7γ.

1.β. *σκλαβηνίες*: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι α. Σκλαβηνίες «[...]Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων ... φόρο υποτέλειας[...]».

Λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641) β. Εσωτερική Αναδιοργάνωση, «[...] Από τα μέσα του 7ου αιώνα το αξίωμα του λογοθέτη του Δρόμου... είδος πρωθυπουργού[...]» και Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο Λογοθέτης του Δρόμου ... πρεσβειών κ.ά.[...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...]Το βυζαντινό χωρίον ...οδυνηρή ελευθερία [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...]Η πνευματική παράδοση ... του αρχαίου πνεύματος[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων πραγματοποιήθηκε από:

- α. τους ιεραποστόλους Κύριλλο και Μεθόδιο
- β. τον πατριάρχη Φώτιο και τον αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄
- γ. τον πάπα και τον Κάρολο τον μέγα
- δ. τον βούλγαρο ηγεμόνα Βόρη.

2. Το βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) που εμφανίζεται κατά τον 6ο αι. αποτελείται από:

- α. τους βασιλικούς, τους δυνατούς και τους μικροϊδιοκτήτες
- β. τους δυνατούς, τους εμποροβιοτέχνες και τους μικροϊδιοκτήτες
- γ. τους δυνατούς και τους προνοιάριους
- δ. τον ιερέα, τους δυνατούς και τους ελεύθερους μικροϊδιοκτήτες.

3. Κύρια αιτία του σχίσματος των εκκλησιών της Ρώμης και της Κωνσταντινούπολης ήταν:

- α. οι διαφωνίες σε θεολογικά ζητήματα
- β. η αντιπαράθεση του καρδινάλιου Ουμβέρτου με τον πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριο
- γ. το δόγμα ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και από τον Υιό (filioque)
- δ. η διεκδίκηση της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο από την εκκλησία της Ρώμης, την οποία δεν μπορούσε να αποδεχτεί η εκκλησία της Κωνσταντινούπολης.

4. Στο φεουδαρχικό σύστημα οι πάροικοι:

- α. έπαιρναν γαίες ως αντάλλαγμα για τις υπηρεσίες τους
- β. απολάμβαναν απόλυτη ελευθερία
- γ. αποτελούσαν την πλειονότητα των αγροτών
- δ. ήταν μικροϊδιοκτήτες

5. Στους προνοιάριους ο βυζαντινός αυτοκράτορας παραχωρούσε:

- α. αγροτικές εκτάσεις ή το δικαίωμα είσπραξης φόρων

- β. ιδιοκτησία γης την οποία μπορούσαν να μεταβιβάσουν στα παιδιά τους
- γ. μισθό για τις υπηρεσίες τους στον στρατό
- δ. το άλογο και τον οπλισμό τους.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Εξέγερση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη
- β. Μάχη του Κοσσυφοπεδίου
- γ. Πρώτη Σταυροφορία
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- ε. Πρώτο Σχίσμα

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Λογοθέτης του Δρόμου, φέουδο.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι συνέπειες της δημιουργίας των θεμάτων στο αμυντικό σύστημα και την κοινωνική οργάνωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας;

(μονάδες 13)

2.β. Γιατί η οικονομική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού χαρακτηρίζεται κερδοσκοπική;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2δ, 3δ, 4γ, 5α

(II) ε, γ, δ, α, β

1.β. *λογοθέτης του Δρόμου:* Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Από τα μέσα του 7ου αιώνα ... ένα είδος πρωθυπουργού. [...]»

Δεκτή είναι επίσης η πιθανή συμπλήρωση από Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «Ο Λογοθέτης του Δρόμου ...πρεσβειών κ.ά.[...]»

φέουδο: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και Κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες ... φεουδάρχες.[...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα νέα διοικητικά μέτρα ... κοινότητες χωρίων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλέξιου ... ιδίως των αγροτών .[...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το τροχοφόρο άροτρο είναι μία από τις τεχνολογικές καινοτομίες της γεωργικής επανάστασης.
2. Το 12ο αι. η εμπορική δραστηριότητα περιορίζεται στις ναυτικές πόλεις της Ιταλίας.
3. Μετά την αποκατάσταση στον βυζαντινό θρόνο του αυτοκράτορα Ισαακίου Β΄ Αγγέλου, οι σταυροφόροι εγκατέλειψαν την Κωνσταντινούπολη.
4. Η περίοδος της Φραγκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο αρχίζει με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.
5. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας αποτελούσε μία διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη και συνέβαλε στην ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Μαυρίκιος	α. εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων
2. Ηράκλειος	β. επί της βασιλείας του καταδικάστηκε η εικονομαχία από τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο
3. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	γ. επί της βασιλείας του η εικονομαχία εξελίχθηκε σε εκστρατεία εναντίον των μοναχών και των μοναστηριών
4. Κωνσταντίνος Ε΄ Ίσαυρος	δ. ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας
5. Μιχαήλ Γ΄	ε. υιοθέτησε τον τίτλο βασιλεύς, πιστός εν Χριστώ στ. βάπτισε χριστιανό τον ηγεμόνα των βουλγάρων, δίνοντάς του το όνομά του

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Νεαρές, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι συνέπειες της στέψης του Καρόλου του Μεγάλου (Καρλομάγνου) ως αυτοκράτορα του Ρωμαϊκού κράτους, την ημέρα των Χριστουγέννων του έτους 800, στις σχέσεις του Βυζαντίου και του Φραγκικού Κράτους;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς κατάφερε ο Ιωάννης Βατάτζης να καταστήσει την αυτοκρατορία της Νίκαιας διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) 1δ, 2ε, 3α, 4γ, 5στ

1.β. Νεαρές: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Τις ιστορικές συνθήκες ... και οικονομία. [...]»

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός ... που τους είχε παραχωρηθεί. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου ... μακρές διαπραγματεύσεις. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Ο διάδοχος του (Θεόδωρου Λάσκαρη) Ιωάννης Βατάτζης ... για να ανακτηθεί η Κωνσταντινούπολη. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο εκχριστιανισμός των Βουλγάρων πραγματοποιήθηκε από τους ιεραποστόλους Κύριλλο και Μεθόδιο.
2. Το βυζαντινό χωρίον που εμφανίστηκε τον 6ο αιώνα αποτελείται από τους βασιλικούς, τους εμποροβιοτέχνες και τους μικροϊδιοκτήτες.
3. Κύρια αιτία του Σχίσματος των εκκλησιών της Ρώμης και της Κωνσταντινούπολης ήταν η διεκδίκηση της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο από την εκκλησία της Ρώμης.
4. Στο φεουδαρχικό σύστημα οι πάροικοι αποτελούσαν την πλειονότητα των αγροτών.
5. Στους προνοιάριους ο βυζαντινός αυτοκράτορας παραχωρούσε το άλογο και τον οπλισμό τους.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Αλέξιος Κομνηνός A΄	α. απαγόρευσε την εισαγωγή ειδών πολυτελείας από τις ιταλικές πόλεις
2. Ανδρόνικος Κομνηνός A΄	β. είχε την υποστήριξη του κινήματος των Ζηλωτών της Θεσσαλονίκης
3. Ιωάννης Βατάτζης	γ. αύξησε τον αριθμό των θεμάτων της αυτοκρατορίας
4. Ιωάννης Ε΄Καντακουζηνός	δ. ταξίδεψε στη Δύση, για να ζητήσει βοήθεια, προκειμένου να αντιμετωπίσει την προέλαση των Οθωμανών
5. Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος	ε. κατέστειλε το κίνημα των Ζηλωτών της Θεσσαλονίκης στ. προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τις καταχρήσεις των δυνατών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Χαλίφης, Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα πήρε ο Κάρολος ο Μέγας για την εσωτερική οργάνωση του φραγκικού κράτους;

(μονάδες 12)

2.β. Από ποιους αποτελούνταν η μεσαία τάξη στη βυζαντινή κοινωνία στη διάρκεια του 10ου και 11ου αι. και ποια η σχέση τους με την πολιτική ζωή της αυτοκρατορίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) 1γ, 2στ, 3α, 4β, 5δ

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο του Μωάμεθ... εντολών του Κορανίου. [...]»

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων... το βυζαντινό τελετουργικό. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση ... παράγοντα συνοχής και ενότητας. [...] »

2.β. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η μεσαία τάξη, «[...] Στη διάρκεια του 10ου και του 11ου αι. διαμορφώνεται ... στο σώμα της Συγκλήτου. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

α. Στο Ισλάμ η θρησκευτική κοινότητα διαχωρίζεται από το κράτος.

β. Η εικονομαχία είχε θετικές συνέπειες για τις σχέσεις της Αυτοκρατορίας με τη Δύση.

γ. Κάτοχοι φέουδων στη Δυτική Ευρώπη μπορούσαν να είναι και οι εκκλησιαστικοί άρχοντες.

δ. Στα χρόνια των Κομνηνών ο στρατός έγινε η κυρίαρχη τάξη στο Βυζάντιο και ζούσε εις βάρος του εξαθλιωμένου πληθυσμού.

ε. Μεγάλα εμπορικά κέντρα της Δυτικής Ευρώπης κατά τον 12^ο αι. είναι οι ιταλικές ναυτικές πόλεις, ενώ στο Βορρά ακμάζουν η Βαρκελώνη και η Βρέμη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο.

α. Δ΄ Σταυροφορία.

β. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών.

γ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄.

δ. Έναρξη της Εικονομαχίας.

ε. Αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, Λογοθέτης του Γενικού, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 5+5+5=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες μεταβολές πιστοποιούν τη στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι.;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν τα επιτεύγματα της εσωτερικής πολιτικής του Ιωάννη Βατάτζη στην Αυτοκρατορία της Νίκαιας;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) α. Λ, β. Λ, γ. Σ, δ. Σ, ε. Λ.

(II) δ, ε, β, α, γ.

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), β. Εσωτερική Αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν ... στον πρωτότοκο γιο [...] ».

Λογοθέτης του Γενικού: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), β. Εσωτερική Αναδιοργάνωση, «[...] Από τα μέσα του 7ου αιώνα ... είχε την ευθύνη των οικονομικών[...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... αφαίρεση του φέουδου [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και Οικονομία β. Στρατιωτικοποίηση και Εποικισμοί, «Από τα μέσα του 7^{ου} ... σε μεγαλύτερο βάθος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά Κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Εξίσου σημαντικά υπήρξαν τα επιτεύγματα ... από τις ιταλικές πόλεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Βαλκανική Χερσόνησο.
2. Σταθμό στη διαμόρφωση του συστήματος της φεουδαρχίας αποτέλεσαν οι μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου.
3. Η έντονη ανάπτυξη των πόλεων κατά τον 11^ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη δεν επηρεάζει την ύπαιθρο.
4. Η περίοδος της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα αρχίζει το 1204, με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης.
5. Ο Ιωάννης Βατάτζης ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την ανόρθωση της αγροτικής οικονομίας.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1 . Κύριλλος και Μεθόδιος	α. Επαναγωγή
2. Φώτιος	β. Α΄ Σταυροφορία
3. πάπας Ουρβανός Β΄	γ. γλαγολιτικό αλφάβητο
4. Μιχαήλ Παλαιολόγος	δ. Σύνοδος Φερράρας- Φλωρεντίας
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. Δ΄ Σταυροφορία
	στ. Γενουάτες

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες*, *Λογοθέτης του Δρόμου*.

(μονάδες 8+7=15)

2° Θέμα

2.α. Με ποιον τρόπο ο παπισμός συνδέθηκε με το Βασίλειο των Φράγκων τον 8^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η οικονομική πολιτική του Αλεξίου του Α΄ του Κομνηνού;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ.

(II) 1γ, 2α, 3β, 4στ, 5δ.

1.β. *Σκλαβηνίες*: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων...Σέρβων και Κροατών. [...]».

Λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο Λογοθέτης του Δρόμου... βυζαντινών πρεσβειών κ.ά. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της Φραγκικής δύναμης, «[...] Ο πάπας, απειλούμενος από τους Λογγοβάρδους... έγινε τώρα πολύ βαθύ.[...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλεξίου ήταν κερδοσκοπική... και ιδίως των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι σκλαβηνίες αποτελούσαν νησίδες Σλαβικού πληθυσμού στα εδάφη της σημερινής Ελλάδος τον 7^ο αιώνα.
2. Η Εγίρα (622) θεωρείται η αρχή του χρονολογικού συστήματος των Αράβων.
3. Οι Ίσαυροι αποφάσισαν να εφαρμόσουν την εικονομαχική πολιτική προς όφελος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.
4. Ο Λογοθέτης του Δρόμου είχε ανάμεσα στις αρμοδιότητές του ήδη από τον 7^ο αιώνα, την υποδοχή ξενών πρεσβευτών.
5. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας επηρέασε ιδιαίτερα την τύχη του Βυζαντίου τον 13^ο αιώνα.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Υποταγή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Καθολική στη Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας.
- β. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας.
- γ. Νίκη του Κάρολου Μαρτέλου επί των Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας.
- δ. Το Πρώτο Σχίσμα των δύο εκκλησιών.
- ε. Κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας από τον πάπα Ουρβανό.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον*, *προνοιάριοι*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποια ήταν τα αίτια του Σχίσματος του 1054;

(μονάδες12)

2.β. Ποια ήταν η δράση των Ζηλωτών κατά την περίοδο των κοινωνικών ταραχών, που έλαβαν χώρα στη Θεσσαλονίκη τον 14^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Σ, 5Λ.

(II) γ, δ, ε, β, α.

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Ο αγώνας κατά των δυνατών... αγροτών της κοινότητας [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... στρατιωτικής υπηρεσίας. [...]», «[...] Οι προνοιάριοι ... έκταση της πρόνοιας που τους είχε παραχωρηθεί [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα, η οποία οδήγησε στο Σχίσμα... με αμοιβαίους αφορισμούς. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος, β. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα, «[...] Οι κοινωνικές συγκρούσεις έλαβαν... Το 1350 Η Θεσσαλονίκη παραδόθηκε στον Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνό. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο έξαρχος της Ραβέννας και της Καρχηδόνας είχε στρατιωτικές και πολιτικές αρμοδιότητες.
2. Στις κοινότητες των χωρίων τον 7^ο αιώνα τη δυναμικότερη τάξη τη συγκροτούσαν οι γαιοκτήμονες.
3. Ένα μέσο προάσπισης των παραλίων της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τον 7^ο έως τον 9^ο αιώνα ήταν η δημιουργία ναυτικών θεμάτων.
4. Το δόγμα ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και από τον Υιό (filioque) ήταν το βασικότερο αίτιο για το Πρώτο Σχίσμα το 867 ανάμεσα στην Ορθόδοξη και τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.
5. Στην περίοδο του Αλεξίου Α΄ του Κομνηνού η οικονομική κατάσταση του λαού και ιδιαίτερα των αγροτών επιβαρύνθηκε ιδιαίτερα.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Εκχριστιανισμός των Σλάβων.
- β. Πραγματοποίηση γεωργικής επανάστασης στη Δ. Ευρώπη και Β. Ιταλία.
- γ. Σύναψη ευνοϊκής εμπορικής συνθήκης μεταξύ του Βασιλείου Β΄ και των Βενετών.
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.
- ε. Οργάνωση των πρώτων θεμάτων στη Μ. Ασία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα*, *Επαναγωγή*.

(μονάδες 8+7=15)

2° Θέμα

2.α. Με ποια μέτρα ο Κάρολος ο Μέγας ενίσχυσε την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις των Οθωμανών τον 14^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3 Σ, 4Σ, 5Σ.

(II) ε, α, γ, β, δ.

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική οργάνωση, «[...]Για την αποτελεσματικότερη... ασκούσε ο στρατηγός. [...]».

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται από την Εκλογή...φαίνεται ότι ήταν ο Φώτιος. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση... παράγοντα συνοχής και ενότητας. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το αρχικό όργανο των κατακτήσεων... πηγή διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτών. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις επόμενες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι δύο πρώτοι Ίσαυροι (Λέων Γ΄ και Κωνσταντίνος Ε΄) υπήρξαν οι πρωτεργάτες του κινήματος της Εικονομαχίας.
2. Η Εικονομαχία δεν επηρέασε τις σχέσεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τη Δύση.
3. Η στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας εκφράζεται με την εμφάνιση των οικογενειακών επωνύμων.
4. Οι πρόσκαιρες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου είναι γνωστές με το όνομα σκλαβηνίες.
5. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ευρωπαϊκή κοινωνία του 14^{ου} αι. ήταν ο Μαύρος Θάνατος.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Μάχη του Κοσσυφοπεδίου
- β. Πρώτο Σχίσμα
- γ. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος
- δ. Έτος αποδημίας του Μωάμεθ
- ε. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Με ποιες ενέργειες ο Κωνσταντίνος και ο Μεθόδιος συνέβαλαν στον εκχριστιανισμό των Σλάβων;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς δέχθηκε ο βυζαντινός λαός τις συμφωνίες της Συνόδου της Φερράρας – Φλωρεντίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) δ, γ, β, ε, α

1.β. Σκλαβηνίες: Κεφ.1,7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες: «[...] οι μόνιμες εγκαταστάσεις...πλήρωναν φόρο υποτελείας [...]».

Προνοιάριοι: Κεφ.3,2.Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοια: «[...]ο βυζαντινός στρατός....ταύτιση δύο συστημάτων[...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφ. 2,1.Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους, α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων: «[...]επακολούθησε το 863....στους δύο αυτούς ιεραποστόλους[...]».

2.β. Κεφ.4, 7.Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση: «[...]Το 1425 έγινε αυτοκράτορας....η καλύπτρα των Λατίνων[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Μ. Ασία περί τα μέσα του 8^{ου} αιώνα.
2. Η Εικονομαχία κορυφώθηκε επί Κωνσταντίνου του ΣΤ΄ και Ειρήνης.
3. Ο Πιπίνος Α΄ και οι γιοι του ονομάστηκαν πατρίκιοι των Ρωμαίων.
4. Ο λογοθέτης του Γενικού είχε την ευθύνη του στρατού.
5. Στις αρχές του 9^{ου} αι. η αυτοκρατορία απαλλάχτηκε προσωρινά από τις αραβικές επιδρομές στα μικρασιατικά εδάφη.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Στο πλαίσιο του οικονομικού προγράμματός του απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ανόρθωση της αγροτικής οικονομίας:

- α. ο Θεόδωρος Λάσκαρης
- β. ο Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας
- γ. ο Ιωάννης Βατάτζης
- δ. ο Μιχαήλ Παλαιολόγος

2. Ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) επέλεξε ως έδρα του:

- α. τη Ρώμη
- β. τη Ραβέννα
- γ. το Πουατιέ
- δ. το Άαχεν

3. Η συλλογή νομοθετημάτων που καθόριζε με ακρίβεια τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη ήταν:

- α. τα Βασιλικά

- β. οι Νεαρές
- γ. η Επαναγωγή
- δ. ο Πρόχειρος Νόμος

4. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται:

- α. ο Ορχάν
- β. ο Οσμάν ή Οθμάν
- γ. ο Μουράτ Α΄
- δ. ο Βαγιαζήτ

5. Τελευταία υπέκυψε στους Οθωμανούς:

- α. η Προύσα
- β. η Νίκαια
- γ. η Κωνσταντινούπολη
- δ. η Τραπεζούντα

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, στρατιωτόπια.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τους τρόπους και τα μέσα της βυζαντινής διπλωματίας για να επιτύχει τους σκοπούς της και να αναφέρετε τον ρόλο του αυτοκράτορα και του Λογοθέτη του Δρόμου.

(μονάδες 13)

2.β. Να αναφέρετε τα μέτρα που πήρε ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση του κράτους του.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I). 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II). 1γ, 2, 3γ, 4β, 5δ

1.β. *βασιλικοί*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...]Μέσα σ' αυτή την τάξη...την αυτοκρατορική εύνοια[...]

στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...]Οι στρατιώτες διέθεταν στρατιωτόπια... στον πρωτότοκο γιο[...]

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφ.2, 5α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...]Για να στηρίξει την ασφάλειά του ...των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά[...]

2.β. Κεφ.1, 8β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...]Για να ενισχύσει ...συνοχής και ενότητας[...]

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας από τον πάπα Ουρβανό Β΄
- β. υποταγή της Τραπεζούντας στους Οθωμανούς
- γ. σύναψη συνθήκης του Μιχαήλ Παλαιολόγου με τους Γενουάτες εναντίον των Βενετών
- δ. καταδίκη της εικονομαχίας από τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο
- ε. υιοθέτηση από τον Ηράκλειο του ελληνικού τίτλου «βασιλεύς»

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- 1. Η εικονομαχία έληξε οριστικά με τη σύνοδο της Ιέρειας το 754.
- 2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Αβάρων στη χερσόνησο του Αίμου λέγονται σκλαβηνίες.
- 3. Τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη στο βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) κατέχουν οι «δυνατοί».
- 4. Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ανήκε στον πάπα Ιννοκέντιο Γ΄.
- 5. Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου έσβησε με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους.

(μονάδες 5)

1β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, τριζωνική καλλιέργεια.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιο ήταν το περιεχόμενο των «Βασιλικών» και των «Νεαρών», νομοθετημάτων της Μακεδονικής Δυναστείας;

(μονάδες 10)

2.β. Να αναφέρετε τις στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις των Οθωμανών, που συνέβαλαν στην οργάνωση του κράτους τους.

(μονάδες 15)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) ε, δ, α, γ, β

(II) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν... πρωτότοκο γιο [...]».

τριζωνική καλλιέργεια: Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Το χωράφι... ποιότητας τροφή [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, δ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας... και οικονομία [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν... και στρατιωτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία, ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα της χώρας
- β. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- γ. κατάκτηση της Νίκαιας από τον Ορχάν
- δ. εκδίωξη του Μωάμεθ από τη Μέκκα και καταφυγή στη Μεδίνα
- ε. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος που καταδίκασε την εικονομαχία

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- 1. Το Ισλάμ έχει πολλά δάνεια στοιχεία μόνο από τη Χριστιανική θρησκεία.
- 2. Οι Βυζαντινοί αντιμετώπισαν αρχικά στρατιωτικά τον Κάρολο τον Μέγα (Καρλομάγνο).
- 3. Κύρια αιτία του Σχίσματος των δύο Εκκλησιών (1054) ήταν η διεκδίκηση, εκ μέρους της Ρώμης, της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο.
- 4. Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ανήκε στον φιλόδοξο πάπα Ουρβανό Β΄.
- 5. Ο βυζαντινός αυτοκράτορας Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος (1391-1425) έγινε δεκτός με μεγάλες τιμές στη Δύση, όπου ταξίδεψε προς αναζήτηση βοήθειας.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, προνοιάριοι*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η τελευταία προσπάθεια του αυτοκράτορα Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγου, για να εξασφαλίσει τη βοήθεια της Δύσης;

(μονάδες 10)

2.β. Να αναφέρετε τις εξελίξεις (προόδους) της ναυσιπλοΐας που βοήθησαν τους Ευρωπαίους στην ανακάλυψη του υπόλοιπου κόσμου κατά τον 15ο αιώνα και μετέπειτα.

(μονάδες 15)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) δ, ε, α, γ, β

(II) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Μέσα σ' αυτή... την αυτοκρατορική εύνοια [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... στρατιωτικής υπηρεσίας [...]» ή/και «[...] Οι προνοιάριοι ήταν έφιπποι... παραχωρηθεί [...] ».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Το 1425 έγινε... παρά η καλύπτρα των Λατίνων! [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια... και στους ωκεανούς [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση:

1. Το 591 ο βασιλιάς των Περσών Χοσρόης Β΄ υπέγραψε ειρήνη με τον αυτοκράτορα Λέοντα Γ΄ τον Ίσαυρο.
2. Οι σκλαβηνίες ήταν αρχικά ημιαυτόνομες και πλήρωναν φόρο υποτέλειας.
3. Το νομοθέτημα «Πρόχειρος Νόμος» ήταν ένα πρακτικό εγχειρίδιο που περιλάμβανε διατάξεις Δημοσίου και Αστικού Δικαίου.
4. Η οικονομική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού ήταν κερδοσκοπική.
5. Ο Ιωάννης Βατάτζης στέφθηκε αυτοκράτορας του κράτους της Τραπεζούντας.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα παρακάτω γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Τέταρτη Σταυροφορία
- β. το τελικό Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- γ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς Τούρκους
- δ. πτώση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
- ε. ο Μαυρίκιος ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα*, *Βασιλικά*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες είναι οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις στη διάρκεια του 10ου αιώνα και ποιο το αποτέλεσμα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η θαλάσσια διαδρομή που ακολούθησε ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος τον 16ο αιώνα και τι αποδείχθηκε με αυτό το ταξίδι;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) ε, β, α, γ, δ

1.β. Εγίρα: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Το έτος αποδημίας... συστήματος των Αράβων (Εγίρα) [...]».

Βασιλικά: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας... τις συνθήκες του 6ου αιώνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια του... της αυτοκρατορίας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο. Ο πρώτος περίπλους της γης, «[...] Οι Ισπανοί... η γη είναι σφαιρική [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο λογοθέτης του Γενικού έγινε βαθμιαία ο πρώτος αξιωματούχος της αυτοκρατορίας, ένα είδος πρωθυπουργού.
2. Το Βυζάντιο συμφώνησε με τη στέψη του Καρόλου ως «Μέγα και ειρηνοποιού αυτοκράτορα, κυβερνήτη του Ρωμαϊκού Κράτους».
3. Οι πρόνοιες αποτελούσαν ιδιοκτησία του προνοιαρίου.
4. Ο βυζαντινός λαός δεν αποδέχτηκε τις αποφάσεις της Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας.
5. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαΐου 1453.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. πάπας Ουρβανός Β	α. αλληλέγγυον
2. Οσμάν (ή Οθμάν)	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Μακεδονική δυναστεία	γ. εικονομαχία
4. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	δ. Πρώτη Σταυροφορία
5. Ιωάννης Βατάτζης	ε. αναχαίτιση των Αράβων στο Πουατιέ
6. Κάρολος Μαρτέλος	της Γαλλίας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος, Βασιλικά.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε την εποικιστική πολιτική που εφάρμοσε το Βυζάντιο, προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των σλαβικών πληθυσμών. Ποια ήταν τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 15)

2.β. Να περιγράψετε το μεταρρυθμιστικό έργο του Ανδρόνικου Α' Ανδρόνικου και να εξηγήσετε τον λόγο της αποτυχίας του.

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) 1δ, 3α, 4γ, 5β, 6ε

1.β. ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] η υποχρέωση των πιστών... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

Βασιλικά: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας... τις συνθήκες του 6ου αιώνα [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες... να αφομοιώνονται [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), γ. Η προσπάθεια για μεταρρύθμιση, [...] Για τον αγροτικό κόσμο μόνο... απέτυχε [...].

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Κοράνι καθορίζει μόνο τη θρησκευτική συμπεριφορά των πιστών.
2. Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα (730) βρήκε αντίθετη την εκκλησία της Ρώμης.
3. Οι πρόνοιες αποτελούσαν ιδιοκτησία του κράτους.
4. Αφορμή για την εμφάνιση των σταυροφόρων μπροστά στα τείχη της Κωνσταντινούπολης ήταν η αποκατάσταση του Ισαάκιου Β΄ Αγγέλου στον βυζαντινό θρόνο.
5. Μετά την πτώση του Βυζαντίου, ως αποδέκτης και συνεχιστής της Βυζαντινής πνευματικής κληρονομιάς εμφανίστηκε η ορθόδοξη Βουλγαρία.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας ίδρυσε ο:

- α. Μαυρίκιος
- β. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
- γ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός
- δ. Ανδρόνικος Α΄

2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Βαλκανική είναι γνωστές με το όνομα:

- α. θέματα
- β. πρόνοιες
- γ. κοινότητες χωρίων
- δ. σκλαβηνίες

3. Το 732 ο αυλάρχης Κάρολος Μαρτέλος αναχαίτισε στο Πουατιέ της Γαλλίας την προέλαση των:

- α. Σλάβων
- β. Αράβων

γ. Λογγοβάρδων

δ. Αβάρων

4. Το Πρώτο Σχίσμα χρονολογείται το:

α. 622

β. 867

γ. 1054

δ. 1204

5. Το σπουδαιότερο μέσο για να στηρίξει το Βυζάντιο την ασφάλειά του και τη διεθνή δύναμή του ήταν:

α. η βυζαντινή διπλωματία

β. η σύναψη συμμαχιών

γ. ο εκχριστιανισμός άλλων λαών

δ. η σύναψη εμπορικών συνθηκών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Λογοθέτης του Δρόμου, Επαναγωγή.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να κατονομάσετε τα χαρακτηριστικά της γεωργικής επανάστασης που πραγματοποιήθηκε στα μέσα του 11ου αιώνα στη Δυτική Ευρώπη, επισημαίνοντας και τα αποτελέσματά της.

(μονάδες 15)

2.β. Τι αποφασίστηκε στη Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας και πώς επηρέασαν οι αποφάσεις της Συνόδου τις σχέσεις του Βυζαντινού λαού με τους Λατίνους;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1λ, 2Σ, 3Σ, 4Σ, 5λ

(II) 1α, 2δ, 3β, 4β, 5γ

1.β. *Λογοθέτης του Δρόμου:* Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] ο οποίος έγινε βαθμιαία... είδος πρωθυπουργού [...]» ή/και Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο Λογοθέτης του Δρόμου, στενός συνεργάτης... των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά. [...]».

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται... που συνεργάζονται στενά [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται... αστικών κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας δέχθηκε... η καλύπτρα των Λατίνων! [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. στέψη του Πιπίνου ελέω θεού βασιλιά
- β. Τέταρτη Σταυροφορία
- γ. αποδημία του Μωάμεθ στη Μεδίνα
- δ. Πρώτο Σχίσμα
- ε. εξέγερση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία έγινε ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα της χώρας:

- α. Βόρη
- β. Ραστισλάβου
- γ. Οσμάν
- δ. Ταμερλάνου

2. Στο βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη κατέχουν:

- α. οι δυνατοί
- β. οι πάροικοι
- γ. οι ιερείς
- δ. οι βασιλικοί

3. Τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής του βυζαντινού κράτους χάραζε:

- α. οι λογοθέτης του Γενικού
- β. ο πρεσβευτής
- γ. ο αυτοκράτορας
- δ. ο λογοθέτης του Δρόμου

4. Στο φεουδαρχικό σύστημα η παραμέληση των υποχρεώσεων εκ μέρους των υποτελών συνεπαγόταν:

- α. υπαγωγή σε καθεστώς δουλείας
- β. σωματική τιμωρία
- γ. αφαίρεση του φέουδου
- δ. εξορία

5. Η ιδέα των Σταυροφοριών γεννήθηκε:

- α. στο Άαχεν
- β. στη Δυτική Ευρώπη
- γ. στους Αγίους Τόπους
- δ. στη Ρωσία

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρώτο Σχίσμα, γενίτσαροι.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς επηρέασε η στέψη του Καρόλου του Μεγάλου (Καρλομάγνου) τις σχέσεις ανάμεσα στις δύο αυτοκρατορίες, την ανατολική και τη δυτική;

(μονάδες 10)

2.β. Ποιος ήταν ο ρόλος των θεσμών των εμποροπανηγύρεων στην ανάπτυξη του εμπορίου από τα τέλη του 12ου αι.;

(μονάδες 15)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) γ, α, δ, β, ε

(II) 1β, 2α, 3γ, 4γ, 5β

1.β. Πρώτο Σχίσμα: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Με τη συμπαράσταση του αυτοκράτορα... αναθεματίστηκε (Πρώτο Σχίσμα) [...]».

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] αποτελούμενο από εθελοντές μισθοφόρους... και στρατιωτών [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου είχε ως αποτέλεσμα... σε δύο αντίπαλους κόσμους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12ου αιώνα... χρηματοπιστωτικού συστήματος [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Μετά το 630 το Βυζαντινό κράτος έχασε μέρος των ανατολικών επαρχιών. Έτσι :

- α. ενίσχυσε την πολιτική εκχριστιανισμού στη Βαλκανική χερσόνησο
- β. ενίσχυσε την οικονομική του πολιτική
- γ. απέκτησε εθνική ομοιογένεια
- δ. προέβη σε επεκτατικούς πολέμους

2. Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα προέβλεπε:

- α. συγχώρεση των εικονοφίλων
- β. διώξεις των εικονοφίλων
- γ. αμνηστία των εικονοφίλων
- δ. εκτοπισμό των εικονοφίλων

3. Το Βυζαντινό κράτος, για να αντιμετωπίσει τη διείσδυση των Σλάβων στην αυτοκρατορία, υιοθέτησε :

- α. εξοντωτική πολιτική
- β. πολιτική αποκλεισμού
- γ. εποικιστική πολιτική
- δ. πολιτική απέλασης

4. Οι γενίτσαροι ήταν σώμα που το αποτελούσαν :

- α. Λομβαρδοί
- β. στρατολογούμενοι δια της βίας
- γ. αιχμαλώτοι πολέμου
- δ. Κομάνοι

5. Η ιδέα των Σταυροφοριών γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη και προήλθε από:

- α. την ανάγκη εξεύρεσης νέων εδαφών

- β. τις επεκτατικές βλέψεις του πάπα
- γ. την αναβίωση της αρχαίας παράδοσης των προσκυνημάτων στους Αγίους Τόπους
- δ. τη σύγκρουση ανατολικής και δυτικής εκκλησίας

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. οριστικό Σχίσμα Εκκλησιών
- β. έναρξη Εικονομαχίας
- γ. ο Μωάμεθ καταφεύγει στη Μεδίνα (Εγίρα)
- δ. Α΄ Σταυροφορία
- ε. ίδρυση Οθωμανικού κρατους

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *χαλίφης, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια στοιχεία επιβεβαιώνουν τη στρατιωτικοποίηση της βυζαντινής κοινωνίας από τα μέσα του 7^{ου} αι.;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιο ρόλο αναλαμβάνουν οι πόλεις στη Δυτική Ευρώπη τον 12^ο αι.,

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2β, 3γ, 4β, 5γ

(II) γ, β, α, δ, ε

1.β. χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ. β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά τον θάνατο ... του Κορανίου. [...]»

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] σ' αυτή την τάξη δεσπόζουν ... την αυτοκρατορική εύνοια. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία β Στρατικοποίηση και εποίκισμοί., «[...] Από τα μέσα του 7^{ου} αι. ... σε μεγαλύτερο βάθος. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις «[...] Κατά την περίοδο ... στον Πρώιμο Μεσαίωνα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Από τους πρωτεργάτες της Εικονομαχίας ήταν ο :

- α. Μαυρίκιος
- β. Βασίλειος ο Α΄
- γ. Ηράκλειος
- δ. Λέων Γ΄ Ίσαυρος

2. Οι Σκλαβηνίες είναι νησίδες πληθυσμού:

- α. Φράγκων
- β. Σλάβων
- γ. Αβάρων
- δ. Λογγοβάρδων

3. Το πρώτο εικονομαχικό διάταγμα περιελάμβανε:

- α. την αναστήλωση των εικόνων
- β. τη λατρεία των εικόνων
- γ. την καταστροφή των εικόνων
- δ. τη δημιουργία καινούργιων εικονιστικών μοτίβων

4. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας της φεουδαρχίας ήταν:

- α. οι βασάλτοι
- β. οι βαρώνοι
- γ. οι εκκλησιαστικοί άρχοντες
- δ. ο βασιλιάς

5. Οι εμποροπανηγύρεις προσφέρονται:

- α. μόνο για εμπορικές συναλλαγές
- β. μόνο για τραπεζικές συναλλαγές

γ. για εμπορικές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές

δ. για προϊόντα που παράγονταν σε μονές

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

α. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

β. Α΄ Σχίσμα Εκκλησιών

γ. σεισμός μεταξύ Θήρας και Θηρασίας

δ. Α΄ Σταυροφορία

ε. Β΄ Σχίσμα Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Για ποιο λόγο η κεντρική εξουσία έλαβε δραστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της εικονολατρίας;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια στοιχεία διαμόρφωσαν το σύστημα της φεουδαρχίας κατά την διάρκεια του 8^{ου} αι. μετά την κατάρρευση των Μεροβιγγείων;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1δ, 2β, 3γ, 4δ, 5γ

(II) γ, β, ε, δ, α

1.β. Εγίρα: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Το έτος αποδημίας ... των Αράβων (Εγίρα). [...]»

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... την αφαίρεση του φέουδου [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Η Εικονομαχία «[...] Τα μέτρα που έλαβε ... της δυναστείας των Ισαύρων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Το σύστημα της φεουδαρχίας ... το φεουδαρχικό σύστημα γενικεύτηκε. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Φώτιος	α. πάπας
2. Βόρης	β. ηγεμόνας της Μοραβίας
3. Ουρβανός ο Β΄	γ. ηγεμόνας των Βουλγάρων
4. Ηράκλειος	δ. χαλίφης
5. Ρατισλάβος	ε. Βυζαντινός αυτοκράτορας
	στ. πατριάρχης

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. επικράτηση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη
- β. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- γ. Α΄ Σταυροφορία
- δ. έναρξη Εικονομαχίας
- ε. Α΄ Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η κοινωνική δομή του βυζαντινού χωρίου τον 6ο αι;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες μεταρρυθμίσεις του Καρόλου Μεγάλου (Καρλομάγνου) διαμόρφωσαν το σύστημα της φεουδαρχίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1στ, 2γ, 3α, 4ε, 5β

(II) δ,ε,γ,β,α

1.β. ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β Η οργάνωση των Αράβων, «[...] για τους μουσουλμάνους ... εξάπλωσης του Ισλάμ. [...]»

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Η Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το βυζαντινό χωρίον ... μια οδυνηρή ελευθερία. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Το σύστημα της φεουδαρχίας ... το φεουδαρχικό σύστημα γενικεύθηκε. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο Ηράκλειος υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο:

- α. αυτοκράτωρ των Ρωμαίων
- β. βασιλεύς, πιστός εν Χριστώ
- γ. μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ
- δ. κυβερνήτης του Ρωμαϊκού κράτους

2. Την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική εξουσία των θεμάτων ασκούσε:

- α. ο Λογοθέτης του Δρόμου
- β. ο πατριάρχης
- γ. ο στρατηγός
- δ. ο Λογοθέτης του Γενικού

3. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται:

- α. ο Προφήτης Μωάμεθ
- β. ο Βαγιαζήτ
- γ. ο Μουράτ Α΄
- δ. ο Οσμάν ή Οθμάν

4. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ευρωπαϊή κοινωνία κατά τον 14^ο αι. ήταν:

- α. η επέκταση των Οθωμανών
- β. η ενίσχυση της απόλυτης μοναρχίας
- γ. η επιδημία βουβωνικής πανώλης
- δ. οι φυσικές ακταστροφές

5. Το πρώτο βιβλίο που τύπωσε ο Γουτεμβέργιος ήταν:

- α. επιστημονικού περιεχομένου
- β. τα *Πολιτικά* του Αριστοτέλη

γ. η Βίβλος

δ. τα έπη του Ομήρου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

α. Οριστικό Σχίσμα μεταξύ των δύο εκκλησιών

β. Τέλος της εικονομαχίας

γ. Πρώτο Σχίσμα μεταξύ των δύο εκκλησιών

δ. Ειρήνη της Αυγούστας

ε. Σύνοδος Φερράρας Φλωρεντίας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Βασιλικά, Αναγέννηση*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια τα χαρακτηριστικά της γεωργικής επανάστασης τον 11^ο αι. Και ποια τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια τεχνικά μέσα διευκόλυναν τα υπερπόντια ταξίδια τον 15^ο αι.;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1β, 2γ, 3δ, 4γ, 5γ

(II) β, γ, α, ε, δ

1.β. *Τα Βασιλικά:* Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής ... τις συνθήκες του 6^{ου} αιώνα. [...]»

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] Παρόλο που ο όρος ... δημιουργικό και ερευνητικό. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] οι καλλιεργούμενες εκτάσεις επεκτείνονται ... στις συναλλαγές. [...]» Και «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται ... στο σχηματισμό αστικών κοινοτήτων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια ... και στους ωκεανούς. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της φεουδαρχίας ήταν τα εξής:

- α. αλληλεγγύη και σεβασμός
- β. καλλιέργεια της γης και ανταλλακτική οικονομία
- γ. προστασία και εξάρτηση
- δ. ισοδυναμία και σύγκρουση κοσμικής και παπικής εξουσίας

2. «Η εικονομαχική πολιτική ήταν η μόνη που θα μπορούσε να συμφιλιώσει την κεντρική εξουσία με τους πληθυσμούς της Μικράς Ασίας». Η φράση αυτή σημαίνει:

- α. η κεντρική εξουσία του Βυζαντίου ήθελε να απαλλαγεί από τους πληθυσμούς της Μικράς Ασίας
- β. οι πληθυσμοί της Μικράς Ασίας ήταν ανυπάκουοι και η κεντρική εξουσία του Βυζαντίου ήθελε να τους ελέγξει
- γ. η κεντρική εξουσία του Βυζαντίου προσδοκούσε σε αύξηση εσόδων από τη φορολόγηση των πληθυσμών της Μικράς Ασίας
- δ. η κεντρική εξουσία του Βυζαντίου καταδίκασε τις θρησκευτικές αντιλήψεις των κατοίκων της Μικράς Ασίας

3. Μια από τις κυριότερες αιτίες εκδήλωσης των Σταυροφοριών ήταν και η εξής:

- α. η Βενετία εποφθαλμιούσε τις κτήσεις του Βυζαντίου
- β. οι Πάπες ήθελαν να ενισχύσουν τη θέση τους έναντι των Γερμανών ηγεμόνων
- γ. υπήρχε στην Ευρώπη σοβαρή οικονομική κρίση
- δ. ήταν ένας λόγος να απασχολείται ο στρατός

4. Ο αυτοκράτορας Μιχαήλ εμπιστεύτηκε το έργο του εκχριστιανισμού των Σλάβων στον ιερομόναχο Κωνσταντίνο-Κύριλλο, επειδή:

- α. ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος γνώριζε προσωπικά το Σλάβο ηγεμόνα Ραστισλάβο
- β. ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος είχε αδελφό τον ιερομόναχο Μεθόδιο

γ. ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος γνώριζε τη σλαβονική γλώσσα

δ. το ζήτησε ο Πατριάρχης Φώτιος

5. Ένα από τα αποτελέσματα της κρίσης της φεουδαρχίας στον ύστερο Μεσαίωνα ήταν:

α. το σοβαρό πρόβλημα επισιτισμού

β. η αύξηση των μισθών των εργαζομένων στις βιοτεχνίες

γ. η αύξηση του πληθυσμού

δ. ο Εκατονταετής Πόλεμος

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η Διανομή της Ρωμανίας ήταν μια από τις βασικότερες επιπτώσεις που είχε η άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1204.

2. Ο Κάρολος ο Μέγας επέλεξε ως έδρα του τη Ρώμη.

3. Οι αποφάσεις της Συνόδου της Ιέρειας (754) έκλεισαν οριστικά τα θέματα της εικονομαχίας.

4. Μια από τις αιτίες της κρίσης της φεουδαρχίας μετά το 1270 ήταν ο Μαύρος Θάνατος.

5. Ο Ορχάν ήταν ο πρώτος Οθωμανός εμίρης που περιβλήθηκε τον αυτοκρατορικό τίτλο του Σουλτάνου.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *ιερός πόλεμος, βασιλικοί.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε τα επιτεύγματα του Ιωάννη Βατάτζη στον χώρο της εσωτερικής πολιτικής και της οικονομίας.

(μονάδες 13)

2.β. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του καθολικού ανθρώπου;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2β, 3β, 4γ, 5β

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

1.β. ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι., ... την αυτοκρατορική εύνοια [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζοῦς, Ἡπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Εξίσου σημαντικά ... ιταλικές πόλεις [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού ... για τη μοίρα του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Έξαρχος	α. Νησίδες σλαβικού πληθυσμού
2. Λογοθέτης του Γενικού	β. Επιδρομές
3. Εγίρα	γ. Είχε πολιτικές και στρατιωτικές αρμοδιότητες
4. Σκλαβηνίες	δ. Στρατιώτες στρατολογημένοι με τη βία
5. Γενίτσαροι	ε. Είχε την ευθύνη των οικονομικών του κράτους στ. Αρχή του μουσουλμανικού ημερολογίου

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα στρατιωτόπια ήταν στρατιωτικές μονάδες, μετακινούμενες ανά την επικράτεια.
2. Στο σύστημα της τριζωνικής καλλιέργειας καλλιεργούνταν τρία διαφορετικά είδη προϊόντων διαφορετικά κάθε χρόνο.
3. Οι λειτουργίες της φεουδαρχίας είναι πέντε.
4. Ο νερόμυλος αποτέλεσε την κύρια πηγή ενέργειας των πόλεων στην Ευρώπη κατά τον 11^ο αιώνα.
5. Ο Σλάβος ηγεμόνας Ρασισλάβος ζήτησε από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Μιχαήλ Γ΄ να εκχριστιανίσει τους Σλάβους της Μοραβίας.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *θεοκρατικό κράτος, Πρόχειρος Νόμος (870-879)*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε το σύστημα της πρόνοιας όπως αυτό εφαρμόστηκε στην εποχή του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού.

(13 μονάδες)

2.β. Ποια είναι η συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση της αναγέννησης και του ανθρωπισμού;

(12 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2ε, 3στ, 4α, 5δ

(II) 1λ, 2λ, 3λ, 4ς, 5ς

1.β. *θεοκρατικό κράτος*, Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Η θρησκευτική κοινότητα ... και κοσμικός ηγέτης [...]».

Πρόχειρος Νόμος, Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση ... αρνητική κριτική σε αυτήν [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός ... των δυο συστημάτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση ... ανθρώπινες συνειδήσεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Έρασμος	α. Αποβιβάστηκε στο Σαν Σαλβαδόρ
2. Ουρβανός Β΄	β. Ελέω θεού βασιλιάς
3. Μαρτίνος Λούθηρος	γ. Εκπρόσωπος της ανθρωπιστικής κίνησης στην Ευρώπη
4. Χριστόφορος Κολόμβος	δ. Πάπας στην Α΄ Σταυροφορία
5. Πιπίνος	ε. 95 θέσεις στ. Αλληλέγγυο

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας της φεουδαρχίας ήταν ο βασιλιάς.
2. Μια βασική συνέπεια των Ανακαλύψεων ήταν η μετατόπιση του κέντρου της παγκόσμιας οικονομίας στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη.
3. Ο Γενουάτης πολεμιστής Ιουστινιάνης βοήθησε πολύ στην άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους το 1204.
4. Κατά το 15^ο και 16^ο αι, πολλά ελληνικά χειρόγραφα μεταφέρθηκαν στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας και σώθηκαν.
5. Η αφορμή για τη Θρησκευτική Μεταρρύθμιση ήταν η μαζική έκδοση και πώληση εγγράφων άφεσης αμαρτιών το 1515.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *Θέματα, ανθρωπισμός.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι ήταν οι οργανωτές και επικεφαλής των Σταυροφόρων κατά τη Δ΄ Σταυροφορία;

(13 μονάδες)

2.β. Για ποιους λόγους εξαπλώνεται περισσότερο η κριτική ενάντια στη Ρωμαιοκαθολική εκκλησία στις γερμανικές χώρες;

(12 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2δ, 3ε, 4α, 5β

(II) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

1.β. *Θέματα*, Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα ... ο στρατηγός [...]».

Ανθρωπισμός, Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του ανθρωπισμού. Η ρήξη με το Μεσαίωνα, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης ... ονομάστηκε Ανθρωπισμός [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, δ. Η Τέταρτη Σταυροφορία, «[...] Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ... επί ένα έτος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Η αντίδραση στις αδυναμίες ... του αυτοκράτορα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

α. Ειρήνη της Αυγούστας

β. Πρώτο Σχίσμα

γ. Εφεύρεση της τυπογραφίας

δ. Δ Σταυροφορία

ε. Σύνοδος της Ιέρειας

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Σλάβοι, κατά τη διάρκεια των επιδρομών τους, ενδιαφέρονταν πρωτίστως για λεηλασίες και δευτερευόντως για εγκατάσταση.

2. Η εμφάνιση στρατιωτικών επωνύμων θεωρείται δείγμα της βαθμιαίας στρατιωτικοποίησης του Βυζαντίου.

3. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Α΄ Σταυροφορία.

4. «Οι άνθρωποι δεν γεννιούνται, αλλά γίνονται», είπε ο Πετράρχης, σημαντικός εκπρόσωπος της ανθρωπιστικής κίνησης στην Ευρώπη.

5. Τα λιμάνια της Σεβίλλης, της Λισαβόνας και της Αμβέρσας απέκτησαν μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα μετά τις Ανακαλύψεις.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *Χαλίφης, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στην ανάπτυξη της στρατιωτικής ισχύος των Οθωμανών Τούρκων;

(13 μονάδες)

2.β. Πώς λειτούργησε η Ιερά Εξέταση στο πλαίσιο της Αντιμεταρρύθμισης;

(12 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) ε, β, δ, γ, α

(II) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β.

Χαλίφης, Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο ... του Κορανίου [...]».

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα ... την αυτοκρατορική εύνοια [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις ... υπαλλήλων και στρατιωτών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε ... πάνω στην πυρά [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου αποτέλεσαν σταθμό για τη διαμόρφωση του συστήματος της φεουδαρχίας.
2. Επί Αλεξίου Α΄ Κομνηνού αυξήθηκε η σημασία των θεμάτων.
3. Οι Λατίνοι κατά την παραμονή τους στην Κωνσταντινούπολη επέβαλλαν βαρύτατη φορολογία προκαλώντας αντιδράσεις.
4. Ο Ιωάννης Βατάτζης επένδυσε ιδιαίτερα στην ανάπτυξη του εμπορίου.
5. Η ναυπήγηση της караβέλας ευνόησε την ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Μαυρίκιος	α. κάλεσε τους πιστούς σε ιερό πόλεμο για την
2. Ηράκλειος	απελευθέρωση των Αγίων Τόπων
3. Ουρβανός Β΄	β. αρχηγός της Τέταρτης Σταυροφορίας
4. Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός	γ. υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο πιστός εν Χριστώ
5. Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος	βασιλεύς
	δ. ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της
	Καρχηδόνας
	ε. ήταν ο τελευταίος αυτοκράτορας της
	Κωνσταντινούπολης
	στ. ζήτησε βοήθεια από τη Δύση κατά των Τούρκων

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, ανθρωπισμός.*

(μονάδες 8+7=15)

2° Θέμα

2.α. Πώς διαμορφώθηκαν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις τον 10^ο αιώνα και με ποιες συνέπειες;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες κοινωνικές συνέπειες είχαν οι οικονομικές μεταβολές των Ανακαλύψεων;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ.

(II) 1δ, 2γ, 3α, 4β, 5στ.

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων «[...] Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ...του Κορανίου[...]»

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η ρήξη με τον Μεσαίωνα, «Ο άνθρωπος της Αναγέννησης... ανθρωπισμός. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...]Στη διάρκεια του 10^{ου} αι. αναπτύχθηκαν... για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, Κοινωνικός μετασχηματισμός και ανανέωση της σκέψης, «[...]Οι οικονομικές μεταβολές της περιόδου... στο πλαίσιο του Διαφωτισμού.[...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι αραβικές επιδρομές τον 8^ο και 9^ο αιώνα δεν επηρέασαν τον πληθυσμό των νησιών και των ακτών του Αιγαίου.
2. Ο Κάρολος Μαρτέλος στέφθηκε από τον πάπα ελέω Θεού βασιλεύς των Φράγκων το 754.
3. Το αλληλέγγυον ως νόμος αποτέλεσε βαρύ πλήγμα για τους δυνατούς του βυζαντινού χωρίου.
4. Ο εκχριστιανισμός χρησιμοποιήθηκε ως βασικό μέσο της βυζαντινής διπλωματίας για την ασφάλεια της αυτοκρατορίας.
5. Η ίδρυση νέων μοναχικών ταγμάτων ήταν ένα από τα μέτρα που υιοθέτησε η Καθολική Εκκλησία για την αντιμετώπιση της Μεταρρύθμισης.

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Βασίλειος Β΄	α. εξέδωσε συγχωροχάρτια.
2. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός	β. εξασφάλισε την άμυνα των ανατολικών συνόρων της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας με τη δημιουργία στρατιωτικών κτημάτων.
3. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος	γ. κατέλαβε πραξικοπηματικά τον θρόνο του Βυζαντίου το 1204.
4. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	δ. αύξησε υπερβολικά τον αριθμό των αξιωμάτων και μείωσε τη διοικητική γραφειοκρατία.
5. Ιωάννης Βατάτζης	ε. συνήψε ευνοϊκή εμπορική συνθήκη με τους Βενετούς.
6. Βαγιαζήτ	
7. Λέων Ι΄	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 8+7=15)

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς αντιμετώπισε η Βυζαντινή αυτοκρατορία την εγκατάσταση πολυάριθμων σλαβικών πληθυσμών στις ευρωπαϊκές επαρχίες της, τον 7^ο και ως τα τέλη του 8^{ου} αι.;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιοι ήταν οι λόγοι που η Αναγέννηση ξεκίνησε από τις οικονομικά ακμαίες πόλεις της Ιταλίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Σ.

(II) 1ε, 2δ, 3γ, 5β, 7α.

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους... την είσοδό τους στον Παράδεισο. [...]».

Καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος «[...] Οι ανθρωπιστές... μοίρα του.[...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες αντιμετώπιζε... σταδιακά να αφομοιώνονται[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, α. Οι νέοι δρόμοι δημιουργίας, «[...]Ασφαλώς δεν είναι τυχαίο... καινούριο κόσμο.[...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η λατρεία των εικόνων με όλες τις υπερβολές που περιέκλειε, ήταν απόλυτα αποδεκτή από τον βυζαντινό λαό τον 8^ο αιώνα.
2. Ο τίτλος «Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ, κυβερνήτης του Ρωμαϊκού Κράτους» αποδόθηκε στον Καρλομάγνο το 800.
3. Οι μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου συνέβαλαν στη διαμόρφωση της φεουδαρχίας.
4. Κατά την άλωση της Κωνσταντινούπολης οι σταυροφόροι επέδειξαν ιδιαίτερο σεβασμό στα έργα τέχνης της.
5. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε από τον Θεόδωρο Λάσκαρη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Θυροκόλληση των 95 θέσεων του Λούθηρου σε εκκλησία της Βιτεμβέργης.
- β. Κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας από τον Ουρβανό Β΄.
- γ. Ανακάλυψη της Αμερικής από τον Αμέρικο Βεσπούτσι.
- δ. Το Πρώτο Σχίσμα των εκκλησιών.
- ε. Αναχαίτηση των Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας από τον Κάρολο Μαρτέλο.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, προνοιάριοι.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποιες ήταν οι συνέπειες από την οικονομική εξαθλίωση των φτωχών και την επιβολή νέων φόρων στη Δύση στα τέλη του 13^{ου} και στις αρχές του 14^{ου} αι.;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ .

(II) ε, δ, β, γ, α.

1.β. Θέματα : Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική οργάνωση «[...]Για την αποτελεσματικότερη... ασκούσε ο στρατηγός[...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας. «[...] Ο βυζαντινός στρατός...έκταση της πρόνοιας που τους είχε παραχωρηθεί [...]».

2^ο Θέμα.

2.α Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας. «[...] Η εξαθλίωση των φτωχών...πολιτικών σχέσεων[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης... οι ανθρώπινες συνειδήσεις[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Διάδοση της επιδημίας του Μαύρου Θανάτου στην Ευρώπη.
- β. Ανακάλυψη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο.
- γ. Αφορισμός του πάπα Νικολάου Α΄.
- δ. Ειρήνη της Αυγούστας.
- ε. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.

(μονάδες 05)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Βασίλειος Β΄	α. Ανακάλυψη της Βραζιλίας
2. Βαγιαζήτ	β. Ίδρυση Αυτοκρατορίας Νικαίας
3. Θεόδωρος Λάσκαρης	γ. σύναψη εμπορικής συνθήκης με Βενετούς.
4. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	δ. Οργάνωση κράτους Οθωμανών.
5. Ορχάν	ε. Ίδρυση κράτους Ηπείρου.
6. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	
7. Αλβαρέζ Καμπράλ	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, ανθρωπισμός.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποιες ήταν οι αιτίες που συνέβαλαν στην επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας στη Δύση τον 8^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν τα επιτεύγματα του Ιωάννη Βατάτζη στην εσωτερική του πολιτική σε κοινωνικό, στρατιωτικό και οικονομικό πλαίσιο;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) γ, ε, α, β, δ.

(II) 1γ, 3β, 4ε, 5δ, 7α.

1.β. τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας. α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη. «[...]Η επίσημη αναγνώριση... την αφαίρεση του φέουδου[...]»

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η ρήξη με το Μεσαίωνα «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης...ονομάστηκε ανθρωπισμός[...]».

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 2,7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας. «[...]Το σύστημα της φεουδαρχίας...το φεουδαρχικό σύστημα γενικεύτηκε[...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. «[...] Σημαντικά υπήρξαν τα επιτεύγματα...από τις ιταλικές πόλεις[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Κρίση φεουδαρχίας.
- β. Άλωση Κωνσταντινούπολης από Σταυροφόρους.
- γ. Ομολογία της Αυγούστας.
- δ. Δημιουργία των πρώτων θεμάτων στη Μ. Ασία.
- ε. Το Πρώτο Σχίσμα των δύο εκκλησιών.

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- 1. Οι πρόνοιες αποτελούσαν ιδιοκτησία του προνοιαρίου.
- 2. Ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Τέταρτη Σταυροφορία.
- 3. Οι Ζηλωτές υποστήριζαν τους βυζαντινούς αυτοκράτορες.
- 4. Ο Ορχάν ήταν ο πρώτος Οθωμανός εμίρης που πήρε τον τίτλο του σουλτάνου.
- 5. Τα υπερπόντια ταξίδια την περίοδο των Ανακαλύψεων διευκολύνθηκαν από την τελειοποίηση των τεχνικών μέσων πλεύσης και προσανατολισμού.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποια ήταν η οικονομική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού και ποιες συνέπειες είχε αυτή η πολιτική;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες μεταβολές επέφεραν οι Ανακαλύψεις στη βιοτεχνία και στη γεωργία;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) δ, ε, β, α, γ.

(II) 1Λ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ.

1.β. Τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας. α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη. «[...] Η επίσημη αναγνώριση... την αφαίρεση του φέουδου [...]»

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η Ιερά Εξέταση:...πάνω στην πυρά [...]».

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλεξίου... ιδίως των αγροτών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις ανακαλύψεις. Οικονομικές μεταβολές, «[...] Η βιοτεχνία παρουσίασε...στον ευρωπαϊκό χώρο [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Σταυροφόροι έγιναν δεκτοί από τον Αλέξιο με δυσπιστία.
2. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην τύχη του Βυζαντίου.
3. Ο Ορχάν και ο Μουράτ Α΄ οργάνωσαν το οθωμανικό κράτος.
4. Ο καθολικός άνθρωπος εξαρτάται από τη μοίρα του.
5. Ο πάπας Λέων Ι΄ απαγόρευσε την έκδοση συγχωροχαρτιών.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Πρώτος περίπλους της γης από τον Μαγγελάνο.
- β. Μαύρος Θάνατος στην Ευρώπη.
- γ. Σύνοδος του Τρέντο.
- δ. Τέταρτη Σταυροφορία.
- ε. Έκδοση του Πρόχειρου Νόμου.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), Ανθρωπισμός.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο Θέμα

2.α. Με ποια μέτρα ο Κάρολος ο Μέγας ενίσχυσε την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιος ο ρόλος των πόλεων στη Δ. Ευρώπη τον 11^ο και 12^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Λ .

(II) ε, δ, β, α, γ.

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για του μουσουλμάνους...στον Παράδεισο [...]».

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η ρήξη με τον Μεσαίωνα, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης... ανθρωπισμός. [...]»

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση... παράγοντα συνοχής και ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις «[...] Κατά την περίοδο...στον Πρώιμο Μεσαίωνα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η Εικονομαχική πολιτική που υιοθέτησαν οι Ίσαυροι δημιούργησε ρήγμα στις σχέσεις της Ορθόδοξης με την Καθολική Εκκλησία.
2. Από τα μέσα του 7^{ου} έως τα μέσα του 9^{ου} αι. η βυζαντινή κυριαρχία εδραιώθηκε με την επέκταση του θεσμού των θεμάτων και τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων.
3. Στενός συνεργάτης του βυζαντινού αυτοκράτορα και υπεύθυνος για τα οικονομικά της αυτοκρατορίας ήταν ο Λογοθέτης του Δρόμου.
4. Οι Οθωμανοί κατά την επέκτασή τους επέδειξαν μηδαμινή θρησκευτική ανεκτικότητα απέναντι στους χριστιανικούς αγροτικούς πληθυσμούς.
5. Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος απέρριψε στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας την υπαγωγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία, υπακούοντας στην επιθυμία του βυζαντινού λαού.

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Αποδημία του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα (Εγίρα).
- β. Ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο.
- γ. Ανακάλυψη της Βραζιλίας από τον Αλβαρέζ Καμπράλ.
- δ. Εκδήλωση του κινήματος των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη.
- ε. Εκχριστιανισμός των Μοραβίων.

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τα αποτελέσματα που είχε στην άμυνα και την κοινωνική οργάνωση του βυζαντινού κράτους η διοικητική μεταρρύθμιση των θεμάτων.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τους τρόπους με τους οποίους αναζήτησε ο άνθρωπος της Αναγέννησης τη ρήξη με τον Μεσαίωνα και την έκφραση των νέων ιδεών.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) α, ε, β, δ, γ

1.β. τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι., ... να χάσουν την αυτοκρατορική εύνοια. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα νέα διοικητικά μέτρα είχαν... ομοιογενείς κοινότητες χωρίων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού. Η ρήξη με τον Μεσαίωνα, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης... και τον Βοκκάκιο. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Θεόδωρος Λάσκαρης	α. επί της βασιλείας του κορυφώθηκε η Εικονομαχία.
2. Πιπίνος Α΄	β. συνέλαβε την ιδέα της διοργάνωσης της Τέταρτης Σταυροφορίας.
3. καρδινάλιος Ουμβέρτος	γ. αναζήτησε βοήθεια στη Δύση για την αντιμετώπιση των Οθωμανών.
4. πάπας Ιννοκέντιος Γ΄	δ. δώρισε στην Αγία Έδρα εδάφη από τη Ραβέννα έως τη Ρώμη και πήρε τον τίτλο του πατρικίου των Ρωμαίων.
5. Κωνσταντίνος Ε΄ (Ισαυρος)	ε. συγκεντρώθηκαν γύρω του με επίκεντρο τη Νίκαια της Βιθυνίας οι πιστές δυνάμεις του Βυζαντίου.
	στ. φέρει σημαντικές ευθύνες για το Σχίσμα του 1054.
	ζ. υπερασπίστηκε την Κωνσταντινούπολη κατά την πολιορκία της από τους Οθωμανούς.

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με την εποικιστική πολιτική που εφάρμοσε το Βυζαντινό κράτος από τα μέσα του 7^{ου} έως τα μέσα του 9^{ου} αι., σλαβικοί πληθυσμοί από τις σκλαβηνίες της Μ. Ασίας μεταφέρθηκαν στις σκλαβηνίες της Μακεδονίας, της Θράκης και της Νότιας Ελλάδας.
2. Οι αραβικές επιδρομές ευνόησαν την ανάπτυξη του εμπορίου και τις αγροτικές δραστηριότητες των πληθυσμών της Μικράς Ασίας.
3. Με τη γεωργική επανάσταση που πραγματοποιήθηκε στη Δυτική Ευρώπη στα μέσα του 11^{ου} αι. αυξήθηκαν οι καλλιεργήσιμες γαίες και υιοθετήθηκαν τεχνολογικές καινοτομίες.
4. Ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός εφάρμοσε οικονομική πολιτική που στόχευε στη νομισματική σταθερότητα.

5. Με την οικοδόμηση του Ρούμελη-Χισάρ οι Οθωμανοί επιδίωκαν να ανακόψουν τον ανεφοδιασμό της Κωνσταντινούπολης από τις πόλεις του Ευξείνου Πόντου.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Μαύρος Θάνατος*, *Αναγέννηση*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα πήρε ο Καρλομάγνος για την εσωτερική οργάνωση του Φραγκικού κράτους;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς επέδρασαν στον μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής κοινωνίας οι οικονομικές μεταβολές που επέφεραν οι Ανακαλύψεις;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2δ, 3στ, 4β, 5α

(II) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β. Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... του ευρωπαϊκού πληθυσμού. [...]».

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] πρόκειται για μια γενικότερη ... δημιουργικό και ερευνητικό. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8 Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολοδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει... συνοχής και ενότητας.[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις. Κοινωνικός μετασχηματισμός και ανανέωση της σκέψης, «[...] Οι οικονομικές μεταβολές της περιόδου αυτής... στο πλαίσιο του Διαφωτισμού. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο ανταγωνισμός μεταξύ πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης και Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για τον εκχριστιανισμό των Μοραβών είχε ως συνέπεια το Πρώτο Σχίσμα (867).
2. Με το αλληλέγγυο επλήγησαν ιδιαίτερα οι μικροκαλλιεργητές, που προτιμούσαν να εγκαταλείπουν τους κλήρους τους.
3. Ένας από τους τρόπους άσκησης διπλωματίας για το Βυζαντινό κράτος ήταν οι χορηγίες σε χρήμα ή δώρα σε ξένους ηγεμόνες.
4. Οι πρόνοιες ήταν ιδιοκτησία του προνοιάριου και μεταβιβάζονταν από τον πατέρα στον πρωτότοκο γιο.
5. Με την εφεύρεση της τυπογραφίας στα μέσα του 15^{ου} αι. δόθηκε ώθηση στη διάδοση των ιδεών της Αναγέννησης.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η βυζαντινή κυριαρχία στη Μεσόγειο περιορίστηκε λόγω της επέκτασης:

- α. των Σλάβων
- β. των Αβάρων
- γ. των Βουλγάρων
- δ. των Αράβων

2. Ο Βασίλειος Β΄ συνήψε ευνοϊκή εμπορική συνθήκη με:

- α. τους Γενουάτες
- β. τους Βενετούς
- γ. τους Νορμανδούς
- δ. τους Λογγοβάρδους

3. Στο κίνημα των Ζηλωτών της Θεσσαλονίκης συμμετείχαν:

- α. η μεσαία και οι κατώτερες τάξεις

- β. οι ελεύθεροι αγρότες και οι πάροικοι
- γ. οι αριστοκράτες
- δ. ο στρατός

4. Η πρώτη πόλη που κατέκτησαν οι Οθωμανοί σε ευρωπαϊκά εδάφη ήταν:

- α. το Διδυμότειχο
- β. η Καλλίπολη
- γ. η Αδριανούπολη
- δ. το Κοσσυφοπέδιο

5. Τον περίπλου της Γης για πρώτη φορά πραγματοποίησε:

- α. ο Βαρθολομαίος Ντιάζ
- β. ο Αλβαρέζ Καμπράλ
- γ. ο Φερδινάνδος Μαγγελάνος
- δ. ο Αμέρικο Βεσπούτσι

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος, Αντιμεταρρύθμιση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τους λόγους που επέβαλαν στο Βυζαντινό κράτος την υιοθέτηση οικονομολογικής πολιτικής στις αρχές του 8^{ου} αιώνα.

(μονάδες 12)

2.β. Να εξηγήσετε γιατί οι μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου αποτελέσαν σταθμό για τη διαμόρφωση και ανάπτυξη του συστήματος της φεουδαρχίας.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) 1δ, 2β, 3α, 4β, 5γ

1.β. *Πρόχειρος Νόμος*: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου... αρνητική κριτική σ' αυτήν. [...]».

Αντιμεταρρύθμιση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Καθώς η Καθολική Εκκλησία... τα παρακάτω μέτρα: τα μοναχικά τάγματα, την Ιερά Εξέταση και τη λογοκρισία. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Τα μέτρα που έλαβε η κεντρική εξουσία... της δυναστείας των Ισαύρων. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, β. Η επικράτηση του συστήματος της φεουδαρχίας, «[...] Σταθμό στη διαμόρφωση... και στα κράτη που τα διαδέχθηκαν. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τις προσωπικότητες της στήλης Α με σημαντικές τους αποφάσεις ή ενέργειες (στήλη Β). Δύο (2) ονόματα της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Γεώργιος Σχολάριος	α. στέφθηκε στη Νίκαια της Βιθυνίας αυτοκράτορας και βασιλιάς των Ρωμαίων.
2. Βασίλειος Β΄	β. το 730 εξέδωσε το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα που προέβλεπε την καταστροφή των εικόνων.
3. Βοκκάκιος	γ. συνόδευσε τον αυτοκράτορα Ιωάννη Η΄ στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας.
4. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	δ. εκπροσώπησε την Καθολική Εκκλησία στις διαπραγματεύσεις της Κωνσταντινούπολης που κατέληξαν στο Σχίσμα του 1054.
5. καρδινάλιος Ουμβέρτος	ε. συνήψε με τους Βενετούς ευνοϊκή για αυτούς εμπορική συνθήκη.
6. πάπας Ουρβανός Β΄	
7. Θεόδωρος Λάσκαρης	

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Υπογραφή της Ειρήνης της Αυγούστας.
- β. Ίδρυση των εξαρχάτων της Ραβέννας και της Καρχηδόνας.
- γ. Εκδήλωση της επιδημίας του Μαύρου Θανάτου στην Ευρώπη.
- δ. Υπογραφή της συμφωνίας Διανομής της Ρωμανίας.
- ε. Στέψη του Πιπίνου από τον πάπα ελέω Θεού βασιλέα των Φράγκων.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σώμα των γενιτσάρων*, *Αναγέννηση*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά της ανερχόμενης ακμής που σημειώθηκε στον πληθυσμό και τη γεωργία της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Ιταλίας στα μέσα του 11^{ου} αι.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάστε τις προετοιμασίες και τις κινήσεις των Οθωμανών πριν την τελευταία τακτική πολιορκία της Κωνσταντινούπολης και τις αμυντικές προσπάθειες των υπερασπιστών της. Ποια ήταν τα πλεονεκτήματα των Οθωμανών έναντι των Βυζαντινών που έκριναν την έκβαση της πολιορκίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2ε, 4β, 5δ, 7α

(II) β, ε, δ, γ, α

1.β. Σώμα των γενιτσάρων: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των ιππέων-τιμαριούχων... και στρατιωτών. [...]».

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] πρόκειται για μια γενικότερη... δημιουργικό και ερευνητικό. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Στα μέσα του 11^{ου} αι. ... σχηματισμό αστικών κοινοτήτων. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, β. Η Άλωση, «[...] Προηγήθηκε η οικοδόμηση... τα κανόνια έκριναν τα πάντα. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η εμφάνιση οικογενειακών επωνύμων και η οικοδόμηση κάστρων συνιστούν τρόπους στρατιωτικοποίησης της μεσοβυζαντινής κοινωνίας.
2. Οι σκλαβηνίες που βρίσκονταν στα νότια της Βαλκανικής χερσονήσου δεν κατέστη ποτέ δυνατό να ενσωματωθούν στη θεματική διοίκηση του Βυζαντινού κράτους.
3. Οι βασιλικοί δέσποζαν ανάμεσα στην αριστοκρατική τάξη της βυζαντινής κοινωνίας.
4. Η κήρυξη του Εκατονταετούς Πολέμου (1339-1453) μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας συνέβαλε στην κρίση του συστήματος της φεουδαρχίας.
5. Ο Λογοθέτης του δρόμου ήταν υπεύθυνος για τη χάραξη της εξωτερικής πολιτικής του Βυζαντινού κράτους.

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Σύνοδος του Τρέντο
- β. Σύνοδος της Ιέρειας
- γ. Έκδοση του Πρόχειρου Νόμου
- δ. Ίδρυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου
- ε. Κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος, Ιερά Εξέταση*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τον τρόπο οργάνωσης του βυζαντινού στρατού στα χρόνια της βασιλείας του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού και τα αποτελέσματά της σχετικά με τη θέση του στρατού στη βυζαντινή κοινωνία της εποχής.

(μονάδες 13)

2.β. Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους το κίνημα της Αναγέννησης ξεκίνησε από πόλεις της Ιταλίας και πώς συνέβαλαν τα πανεπιστήμια στην ανάπτυξή του.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) β, γ, ε, δ, α

1.β. Ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους... στον Παράδεισο. [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε [...] πάνω στην πυρά (autodafe). [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... είχε παραχωρηθεί. [...] Στα χρόνια των Κομνηνών... άλλα επαγγέλματα. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, α. Οι νέοι δρόμοι δημιουργίας, «[...] Ασφαλώς δεν είναι τυχαίο... τον καινούργιο κόσμο. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Πετράρχης	α. Ίδρυσε την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
2. Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός	β. Κατέστειλε το κίνημα των Ζηλωτών
3. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	γ. Υπήρξε προδρομική μορφή της Αναγέννησης
4. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός	δ. Εξέδωσε το πρώτο οικονομικό διάταγμα
5. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	ε. Προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τους δυνατούς.
6. Ιωάννης Καντακουζηνός	
7. Μάρκος ο Ευγενικός	

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο καρδινάλιος Ουμβέρτος πρωταγωνίστησε:

α. στο Πρώτο Σχίσμα (867)

β. στο Σχίσμα του 1054

γ. στην κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας

δ. στην κήρυξη της Τέταρτης Σταυροφορίας

2. Άμεσοι υποτελείς του βασιλιά στην κοινωνική ιεραρχία της φεουδαρχίας ήταν:

α. οι ελεύθεροι γεωργοί

β. οι πάροικοι

γ. οι ιππότες

δ. οι αριστοκράτες

3. Στρατιωτικό σώμα των Οθωμανών δεν αποτελούσαν:

α. οι ιπείς-τιμαριούχοι

β. οι γενίτσαροι

γ. οι προνοιάριοι

δ. οι γαζήδες

4. Από τους λίγους δυτικούς που έσπευσαν σε βοήθεια της Κωνσταντινούπολης κατά την πολιορκία από τους Οθωμανούς ήταν:

α. ο Ιουστινιάνης

β. ο Γεώργιος Σκεντέρμπεης

γ. ο Ιωάννης Ουνυάδης

δ. ο Ταμερλάνος

5. Ο νέος τύπος πλοίου που συνέβαλε στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας ήταν:

α. ο πορτολάνος

β. η караβέλα

γ. ο αστρολάβος

δ. η γαλέρα

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *χαλίφης, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιούσε το Βυζαντινό κράτος στην άσκηση της διπλωματίας και ποιοι διαχειρίζονταν την εξωτερική του πολιτική.

(μονάδες 13)

2.β. Να εξηγήσετε πώς επέδρασε ο Μεταρρύθμιση στη διαδικασία διαμόρφωσης εθνικών ταυτοτήτων.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 3δ, 4ε, 5α, 6β

(II) β, δ, γ, α, β

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά τον θάνατο... των εντολών του Κορανίου. [...]».

Βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι. ... την αυτοκρατορική εύνοια. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Για να στηρίξει... των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Το μεταρρυθμιστικό κίνημα... τον Τριακονταετή (1618-1648). [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η απώλεια των ιταλικών εδαφών τον 6ο αιώνα, ήταν μεγάλο πλήγμα για τη βυζαντινή αυτοκρατορία.
2. Το Κοράνιο καθορίζει μόνο τη θρησκευτική συμπεριφορά των πιστών μουσουλμάνων.
3. Την περίοδο του Σχίσματος μεταξύ των δύο εκκλησιών οι σύγχρονοι έδωσαν στο γεγονός ιδιαίτερη προσοχή.
4. Σε καμία περίπτωση δε μπορεί να γίνει λόγος για ταύτιση του θεσμού της πρόνοιας με το θεσμό της φεουδαρχίας.
5. Η Μεταρρύθμιση δεν επέφερε σημαντικές μεταβολές στη νοοτροπία των ανθρώπων της εποχής και στις κοινωνικές τους σχέσεις.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Μεταρρύθμιση του Λούθηρου
- β. Εξέγερση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη
- γ. Εφεύρεση της τυπογραφίας
- δ. Ανακάλυψη της Αμερικής από τον Κολόμβο
- ε. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Επαναγωγή, καθολικός άνθρωπος (homo universalis)*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της γεωργικής επανάστασης που πραγματοποιήθηκε στη Δυτική Ευρώπη από τα μέσα του 11^{ου} αιώνα μ.Χ.;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς προέκυψε η Σύνοδος της Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439) και ποια απήχηση είχε στους Βυζαντινούς;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) ε, β, γ, δ, α

1.β. Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται... που συνεργάζονται στενά. [...]»

Αναφορά στο Φώτιο ως εμπνευστή της θεωρίας των δύο εξουσιών είναι αποδεκτή.

Καθολικός άνθρωπος (homo universalis): Κεφάλαιο 6,2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι ανθρωπιστές οραματίζονται ... υπεύθυνο για τη μοίρα του. [...]»

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται ... αστικών κοινοτήτων. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4,7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Το 1425 έγινε αυτοκράτορας ... παρά η καλύπτρα των Λατίνων! [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη χερσόνησο του Αίμου είναι γνωστές με τον όρο «σκλαβηνίες».
2. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής φιλολογίας τους στους αδελφούς Κωνσταντίνο-Κύριλλο και Μεθόδιο.
3. Στα χρόνια των Κομνηνών ο στρατός έγινε η πιο εξαθλιωμένη τάξη στο Βυζάντιο.
4. Ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος προκάλεσε στους Δυτικούς αισθήματα αντιπάθειας.
5. Στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού υπήρξε καταλυτική και η συμβολή της τυπογραφίας

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Καρλομάγνος	α. Νίκαια
2. Βόρης	β. Γερμανία
3. Ιωάννης Βατάτζης	γ. Ρωσία
4. Λουκάς Νοταράς	δ. Βουλγαρία
5. Μαρτίνος Λούθηρος	ε. Κωνσταντινούπολη
	στ. Φραγκικό κράτος

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, Αναγέννηση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια υπήρξε η ιδεολογική βάση του εικονομαχικού κινήματος και ποιες εκδηλώσεις λατρείας συνέβαλαν στην εμφάνισή του;

(μονάδες 13)

2.β. Πώς ιδρύθηκε το κράτος της Ηπείρου, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους, και πώς εξελίχθηκε ως το 1230;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α

1ο ΘΕΜΑ

1α

(I): 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II): 1στ, 2δ, 3α, 4ε, 5β

1β: *τελετή της περιβολής:* Κεφάλαιο 3, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] Παρόλο που ο όρος ... κατά το Μεσαίωνα. [...]»

2ο ΘΕΜΑ

2α: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Ιδεολογική βάση του κινήματος ... σοβαρές αντιδράσεις. [...]»

2β: Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, β. Το κράτος της Ηπείρου, «[...] Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε ... αυτοκράτωρ Ρωμαίων. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα θέματα αρχικά ήταν:

- α. διοικητικές περιφέρειες του Βυζαντινού κράτους
- β. κτήματα από τα οποία οι στρατιώτες εξασφάλιζαν τον οπλισμό τους
- γ. στρατιωτικές μονάδες μετακινούμενες ανά την επικράτεια
- δ. εύρωστες και ομοιογενείς κοινότητες αγροτών

2. Το 800 μ.Χ. στέφθηκε αυτοκράτορας στη Ρώμη ο:

- α. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)
- β. Κάρολος Μαρτέλος
- γ. Πιπίνος Α΄
- δ. Κωνσταντίνος ΣΤ΄

3. Δεν ήταν μέσο που χρησιμοποιούσε η βυζαντινή διπλωματία:

- α. οι χορηγίες
- β. η σύναψη συμμαχιών
- γ. ο εκχριστιανισμός λαών
- δ. η εγκατάσταση μόνιμων διπλωματικών αντιπροσωπειών

4. Οι παροχές που παρείχε ο αυτοκράτορας σε στρατιωτικούς με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας ονομάζονταν:

- α. θέματα
- β. πρόνοιες
- γ. μισθοί
- δ. φέουδα

5. Το Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ουρβανός κήρυξε:

- α. την Πρώτη Σταυροφορία
- β. την Τέταρτη Σταυροφορία
- γ. τον Ιερό πόλεμο
- δ. το Σχίσμα μεταξύ των δύο εκκλησιών

6. Ανύψωσε την αυτοκρατορία της Νίκαιας ο:

- α. Ιωάννης Καντακουζηνός
- β. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας
- γ. Ιωάννης Βατάτζης
- δ. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος

7. Στη Θεσσαλονίκη, το 14^ο αιώνα, συνέβησαν εξεγέρσεις καθοδηγούμενες από την παράταξη των:

- α. προνοιάρων
- β. γαζήδων
- γ. βασιλικών
- δ. Ζηλωτών

8. Την Πόλη ανέλαβε να υπερασπιστεί, στην πολιορκία της από το Μωάμεθ Β΄, ο:

- α. Ιωάννης ΣΤ΄ Καντακουζηνός
- β. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος
- γ. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος
- δ. Γεώργιος Σκεντέρμπεης

9. Στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας, το 15^ο αιώνα, συνέβαλε η ναυπήγηση ενός νέου τύπου πλοίου:

- α. του αστρολάβου
- β. της караβέλας

- γ. του πορτολάνου
- δ. της πυξίδας

10. Κατά την Αντιμεταρρύθμιση, η Καθολική εκκλησία αναδιοργάνωσε ένα μεσαιωνικό θεσμό:

- α. την Ιερά Εξέταση
- β. τη Δίαιτα
- γ. τα συγχωροχάρτια
- δ. την Ομολογία της Αυγούστας

(μονάδες 10)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, προνοιάριοι.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Μετά τις μεταβολές που εκδηλώθηκαν στην εξέλιξη της αγροτικής κοινότητας τον 8ο αιώνα, ποια επίπτωση είχε η αλληλεγγύη των μελών της και πώς έδρασαν οι Μακεδόνες αυτοκράτορες κατά των δυνατών;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ο άνθρωπος, σύμφωνα με τους φορείς του ανθρωπισμού και ποιον τύπο ανθρώπου αυτοί οραματίζονταν;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α. 1γ, 2α, 3δ, 4β, 5α, 6γ, 7δ, 8γ, 9β, 10α

1.β. *στρατιωτόπια*: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν στρατιωτόπια ... στον πρωτότοκο γιο[...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός δεν στελεχώνεται... στρατιωτικής υπηρεσίας[...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...]Ο φόρος των γεωργών που εγκατέλειπαν ... των φτωχών αγροτών της κοινότητας[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος, «[...]Οι φορείς του ανθρωπισμού ... και υπεύθυνο για τη μοίρα του[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. λογοθέτης του Γενικού	α. είδος πρωθυπουργού στο Βυζαντινό
2. λογοθέτης του Δρόμου	κράτος
3. Χαλίφης	β. Ρώσος τσάρος
4. αυλάρχης	γ. Βούλγαρος ευγενής
5. βογιάρος	δ. αξιωματούχος του Φραγκικού κράτους
	ε. τοποτηρητής του Μωάμεθ
	στ. αξιωματούχος αρμόδιος για τα οικονομικά

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας ανέλαβε το 1201 έναντι αμοιβής να μεταφέρει τους σταυροφόρους στην Ανατολή.
2. Κορυφαία επιτυχία του Θεοδώρου Κομνηνού Δούκα ήταν η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους.
3. Κατά την περίοδο από το 1270 ως το 1330 στη δυτική Ευρώπη παρουσιάστηκε πρόβλημα επισιτισμού εξαιτίας της δημογραφικής αύξησης.
4. Η Αναγέννηση ξεκίνησε από ακμαίες οικονομικά πόλεις της Ιταλίας.
5. Ο πρώτος περίπλους της γης πραγματοποιήθηκε από τον Βάσκο ντα Γκάμα.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, Ανθρωπισμός.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια τα χαρακτηριστικά της «γεωργικής επανάστασης» στη Δυτική Ευρώπη κατά τα μέσα του 11^{ου} αιώνα και ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στη δημιουργία της;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιοι ήταν οι στόχοι και πού οφείλεται η αποτελεσματικότητα της εσωτερικής πολιτικής του Ιωάννη Βατάτζη στην αυτοκρατορία της Νίκαιας σε κοινωνικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1στ, 2α, 3ε, 4δ, 5γ

(II) 1 Σ, 2 Λ, 3 Σ, 4 Σ, 5 Λ

1.β. τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση...τελετή της περιβολής [...]».

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης...ανθρωπισμός [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται...αστικών κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας «[...] Εξίσου σημαντικά υπήρξαν...από τις ιταλικές πόλεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα συμφέροντα των μεγάλων γαιοκτημόνων στο Βυζαντινό Κράτος έρχονταν σε σύγκρουση με εκείνα της παλατιανής αριστοκρατίας.
2. Οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου συνετέλεσαν στη διαμόρφωση του φεουδαρχικού συστήματος στη Δύση.
3. Η εξωτερική πολιτική του Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού βελτίωσε τις σχέσεις του Βυζαντινού Κράτους με τη Δύση.
4. Στην ενίσχυση των ανθρωπιστικών σπουδών στη Δύση συνέβαλαν Έλληνες λόγιοι κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα.
5. Ο Χριστόφορος Κολόμβος, αντίθετα με τους Πορτογάλους, ακολούθησε δυτική κατεύθυνση στα ταξίδια του προς την ανατολική Ασία.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. θυροκόλληση των 95 θέσεων του Λουθήρου
- β. Πρώτη Σταυροφορία
- γ. στέψη του Καρλομάγνου στη Ρώμη
- δ. κατάληψη της Προύσας από τον Ορχάν
- ε. έναρξη της Εικονομαχίας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, γενίτσαροι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα αποτελέσματα της δημιουργίας των θεμάτων για το αμυντικό σύστημα και την κοινωνική οργάνωση του Βυζαντινού Κράτους;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς συντελέστηκε ο εκχριστιανισμός των Μοραβών από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Λ, 2 Σ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

(II) ε, γ, β, δ, α

1.β. *αλληλέγγυον*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα...της κοινότητας [...]».

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των υπέων τιμαριούχων...στρατιωτών [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα νέα διοικητικά μέτρα...κοινότητες χωρίων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Επακολούθησε το 863...στους δύο αυτούς ιεραποστόλους [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. βογιάροι	α. φανατικοί πολεμιστές του Ισλάμ
2. προνοιάριοι	β. πολεμιστές του βυζαντινού στρατού
3. κόμητες	γ. αξιωματούχοι του Βυζαντινού Κράτους
4. σταυροφόροι	δ. Βούλγαροι ευγενείς
5. γαζήδες	ε. απελευθερωτές των Αγίων Τόπων
	στ. αξιωματούχοι του Ρωσικού Κράτους
	ζ. στρατιωτικοί και πολιτικοί διοικητές στο Φραγκικό Κράτος

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Βυζαντινό Κράτος κατά τον 6^ο αιώνα έχασε εδάφη στην Ιταλία, τα οποία είχαν ανακτηθεί νωρίτερα από τον Ιουστινιανό.
2. Η Εικονομαχία υπήρξε μία θρησκευτική έριδα χωρίς πολιτικό χαρακτήρα.
3. Η κατάλυση του κράτους των Λογγοβάρδων από τον Κάρολο (Καρλομάγνο) είχε ως αποτέλεσμα την ισχυροποίηση του Φραγκικού Κράτους.
4. Η βοήθεια της Δύσης προς τους Βυζαντινούς κατά την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄ υπήρξε ελάχιστη.
5. Παρά την εφεύρεση της τυπογραφίας στην επαρχία η πλειονότητα του πληθυσμού παρέμενε αναλφάβητη.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασάλοι, Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς διαμορφώνεται η ανώτερη τάξη στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια νέα αντίληψη εκφράζεται για την αγωγή και την επιστήμη κατά την περίοδο της Αναγέννησης;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2β, 3ζ, 4ε, 5α

(II) 1 Σ, 2 Λ, 3 Σ, 4 Σ, 5 Σ

1.β βασάλτοι: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες...βοήθεια [...]».

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Κληρονόμος...τελετουργικό [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι., η αριστοκρατία...προστασία τους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Στη φράση του Έρασμου...πείραμα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Λογγοβάρδοι πραγματοποίησαν επιδρομές στην Ιταλία στα χρόνια των διαδόχων του Ιουστινιανού.
2. Τον 8^ο αιώνα το Φραγκικό βασίλειο περιλάμβανε τη σημερινή Γαλλία και τμήμα της σημερινής Ισπανίας.
3. Τον 11^ο αιώνα η τάξη των επιχειρηματιών συμμετείχε ενεργά στην πολιτική ζωή του Βυζαντίου.
4. Οι Μεγάλοι Κομνηνοί ίδρυσαν την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας.
5. Τον 14^ο αιώνα στη Θεσσαλονίκη οπαδοί του Ιωάννη Ουνυάδη συγκρούστηκαν με τους Ζηλωτές.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Κατάληψη της Προύσας από τους Οθωμανούς
- β. Εφεύρεση της τυπογραφίας
- γ. Οργάνωση των πρώτων θεμάτων στη Μικρά Ασία
- δ. Κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας
- ε. Έναρξη της Εικονομαχίας

(μονάδες 5)

1β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), συγχωροχάρτια.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια είναι τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των νέων πόλεων στη Δυτική Ευρώπη τον 11^ο και 12^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τα αίτια και τα αποτελέσματα του πρώτου περίπλου της γης.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) ε, γ, δ, α, β

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους...«απίστους» [...]»,

συγχωροχάρτια: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] η Εκκλησία...συγχωροχάρτια [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή...Πρώιμο Μεσαίωνα [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι Ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο, Ο πρώτος περίπλους της γης, «[...] Οι Ισπανοί...σφαιρική[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Μωάμεθ	α. αλληλέγγυον
2. Κωνσταντίνος-Κύριλλος	β. πρώτος περίπλους της γης
3. Φώτιος	γ. θεωρία των δύο εξουσιών (αυτοκράτορα και πατριάρχη)
4. Ιωάννης Γουτεμβέργιος	δ. εφεύρεση της τυπογραφίας
5. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	ε. εικονομαχικό διάταγμα
	στ. γλαγολιτικό αλφάβητο
	ζ. Κοράνιο

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο θεσμός των θεμάτων οδήγησε στην ενίσχυση της μικρής και μεσαίας ιδιοκτησίας.
2. Το σύστημα της φεουδαρχίας αναπτύχθηκε μετά την κατάρρευση της δυναστείας των Μεροβιγγίων.
3. Η πρωτοβουλία των Σταυροφοριών προήλθε από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες.
4. Τον 14^ο αιώνα στη Θεσσαλονίκη οι κατώτερες τάξεις εξεγέρθηκαν υπό την καθοδήγηση των Ζηλωτών.
5. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ευρωπαϊκή κοινωνία του 14^{ου} αιώνα υπήρξε η επιδημία της βουβωνικής πανώλης.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ανεικονικές αντιλήψεις, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τον θεσμό των εμποροπανηγύρεων στη Δυτική Ευρώπη από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα.

(μονάδες 12)

2.β. Σε ποιες προκαταρκτικές ενέργειες προέβη ο Μωάμεθ Β΄ πριν από την τακτική πολιορκία της Κωνσταντινούπολης;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ζ, 2στ, 3γ, 4δ, 5β

(II) 1 Σ, 2 Σ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

1.β. *ανεικονικές αντιλήψεις*: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Ιδεολογική...πνευματικής θρησκείας [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η Ιερά Εξέταση:...στην πυρά (autodafe) [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα...χρηματοπιστωτικού συστήματος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, β. Η Άλωση, «[...] Προηγήθηκε...σε βοήθεια της Πόλης [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. Κάρολος Μαρτέλος	α. κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη
2. Μιχαήλ Γ΄	β. σημείωσε στρατιωτικές επιτυχίες εναντίον των Αράβων
3. Μουράτ Α΄	γ. διαίρεσε την επικράτεια του βασιλείου του σε 200 περίπου κομητείες
4. Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος	δ. μετέφερε την πρωτεύουσα του κράτους του στην Αδριανούπολη
5. Μαρτίνος Λούθηρος	ε. ταξίδεψε στη Δύση για αναζήτηση στρατιωτικής βοήθειας
	στ. καταδίκασε τα συγχωροχάρτια
	ζ. αναχαίτισε τους Άραβες στο Πουατιέ της Γαλλίας

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Χαλίφης ήταν συγχρόνως θρησκευτικός και κοσμικός ηγέτης.
2. Από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αιώνα παρατηρείται έντονη κοινωνική παρουσία του στρατού στο Βυζάντιο.
3. Ο Πρόχειρος Νόμος δεν αντλεί στοιχεία από την Εκλογή των Ισαύρων.
4. Την εποχή του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού μειώθηκε ο αριθμός των θεμάτων.
5. Η οικονομική πολιτική του Ιωάννη Βατάτζη είχε ως στόχο την αυτάρκεια της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *εξαρχάτα, προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Σε ποια ενέργεια προχώρησαν οι σταυροφόροι στα τέλη Μαρτίου του 1204 και ποιες ήταν οι άμεσες συνέπειες της άλωσης της Κωνσταντινούπολης τον Απρίλιο του 1204;

(μονάδες 13)

2.β. Για ποιους λόγους η Αναγέννηση ξεκίνησε από τις ακμαίες πόλεις της Ιταλίας;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ζ, 2β, 3δ, 4ε, 5στ

(II) 1 Σ, 2 Σ, 3 Λ, 4 Λ, 5 Σ

1.β. εξαρχάτα: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει...αρμοδιότητες [...]».

προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529 η Δίαιτα...κανένα αποτέλεσμα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, ε. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, «[...] Στα τέλη Μαρτίου 1204...των ευγενών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, α. Οι νέοι δρόμοι δημιουργίας, «[...] Ασφαλώς...Φλωρεντία [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να χαρακτηρίστε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ένας σεισμός (726), που ερμηνεύτηκε ως εκδήλωση της οργής του Θεού, αποτέλεσε την αφορμή για την έναρξη της εικονομαχίας.
2. Το 864 ο Βούλγαρος ηγεμόνας Βόρης βαπτίστηκε Χριστιανός στην Κωνσταντινούπολη.
3. Από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα οι μεγαλογαιοκτήμονες και η παλατιανή αριστοκρατία αποτελούν μια ενιαία τάξη.
4. Ο θεσμός της πρόνοιας ταυτίζεται με το φεουδαρχικό σύστημα.
5. Ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας στέφθηκε αυτοκράτορας Ρωμαίων στη Νίκαια της Βιθυνίας.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία
- β. ο σουλτάνος Μουράτ Α΄ μετέφερε την πρωτεύουσα του Οθωμανικού κράτους στην Αδριανούπολη
- γ. ο Καρλομάγνος στέφθηκε αυτοκράτορας στη Ρώμη
- δ. ο Μωάμεθ άρχισε να διδάσκει δημόσια τη θρησκεία του Ισλάμ
- ε. ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος εφεύρε την τυπογραφία

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, ιππείς-τιμαριούχοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Τι επιδίωξε με τη μεταρρύθμισή του ο Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός και για ποιους λόγους απέτυχε η προσπάθειά του;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια τα αποτελέσματα των οικονομικών μεταβολών της περιόδου μετά τις Ανακαλύψεις στην κοινωνία της Ευρώπης;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Σ, 2 Σ, 3 Σ, 4 Λ, 5 Λ

(II) δ, γ, α, β, ε

1.β. θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηράκλειου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα αρχικά ήταν...περιφέρειες [...]».

ιππείς-τιμαριούχοι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών «[...] Το αρχικό όργανο...κατακτήσεις [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), γ. Η προσπάθεια για μεταρρύθμιση, «[...] Για τον αγροτικό κόσμο...Βυζαντίου [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, Κοινωνικός μετασχηματισμός και ανανέωση της σκέψης, «[...] Οι οικονομικές μεταβολές...Διαφωτισμού [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Χαλίφης	α. άλωση της Κωνσταντινούπολης (1204)
2. Βόρης	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος	γ. μάχη της Άγκυρας
4. Ιωάννης Βατάτζης	δ. ηγεμόνας της Βουλγαρίας
5. Ορχάν	ε. τοποτηρητής του Προφήτη στ. ιδρυτής Οθωμανικού κράτους ζ. κατάληψη της Προύσας

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο λογοθέτης του Γενικού είχε την ευθύνη των οικονομικών.
2. Οι νομάδες της προϊσλαμικής Αραβίας ήταν σοβαρή απειλή για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.
3. Στο βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) δεσπόζει ο ιερέας με το ηθικό κύρος του.
4. Οι πρόνοιες αποτελούσαν ιδιοκτησία του προνοιαρίου.
5. Στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας ο Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος δέχθηκε την πλήρη υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, προνοιάριοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς εκφράζεται η γεωργική επανάσταση στα μέσα του 11^{ου} αιώνα στη Δυτική Ευρώπη και στη Β. Ιταλία και ποιες οι συνέπειές της;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η ιστορική πορεία του κράτους της Ηλείου;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2δ, 3α, 4β, 5ζ

(II) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β.

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα...της κοινότητας [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Έτσι ονομάστηκαν...στρατιωτικής υπηρεσίας [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά... των αστικών κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, β. Το κράτος της Ηπείρου, «[...] Το κράτος της Ηπείρου ... μέχρι το Δυρράχιο [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Κωνσταντίνος Ε΄ Ίσαυρος	α. Πρώτο Σχίσμα
2. πατριάρχης Φώτιος	β. μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
3. πάπας Ιννοκέντιος	γ. κράτος της Ηπείρου
4. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	δ. σύνοδος της Ιέρειας
5. Σέρβος ηγεμόνας Λάζαρος	ε. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
	στ. Τέταρτη Σταυροφορία
	ζ. κατάληψη της Ανδριανούπολης

(μονάδες 5)

(II). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα πρώτα θέματα οργανώθηκαν στη Μικρά Ασία περί τα μέσα του 6^{ου} αιώνα.
2. Το 622 ο Μωάμεθ εκδιώχθηκε από τη Μεδίνα στη Μέκκα.
3. Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς αποτέλεσε το αλληλέγγυον.
4. Οι προνοιάριοι ήταν έφιπποι πολεμιστές που συμμετείχαν στον πόλεμο επικεφαλής ομάδας.
5. Μετά την άλωση του 1453 η Βενετία θεωρήθηκε ως Τρίτη Ρώμη.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *λογοθέτης του Δρόμου, Βασιλικά.*

(μονάδες 6+9=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφέρετε τον τρόπο εκχριστιανισμού των Μοραβίων από το Βυζάντιο.

(μονάδες 13)

2.β. Να περιγράψετε και να αξιολογήσετε την οικονομική πολιτική του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2α, 3στ, 4γ, 5β

(II) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

1.β.

λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] εμφανίστηκε...είδος πρωθυπουργού [...]».

Βασιλικά: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής ... του 6^{ου} αιώνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2,1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων,. «[...] Επακολούθησε...στους δύο αυτούς ιεραποστόλους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική...των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Κάρολος Μαρτέλος	α. μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
2. Ρασσιλάβος	β. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
3. Βονιφάτιος Μομφερρατικός	γ. Πρώτη Σταυροφορία
4. Βαγιαζήτ	δ. Τέταρτη Σταυροφορία
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. αναχαίτιση των Αράβων στο Πουατιέ στ. ηγεμόνας της Μοραβίας ζ. κατάληψη της Ανδριανούπολης

(μονάδες 5)

(II). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θέματα αρχικά ήταν οι περιοχές μόνιμης εγκατάστασης των βυζαντινών στρατιωτικών μονάδων.
2. Το Ισλάμ έχει πολλά δάνεια στοιχεία από τη χριστιανική θρησκεία.
3. Η νομική συλλογή, τα Βασιλικά, στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στην Ιουστινιάνεια νομοθεσία.
4. Στα χρόνια των Κομνηνών ο στρατός έγινε η κυρίαρχη τάξη στο Βυζάντιο.
5. Κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων της βυζαντινής αυτοκρατορίας φιλοδόξησε να γίνει μετά την Άλωση η Ιταλία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια, αλληλέγγυον.*

(μονάδες 9+6=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε τον ρόλο των προνοιαρίων στα χρόνια των Κομνηνών.

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η ιστορική πορεία του κράτους της Ηπείρου;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2στ, 3δ, 4α, 5β

(II) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

1.β.

στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες...πρωτόκο γιο [...]».

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα...της κοινότητας [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός...είχε παραχωρηθεί[...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, β. Το κράτος της Ηπείρου, «[...] Το κράτος της Ηπείρου ... μέχρι το Δυρράχιο [...]».

ΟΜΑΔΑ Α'

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. προνοιάριοι	α. ασκούσαν τη στρατιωτική και πολιτική διοίκηση του φραγκικού κράτους
2. λογοθέτης του Δρόμου	β. είχε την ευθύνη των οικονομικών στο Βυζαντινό κράτος
3. κόμητες	γ. έγινε ο πρώτος αξιωματούχος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ένα είδος πρωθυπουργού
4. λογοθέτης του Γενικού	δ. ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου
5. Χαλίφης	ε. ήταν έφιπποι πολεμιστές του βυζαντινού στρατού που συμμετείχαν στον πόλεμο επικεφαλής ομάδας στ. ήταν Βούλγαροι ευγενείς

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Για να περισώσει τις υπόλοιπες ιταλικές και βορειοαφρικανικές κτήσεις του, ο Μαυρίκιος ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας.
2. Ο Αλέξιος ο Α' Κομνηνός υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο βασιλεύς πιστός εν Χριστώ.
3. Οι δύο πρώτοι Παλαιολόγοι υπήρξαν οι πρωτεργάτες του κινήματος της Εικονομαχίας.
4. Ο Κωνσταντίνος-Κύριλλος επινόησε το λεγόμενο γλαγολιτικό αλφάβητο.
5. Οι Νεαρές αντλούν πολλά στοιχεία από την Εκλογή παρά το γεγονός ότι ασκούν αρνητική κριτική σ' αυτήν.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ανεικονικές αντιλήψεις, Βασιλικά.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε την εποικιστική πολιτική που εφάρμοσε η Βυζαντινή Αυτοκρατορία λόγω της εγκατάστασης των Σλάβων στα εδάφη της και τα αποτελέσματά της.

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες ήταν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις στα χρόνια του Βασιλείου Β';

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2γ, 3α, 4β, 5δ

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

1.β. ανεικονικές αντιλήψεις: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...]Ιδεολογική βάση ... πνευματικής θρησκείας [...]».

Βασιλικά: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής...του 6^{ου} αιώνα [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες...να αφομοιώνονται [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια...της αυτοκρατορίας [...]»..

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Βασίλειος Β΄	α. καθιέρωσε τον θεσμό των βασιλικών απεσταλμένων
2. Καρλομάγνος	β. επινόησε το γλαγολιτικό αλφάβητο
3. Μιχαήλ Παλαιολόγος	γ. κατέστησε την Αυτοκρατορία της Νίκαιας διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη
4. Κωνσταντίνος-Κύριλλος	δ. εγκαινίασε την πολιτική παραχώρησης προνομίων στο βενετικό εμπορικό κεφάλαιο
5. Ιωάννης Βατάτζης	ε. ανέκτησε το 1261 την Κωνσταντινούπολη από τους Λατίνους στ. το καθεστώς των Ζηλωτών του παρέδωσε τη Θεσσαλονίκη το 1350

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στις αρχές του 7^{ου} αιώνα άρχισαν να δημιουργούνται στον ελλαδικό χώρο μόνιμες εγκαταστάσεις Αβάρων.
2. Η σύνοδος της Ιέρειας (754) αποφάσισε την αποκατάσταση των εικόνων.
3. Για το Σχίσμα του 1054 μεγάλες ευθύνες πρέπει να αποδοθούν στον πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλάριο και στον καρδινάλιο Ουμβέρτο.
4. Ο Αλέξιος Α' Κομνηνός επιδίωξε τη νομισματική σταθερότητα.
5. Την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης (1449 - 1453) ανέλαβε να υπερασπιστεί με αυτοθυσία ο Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, Νεαρές*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Τι προέβλεπε το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα του 730 και πώς αντέδρασε η εκκλησία της Ρώμης στην εφαρμογή του;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις σημαντικότερες στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ισχύος των Οθωμανών και στην οργάνωση του κράτους τους.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2α, 3ε, 4β, 5γ

(II) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ...του Κορανίου [...]».

Νεαρές: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Τις ιστορικές συνθήκες...οικονομία [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, β. Έναρξη της Εικονομαχίας, «[...] Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα...με τη Δύση [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Σημαντικότερες ήταν... και στρατιωτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Βαγιαζήτ	α. καθιέρωση του θεσμού των βασιλικών απεσταλμένων
2. Ραστισλάβος	β. πρόσκληση ιεραποστόλων στη Μοραβία
3. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	γ. ίδρυση και οργάνωση του κράτους της Ηπείρου
4. Ιωάννης ΣΤ΄ Καντακουζηνός	δ. πανωλεθρία στη μάχη της Άγκυρας (1402)
5. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	ε. Σύνοδος Φερράρας - Φλωρεντίας (1438 - 1439)
	στ. το καθεστώς των Ζηλωτών τού παρέδωσε τη Θεσσαλονίκη (1350)

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι Σλάβοι ήταν εγκατεστημένοι στις αρχές του 6^{ου} αιώνα στα βόρεια του Δούναβη και πραγματοποιούσαν επιδρομές στα εδάφη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
2. Με τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων η Βυζαντινή Αυτοκρατορία απέτυχε να θωρακίσει τις παράλιες περιοχές.
3. Με απόφαση της Συνόδου του 870 στην Κωνσταντινούπολη, η Βουλγαρία θα υπαγόταν στο πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης.
4. Το μεγαλύτερο στήριγμα για τους δυνατούς αποτέλεσε το αλληλέγγυον.
5. Ο Βασίλειος Β΄ εγκαινίασε την πολιτική παραχώρησης προνομίων στο βενετικό εμπορικό κεφάλαιο.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα*, *γενίτσαροι*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Τι παραχωρούσαν οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες της Δυτικής Ευρώπης στους υποτελείς τους τον 8^ο αιώνα, με τι αντάλλαγμα και πώς αναγνωριζόταν επίσημα η υποτέλειά τους;

(μονάδες 15)

2.β. Ποιοι συγκρούστηκαν στη μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) και ποια ήταν η έκβασή της;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α'

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2β, 3ε, 4στ, 5γ

(II) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηράκλειου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα...ο στρατηγός [...]».

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] το σώμα των γενιτσάρων...και στρατιωτών [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες...αφαίρεση του φέουδου [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, γ. Η οθωμανική προέλαση στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελές, «[...] Η αποφασιστική μάχη...του σουλτάνου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στο Βυζάντιο, από τα τέλη του 10^{ου} αιώνα η αριστοκρατία της γης και η αριστοκρατία των αξιωμάτων συνδέθηκε με επιγαμίες.
2. Στις Νεαρές της Μακεδονικής Δυναστείας φαίνεται ότι το κράτος ταυτίζεται με τον αυτοκράτορα.
3. Στα μέσα του 11^{ου} αιώνα στη Δυτική Ευρώπη ιδρύονται νέες πόλεις.
4. Ο Εκατονταετής πόλεμος (1339-1453) πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στο Βυζάντιο και τη Βενετία.
5. Ο Βαρθολομαίος Ντιάζ, πλέοντας προς τις Ινδίες, έφτασε στη Βραζιλία.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Ήττα του σουλτάνου Βαγιαζήτ στη μάχη της Άγκυρας
- β. Αναχαίτιση των Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας
- γ. Τέταρτη Σταυροφορία
- δ. Δημιουργία μόνιμων εγκαταστάσεων Σλάβων στον ελλαδικό χώρο
- ε. Πρώτο Σχίσμα

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *στρατιωτόπια*, *Ανθρωπισμός*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι παράγοντες γέννησαν την ιδέα των Σταυροφοριών στη Δυτική Ευρώπη του 11^{ου} αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες ήταν οι αιτίες των κοινωνικών εξεγέρσεων στη Δυτική Ευρώπη του ύστερου Μεσαίωνα και ποια τα αποτελέσματά τους;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) δ, β, ε, γ, α

1.β. στρατιωτόπια: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν...τον οπλισμό τους [...]».

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Η στροφή αυτή...ανθρωπισμός [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Η ιδέα των σταυροφοριών... από τους Άραβες [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η εξαθλίωση των φτωχών...πολιτικών σχέσεων [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις, ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στο Φραγκικό κράτος οι βασιλικοί απεσταλμένοι είχαν την υποχρέωση να προστατεύουν τη Ρώμη.
2. Κατά τον 10^ο αιώνα οι Λογγοβάρδοι ή Λομβαρδοί κατέκτησαν μεγάλο μέρος της Ιταλίας.
3. Η Μακεδονική δυναστεία επιδίωξε την επιστροφή στο Ρωμαϊκό Δίκαιο.
4. Στα τέλη του 12^{ου} αιώνα ο γερμανός αυτοκράτορας σχεδίαζε την επέκτασή του κράτους του σε βάρος του Βυζαντίου.
5. Ο Δάντης, ο Πετράρχης και ο Βοκκάκιος αποτελούν προδρομικές μορφές του ανθρωπισμού.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- β. Προσπάθεια μεταρρύθμισης του Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού
- γ. Ίδρυση του Ισλάμ από τον Μωάμεθ
- δ. Οριστική αποκατάσταση των εικόνων
- ε. Σύνοδος Φερράρας - Φλωρεντίας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον*, *γενίτσαροι*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η ιδεολογική βάση του κινήματος της Εικονομαχίας;

(μονάδες 12)

2.β. Γιατί η εφεύρεση της τυπογραφίας συνέβαλε καθοριστικά στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Σ

(II) γ, δ, β, α, ε

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα...της κοινότητας [...]».

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των ιππέων...στρατιωτών [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Ιδεολογική βάση...σοβαρές αντιδράσεις [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση...από τις εξελίξεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Μωάμεθ κατάφερε να συνενώσει τις αραβικές φυλές.
2. Τον 8^ο αιώνα οι αστικοί πληθυσμοί της Μικράς Ασίας απέρριπταν την ιδέα της απεικόνισης του θείου.
3. Τα Βασιλικά στηρίχτηκαν σε μεγάλο βαθμό στο νομικό έργο των Ισαύρων.
4. Ο αριθμός των αξιωμάτων αυξήθηκε υπερβολικά στα χρόνια του Αλεξίου Α' Κομνηνού.
5. Οι Μογγόλοι του Ταμερλάνου πολιόρκησαν την Κωνσταντινούπολη το 1422.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Διάδοση του θεσμού των εμποροπανηγύρεων στη δυτική Ευρώπη
- β. Οριστικό σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- γ. Έκδοση του πρώτου επίσημου εικονομαχικού διατάγματος
- δ. Εξέγερση της παράταξης των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη
- ε. Ανακάλυψη της Αμερικής

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *έξαρχος, προνοιάρχιοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς έδρασε το Βυζάντιο στο ζήτημα του εκχριστιανισμού των Βουλγάρων;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς πραγματοποιήθηκε το έργο της ανάκτησης της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) γ, β, α, δ, ε

1.β. έξαρχος: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει...πολιτικές αρμοδιότητες [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός...στρατιωτικής υπηρεσίας [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843- 867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Στο ζήτημα...το όνομα Μιχαήλ [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η Ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Αυτό το έργο...του Βοσπόρου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στις αρχές του 8^{ου} αιώνα οι Πέρσες έκαναν επιθέσεις στις βυζαντινές επαρχίες στη Βαλκανική.
2. Ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) επέλεξε τη Ρώμη ως έδρα του.
3. Ο νερόμυλος υπήρξε η κύρια πηγή ενέργειας στη Δύση κατά τον 11^ο αιώνα.
4. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε από τον Μιχαήλ Κομνηνό Δούκα.
5. Μετά τις Ανακαλύψεις τα λιμάνια της Βενετίας και της Γένουας είχαν τη μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Σύνοδος του Τρέντο
- β. Πρώτο Σχίσμα
- γ. Κατάληψη της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς
- δ. Αφετηρία του χρονολογικού συστήματος των Αράβων
- ε. Προσπάθεια μεταρρύθμισης του Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού

(μονάδες 5)

1β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *λογοθέτης του Δρόμου, πάροικοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Για ποιους λόγους ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός δέχτηκε με δυσπιστία τους σταυροφόρους στην Κωνσταντινούπολη;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά του «καθολικού ανθρώπου», σύμφωνα με τους φορείς του ανθρωπισμού.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

(II) δ, β, ε, γ, α

1.β. λογοθέτης του Δρόμου: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] εμφανίστηκε...πρωθυπουργού [...]» και Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Ο Λογοθέτης...πρεσβειών κ.ά. [...]».

πάροικοι: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Οι μικροκαλλιεργητές...ελευθερία [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Από την πλευρά του...δυσπιστία [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι φορείς...μοίρα του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η δημιουργία ναυτικών θεμάτων θωράκισε τις παράλιες περιοχές της βυζαντινής αυτοκρατορίας.
2. Η Μακεδονική Δυναστεία με τα νομοθετήματά της επιδίωξε την επιστροφή στο Ρωμαϊκό Δίκαιο.
3. Στα χρόνια των Κομνηνών ο βυζαντινός στρατός στελεχώνεται κυρίως από προνοιάριους.
4. Ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων διαδίδεται στη Δυτική Ευρώπη τον 8^ο αιώνα.
5. Το κράτος των Οθωμανών οργανώθηκε από τον σουλτάνο Μουράτ Βαγιαζήτ.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Δεύτερη στέψη του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου
- β. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος
- γ. Καταδίκη του Λουθήρου ως αιρετικού από τη Δίαιτα της πόλης Βορμς
- δ. Ίδρυση των εξαρχάτων της Ραβέννας και της Καρχηδόνας
- ε. Πρώτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *κοινότητες χωρίων, Αναγέννηση.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια συμπεριφορά επέδειξαν οι σταυροφόροι από την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1203 μέχρι την άλωσή της το 1204;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε την ιστορική πορεία της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) δ, β, ε, α, γ

1.β. κοινότητες χωρίων: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι ελεύθεροι αγρότες...χωρίων [...]»,

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] πρόκειται...Μεσαίωνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, ε. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, «[...] Οι Λατίνοι...της Ρωμανίας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 2. Τα ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, α. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, «[...] Αμέσως μετά...του Βυζαντίου[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Επί της βασιλείας του αυτοκράτορα Μαυρικίου ιδρύθηκαν τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας.
2. Ο Λέων Γ΄ υιοθέτησε τον τίτλο βασιλεύς, πιστός εν Χριστώ.
3. Επί της βασιλείας του Κωνσταντίνου Ε΄ καταδικάστηκε η εικονομαχία από τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο.
4. Ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Γ΄ βάπτισε χριστιανό τον ηγεμόνα των Βουλγάρων, δίνοντάς του το όνομά του.
5. Ο Βασίλειος Β΄ συνήψε εμπορική συμφωνία με τους Βενετούς, εγκαινιάζοντας μια πολιτική προνομίων στο βενετικό εμπορικό κεφάλαιο.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. αναχαίτιση των Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας από τον Κάρολο Μαρτέλο
- β. τέταρτη Σταυροφορία
- γ. έναρξη εικονομαχίας
- δ. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- ε. ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Βυζαντινούς

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα, Νεαρές*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφερθείτε στα επιμέρους θεολογικά/δογματικά ζητήματα, στα οποία διαφώνησαν μεταξύ τους οι Εκκλησίες της Ρώμης και της Κωνσταντινούπολης και να προσδιορίσετε τη βασική αιτία που οδήγησε στο Σχίσμα του 1054.

(μονάδες 13)

2.β. Να αναφερθείτε στη συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) γ, α, β, ε, δ

1.β. Εγίρα: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Ο Μωάμεθ, ένας πολυταξιδεμένος... χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα). [...]»

Νεαρές: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Τις ιστορικές συνθήκες ... και οικονομία. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η έριδα, η οποία οδήγησε στο Σχίσμα ... να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού ... οι ανθρώπινες συνειδήσεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η ιδέα των Σταυροφοριών γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του 11ου αι.
2. Η περίοδος της Φραγκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο αρχίζει με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους.
3. Μετά την αποκατάσταση στον βυζαντινό θρόνο του αυτοκράτορα Ισαακίου Β΄ Αγγέλου, οι σταυροφόροι εγκατέλειψαν την Κωνσταντινούπολη.
4. Το έργο της ανάκτησης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους έφερε σε πέρας ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Ιωάννης Βατάτζης.
5. Η Ρωσία φιλοδόξησε να γίνει κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων του Βυζαντίου μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. αυτοκρατορική στέψη του Καρόλου του Μεγάλου (Καρλομάγνου)
- β. σχίσμα των δύο εκκλησιών
- γ. οργάνωση των πρώτων θεμάτων στη Μ. Ασία
- δ. πρώτη Σταυροφορία
- ε. αποκατάσταση των εικόνων

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, γενίτσαροι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι συνέπειες των αραβικών κατακτήσεων για τη βυζαντινή αυτοκρατορία;

(μονάδες 13)

2.β. Να αναφερθείτε στη συμφωνία που συνάφθηκε ανάμεσα στο Βυζάντιο και τη Βενετία τον 10ο αι. και στις συνέπειές της.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Λ

(II) γ, α, ε, β, δ

1.β. *τελετή της περιβολής:* Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Η Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των ιππέων τιμαριούχων... υπαλλήλων και στρατιωτών. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο , «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις ... των μικρασιατικών πληθυσμών. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια του 10ου αι. ...για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ιδεολογική βάση του κινήματος της εικονομαχίας υπήρξαν:

- α. οι θρησκευτικές απόψεις της Εκκλησίας της Ρώμης
- β. οι θρησκευτικές απόψεις των δύο πρώτων αυτοκρατόρων της δυναστείας των Ισαύρων
- γ. οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων των ανατολικών επαρχιών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας
- δ. οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων

2. Σκλαβηνίες ονομάζονται οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων:

- α. στη Χερσόνησο του Αίμου
- β. στην Ιταλική Χερσόνησο
- γ. στα βόρεια του Δούναβη
- δ. στη Μικρά Ασία

3. Την πολιτική παραχώρησης εμπορικών προνομίων στους Βενετούς εγκαινίασε ο:

- α. Ηράκλειος
- β. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
- γ. Βασίλειος Β΄ Μακεδών
- δ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός

4. Στους προνοιάριους ο βυζαντινός αυτοκράτορας παραχωρούσε:

- α. αγροτικές εκτάσεις ή το δικαίωμα είσπραξης φόρων
- β. ιδιοκτησία γης την οποία μπορούσαν να μεταβιβάσουν στα παιδιά τους
- γ. μισθό για τις υπηρεσίες τους στον στρατό
- δ. το άλογο και τον οπλισμό τους

5. Η σύνοδος της Φερράρας – Φλωρεντίας:

- α. πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή του αυτοκράτορα Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου

β. δεν έγινε δεκτή από τον βυζαντινό λαό

γ. είχε ως αποτέλεσμα την αποστολή σημαντικής βοήθειας από τη Δύση στο Βυζάντιο

δ. καθυστέρησε την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Λογοθέτης του Γενικού	α. ανώτερο αξίωμα στο φραγκικό κράτος β. έφιππος πολεμιστής του βυζαντινού στρατού
2. Λογοθέτης του Δρόμου	γ. ήταν υπεύθυνος για την υποδοχή των ξένων πρεσβευτών δ. στρατιώτης του οθωμανικού στρατού, ο οποίος είχε στρατολογηθεί με τη βία
3. Αυλάρχης	ε. στρατιώτης μισθοφόρος από τη Δύση
4. Προνοιάριος	στ. ήταν υπεύθυνος για τα οικονομικά της Βυζαντινής αυτοκρατορίας
5. Γενίτσαρος	

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: Χαλίφης, φέουδο.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Που αποσκοπούσε το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του αυτοκράτορα Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού και γιατί απέτυχε;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι συνέπειες των γεωγραφικών ανακαλύψεων στην κοινωνία και στην επιστήμη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2α, 3γ, 4α, 5β

(II) 1στ, 2γ, 3α, 4β, 5δ

1.β.

Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο του Μωάμεθ... εντολών του Κορανίου. [...]»

φέουδο: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και Κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ανώτεροι άρχοντες ... φεουδάρχες.[...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), γ. Η προσπάθεια για μεταρρύθμιση, «[...] Για τον αγροτικό κόσμο ... για ριζική αλλαγή απέτυχε. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, «[...] Οι οικονομικές μεταβολές της περιόδου ... τους πνευματικούς ορίζοντες των ανθρώπων.[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Οι Σλάβοι τον 6^ο αι. ήταν εγκατεστημένοι:

α. στα βόρεια του Δούναβη

β. στα νότια του Δούναβη

γ. στα βόρεια του Δνείπερου

δ. στα νότια του Δνείπερου

2. Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ στη Μεδίνα:

α. αποτελεί την αφετηρία του ισλαμικού χρονολογικού συστήματος

β. θεωρείται η αρχή της ισλαμικής κυριαρχίας και αποτελεί την αφετηρία του αραβικού χρονολογικού συστήματος

γ. θεωρείται η αρχή της αραβικής κυριαρχίας

δ. θεωρείται η αρχή της τζιχάντ και αποτελεί την αφετηρία του ισλαμικού μετρικού συστήματος

3. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων:

α. ξεκίνησε με μια ιεραποστολή στην Μοραβία

β. ξεκίνησε με μια ιεραποστολή στο νεοσύστατο ρωσικό κράτος

γ. ξεκίνησε με την βάπτιση του βούλγαρου ηγεμόνα Βόρη

δ. ξεκίνησε με την βάπτιση του Ρασισλάβου

4. Ο Λογοθέτης του Δρόμου:

α. ήταν ο υπουργός μεταφορών του βυζαντινού κράτους

β. ήταν ο υπουργός εξωτερικών του βυζαντινού κράτους

γ. ήταν υπεύθυνος για την υποδοχή των ξένων πρεσβευτών στο Βυζάντιο

δ. ήταν υπεύθυνος για την οργάνωση των εμπορικών διαδρομών του Βυζαντίου

5. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας ιδρύθηκε:

- α. αμέσως μετά το πρώτο Σχίσμα
- β. αμέσως μετά την πρώτη Σταυροφορία
- γ. αμέσως μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- δ. αμέσως μετά την ίδρυση του κράτους της Ηπείρου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών
- β. έναρξη Εικονομαχίας
- γ. στέψη του Καρλομάγνου
- δ. κατάκτηση της Προύσας από τον Ορχάν
- ε. ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ελέω Θεού βασιλεύς, προνοιάριος.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η αφορμή για την έναρξη της Εικονομαχίας και πώς εκδηλώθηκαν οι πρώτες συγκρούσεις;

(μονάδες 12)

2.β. Με ποιον τρόπο έγινε η κατάκτηση της Μ. Ασίας από τους Οθωμανούς;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1α, 2β, 3β, 4γ, 5γ

(II) β, γ, α, ε, δ

1.β. *ελέω Θεού βασιλεύς*: Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, « [...] Η παπική ευλογία ... ελέω Θεού βασιλείας. [...]».

προνοiάριος: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός στελεχώνεται .... Οι παροχές αυτές ονομάζονταν πρόνοιες [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία β. Έναρξη της εικονομαχίας, «[...] Την αφορμή για την έναρξη της εικονομαχίας .... Κατατροπώθηκε κοντά στον Ελλήσποντο [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, α. Η κατάκτηση της Μ. Ασίας, «[...] Οι νομάδες Τούρκοι ... η Προύσα κατακτήθηκε από τον Ορχάν, διάδοχο του Οσμάν[...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο λογοθέτης του Γενικού ήταν ένα αξίωμα αντίστοιχο του πρωθυπουργού.
2. Ο Καρλομάγνος στέφθηκε αυτοκράτορας στη Ρώμη σύμφωνα με το βυζαντινό τυπικό.
3. Το βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) εμφανίζεται κατά τον 10^ο αιώνα και συγκροτείται από τους δυνατούς.
4. Στα χρόνια των Κομνηνών ο στρατός έγινε η κυρίαρχη τάξη στο Βυζάντιο.
5. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται ο Ορχάν.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Μαυρίκιος	α. αποκατάσταση των εικόνων
2. Θεοδώρα	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Βονιφάτιος ο Μομφερατικός	γ. Τέταρτη Σταυροφορία
4. Ιωάννης Βατάτζης	δ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. τελετή της περιβολής
	στ. εξαρχάτα
	ζ. Σύνοδος Φεράρας-Φλωρεντίας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *γλαγολιτικό αλφάβητο, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιοι αποτελούσαν την μεσαία τάξη στο Βυζάντιο κατά τον 10^ο και 11^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιος ήταν ο ρόλος της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Λ, Σ, Λ, Σ, Λ

(II) 1στ, 2α, 3γ, 4β, 5ζ

1. β. *γλαγολιτικό αλφάβητο*: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του βυζαντινού κράτους, α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Επικεφαλής της πρεσβείας τοποθετήθηκαν ο Κύριλλος και Μεθόδιος ... την Αγία Γραφή στα σλαβονικά [...]»

Καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού .... Δημιουργό του πολιτισμού του και υπεύθυνο για την μοίρα του [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Η εποχή της ακμής, Κοινωνία, β. Η μεσαιά τάξη, «[...] Στη διάρκεια του 10^{ου} αιώνα ... Στο σώμα της Συγκλήτου [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννηση και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού υπήρξε καταλυτική η συμβολή .... Να αφυπνιστούν περισσότερο οι ανθρώπινες συνειδήσεις [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Για τους μουσουλμάνους ιδιαίτερη σημασία είχε ο ιερός πόλεμος.
2. Οι σκλαβηνίες ήταν οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στην χερσόνησο του Αίμου.
3. Η φεουδαρχία είχε δύο λειτουργίες: στρατιωτική και εμπορική.
4. Ο Ιωάννης Βατάτζης διαδέχθηκε τον Μιχαήλ Παλαιολόγο.
5. Ο Μαύρος Θάνατος ήταν η επιδημία της βουβωνικής πανώλης που εξαπλώθηκε στην Ευρώπη τον 14^ο αι..

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Μαυρίκιος	α. μεταρρύθμιση
2. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	β. ελέω Θεού βασιλεύς
3. Πιπίνος Α΄	γ. σχίσμα μεταξύ των Εκκλησιών
4. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός	δ. εικονομαχία
5. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	ε. κράτος της Ηπείρου
	στ. εξαρχάτα
	ζ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, προτεστάντες.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς εκδηλώθηκε το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών και ποια ήταν τα βαθύτερα αίτια γι αυτό;

(μονάδες 13)

2.β. Πώς οργανώθηκε το κράτος των Οθωμανών μετά την κατάκτηση της Μ. Ασίας;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Σ, Λ, Λ, Σ

(II) 1στ, 2δ, 3β, 4α, 5ε

1. β. *αλληλέγγυον*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς ... της κοινότητας[...]

προτεστάντες: Κεφάλαιο 6, 4. Η θρησκευτική Μεταρρύθμιση, β. Η Μεταρρύθμιση του Λούθηρου, «[...] Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε τον Λουθηρανισμό ... δεν είχε κανένα αποτέλεσμα[...]

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, «[...] Η νορμανδική κατάκτηση ... την οποία δεν μπορούσε να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη [...]

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Η σχετική θρησκευτική ανεκτικότητα που επέδειξαν οι Τούρκοι .... Διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτών [...]

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Μαυρίκιος ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβένας και της Καρχηδόνας.
2. Οι χορηγίες ήταν ένα από τα μέσα της βυζαντινής διπλωματίας.
3. Η τελετή της περιβολής αφορούσε τον κλήρο και τους ιερείς της καθολικής εκκλησίας
4. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε και οργανώθηκε από τον Μιχαήλ Κομνηνό τον Δούκα.
5. Οι Μέδικοι ήταν φιλόμουσοι ηγεμόνες της Γένοβας.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Κωνσταντίνος Ε΄	α. εικονομαχία
2. Βόρης	β. κίνημα Ανθρωπισμού
3. Ορχάν	γ. χαλιφάτο
4. Πετράρχης	δ. βογιάροι
5. Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων	ε. κατάληψη της Προύσας
	στ. Σύνοδος της Φλωρεντίας
	ζ. συγχωροχάρτια

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η σύνθεση της κυρίαρχης τάξης στο Βυζαντινό κράτος κατά τον 10^ο και 11^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Να εξηγήσετε με ποιον τρόπο η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου επέδρασε στην Ευρώπη μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Σ, Λ, Σ, Λ

(II) 1α, 2δ, 3ε, 4β, 5στ

1. β. *Πρόχειρος Νόμος*: Κεφάλαιο 2, 4., γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου άρχισε με την έκδοση του Πρόχειρου Νόμου (870-879) ... ασκεί αρνητική κριτική σε αυτήν. [...]»

Καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού .... Υπεύθυνο για την μοίρα του [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Η εποχή της ακμής, Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Η σύνθεση της κυρίαρχης τάξης .... υπό την κηδεμονία και προστασία τους [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου δεν έσβησε ... γεύθηκε τους καρπούς του αρχαίου πνεύματος [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο ιερός πόλεμος (τζιχάντ) υπήρξε σημαντικός παράγοντας της ραγδαίας εξάπλωσης του Ισλάμ.
2. Η στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας εκφράζεται και με την εμφάνιση των οικογενειακών επωνύμων.
3. Το βυζαντινόν χωρίον (κοινότητα) εμφανίζεται τον 7^ο αιώνα και συγκροτείται από τους δυνατούς.
4. Ο ανεμόμυλος ως πηγή ενέργειας εμφανίστηκε τον 12^ο αιώνα.
5. Η Ιερά Εξέταση ήταν μια μορφή λογοκρισίας που επέβαλε η Καθολική Εκκλησία.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. πατριάρχης Φώτιος	α. Άλωση της Κωνσταντινούπολης
2. Ιωάννης Βατάτζης	β. περίπλους της γης
3. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος	γ. ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
4. Βαρθολομαίος Ντιάζ	δ. τελετή της περιβολής
5. Μαρτίνος Λούθηρος	ε. θεωρία των δύο εξουσιών
	στ. Ομολογία της Αυγούστας
	ζ. Αυτοκρατορία της Νίκαιας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Λογοθέτης του Δρόμου, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιο αποτέλεσμα είχε η στέψη του Καρόλου του Μεγάλου το 800 μ.Χ. ως «αυτοκράτορα, κυβερνήτη του Ρωμαϊκού Κράτους»;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες οικονομικές μεταβολές επέφεραν στην Ευρώπη οι Ανακαλύψεις όσον αφορά τον τομέα της βιοτεχνίας και της γεωργίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Σ, Λ, Σ, Λ

(II) 1ε, 2ζ, 3α, 4γ, 5στ

1. β. *Λογοθέτης του Δρόμου*: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι αλλαγές αυτές συνοδεύτηκαν ... εμφανίστηκε το αξίωμα του Λογοθέτη του Δρόμου, ο οποίος έγινε βαθμιαία ο πρώτος αξιωματούχος της αυτοκρατορίας, ένα είδος πρωθυπουργού [...]»

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι., η αριστοκρατία ... αυτοκρατορική εύνοια [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου είχε ως αποτέλεσμα ... μακρές διαπραγματεύσεις [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις «[...] Η βιοτεχνία παρουσίασε σημαντική πρόοδο ... αποικιακών προϊόντων, άγνωστων στον ευρωπαϊκό χώρο [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Πιπίνος Α΄ δώρισε στην παπική εκκλησία την περιοχή της Ραβέννας.
2. Το αλληλέγγυον ήταν ένας φόρος που επέβαλαν οι δυνατοί.
3. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών σημειώθηκε το 1054.
4. Ο Οσμάν υπήρξε ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους.
5. Η Αναγέννηση είναι ένα καλλιτεχνικό κίνημα που αφορά κυρίως την αρχιτεκτονική και την ζωγραφική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. εξελληνισμός του κράτους	α. Κάρολος ο Μέγας
2. ανεικονικές αντιλήψεις	β. Ιωάννης ΣΤ΄ Κατακουζηνός
3. οργάνωση Βουλγαρικής Εκκλησίας	γ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
4. επικράτηση φεουδαρχίας	δ. Ηράκλειος
5. κίνημα των Ζηλωτών	ε. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
	στ. Θωμάς Σλάβος
	ζ. πατριάρχης Φώτιος

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *εξαρχάτο, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε τον ρόλο των θεμάτων και των στρατιωτοπίων στην εσωτερική αναδιοργάνωση του βυζαντινού κράτους κατά τον 7^ο αιώνα.

(μονάδες 12)

2.β. Να περιγράψετε τον κοινωνικό μετασχηματισμό που επήλθε στην Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Λ, Σ, Σ, Λ

(II) 1δ, 2ε, 3ζ, 4α, 5β

1. β. *εξαρχάτα*: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού, α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει τις κτήσεις ο Μαυρίκιος ίδρυσε τα εξαρχάτα ... αρμοδιότητες [...]»

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα επιχειρήθηκε καταστολή των μεταρρυθμιστικών ιδεών ... καύσης πάνω στην πυρά [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Για την αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση του κράτους ... επεκτάθηκε και στην Βαλκανική Χερσόνησο [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις «[...] Οι οικονομικές μεταβολές της περιόδου δρομολόγησαν μια διαφοροποίηση της κοινωνίας ... πνευματικούς ορίζοντες των ανθρώπων [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο Καρλομάγνος το 774 κατέλυσε το κράτος των:

- α. Αβάρων
- β. Φράγκων
- γ. Λογγοβάρδων
- δ. Βουλγάρων

2. Ποια από τις παρακάτω νομοθετικές συλλογές της δυναστείας των Μακεδόνων αντλεί πολλά στοιχεία από την *Εκλογή* (νομικό έργο των Ισαύρων);

- α. Βασιλικά
- β. Επαναγωγή
- γ. Νεαρές
- δ. Πρόχειρος Νόμος

3. Επικεφαλής της Δ΄ Σταυροφορίας ορίστηκε ο:

- α. Ιωάννης Ιουστινιάνης
- β. Βονιφάτιος Μομφερατικός
- γ. Ερρίκος ΣΤ΄
- δ. Ιωάννης Βατάτζης

4. Το κίνημα των Ζηλωτών το 1342 εκδηλώθηκε στη(ν):

- α. Κωνσταντινούπολη
- β. Αδριανούπολη
- γ. Νίκαια
- δ. Θεσσαλονίκη

5. Ο πρώτος περίπλους της γης πραγματοποιήθηκε από τον:

- α. Φερδινάνδο Μαγγελάνο

- β. Αμέρικο Βεσπούτσι
- γ. Βαρθολομαίο Ντιάζ
- δ. Αλβαρέζ Καμπράλ

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. κατάληψη της Προύσας από τους Οθωμανούς
- β. μάχη της Άγκυρας
- γ. Ειρήνη της Αυγούστας
- δ. ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η΄
- ε. έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *γενίτσαροι, προτεστάντες.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε πως ο ανταγωνισμός των δύο εκκλησιών (Ανατολικής και Δυτικής) οδήγησαν στο Πρώτο Σχίσμα.

(μονάδες 13)

2.β. Να περιγράψετε τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε η μάχη του Κοσσυφοπεδίου (1389) και να προσδιορίστε τις συνέπειές της.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1γ, 2δ, 3β, 4δ, 5α

(II) ε, δ, α, β, γ

1.β. *γενίτσαροι*: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των ιππέων-τιμαριούχων είχε ως αντίβαρο και συμπλήρωμα το σώμα των γενιτσάρων ... ανεξάντλητη πηγή διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτικών [...]»

προτεστάντες: Κεφάλαιο 6, 4. Οι ανακαλύψεις, β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] οι γερμανοί ηγεμόνες ... προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι (από το λατινικό ρήμα *protestor*: διαμαρτύρομαι) δεν είχε κανένα αποτέλεσμα [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Μετά την αποδοχή του βαπτίσματος από τον Βούλγαρο ηγεμόνα ... και ο πάπας Νικόλαος αναθεματίστηκε (Πρώτο Σχίσμα) [...]»

2.β. Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, γ. Η οθωμανική προέλαση στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελής, «[...] Η αποφασιστική μάχη όμως που έκρινε το μέλλον της Χερσονήσου του Αίμου ... Οι Σέρβοι αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την επικυριαρχία του σουλτάνου [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Σε ποια από τις παρακάτω περιοχές ίδρυσε ο βυζαντινός αυτοκράτορας Μαυρίκιος εξαρχάτο:

- α. Θεσσαλονίκη
- β. Ρώμη
- γ. Νίκαια
- δ. Ραβένα

2. Ποια από τις παρακάτω νομοθετικές συλλογές της δυναστείας των Μακεδόνων καθορίζει με ακρίβεια τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη;

- α. Βασιλικά
- β. Επαναγωγή
- γ. Νεαρές
- δ. Πρόχειρος Νόμος

3. Με την οικονομική του πολιτική ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός προώθησε:

- α. τη νομισματική σταθερότητα
- β. την αύξηση των φόρων
- γ. τη φοροελάφρυνση των αγροτών
- δ. μια δίκαιη φορολογική πολιτική

4. Ο Ιωάννης Βατάτζης κατέστησε:

- α. το Κράτος της Ηπείρου αξιόλογο ανταγωνιστή της αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- β. την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας σημαντική δύναμη στις νοτιοανατολικές ακτές του Εύξεινου Πόντου
- γ. την αυτοκρατορία της Νίκαιας μια διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη
- δ. το Κράτος της Ηπείρου μια υπολογίσιμη δύναμη στα Βαλκάνια

5. Ποιος από τους παρακάτω δεν ήταν μέλος της συνοδείας του Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγου στη Σύνοδο της Φλωρεντίας (1439):

- α. Μάρκος Ευγενικός
- β. Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων
- γ. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας
- δ. Γεώργιος Σχολάριος

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. κίνημα των Ζηλωτών
- β. κατάλυση του Λατινικού Βασιλείου της Θεσσαλονίκης
- γ. εφεύρεση της τυπογραφίας
- δ. εκχριστιανισμός των Βουλγάρων
- ε. Σχίσμα των Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε το φαινόμενο της στρατιωτικοποίησης της μεσοβυζαντινής κοινωνίας.

(μονάδες 12)

2.β. Να εξηγήσετε πώς και πού επιβίωσε η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου μετά την άλωση του 1453.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1δ, 2β, 3β, 4γ, 5γ

(II) δ, ε, β, α, γ

1.β. τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση... με τη λεγόμενη τελετή της περιβολής [...]»

καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι ανθρωπιστές οραματίζονται να διαμορφώσουν ... υπεύθυνο για τη μοίρα του [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αι. το Βυζάντιο διέρχεται ... να θωρακίσει τις παράλιες περιοχές, αλλού σε μικρότερο και αλλού σε μεγαλύτερο βάθος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση, «[...] Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου δεν έσβησε μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης ... βρήκε στο Βυζάντιο την πηγή, από την οποία γεύθηκε τους καρπούς του αρχαίου πνεύματος [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο θεσμός των θεμάτων συνέβαλε στην αναδιάρθρωση της βυζαντινής κοινωνίας ενισχύοντας κυρίως τη μεγάλη ιδιοκτησία.
2. Οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις του Καρλομάγνου αποτέλεσαν κομβικό σημείο στη διαμόρφωση του συστήματος της φεουδαρχίας.
3. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄ κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία.
4. Το Κράτος της Ηπείρου συμμάχησε με την Αυτοκρατορία της Νίκαιας στην προσπάθεια αποκατάστασης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
5. Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης μελετήθηκαν για πρώτη φορά τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Λάζαρος	α. Τέταρτη Σταυροφορία
2. Μιχαήλ Κηρουλάριος	β. Σύνοδος της Φλωρεντίας
3. Βονιφάτιος Μομφερατικός	γ. Σχίσμα των δύο εκκλησιών
4. Θεόδωρος Λάσκαρης	δ. εικονομαχία
5. Μάρκος Ευγενικός	ε. Σύνοδος του Τρέντο
	στ. αυτοκρατορία της Νίκαιας
	ζ. μάχη του Κοσσυφοπεδίου

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος* (τζιχάντ), *Επαναγωγή*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εκθέσετε τα χαρακτηριστικά της μεσαίας τάξης στο Βυζάντιο κατά τον 10^ο και 11^ο αιώνα.

(μονάδες 13)

2.β. Να εξηγήσετε με ποιον τρόπο οι ανακαλύψεις συνέβαλαν στην εδραίωση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Λ, Σ, Λ, Λ, Λ

(II) 1ζ, 2γ, 3α, 4στ, 5β

1.β. *ιερός πόλεμος (τζιχάντ)*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ιδιαίτερη σημασία ... “απίστους” [...]»

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται από την Εκλογή ή Επαναγωγή, ... που συνεργάζονται στενά [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η μεσαία τάξη, «[...] Στη διάρκεια του 10^{ου} και 11^{ου} αιώνα διαμορφώνεται μια εμποροβιοτεχνική τάξη ... ενώ τα μέλη της έγιναν δεκτά στο σώμα της Συγκλήτου [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, «[...] Το ασήμι και το χρυσάφι που έφταναν στην Ευρώπη ... ενώ η φεουδαρχική δομή της οικονομίας άρχισε να κλονίζεται [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Μετά τις αραβικές κατακτήσεις η βυζαντινή θαλασσοκρατορία στη Μεσόγειο υποχώρησε προς όφελος των Αράβων.
2. Η εμποροβιοτεχνική τάξη κατά τον 11^ο αιώνα στο Βυζάντιο είχε ενεργό συμμετοχή στην πολιτική ζωής της αυτοκρατορίας.
3. Η ακτίνα δράσης των εμπορικών δραστηριοτήτων τον 12^ο αιώνα περιορίζεται στη Μεσόγειο θάλασσα.
4. Το Δεσποτάτο του Μορέως προσέφερε σημαντική βοήθεια στον Βυζαντινό αυτοκράτορα κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.
5. Ο Αμέρικο Βεσπούτσι απέδειξε με τα ταξίδια του ότι η γη είναι σφαιρική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Ερρίκος Δ΄	α. πρώτος περίπλους της γης
2. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	β. Πρώτη Σταυροφορία
3. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	γ. μάχη της Βάρνας
4. Κάρολος Ε΄	δ. Ειρήνη της Αυγούστας
5. Ιωάννης Ουνυάδης	ε. Σύνοδος του Τρέντο
	στ. Κράτος της Ηπείρου
	ζ. μάχη του Κοσσυφοπεδίου

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ανεικονικές αντιλήψεις, Επαναγωγή.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πότε και από ποιους ιδρύθηκε η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας και ποια ήταν η εξέλιξή της;

(μονάδες 12)

2.β. Να εκθέσετε τις αλλαγές που σημειώθηκαν στον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης μετά την επικράτηση της Μεταρρύθμισης.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Σ, Λ, Λ, Λ

(II) 1β, 2στ, 3α, 4δ, 5γ

1.β. ανεικονικές αντιλήψεις: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Ιδεολογική βάση του κινήματος αυτού ... καθαρά πνευματικής θρησκείας [...]»

Επιαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται από την Εκλογή η Επιαναγωγή, ... συνεργάζονται στενά [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, α. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, «[...] Αμέσως μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους (1204) ... δεν άσκησε μεγάλη επίδραση τις τύχες του Βυζαντίου [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Η Μεταρρύθμιση σήμανε το τέλος της θρησκευτικής ενότητας της Ευρώπης ... προκάλεσε πανευρωπαϊκό πόλεμο, τον Τριακονταετή (1618-1648) [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ο υπεύθυνος των οικονομικών στο Βυζάντιο αποκαλούνταν:

- α. δυνατός
- β. λογοθέτης του Γενικού
- γ. προνοιάριος
- δ. λογοθέτης του Δρόμου

2. Οι αδελφοί Κωνσταντίνος-Κύριλλος και Μεθόδιος ανέλαβαν των εκχριστιανισμών των:

- α. Βουλγάρων
- β. Αβάρων
- γ. Σλάβων
- δ. Ρώσων

3. Σε ποιες από τις παρακάτω περιοχές συγκροτούνταν κατά κύριο λόγο ναυτικές εταιρείες κατά τον 12^ο αιώνα;

- α. Μπρυζ και Βρέμη
- β. Φλάνδρα και γαλλική Καμπανία
- γ. Φλωρεντία και Μιλάνο
- δ. Βενετία και Γένουα

4. Ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας:

- α. στέφθηκε αυτοκράτορας των Ρωμαίων στη Θεσσαλονίκη το 1224
- β. αποκατέστησε τη βυζαντινή κυριαρχία στην Κωνσταντινούπολη το 1261
- γ. ίδρυσε το Κράτος της Ηπείρου
- δ. συνέβαλε στην επέκταση της δύναμης της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας

5. Ποιος από τους παρακάτω έφθασε πρώτος στο ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας;

- α. Βάσκο ντα Γκάμα
- β. Αμέρικο Βεσπούτσι
- γ. Βαρθολομαίος Ντιάζ
- δ. Αλβαρέζ Καμπράλ

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. εφεύρεση της τυπογραφίας
- β. χρήση του ανεμόμυλου στη Δύση
- γ. Μαύρος Θάνατος
- δ. ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης
- ε. Πρώτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εκθέσετε τα μέτρα με τα οποία ο Καρλομάγνος ενίσχυσε την εσωτερική οργάνωση του κράτους του.

(μονάδες 12)

2.β. Να εξηγήσετε με ποιον τρόπο οι Έλληνες λόγιοι συνέβαλαν στο κίνημα του ανθρωπισμού.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1β, 2γ, 3δ, 4α, 5γ

(II) ε, β, δ, γ, α

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] οι βασιλικοί ... αυτοκρατορική εύνοια [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Οι ιεροεξεταστές ... στην πυρά (autodafe)[...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση του κράτους του ... Η Εκκλησία απετέλεσε από τότε παράγοντα συνοχής και ενότητας [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Στην αναβίωση των ελληνικών γραμμάτων στη Δύση υπήρξε καθοριστική η συμβολή των Ελλήνων λογίων ... διαπρεπείς Έλληνες λόγιοι που διακρίθηκαν για το εκδοτικό τους έργο και γενικότερα για το ήθος τους [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η διαίρεση της φραγκικής επικράτειας σε 200 κομητείες από τον Καρλομάγνο αποδιοργάνωσε εσωτερικά το κράτος του.
2. Η απώλεια των βυζαντινών κτήσεων στην Ιταλία από τους Νορμανδούς διευκολύνθηκε έμμεσα από το Σχίσμα.
3. Η φορολογική πολιτική που εφάρμοσε ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός ανακούφισε την τάξη των αγροτών.
4. Το πολυετές ταξίδι του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου στη Δύση, με σκοπό να αναζητήσει βοήθεια, δεν έφερε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα.
5. Το κίνημα της Αναγέννησης περιορίστηκε στα όρια της Ιταλικής Χερσονήσου.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Μαρτίνος Λούθηρος	α. μάχη στο Πουατιέ
2. Ιωάννης Ιουστινιάνης	β. 95 θέσεις
3. Μεγάλοι Κομνηνοί	γ. Αντιμεταρρύθμιση
4. Γεώργιος Σκεντέρμπεης	δ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
5. Κάρολος Μαρτέλος	ε. μάχη στη Βάρνα
	στ. Κράτος της Ηπείρου
	ζ. πολιορκία της Κωνσταντινούπολης

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *γλαγολιτικό αλφάβητο, μοναχικά τάγματα*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εκθέσετε τους τρόπους με τους οποίους εκφράστηκε η γεωργική επανάσταση στα μέσα του 11^{ου} αιώνα στη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 12)

2.β. Να περιγράψετε τα χαρακτηριστικά του νέου τύπου ανθρώπου που οραματίζονταν οι ανθρωπιστές.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Λ, Σ, Λ, Σ, Λ

(II) 1β, 2ζ, 3δ, 4ε, 5α

1.β. *γλαγολιτικό αλφάβητο*: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Επικεφαλής της πρεσβείας τοποθετήθηκαν ο λόγιος και γνώστης της σλαβονικής ... στα σλαβονικά [...]»

μοναχικά τάγματα: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Έργο των ταγμάτων αυτών... νοσοκομείων και άλλων φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και της έκδοσης βιβλίων [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται μια γεωργική επανάσταση, η οποία εκφράζεται ... του αγροτικού εποικισμού και στο σχηματισμό αστικών κοινοτήτων [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού είναι βαθιά θρησκευόμενοι, επιζητούν όμως την αληθινή πίστη ... δημιουργό του πολιτισμού του και υπεύθυνο για τη μοίρα του [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας ιδρύθηκαν από:

- α. τον αυτοκράτορα Τιβέριο Α΄
- β. τον αυτοκράτορα Μαυρίκιο
- γ. τον αυτοκράτορα Ηράκλειο
- δ. τον αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄

2. Το κίνημα της εικονομαχίας εκδηλώθηκε όταν ήταν αυτοκράτορας:

- α. ο Λέων Γ΄ Ίσαυρος
- β. ο Κωνσταντίνος Ε΄ Ίσαυρος
- γ. ο Κωνσταντίνος Στ΄ Ίσαυρος
- δ. ο Θεόφιλος

3. Η συλλογή νομοθετημάτων που καθορίζει τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη ήταν:

- α. ο Πρόχειρος Νόμος
- β. η Εκλογή
- γ. η Επαναγωγή
- δ. τα Βασιλικά

4. Από τη δυναστεία των Κομνηνών έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους αγρότες:

- α. ο Αλέξιος Α΄
- β. ο Ιωάννης Β΄
- γ. ο Μανουήλ Α΄
- δ. ο Ανδρόνικος Α΄

5. Η σύνοδος της Φερράρας – Φλωρεντίας πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή του αυτοκράτορα:

- α. Ιωάννη Στ' Καντακουζηνού
- β. Μανουήλ Β' Παλαιολόγου
- γ. Ιωάννη Η' Παλαιολόγου
- δ. Κωνσταντίνου ΙΑ' Παλαιολόγου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. κατάκτηση της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς
- β. άλωση Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- γ. κίνημα Ζηλωτών
- δ. πρώτος περίπλους της γης
- ε. Τέταρτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, Ανθρωπισμός.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να αναφερθείτε στο ιεραποστολικό έργο των αδερφών Κυρίλλου και Μεθοδίου για τον εκχριστιανισμό των Σλάβων.

(μονάδες 12)

2.β. Τι ήταν οι πρόνοιες και πώς συνέβαλαν στην οργάνωση του βυζαντινού στρατού κατά την περίοδο των Κομνηνών;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2α, 3γ, 4δ, 5γ

(II) ε, γ, β, α, δ

1.β.

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... αγροτών της κοινότητας. [...]»

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η ρήξη με το Μεσαίωνα «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης ... ονομάστηκε ανθρωπισμός. [...]»

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Επακολούθησε το 863 ... στους δύο αυτούς ιεραποστόλους. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός ... προτιμούσαν άλλα επαγγέλματα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στη σύνοδο της Ιέρειας (754) αποφασίστηκε η αποκατάσταση των εικόνων.
2. Από τις σκλαβηνίες που βρίσκονταν στα βορειοδυτικά της χερσονήσου του Αίμου προήλθαν τα πρώτα κρατίδια των Σέρβων και των Κροατών.
3. Ο Κάρολος Μαρτέλος στέφθηκε αυτοκράτορας τα Χριστούγεννα του έτους 800.
4. Ο Πρόχειρος Νόμος ήταν μια συλλογή νομοθετημάτων που καθόριζε τις αρμοδιότητες του αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
5. Ο Βασίλειος Β΄ συνήψε εμπορική συμφωνία με τους Βενετούς, εγκαινιάζοντας μια πολιτική προνομίων στο βενετικό εμπορικό κεφάλαιο.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. εκχριστιανισμός των Βουλγάρων
- β. ίδρυση της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
- γ. Πρώτο Σχίσμα
- δ. έναρξη εικονομαχίας
- ε. Τέταρτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Εγίρα, βασιλικοί*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της στρατιωτικοποίησης της μεσοβυζαντινής κοινωνίας;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες οικονομικές μεταβολές προκαλούνται στη Δυτική Ευρώπη με την ίδρυση των πόλεων;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Λ, 5Σ

(II) δ, α, γ, ε, β

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Ο Μωάμεθ, ένας πολυταξιδεμένος... χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα). [...]»

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10ου αι. ... την αυτοκρατορική εύνοια. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και Οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Από τα μέσα του 7ου ... σε μεγαλύτερο βάθος. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή ιδρύονται ... στον Πρώιμο Μεσαίωνα. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Ισλάμ δεν έχει δανειστεί στοιχεία από άλλες θρησκείες.
2. Η οριστική αναστήλωση των εικόνων αποφασίστηκε από τη σύνοδο της Ιέρειας (754).
3. Ο Κάρολος ο Μέγας επέλεξε τη Ρώμη ως έδρα του φραγκικού κράτους.
4. Τα Βασιλικά ήταν η μεγαλύτερη νομική συλλογή κατά την περίοδο της μακεδονικής δυναστείας.
5. Η κοινωνία του φραγκικού κράτους ήταν κυρίως αγροτική.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Βασίλειος Β΄	α. Γένουα
2. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	β. Μόσχα
3. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	γ. Ρώμη
4. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	δ. Βενετία
5. Ιβάν Γ΄	ε. Ήπειρος
	στ. Φερράρα-Φλωρεντία

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος, γενίτσαροι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η σημασία των εμποροπανηγύρεων από τα τέλη του 12ου αι. για την ανάπτυξη του εμπορίου στη Δυτική Ευρώπη;

(μονάδες 12)

2.β. Να αναφερθείτε στην ανακάλυψη της Αμερικής από τους ευρωπαϊούς θαλασσοπόρους.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 1δ, 2ε, 3α, 4στ, 5β

1.β. Πρόχειρος Νόμος: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου ... ασκεί αρνητική κριτική σ' αυτήν. [...]»

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των ιππέων τιμαριούχων... υπαλλήλων και στρατιωτών. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12ου αι. ... του χρηματοπιστωτικού συστήματος. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο – Προς την Αμερική, μια νέα ήπειρο, «[...] Αντίθετα με τους Πορτογάλους ... πήρε αργότερα το όνομά του. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο έξαρχος συγκέντρωσε στο πρόσωπό του στρατιωτικές και πολιτικές αρμοδιότητες.
2. Με απόφαση της Συνόδου που συγκλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 870 η Βουλγαρία θα υπαγόταν πνευματικά στη δικαιοδοσία της εκκλησίας της Ρώμης.
3. Ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός προσπάθησε να προστατεύσει τους χωρικούς από τις καταχρήσεις των δυνατών.
4. Σημαντική συνέπεια των γεωγραφικών ανακαλύψεων ήταν η αντικατάσταση του νομίσματος (χρημάτων) από το ασήμι και το χρυσάφι που έφταναν άφθονα στην Ευρώπη.
5. Η αντίδραση στις αδυναμίες της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας εκδηλωνόταν περισσότερο στις γερμανικές χώρες.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Σύνοδος του Τρέντο
- β. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- γ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- δ. ο βούλγαρος ηγεμόνας Βόρης βαπτίσθηκε στην Κωνσταντινούπολη με ανάδοχο τον βυζαντινό αυτοκράτορα και έλαβε το όνομα Μιχαήλ
- ε. αποδημία του Μωάμεθ στη Μεδίνα και αφετηρία χρονολογικού συστήματος των Αράβων

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, προτεστάντες* ή *διαμαρτυρόμενοι*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από τις αραβικές κατακτήσεις στη Μ. Ασία και στην Ανατολική Μεσόγειο τον 9ο αιώνα;

(μονάδες 15)

2.β. Από ποιον πραγματοποιήθηκε ο πρώτος περίπλους της γης και τι αποδείχθηκε με το ταξίδι αυτό;

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) ε, δ, β, γ, α

1.β. θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα... ασκούσε ο στρατηγός [...]».

προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] οι γερμανοί ηγεμόνες... κανένα αποτέλεσμα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις... των μικρασιατικών πληθυσμών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο, Ο πρώτος περίπλους της γης, «[...] Οι Ισπανοί... είναι σφαιρική [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Πρωτεργάτης του κινήματος της Εικονομαχίας ήταν ο Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός.
2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη χερσόνησο του Αίμου είναι γνωστές με τον όρο σκλαβηνίες.
3. Κάτοχοι φέουδων μπορούσαν να είναι και εκκλησιαστικοί άρχοντες.
4. Από τα τέλη του 16ου αιώνα στην Ευρώπη άρχισε να διαδίδεται ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων.
5. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄ κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα θέματα ήταν:

- α. μετακινούμενες στρατιωτικές μονάδες
- β. μόνιμες στρατιωτικές μονάδες που μετεξελίχθηκαν σε διοικητικές περιφέρειες
- γ. κτήματα που διέθεταν οι στρατιώτες, από τα έσοδα των οποίων συντηρούσαν το άλογο και τον εξοπλισμό τους
- δ. κοινότητες χωριών

2. Για να ενισχύσει τη διοικητική οργάνωση του κράτους του ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος):

- α. διαίρεσε τη φράγκικη επικράτεια σε 200 περίπου κομητείες
- β. καθιέρωσε τον θεσμό των βασιλικών απεσταλμένων
- γ. προχώρησε σε θρησκευτική μεταρρύθμιση που συμπλήρωσε τη διοικητική μεταρρύθμιση
- δ. πήρε όλα τα παραπάνω μέτρα

3. Ο Ιωάννης Βατάτζης ήταν αυτοκράτορας:

- α. του Βυζαντίου
- β. της αυτοκρατορίας της Ηπείρου

- γ. της αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- δ. της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας

4. Θεωρήθηκε ως Τρίτη Ρώμη η:

- α. Μόσχα
- β. Θεσσαλονίκη
- γ. Αδριανούπολη
- δ. Ρώμη

5. Τον πρώτο περίπλου της γης πραγματοποίησε ο:

- α. Φερδινάνδος Μαγγελάνος
- β. Βάσκο ντα Γκάμα
- γ. Χριστόφορος Κολόμβος
- δ. Αλβαρέζ Καμπράλ

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *γενίτσαροι, συγχωροχάρτια*.

(μονάδες 9+6 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά και οι συνέπειες της γεωργικής επανάστασης στην Ευρώπη από τα μέσα του 11ου αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Να αναφέρετε τον ρόλο της Ιεράς Εξέτασης στην προσπάθεια της Καθολικής Εκκλησίας να αντιδράσει στη Θρησκευτική Μεταρρύθμιση.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1β, 2δ, 3γ, 4α, 5α

1.β. γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] αποτελούμενο από... και στρατιωτών [...]».

συγχωροχάρτια: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1517-1555), α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] η Εκκλησία εξακολουθούσε... τα λεγόμενα συγχωροχάρτια [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, α. Ο πληθυσμός και η γεωργία, «[...] Ουσιαστικά πραγματοποιείται... αστικών κοινοτήτων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε... καύση στην πυρά (autofade) [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Αφορμή για την έναρξη της εικονομαχίας έδωσε:

- α. ένας καταστροφικός σεισμός που είχε επίκεντρο τον θαλάσσιο χώρο μεταξύ Θήρας και Θηρασίας
- β. η απομάκρυνση από τη Χαλκή Πύλη των ανακτόρων μιας εικόνας του Χριστού
- γ. η κίνηση του θεματικού στόλου της Στερεάς Ελλάδας εναντίον του Λέοντος Γ΄ του Ίσαυρου
- δ. η πολιτική βασανιστηρίων, εξοριών και δημεύσεων περιουσιών που ακολούθησε ο Λέων ο Γ΄ ο Ίσαυρος

2. Για την ενίσχυση της διπλωματίας του το βυζαντινό κράτος συχνά κατέφευγε σε:

- α. παροχή δανείων σε ξένους ηγεμόνες
- β. αποστολή στρατευμάτων σε ξένες χώρες
- γ. χορηγίες σε ξένους ηγεμόνες
- δ. ίδρυση πρεσβειών στις πρωτεύουσες άλλων χωρών

3. Η αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία έγινε:

- α. ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα της χώρας Βόρην
- β. ύστερα από πρόσκληση του ηγεμόνα της χώρας Ραστισλάβου
- γ. με πρωτοβουλίες του φραγκικού κλήρου
- δ. με πρωτοβουλίες του πάπα

4. Το κυριότερο από τα ελληνικά κράτη που ιδρύθηκαν μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους ήταν:

- α. το κράτος της Ηπείρου
- β. η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
- γ. το βασίλειο της Θεσσαλονίκης
- δ. η Αυτοκρατορία της Νίκαιας

5. Ιδρυτής του οθωμανικού κράτους θεωρείται:

α. ο Βαγιαζήτ

β. ο Ορχάν

γ. ο Οσμάν ή Οθμάν

δ. ο Μουράτ ο Α΄

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν:

A΄	B΄
1. Λέων Γ΄ ο Ίσαυρος	α. δέχθηκε την πλήρη υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική Εκκλησία
2. Βασίλειος Β΄	β. ίδρυσε την αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Ισαάκιος Β΄ Άγγελος	γ. προσπάθησε να πατάξει τις καταχρήσεις στη διοίκηση
4. Θεόδωρος Λάσκαρης	δ. εγκαινίασε πολιτική παραχώρησης προνομίων στο ιταλικό εμπορικό κεφάλαιο
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. ακολούθησε κερδοσκοπική πολιτική
	στ. ζήτησε από τους Σταυροφόρους βοήθεια για την αποκατάστασή του στο θρόνο
	ζ. εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, Μαύρος Θάνατος.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η διάρθρωση της κοινωνικής πυραμίδας στη φεουδαρχική Ευρώπη;

(μονάδες 12)

2.β. Κάτω από ποιες συνθήκες πήραν τον έλεγχο της Θεσσαλονίκης οι Ζηλωτές και ποια ήταν η τύχη του καθεστώτος που εγκαθίδρυσαν;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1α, 2γ, 3β, 4δ,5γ

(II) 1ζ, 2δ, 3στ,4β, 5α

1.β. *αλληλέγγυον*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Για τους λόγους αυτούς ο αγώνας κατά των δυνατών ... των φτωχών αγροτών της κοινότητας [...]».

Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...]Το μεγαλύτερο πλήγμα...περίπου τα δύο πέμπτα του ευρωπαϊκού πληθυσμού[...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας...ως κινητά αντικείμενα. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 4. Προσπάθειες ανόρθωσης της Αυτοκρατορίας και εμφύλιος πόλεμος, β. Ο εμφύλιος πόλεμος και τα αστικά κινήματα, «[...] Οι κοινωνικές συγκρούσεις έλαβαν τις μεγαλύτερες διαστάσεις...παραδόθηκε στον Ιωάννη Στ΄ Καντακουζηνό [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο θεματικός στρατός στο βυζαντινό κράτος ήταν, κατά βάση, μισθοφορικός.
2. Το πρώτο επίσημο εικονομαχικό διάταγμα εκδόθηκε το έτος 730.
3. Τον Νοέμβριο του 1095 ο πάπας Ιννοκέντιος Γ΄ κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία.
4. Στη μάχη της Άγκυρας (1402) ο οθωμανικός στρατός υπέστη πανωλεθρία από τους Μογγόλους του Ταμερλάνου.
5. Οι Ανακαλύψεις ενίσχυσαν τη φεουδαρχική δομή της οικονομίας.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

1. Ανακάλυψη της Αμερικής
2. Αποστολή βυζαντινών ιεραποστόλων στη Μοραβία
3. Κατάκτηση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς
4. Ομολογία της Αυγούστας
5. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρόχειρος Νόμος, Αναγέννηση.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια μέτρα πήρε ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) τον 8^ο αιώνα για την ενίσχυση της εσωτερικής οργάνωσης του φραγκικού κράτους;

(μονάδες 12)

2.β. Σε ποιες ενέργειες προέβησαν ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος (1391-1425) και ο Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος (1425-1448) για την ενίσχυση του βυζαντινού κράτους απέναντι στον οθωμανικό κίνδυνο και ποια αποτελέσματα είχαν οι πρωτοβουλίες τους;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) 2, 5, 3, 1, 4

1.β. *Πρόχειρος Νόμος*: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία «[...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος δικαίου...αρνητική κριτική σ' αυτήν [...]».

Αναγέννηση: Κεφάλαιο 6, 2.Αναγέννηση και Ανθρωπισμός «[...] Παρόλο που ο όρος Αναγέννηση ...είχαν παραμεριστεί κατά τον Μεσαίωνα [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης, «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική οργάνωση... παράγοντα συνοχής και ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Ο κίνδυνος από την προέλαση των Τούρκων...δεν είχε ουσιαστικό αποτέλεσμα [...]» και «[...] Το 1425 έγινε αυτοκράτορας ...παρά η καλύπτρα των Λατίνων! [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Ισλάμ έχει πολλά δάνεια στοιχεία από τη Χριστιανική και την Ιουδαϊκή θρησκεία.
2. Ο ηγεμόνας των Μοραβών Ρασισλάβος βαφτίστηκε χριστιανός και έλαβε το όνομα Μιχαήλ.
3. Το 1208 ο Θεόδωρος Λάσκαρης στέφθηκε αυτοκράτορας και βασιλιάς των Ρωμαίων.
4. Ο Οσμάν ή Οθμάν ήταν ο πρώτος οθωμανός εμίρης που πήρε τον αυτοκρατορικό τίτλο του σουλτάνου.
5. Στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας κατά τον 14^ο-15^ο αιώνα συνέβαλε ιδιαίτερα και η ναυπήγηση ενός νέου τύπου πλοίου, της γαλέρας.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν.

A΄	B΄
1. πάπας Ουρβανός Β΄	α. Τέταρτη Σταυροφορία
2. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. πάπας Ιννοκέντιος Γ΄	γ. μάχη στο Πουατιέ
4. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος	δ. Πρώτη Σταυροφορία
5. Κάρολος Μαρτέλος	ε. Εικονομαχία
	στ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
	ζ. άλωση Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, γενίτσαρος ή γενίτσαροι.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Για ποιους λόγους η οικονομική πολιτική που ακολούθησε ο Αλέξιος Α΄ ο Κομνηνός μπορεί να χαρακτηριστεί κερδοσκοπική;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια αντίληψη σχετικά με την αγωγή και την επιστήμη κυριάρχησε κατά την περίοδο της Αναγέννησης;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1δ, 2στ, 3α, 4ζ, 5γ

1.β. *αλληλέγγυον*: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Για τους λόγους αυτούς ο αγώνας κατά των δυνατών ... των φτωχών αγροτών της κοινότητας [...]».

γενίτσαρος ή γενίτσαροι Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] (το σώμα των γενιτσάρων) αποτελούμενο από εθελοντές μισθοφόρους... και στρατιωτών [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική του Αλέξιου... και ιδίως των αγροτών[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...]Στη φράση του Έρασμου...την εμπειρία και το πείραμα [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

1. εξέγερση των Ζηλωτών
2. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
3. αποκήρυξη Λουθηρανισμού από τη Δίαιτα
4. Άλωση Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
5. εφεύρεση τυπογραφίας

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Οι Σλάβοι οφείλουν τις απαρχές της εθνικής τους φιλολογίας:

- α. στον ηγεμόνα της Βουλγαρίας Βόρη
- β. στον φραγκικό κλήρο
- γ. στους δύο Θεσσαλονικείς αδελφούς Μεθόδιο και Κωνσταντίνο-Κύριλλο
- δ. στους ρώσους μοναχούς

2. Η πρωτοβουλία των Σταυροφοριών προήλθε:

- α. από τους γερμανούς ηγεμόνες
- β. από τους πάπες
- γ. από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες
- δ. από τους φεουδάρχες της Δυτικής Ευρώπης

3. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας κατέστη διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη στα χρόνια :

- α. του Ιωάννη Βατάτζη
- β. του Θεόδωρου Λάσκαρη
- γ. του Μιχαήλ Παλαιολόγου
- δ. του Αλέξιου Στρατηγόπουλου

4. Η δημογραφική και οικονομική φθορά που παρουσίασε η Δυτ. Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 13^{ου}-14^{ου} αιώνα οφείλεται:

- α. στην πείνα
- β. στις επιδημίες
- γ. στον Εκατονταετή Πόλεμο
- δ. σε όλα τα παραπάνω

5. Ο Βαρθολομαίος Ντιάζ:

- α. έκανε τον πρώτο περίπλου της γης
- β. ανακάλυψε την ήπειρο της Αμερικής
- γ. έφτασε στο ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
- δ. άνοιξε έναν νέο εμπορικό δρόμο προς τις Ινδίες

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προνοιάριοι, προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες συνέπειες είχε η δημιουργία των θεμάτων για το αμυντικό σύστημα και την κοινωνική οργάνωση του Βυζαντίου;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ανάπτυξη του τομέα των ανθρωπιστικών σπουδών στη Δύση κατά τον 15^ο-16^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 2, 4, 1, 5, 3

(II) 1γ, 2β, 3α, 4δ, 5γ

1.β. *προνοιάριοι:* Κεφάλαιο 3, 2. Εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... που τους είχε παραχωρηθεί [...]».

προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529 η Δίαιτα αποκήρυξε...για τη δίωξη των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων [...], γνωστό ως Ομολογία της Αυγούστας (1530) [...] ».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα νέα διοικητικά μέτρα... και ομοιογενείς κοινότητες χωρίων [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Η δραστηριότητα ...Λαυρεντιανή Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

1. Ειρήνη της Αυγούστας
2. αναχαίτιση Αράβων στο Πουατιέ της Γαλλίας
3. κατάλυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
4. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
5. Τέταρτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)	α. Τέταρτη Σταυροφορία
2. Ρασισλάβος	β. μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
3. Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός	γ. στέψη στη Ρώμη
4. Λάζαρος	δ. ηγεμόνας Βουλγαρίας
5. Ιουστινιάνης	ε. βοεβόδας της Τρανσυλβανίας
	στ. ηγεμόνας Μοραβίας
	ζ. πολιορκία Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Επαναγωγή, Ανθρωπισμός.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια υπήρξε η ιδεολογική βάση της Εικονομαχίας και ποιες συνέπειες είχε το πρώτο εικονομαχικό διάταγμα (730) στις σχέσεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τη Δύση;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιοι παράγοντες προκάλεσαν την οικονομική κρίση που παρουσίασε η Δυτική Ευρώπη από το 1270 περίπου ως το 1330 (ύστερος Μεσαίωνας);

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 2, 4, 5, 3, 1

(II) 1γ, 2στ, 3α, 4β, 5ζ

1.β. *Επαναγωγή:* Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία γ. Η νομοθεσία « [...] Σε μεγαλύτερο βαθμό ... ο Φώτιος [...]».

ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης ... ανθρωπισμός [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, « [...] Ιδεολογική βάση του κινήματος αυτού...σοβαρές αντιδράσεις [...]», και β. Έναρξη της εικονομαχίας, « [...] Το διάταγμα βρήκε...της Αυτοκρατορίας με τη Δύση [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η περίοδος από το 1270...μειώθηκαν σημαντικά [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στο Ισλάμ η θρησκευτική κοινότητα ταυτίζεται με το κράτος.
2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου είναι γνωστές με το όνομα «στρατιωτόπια».
3. Στη Θεσσαλονίκη, κατά τη διάρκεια του 14^{ου} αιώνα, εκδηλώθηκαν εξεγέρσεις καθοδηγούμενες από την παράταξη των Ζηλωτών.
4. Ο Βάσκο ντα Γκάμα, πλέοντας προς τις Ινδίες, παρασύρθηκε μέχρι τη Βραζιλία.
5. Η Μεταρρύθμιση σήμανε το τέλος της θρησκευτικής ενότητας στην Ευρώπη.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν.

A΄	B΄
1. πάπας Ουρβανός Β΄	α. Τέταρτη Σταυροφορία
2. πάπας Ιννοκέντιος Γ΄	β. μάχη στο Κοσσυφοπέδιο
3. Ιωάννης Βατάτζης	γ. Πρώτη Σταυροφορία
4. Λάζαρος	δ. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
	στ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
	ζ. μάχη της Άγκυρας

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η κύρια αιτία και ποιες οι αφορμές του Σχίσματος των δύο Εκκλησιών; Σε ποιους θρησκευτικούς ιεράρχες μπορούν να αποδοθούν σημαντικές ευθύνες για την εξέλιξη αυτή;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιον ρόλο έπαιξε η εφεύρεση της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) 1γ, 2α, 3ε, 4β, 5στ

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα...ο στρατηγός [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ... αφαίρεση του φέουδου. [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών, « [...] Η έριδα...με αμοιβαίους αφορισμούς [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης...οι ανθρώπινες συνειδήσεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με τη δημιουργία ναυτικών θεμάτων η βυζαντινή αυτοκρατορία θωράκισε τις παράλιες περιοχές.
2. Με την απόφαση της συνόδου της Κωνσταντινούπολης το 870, η Βουλγαρία θα υπαγόταν στη δικαιοδοσία του Πάπα της Ρώμης.
3. Ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός ενδιαφέρθηκε για τον αγροτικό κόσμο.
4. Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας άσκησε μεγάλη επίδραση στις τύχες του Βυζαντίου.
5. Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου έσβησε με την άλωση της Κωνσταντινούπολης.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. ανεικονικές αντιλήψεις	α. ανταλλαγές νομισμάτων
2. εμποροπανηγύρεις	β. υπηρεσία του σουλτάνου
3. Ζηλωτές	γ. στροφή στη μελέτη των γραμμάτων της αρχαιότητας
4. γενίτσαροι	δ. εικονομαχία
5. ανθρωπιστές	ε. νομάδες εθελοντές ιππείς
	στ. κοινωνικές συγκρούσεις στη Θεσσαλονίκη
	ζ. αποκατάσταση των εικόνων

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, προτεστάντες*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Πώς διαρθρωνόταν η κοινωνική πυραμίδα στη Δυτική Ευρώπη κατά την περίοδο της φεουδαρχίας;

(μονάδες 13)

2.β. Από πού προήλθε η πρωτοβουλία για την οργάνωση των Σταυροφοριών και ποια ήταν η προσφορά της ιδέας της σταυροφορίας στον παπισμό;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α

1ο ΘΕΜΑ

1α

(I): 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II): 1δ, 2α, 3στ, 4β, 5γ

1β: *σκλαβηνίες:* Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις ... μεγαλύτερης έκτασης. [...]»

προτεστάντες: Κεφάλαιο 6, 2. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Όταν το 1529 η Δίαιτα ... δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. [...]»

2ο ΘΕΜΑ

2α: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας ... ως κινητά αντικείμενα. [...]»

2β: Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Η πρωτοβουλία προήλθε από τους πάπες ... των βυζαντινών αυτοκρατόρων. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Στο Φραγκικό κράτος σημαντικό ήταν το αξίωμα του:

- α. αυλάρχη
- β. Λογοθέτη του Γενικού
- γ. Λογοθέτη του Δρόμου
- δ. στρατηγού

2. Στο φεουδαρχικό σύστημα η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ως υποτελούς ενός άλλου, ισχυρότερου, άρχοντα γινόταν με:

- α. την τελετή της περιβολής
- β. παραχώρηση πρόνοιας
- γ. παραχώρηση στρατού
- δ. καταβολή χορηγιών

3. Η οικονομική πολιτική του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού ήταν:

- α. σταθεροποιητική
- β. προνοιακή
- γ. σπάταλη
- δ. κερδοσκοπική

4. Οι εμποροπανηγύρεις αποτελούν τις πρώτες εκδηλώσεις:

- α. της γεωργικής επανάστασης
- β. της τεχνολογίας
- γ. του χρηματοπιστωτικού συστήματος
- δ. της βιοτεχνίας

5. Η αυτοκρατορία της Νίκαιας κατέστη διεθνώς υπολογίσιμη δύναμη από τον:

- α. Μιχαήλ Παλαιολόγο
- β. Ιωάννη Βατάτζη
- γ. Θεόδωρο Λάσκαρη
- δ. Μιχαήλ Κομνηνό Δούκα

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Ανδρόνικου Α΄ Κομνηνού
- β. εκδήλωση της εικονομαχίας
- γ. πρώτος περίπλους της γης
- δ. στροφή στην εξέλιξη της αγροτικής κοινότητας με την εμφάνιση των παροίκων
- ε. Τέταρτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *Ιερός πόλεμος (τζιχάντ), αλληλέγγυον.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πόσο βοήθησε η Δύση τους Βυζαντινούς κατά την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄ και πώς έφτασε στο τέλος της η Βυζαντινή Αυτοκρατορία;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες ήταν οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης στην πολιτική και πολιτειακή εξέλιξη των κρατών της Δυτικής Ευρώπης;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α

1ο ΘΕΜΑ

1α

(I): 1α, 2α, 3δ, 4γ, 5β

(II): β, δ, α, ε, γ

1β: *Ιερός πόλεμος (τζιχάντ):* Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ... ραγδαίας εξάπλωσης του Ισλάμ. [...]»

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα για τους δυνατούς ... της κοινότητας. [...]»

2ο ΘΕΜΑ

2α: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, β. Η Άλωση, «[...]Στην κρίσιμη αυτή στιγμή ... Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία δεν υπήρχε πια. [...]»

2β: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός ... αναπτυξιακούς ρυθμούς της Αγγλίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων των ανατολικών επαρχιών του Βυζαντίου υπήρξαν ιδεολογική βάση του κινήματος της εικονομαχίας.
2. Οι Βυζαντινοί δεν επεδίωξαν τον εκχριστιανισμό του σλαβικού κόσμου.
3. Οι Σταυροφόροι, όταν κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη, δεν προέβησαν σε σφαγές και λεηλασίες.
4. Η πνευματική παράδοση του Βυζαντίου συνετέλεσε στη διατήρηση της πνευματικής ταυτότητας των βαλκανικών λαών.
5. Η οικονομική άνθηση των ιταλικών πόλεων κατά το 15^ο αιώνα, συνέβαλε στην εκδήλωση καλλιτεχνικής και πνευματικής δραστηριότητας.

(μονάδες 5)

(II) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα κτήματα από τα έσοδα των οποίων οι στρατιώτες συντηρούσαν το άλογο και τον οπλισμό τους, κατά τον 7^ο αιώνα, ονομάζονταν:

- α. θέματα
- β. εξαρχάτα
- γ. πρόνοιες
- δ. στρατιωτόπια

2. Ο Βασίλειος Β΄ συνήψε ευνοϊκή εμπορική συνθήκη, ως ανταμοιβή της μεταφοράς βυζαντινών στρατευμάτων στο θέμα Λογγοβαρδίας, με:

- α. τη Βενετία
- β. τη Γένοβα
- γ. τη Ρώμη

δ. το Μιλάνο

3. Κατά την περίοδο της δυναστείας των Κομνηνών ο βυζαντινός στρατός στελεχωνόταν κυρίως από:

α. αριστοκράτες

β. φεουδάρχες

γ. προνοιάριους

δ. χωρικούς

4. Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα στη Δυτική Ευρώπη αρχίζει να διαδίδεται ο θεσμός:

α. της πρόνοιας

β. των εμποροπανηγύρεων

γ. των τραπεζών

δ. των θεμάτων

5. Τον πρώτο περίπλου της Γης (1519-1522) ανέλαβε να πραγματοποιήσει ο:

α. Φερδινάνδος Μαγγελάνος

β. Χριστόφορος Κολόμβος

γ. Αμέρικο Βεσπούτσι

δ. Βάσκο ντα Γκάμα

μονάδες 5

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ιστορικών όρων: *βασιλικοί, Ιερά Εξέταση*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των αραβικών κατακτήσεων στη Μεσόγειο;

(μονάδες 13)

2.β. Να αναφέρετε το έργο του Ιωάννη Βατάτζη, ως αυτοκράτορα της Νίκαιας, στους τομείς της εσωτερικής πολιτικής και της οικονομίας.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α

1ο ΘΕΜΑ

1α

(I): 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II): 1δ, 2α, 3γ, 4β, 5α

1β: βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Η κυρίαρχη τάξη ενοποιείται ... αυτοκρατορική εύνοια. [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα επιχειρήθηκε ... σε αχρηστία. [...]». Επιπλέον αναφορά στις μεθόδους βασιανισμού των ιεροεξεταστών είναι αποδεκτή.

2ο ΘΕΜΑ

2α: Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις έθεσαν ... μικρασιατικών πληθυσμών. [...]»

2β: Κεφάλαιο 4, 2. Τα ελληνικά κράτη: Τραπεζοῦς, Ἡπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Εξίσου σημαντικά υπήρξαν ... από τις ιταλικές πόλεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η βαθμιαία επέκταση των θεμάτων δεν αποτέλεσε στοιχείο στρατιωτικοποίησης στο Βυζάντιο (7ος-9ος αι.).
2. Για το Βυζάντιο ο εκχριστιανισμός άλλων λαών αποτελούσε ισχυρότατο μέσο για τη διασφάλιση των συνόρων του και για την προώθηση της διεθνούς ακτινοβολίας του.
3. Η παραχώρηση εμπορικών διευκολύνσεων στις ιταλικές ναυτικές πόλεις από μέρους των βυζαντινών στη διάρκεια του 10ου αι. έβλαψε τελικά τα συμφέροντα του Βυζαντίου στη Μεσόγειο.
4. Το κυριότερο από τα ελληνικά κράτη που ιδρύθηκαν μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους (1204) ήταν η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας.
5. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται ο Ορχάν (1326-1362).

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Μαυρίκιος	α. Πρώτο Σχίσμα
2. Λέων Γ΄ Ίσαυρος	β. πρώτος αποκλεισμός της
3. πατριάρχης Φώτιος	Κωνσταντινούπολης (1393-1394)
4. Μουράτ Βαγιαζήτ	γ. έναρξη της εικονομαχίας
5. Κάρολος Μαρτέλος	δ. Πρώτη Σταυροφορία
6. Ουρβανός Β΄	ε. εξαρχάτα Ραβέννας και Καρχηδόνας

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 9+6 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Με ποιες ενέργειες κατόρθωσε ο Μιχαήλ Παλαιολόγος να ανακτήσει την Κωνσταντινούπολη (1261);

(μονάδες 15)

2.β. Να αναφέρετε τον ρόλο των μοναχικών ταγμάτων στην προσπάθεια της Καθολικής Εκκλησίας να αντιδράσει στη Θρησκευτική Μεταρρύθμιση.

(μονάδες 10)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1ε, 2γ, 3α, 4β, 6δ

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, «[...] Η επίσημη αναγνώριση... τελετή της περιβολής [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, γ. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας και η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, «[...] Το 1261 ο Μιχαήλ συνήψε... ως Μιχαήλ Η΄ [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η αναδιοργάνωση... έκδοσης βιβλίων [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στο βυζαντινό κράτος τα θέματα αρχικά ήταν στρατιωτικές μονάδες με μόνιμη εγκατάσταση.
2. Στο σύστημα της φεουδαρχίας ο στρατός τέθηκε απευθείας κάτω από την εξουσία του βασιλιά.
3. Η σημασία του Σχίσματος των δύο Εκκλησιών έγινε αντιληπτή αργότερα, μετά από τέσσερις αιώνες.
4. Από τα τέλη του 12^{ου} αι. στις εμποροπανηγύρεις της Φλάνδρας και της Καμπανίας, μεταξύ άλλων, χορηγούνται και πιστώσεις από τις πλούσιες μονές.
5. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων και των πολιτικών ιδεών του Βυζαντίου φιλοδόξησε να γίνει η Ρώμη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Σύνοδος της Φερράρας- Φλωρεντίας.
- β. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας.
- γ. Πρώτο Σχίσμα.
- δ. Πρώτη Σταυροφορία.
- ε. Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Επαναγωγή, πρόνοιες.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια στοιχεία καταδεικνύουν τον εξελληνισμό του βυζαντινού κράτους μετά το 630 μ.Χ;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιους τρόπους και μέσα χρησιμοποιούσε η Βυζαντινή διπλωματία και ποιοι ήταν υπεύθυνοι για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Λ, 2 Λ, 3 Σ, 4 Σ, 5 Λ

(II) ε, γ, δ, β, α

1.β.: *Επαναγωγή:* Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία γ. Η νομοθεσία « [...] Σε μεγαλύτερο βαθμό ... ο Φώτιος [...] ».

πρόνοιες: : Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] αγροτικές εκτάσεις ή το δικαίωμα ... ούτε κληρονομούνταν [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), γ. Εξελληνισμός του κράτους «[...] Μετά το 630 ... augustus (αύγουστος) [...]».

2.β. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία, «[...] Για να στηρίξει την ασφάλειά του ... των βυζαντινών πρεσβειών κ.ά.[...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Μωάμεθ	α. οργάνωση του κράτους των Οθωμανών
2. καρδινάλιος Ουμβέρτος	β. Άλωση της Κωνσταντινούπολης
3. πάπας Ουρβανός Β΄	γ. Πρώτη Σταυροφορία
4. Πιπίνος Α΄	δ. ιδρυτής του Ισλάμ
5. Μωάμεθ Β΄	ε. το Σχίσμα του 1054
6. Ορχάν	

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο θεματικός στρατός ήταν μισθοφορικός.
2. Το κίνημα της Εικονομαχίας συνδέεται αποκλειστικά με τις θρησκευτικές ιδέες των δύο πρώτων αυτοκρατόρων της δυναστείας των Ισαύρων, Λέοντα Γ΄ και Κωνσταντίνου Ε΄.
3. Μία από τις σημαντικότερες πλευρές της εσωτερικής πολιτικής των Μακεδόνων ήταν ο αγώνας κατά των δυνατών.
4. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας στο Φραγκικό Κράτος βρίσκονταν οι φεουδάρχες.
5. Το κίνημα των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη στράφηκε κατά της τοπικής αριστοκρατίας και της εκκλησίας.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, Επαναγωγή.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Τι αποφασίστηκε στη Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας και πώς επηρέασαν οι αποφάσεις της Συνόδου τις σχέσεις του βυζαντινού λαού με τους Λατίνους;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά του καθολικού ανθρώπου, που οραματίζονταν οι ανθρωπιστές;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2ε, 3γ, 5β, 6α

(II) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

1.β. *Εγίρα*: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Το έτος αποδημίας του Μωάμεθ... χρονολογικού συστήματος των Αράβων (*Εγίρα*) [...]».

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζεται... που συνεργάζονται στενά [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Στη Σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας δέχθηκε... η καλύπτρα των Λατίνων! [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού... για τη μοίρα του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τον 9ο αι. ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος ανέπτυξαν ιεραποστολική δράση στο νεοσύστατο Ρωσικό κράτος.
2. Η ιδέα για την οργάνωση των Σταυροφοριών προήλθε από τους ισχυρούς φεουδάρχες της Δυτικής Ευρώπης.
3. Η Ρωσία φιλοδόξησε να γίνει κληρονόμος των πνευματικών παραδόσεων και των πολιτικών ιδεών του Βυζαντίου μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς.
4. Μετά την εφεύρεση της τυπογραφίας όλα τα πληθυσμιακά στρώματα της Δυτικής Ευρώπης ήρθαν σε επαφή με τις νέες εξελίξεις.
5. Οι Ανακαλύψεις των νέων χωρών συντέλεσαν στην αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος και την καθιέρωση του νομίσματος ως αποκλειστικού ανταλλακτικού μέσου.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Στέψη στη Ρώμη (800 μ.Χ.)	α. Ηράκλειος
2. Αποκατάσταση των εικόνων	β. Πατριάρχης Μιχαήλ Κηρουλάριος
3. Πρώτος αξιωματούχος της αυτοκρατορίας	γ. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)
4. Εξελληνισμός του Βυζαντινού Κράτους	δ. Θεοδώρα
5. Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας	ε. Θεόδωρος Λάσκαρης
6. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών (1054 μ.Χ.)	
7. Αυτοκρατορία της Νίκαιας	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Βασιλικά* (στη νομοθεσία), *Ανθρωπισμός*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε τη διασθρωμάτωση της κοινωνικής πυραμίδας της φεουδαρχίας στη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 13)

2.β. Ποια ήταν η τελευταία προσπάθεια εξασφάλισης βοήθειας από τη Δύση του αυτοκράτορα Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγου και πώς αντέδρασε σε αυτήν ο βυζαντινός λαός;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Λ, 5Σ

(II) 1γ, 2δ, 4α, 6β, 7ε

1.β. *Βασιλικά:* Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία γ. Η νομοθεσία « [...] Έργο της ίδιας εποχής ... τις συνθήκες του 6ου αιώνα [...]».

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η ρήξη με το Μεσαίωνα, « [...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης ... ονομάστηκε ανθρωπισμός [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Στην κορυφή ... ως κινητά αντικείμενα [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση «[...] Το 1425 έγινε αυτοκράτορας ... η καλύπτρα των Λατίνων! [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Εγίρα ονομάζεται:

- α. η αποδημία του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα
- β. η χρονολογία γραφής του Κορανίου
- γ. η έναρξη διδασκαλίας της θρησκείας του Ισλάμ
- δ. ο θάνατος του Μωάμεθ

2. Η Εικονομαχία:

- α. υποστηρίχθηκε από την Εκκλησία της Ρώμης
- β. βελτίωσε τις σχέσεις ανατολικής και δυτικής Εκκλησίας
- γ. επιδείνωσε τις σχέσεις ανατολικής και δυτικής Εκκλησίας
- δ. δεν επηρέασε τις σχέσεις των δύο Εκκλησιών

3. Οι σκλαβηνίες:

- α. ήταν ημιαυτόνομες αρχικά και πλήρωναν φόρο υποτέλειας στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία
- β. ήταν ανεξάρτητα κρατίδια εκτός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας
- γ. ήταν νησίδες σλαβικού πληθυσμού στην Ιταλική Χερσόνησο
- δ. εξελίχθηκαν σε τροχοπέδη για τον εκχριστιανισμό των Σέρβων και των Κροατών

4. Το μεγαλύτερο μέρος (=κορμό) του πληθυσμού του βυζαντινού χωρίου κατά τον 6^ο αιώνα αποτελούσαν:

- α. οι δυνατοί
- β. οι στρατιώτες
- γ. οι πάροικοι
- δ. οι ελεύθεροι μικροϊδιοκτήτες και οι δούλοι

5. Ένα από τα μέσα άσκησης της Βυζαντινής διπλωματίας ήταν:

- α. η παροχή δανείων σε ξένους ηγεμόνες
- β. η υποκίνηση κινημάτων στο εσωτερικό των άλλων κρατών
- γ. ο εκχριστιανισμός άλλων λαών
- δ. η αιχμαλωσία ξένων ηγεμόνων

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	α. Δ΄ Σταυροφορία
2. Δάντης	β. οριστική αναστήλωση των εικόνων
3. Βαρθολομαίος Ντιάζ	γ. προδρομική μορφή του Ανθρωπισμού
4. Έρασμος	δ. πρώτος περίπλους της Γης
5. Θεοδώρα	ε. ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
	στ. οριστικό Σχίσμα των Εκκλησιών
	ζ. οι άνθρωποι δε γεννιούνται αλλά γίνονται

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *φέουδο, Καθολικός Άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι σχέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ του Βυζαντίου και των ιταλικών ναυτικών πόλεων τον 10^ο αιώνα και τι είδους πολιτική εγκαινίασαν;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες μεταβολές πραγματοποιήθηκαν στον τομέα της διοίκησης στα χρόνια της βασιλείας του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού και ποια ήταν η οικονομική πολιτική του ίδιου αυτοκράτορα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1α, 2γ, 3α, 4δ, 5γ

(II) 1δ, 2γ, 3ε, 4ζ, 5β

1.β. φέουδο: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η γη που παραχωρούνταν ... οι άρχοντές της φεουδάρχες [...]».

Καθολικός Άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, *Ο καθολικός άνθρωπος* « [...] Οι φορείς του ανθρωπισμού ... για τη μοίρα του [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις « [...] Στη διάρκεια του 10^{ου} αι. ... της αυτοκρατορίας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, α. Η διοίκηση και η οικονομία «[...] Στα χρόνια του Αλεξίου Α΄ ... και ιδίως των αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι σκλαβηνίες ήταν αυτόνομες νησίδες σλαβικού πληθυσμού στη Μικρά Ασία.
2. Η φορολογική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού βελτίωσε τη θέση του λαού και ιδίως των αγροτών.
3. Η Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας ανέλαβε, έναντι αμοιβής, να μεταφέρει τους Σταυροφόρους της Δ΄ Σταυροφορίας στην Ανατολή.
4. Ένας σημαντικός παράγοντας της εξάπλωσης των Οθωμανών τον 14^ο αιώνα ήταν οι στρατιωτικές μεταρρυθμίσεις.
5. Η Γερμανία, μετά την Ειρήνη της Αυγούστας (1555), διαιρέθηκε σε κράτη καθολικά και διαμαρτυρόμενα.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Εφεύρεση της τυπογραφίας
- β. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας
- γ. Πραγματοποίηση του πρώτου περίπλου της γης
- δ. Πρώτη Σταυροφορία
- ε. Οριστικό Σχίσμα των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον*, *Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Με ποια μέτρα ο Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος) ενίσχυσε την εσωτερική οργάνωση του κράτους του;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις συνέπειες της Μεταρρύθμισης και κυρίως του Καλβινισμού στο πολιτειακό σύστημα και τα πολιτισμικά δεδομένα των χωρών στις οποίες επικράτησε η Μεταρρύθμιση.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Σ

(II) ε, δ, β, α, γ

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, « [...] ο αγώνας κατά των δυνατών ... αγροτών της κοινότητας [...] ».

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση
« [...] Κληρονόμος των πνευματικών ... το βυζαντινό τελετουργικό [...] ».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το Φραγκικό Κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, β. Οι Καρολίδες και η ακμή της φραγκικής δύναμης «[...] Για να ενισχύσει την εσωτερική ... συνοχής και ενότητας [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης «[...] Η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός ... όσο και από τους καθολικούς [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Η διδασκαλία του Μωάμεθ, μεταξύ άλλων:

α. έθεσε τέρμα στην πολιτική διάσπαση της Αραβικής Χερσονήσου

β. συντέλεσε στην προσέγγιση Βυζαντινών και Αράβων

γ. οδήγησε στη διάσπαση των αραβικών φυλών

δ. συνέβαλε στη διάδοση του ιουδαϊσμού στην Αραβική Χερσόνησο

2. Οι μικροκαλλιεργητές στην κοινότητα του βυζαντινού χωριού, κατά τα τέλη του 8^{ου} αιώνα:

α. πλήρωναν τους φόρους των δυνατών

β. είχαν ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση

γ. είχαν υπερβολική φορολογική επιβάρυνση

δ. ήταν εντελώς απαλλαγμένοι από φόρους

3. Μία από τις διαφωνίες που οδήγησαν στο οριστικό Σχίσμα των δύο Εκκλησιών ήταν:

α. η Εικονομαχία

β. το Δόγμα περί της εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό

γ. η υπαγωγή της Βουλγαρικής Εκκλησίας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

δ. οι ανεικονικές αντιλήψεις

4. Το Βυζάντιο κατά την τελευταία εκατονταετία της ζωής του:

α. είχε καταρρεύσει οικονομικά

β. εμφάνισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη

γ. σημείωσε ελάχιστες εδαφικές απώλειες

δ. εξακολουθούσε να έχει ισχυρό νόμισμα

5. Ο Βαρθολομαίος Ντιάζ έπλευσε μέχρι:

- α. τη Βραζιλία
- β. το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
- γ. το Κάλικουτ των Ινδιών
- δ. το Σαν Σαλβαδόρ

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Έναρξη της οικονομιαχικής πολιτικής	α. Ηράκλειος
2. Θέματα	β. Ιωάννης Βατάτζης
3. Πρόνοιες	γ. Μαρτίνος Λούθηρος
4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση	δ. Ισαάκιος Β΄ Άγγελος
5. Αυτοκρατορία της Νίκαιας	ε. Λέων Γ΄ Ίσαυρος
	στ. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος
	ζ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, Πρόχειρος Νόμος*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Σε ποιες περιοχές της Ευρώπης ξεκίνησε η διάδοση του θεσμού των εμποροπανηγύρεων από τα τέλη του 12^{ου} αι και τι είδους συναλλαγές πραγματοποιούνταν σε αυτές;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς επηρεάστηκε η κοινωνία και η ανάπτυξη επιστημονικών κλάδων από τις οικονομικές μεταβολές που συνέβησαν στην Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1α, 2γ, 3β, 4α, 5β

(II) 1ε, 2α, 3ζ, 4γ, 5β

1.β. *σκλαβηνίες:* Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι α. Σκλαβηνίες «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων ... πλήρωναν φόρο υποτέλειας [...]».

Πρόχειρος Νόμος: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία γ. Η νομοθεσία « [...] Η αναθεώρηση του ισχύοντος ... αρνητική κριτική σ' αυτήν [...] ».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο « [...] Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα ... του χρηματοπιστωτικού συστήματος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και ανανέωση της σκέψης* «[...] Οι οικονομικές μεταβολές ... ορίζοντες των ανθρώπων [...] ».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Πολιτική βάση του κινήματος της Εικονομαχίας υπήρξαν οι ανεικονικές αντιλήψεις των κατοίκων των βαλκανικών επαρχιών του βυζαντινού κράτους.
2. Στοιχείο της στρατιωτικοποίησης της μεσοβυζαντινής κοινωνίας είναι και η βαθμιαία επέκταση του δικτύου των θεμάτων.
3. Η στέψη του Καρόλου του Μεγάλου στη Ρώμη είχε ως αποτέλεσμα τη γλωσσική, πολιτική και θρησκευτική διάσπαση της οικουμένης.
4. Ο Αλέξιος ο Α΄ Κομνηνός εγκαινίασε μια πολιτική παραχώρησης προνομίων στο ιταλικό, ιδίως το βενετικό, εμπορικό κεφάλαιο.
5. Ο θαλασσοπόρος Αμέρικο Βεσπούτσι κατέπλευσε μαζί με τον Χριστόφορο Κολόμβο στο Σαν Σαλβαδόρ, πιστεύοντας πως είχε φτάσει στις Ινδίες.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους	α. Ηράκλειος
2. Άσκηση κερδοσκοπικής οικονομικής πολιτικής	β. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος
3. Τερματισμός της Εικονομαχίας	γ. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος
4. Εξελληνισμός του Βυζαντινού Κράτους	δ. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος
5. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς	ε. Θεόδωρος Λάσκαρης
6. Σύνοδος της Φερράρας- Φλωρεντίας	
7. Ίδρυση της αυτοκρατορίας της Νίκαιας	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προνοιάριοι, Μαύρος Θάνατος.*

(μονάδες 8+7 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κάτω από ποιες συνθήκες πραγματοποιήθηκε η αποστολή ιεραποστόλων στη Μοραβία το 863 και ποια ήταν τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς επηρέασαν οι γεωγραφικές ανακαλύψεις τη μετατόπιση του κέντρου της παγκόσμιας οικονομίας και ποιες οικονομικές μεταβολές συνέβαλαν στο να τεθούν οι βάσεις του κεφαλαιοκρατικού συστήματος στην Ευρώπη;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1γ, 4α, 5δ, 6β, 7ε

1.β. *προνοιάριοι*: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1195), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, « [...] Ο βυζαντινός στρατός ... τους είχε παραχωρηθεί [...]».

Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας « [...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... του ευρωπαϊκού πληθυσμού[...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων « [...] Επακολούθησε το 863 ... στους δύο αυτούς ιεραποστόλους [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, Οικονομικές μεταβολές, «[...] Μια σημαντική συνέπεια ... άρχισε να κλονίζεται [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Ιωάννης Γουτεμβέργιος	α. πάπας
2. Μιχαήλ Κηρουλάριος	β. ανακάλυψη της τυπογραφίας
3. Ουρβανός ο Β΄	γ. θρησκευτική μεταρρύθμιση
4. Λούθηρος	δ. χαλίφης
5. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός	ε. Βυζαντινός αυτοκράτορας
	στ. πατριάρχης

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. Ειρήνη της Αυγούστας
- β. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- γ. Α΄ Σταυροφορία
- δ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- ε. Α΄ Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *χαλίφης, ανθρωπισμός.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Πώς διαμορφώνεται η μεσαιά τάξη τον 10^ο με 11^ο αι., στο Βυζάντιο και ποιος ο ρόλος της στα πολιτικά πράγματα;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού και ποια τα αποτελέσματά της;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1β, 2στ, 3α, 4γ, 5ε

(II) ε, γ, β, δ, α

1.β. χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο ... των εντολών του Κορανίου. [...]»

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του ανθρωπισμού, «[...] Ο άνθρωπος της αναγέννησης ... ονομάστηκε ανθρωπισμός. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, β. Η μεσαία τάξη, «[...] Στη διάρκεια του 10^{ου} αι. ... στο σώμα της Συγκλήτου. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, γ Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης ... οι ανθρώπινες συνειδήσεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Μάρκο Πόλο	α. περίπλους της γης
2. Αμέρικο Βεσπούτσι	β. Σαν Σαλβαδόρ, κεντρική Αμερική
3. Φερδινάνδος Μαγγελάνος	γ. ακρωτήριο Καλής Ελπίδος
4. Χριστόφορος Κολόμβος	δ. βόρειος Αμερική
5. Αλβαρέζ Καμπράλ	ε. Βραζιλία
	στ. δρόμος του μεταξιού, Κίνα

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο:

- α. επικράτηση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη
- β. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- γ. ταξίδι του Μάρκο Πόλο σε χώρες της Ανατολής
- δ. εφεύρεση τυπογραφίας
- ε. θυροκόλληση των 95 θέσεων του Λουθήρου στη Βιτεμβέργη

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα μέσα με τα οποία ασκούσαν οι Βυζαντινοί τη διπλωματία;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια η συμβολή της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1στ, 2δ, 3α, 4β, 5ε

(II) β, γ, α, δ, ε

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... αγροτών της κοινότητας. [...]»

Προτεστάντες ή διαμαρτυρόμενοι: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] οι γερμανοί ηγεμόνες ... δεν είχε κανένα αποτέλεσμα. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, α. Η βυζαντινή διπλωματία «[...] Σήμερα σε όλα τα κράτη ... εκχριστιανισμός άλλων λαών. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού, «[...] Στη διάδοση της Αναγέννησης ... σε ανθρώπινες συνειδήσεις. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Κύρια αιτία του οριστικού Σχίσματος μεταξύ των δυο Εκκλησιών το 1054 ήταν:

- α. το δόγμα ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και από τον Υιό (filioque)
- β. η επιθυμία της Καθολικής Εκκλησίας να ξεκινήσει τις Σταυροφορίες
- γ. η διεκδίκηση εκ μέρους της Ρώμης της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο
- δ. τα αντιδυτικά αισθήματα του Βυζαντίου

2. Αρχηγός των φεουδαρχών στη Δ΄ Σταυροφορία ήταν ο:

- α. Βονιφάτιος Μομφερρατικός
- β. Ουρβανός Β΄
- γ. Γουλιέλμος Βιλεαρδουίνος
- δ. Αλέξιος Α΄ Κομνηνός

3. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του καθολικού ανθρώπου ήταν:

- α. ο φόβος του μπροστά στη δύναμη του Θεού
- β. η μονομέρειά του στη γνώση
- γ. η αδιαφορία του για την αρχαία ελληνική και λατινική γραμματεία
- δ. η πίστη του στις δυνάμεις του ανθρώπου, σωματικές και πνευματικές

4. Ο πρώτος περίπλους της γης (1519-1522) πραγματοποιήθηκε από τον:

- α. Αμέρικο Βεσπούτσι
- β. Χριστόφορο Κολόμβο
- γ. Φερδινάνδο Μαγγελάνο
- δ. Βάσκο ντα Γκάμα

5. Πρωταγωνιστής της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης ήταν ο:

- α. Έρασμος
- β. Μαρτίνος Λούθηρος

γ. Ιωάννης Γουτεμβέργιος

δ. Βαρθολομαίος Ντιάζ

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Χαλίφης, τοποτηρητής του Προφήτη, ήταν συγχρόνως θρησκευτικός και κοσμικός ηγέτης.
2. Μετά τη στέψη του Καρλομάγνου ως Μεγάλου και ειρηνοποιού αυτοκράτορα, οι σχέσεις Ανατολής και Δύσης βελτιώθηκαν στο έπακρο.
3. Το κράτος της Ηπείρου ιδρύθηκε και οργανώθηκε από τον Θεόδωρο Λάσκαρη.
4. Ο Πορτογάλος Αλβαρέζ Καμπράλ, πλέοντας προς τις Ινδίες, παρασύρθηκε από τα κύματα μέχρι τη Βραζιλία.
5. Έργο του Συμβουλίου Λογοκρισίας με έδρα τη Ρώμη ήταν να συντάσσει κατάλογο απαγορευμένων βιβλίων με αιρετικές θέσεις.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *ιερός πόλεμος, βασιλικοί.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν η ιστορική διαδρομή της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην αναβίωση των ελληνικών γραμμάτων στη Δύση;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1γ, 2α, 3δ, 4γ, 5β

(II) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

1.β. ιερός πόλεμος: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους ... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

βασίλικοι: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι., ... την αυτοκρατορική εύνοια [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, α. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, «[...] Αμέσως μετά ... τύχες του Βυζαντίου [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ανθρωπιστική κίνηση «[...] Στην αναβίωση ... γενικότερα για το ήθος τους [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Βορμς	α. Μαρκιανή Βιβλιοθήκη
2. Σεβίλλη	β. Έδρα του Καρλομάγνου
3. Βενετία	γ. Σύνοδος που καταδίκασε τη λατρεία των εικόνων
4. Άαχεν	δ. Δίαιτα
5. Ιέρεια	ε. Λιμάνι με μεγάλη οικονομική δραστηριότητα στις ανακαλύψεις στ. Εκεί μετοίκησε ο Μωάμεθ το 622

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Σύνοδος του Τρέντο
- β. Σύνοδος της Φλωρεντίας
- γ. Εγίρα
- δ. Α΄ Σχίσμα
- ε. Νίκη του Καρόλου Μαρτέλου στο Πουατιέ

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *Επαναγωγή, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε τις αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μικρά Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο τον 9^ο αιώνα.

(12 μονάδες)

2.β. Ποιες συνέπειες είχε η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση στο θέμα της διαμόρφωσης των εθνικών ταυτοτήτων;

(13 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 2ε, 3α, 4β, 5γ

(II) γ, ε, δ, β, α

1.β.

Επαναγωγή, Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] μια συλλογή ... ο Φώτιος [...]».

Καθολικός άνθρωπος, Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. το κίνημα του Ανθρωπισμού. Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού ... για τη μοίρα του [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μικρά Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Μετά τις αποτυχημένες ... πατρίδας του Θεόφιλου [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Η Μεταρρύθμιση ... τον Τριακονταετή (1618-1648) [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Τα εξαρχάτα ίδρυσε ο αυτοκράτορας:

α. Ιουστινιανός Α΄

β. Μαυρίκιος

γ. Ηράκλειος

δ. Λέων Γ΄

2. Οι μόνιμες εγκαταστάσεις των Σλάβων στη Χερσόνησο του Αίμου ονομάζονταν:

α. θέματα

β. κομητείες

γ. σκλαβηνίες

δ. εξαρχάτα

3. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας του Φραγκικού Κράτους ήταν:

α. οι φεουδάρχες

β. οι εκκλησιαστικοί άρχοντες

γ. οι πάροικοι

δ. ο βασιλιάς

4. Μέσο άσκησης της βυζαντινής διπλωματίας δεν ήταν:

α. οι πρόνοιες

β. οι χορηγίες

γ. ο εκχριστιανισμός

δ. η αποστολή πρέσβων

5. Κατά την Τέταρτη Σταυροφορία οι σταυροφόροι αποδέχθηκαν την πρόταση του:

- α. Αλεξίου Α΄ Κομνηνού
- β. Ανδρονίκου Α΄ Κομνηνού
- γ. Ισαακίου Β΄ Αγγέλου
- δ. Αλεξίου Ε΄ Δούκα Μούρτζουφλου

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
- β. ιδρύθηκε η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας
- γ. η Θεσσαλονίκη βρέθηκε υπό τον έλεγχο των Ζηλωτών
- δ. οργανώθηκαν τα πρώτα θέματα στη Μικρά Ασία
- ε. αποκαταστάθηκαν οριστικά οι εικόνες

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Πρώτο Σχίσμα, Μαύρος Θάνατος.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Για ποιον σκοπό ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος ταξίδεψε στη Δύση και ποιο το αποτέλεσμα των ταξιδιών του;

(μονάδες 12)

2.β. Πώς συνέβαλαν οι τεχνικές εξελίξεις στον τομέα της ναυσιπλοΐας στις Ανακαλύψεις των νέων χωρών κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1β, 2γ, 3δ, 4α, 5γ

(II) δ, ε, β, γ, α

1.β. Πρώτο Σχίσμα: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] Με τη συμπαράσταση...(Πρώτο Σχίσμα) [...]».

Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... του ευρωπαϊκού πληθυσμού. [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, α. Αναζήτηση βοήθειας στη Δύση, «[...] Ο κίνδυνος...αποτέλεσμα [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια...ωκεανούς [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. τελετή της περιβολής	α. ιερό βιβλίο του Ισλάμ
2. σύνοδος της Ιέρειας	β. αποκατάσταση των εικόνων
3. Ομολογία της Αυγούστας	γ. υπόμνημα με τις αρχές του λουθηρανισμού
4. αλληλέγγυον	δ. καταβολή των φόρων των φτωχών από τους δυνατούς
5. Κοράνιο	ε. αναγνώριση της υποτέλειας στον φεουδάρχη στ. καταδίκη της λατρείας των εικόνων

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Στοιχείο στρατιωτικοποίησης της μεσοβυζαντινής κοινωνίας ήταν και η ανοικοδόμηση κάστρων.
2. Οι Βούλγαροι ζήτησαν ιεραποστόλους από το Βυζάντιο για τον εκχριστιανισμό τους.
3. Στην αυτοκρατορία της Τραπεζούντας οφείλεται η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης το 1261.
4. Ο Εκατονταετής Πόλεμος (1339-1453) διεξήχθη ανάμεσα στη Γαλλία και την Αγγλία.
5. Οι φορείς του ανθρωπισμού απέρριπταν τη θρησκεία.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, Επαναγωγή.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια τα αποτελέσματα της στέψης του Καρλομάγνου το 800 στη Ρώμη στις σχέσεις Βυζαντίου και Δύσης;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιοι λόγοι προκάλεσαν την αντίδραση των φορέων του ανθρωπιστικού κινήματος εναντίον της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1ε, 2στ, 3γ, 4δ, 5α

(II) 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Λ

1.β. *σκλαβηνίες*: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις...έκτασης [...]».

Επαναγωγή: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Σε μεγαλύτερο βαθμό...ο Φώτιος [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 8. Το φραγκικό κράτος υπό τις δυναστείες των Μεροβιγγείων και των Καρολιδών, γ. Το πρόβλημα των δύο αυτοκρατοριών, «[...] Η στέψη του Καρόλου...διαπραγματεύσεις [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] Ήδη από τα τέλη του Μεσαίωνα...συγχωροχάρτια [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α. (I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Α περισσεύει.

A	B
1. Φώτιος	α. μαζική έκδοση συγχωροχαρτιών
2. Ιννοκέντιος Γ΄	β. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
3. Ουρβανός Β΄	γ. καταδίκη από τη Δίαιτα
4. Βησσαρίων	δ. απόρριψη του δόγματος περί εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό
5. Λέων Ι΄	ε. κήρυξη της Πρώτης Σταυροφορίας
6. Μαρτίνος Λούθηρος	

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με την οργάνωση των θεμάτων ενισχύθηκε η άμυνα του Βυζαντινού κράτους.
2. Ο Πρόχειρος Νόμος αποτελεί νομικό έργο των Ισαύρων.
3. Η οικονομική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού βελτίωσε τη θέση των αγροτών.
4. Η κατάλυση του Λατινικού Βασιλείου της Θεσσαλονίκης (1224) συντελέστηκε από το κράτος της Ηπείρου.
5. Η ήττα του σουλτάνου των Τούρκων Βαγιαζήτ στη μάχη της Άγκυρας έδωσε παράταση ζωής περίπου μισού αιώνα στο Βυζάντιο.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, τελετή της περιβολής.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Με ποιον τρόπο το Βυζαντινό κράτος αντιμετώπισε τα προβλήματα από την εγκατάσταση σλαβικών πληθυσμών στις ευρωπαϊκές επαρχίες του;

(μονάδες 12)

2.β. Ποια ήταν τα αίτια των κοινωνικών εξεγέρσεων στη Δυτική Ευρώπη κατά τον ύστερο Μεσαίωνα και ποια τα αποτελέσματά τους;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1δ, 3ε, 4β, 5α, 6γ

(II) 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Μετά το θάνατο του Μωάμεθ (632)...του Κορανίου [...]».

τελετή της περιβολής: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση...τελετή της περιβολής [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες...αφομοιώνονται [...]».

2.β. Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Η εξαθλίωση των φτωχών...πολιτικών σχέσεων [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα (1) στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. Έρασμος	α. Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης την εποχή του τελικού Σχίσματος
2. Μαρτίνος Λούθηρος	β. Πάπας την εποχή της Δ΄ Σταυροφορίας
3. Βαρθολομαίος Ντιάζ	γ. Φιλόσοφος της εποχής της Αναγέννησης
4. Ιννοκέντιος Γ΄	δ. Πρωταγωνιστής της Θρησκευτικής Μεταρρύθμισης
5. Μιχαήλ Κηρουλάριος	ε. Πορτογάλος θαλασσοπόρος στ. Αυτοκράτορας του Βυζαντίου

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Λογοθέτης του Γενικού είχε την ευθύνη των οικονομικών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
2. Ο Ραστισλάβος ήταν ο ηγεμόνας του Βουλγαρικού κράτους.
3. Ο Πρόχειρος Νόμος (870-879) ήταν πρακτικό εγχειρίδιο που περιελάμβανε διατάξεις Δημοσίου και Αστικού Δικαίου.
4. Οι Τούρκοι το 1354, επωφελούμενοι από ένα μεγάλο σεισμό, κατέλαβαν το φρούριο της Καλλίπολης.
5. Η Ειρήνη της Αυγούστας (1555) αμφισβήτησε τη νομιμότητα του λουθηρανισμού.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων: *στρατιωτόπια, τα Βασιλικά.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα αίτια του σχίσματος μεταξύ των δυο Εκκλησιών τον 11^ο αιώνα;

(12 μονάδες)

2.β. Πώς επηρέασαν οι Ανακαλύψεις την εξέλιξη της βιοτεχνίας και της γεωργίας στην Ευρώπη της ίδιας περιόδου;

(13 μονάδες)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2δ, 3ε, 4β, 5α

(II) 1Σ, 2Λ, 3Σ, 4Σ, 5Λ

1.β.

στρατιωτόπια, Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Οι στρατιώτες διέθεταν ... πρωτότοκο γιο [...]».

τα Βασιλικά, Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Έργο της ίδιας εποχής ... του 6^{ου} αιώνα [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το σχίσμα μεταξύ των δυο Εκκλησιών, «[...] Η νορμανδική κατάκτηση ... να αποδεχθεί η Κωνσταντινούπολη [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις. Οικονομικές μεταβολές, «[...] Η βιοτεχνία ... στον ευρωπαϊκό χώρο [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Κατά τον 6^ο αιώνα οι Σλάβοι εντάχθηκαν στη σφαίρα επιρροής των Αβάρων.
2. Βούλγαροι ιεραπόστολοι εναπέθεσαν τα πρώτα σπέρματα του Χριστιανισμού στο νεοσύστατο Ρωσικό Κράτος.
3. Στα χρόνια του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού επιδιώχθηκε η νομισματική σταθερότητα.
4. Ιδρυτής του Οθωμανικού κράτους θεωρείται ο Οσμάν ή Οθμάν.
5. Ο Αμέρικο Βεσπούτσι προσπάθησε να χαρτογραφήσει τη νέα ήπειρο που ανακάλυψε.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
- β. Πρώτο Σχίσμα
- γ. Ίδρυση του Ισλάμ
- δ. Ειρήνη της Αυγούστας
- ε. Καθιέρωση της χρήσης της πυξίδας και του πρυμναίου πηδαλίου στη Δυτική Ευρώπη

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *φέουδο, προνοιάριοι*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Με ποιον τρόπο εξελληνίστηκε το βυζαντινό κράτος κατά τον 7^ο αιώνα και ποια στοιχεία φανερώνουν τον ελληνικό χαρακτήρα του;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του αναγεννησιακού ανθρώπου του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

(II) γ, β, ε, α, δ

1.β. φέουδο: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Οι ιεραρχικά ...φέουδο [...]».

προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός...υπηρεσίας [...]» και «[...] Οι προνοιάριοι...είχε παραχωρηθεί [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, γ. Εξελληνισμός του κράτους, «[...] Μετά το 630...(αύγουστος) [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, «[...] Το πνεύμα...πολιτισμού της [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Ηράκλειος υιοθέτησε τον ρωμαϊκό τίτλο *imperator Romanorum* (αυτοκράτωρ Ρωμαίων).
2. Οι άρχοντες του Φραγκικού Κράτους παραχωρούσαν στους υποτελείς τους εκτάσεις γης χωρίς αντάλλαγμα.
3. Στα χρόνια του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού ο βυζαντινός στρατός στελεχώνεται κυρίως από προνοιάριους.
4. Ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος ζήτησε βοήθεια από τη Δύση για να αντιμετωπίσει την προέλαση των Οθωμανών.
5. Με την Ειρήνη της Αυγούστας ο Λουθηρανισμός τέθηκε εκτός νόμου.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Πρώτος περίπλους της γης από τον Φερδινάνδο Μαγγελάνο
- β. Επινόηση γλαβολιτικού αλφάβητου
- γ. Αποδημία του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα
- δ. Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
- ε. Κατάκτηση της Αδριανούπολης από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *έξαρχος, γαζήδες*.

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες κοινωνικές ομάδες συγκροτούν το βυζαντινόν χωρίον (κοινότητα) κατά τον 6^ο αιώνα και ποιες κοινωνικές διαφοροποιήσεις συντελούνται σ' αυτό στα τέλη του 8^{ου} αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τον χαρακτήρα της Ιεράς Εξέτασης κατά τη διάρκεια της Αντιμεταρρύθμισης.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Λ, 2 Λ, 3 Σ, 4 Σ, 5 Λ

(II) γ, β, δ, ε, α

1.β. έξαρχος: Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610), α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Για να περισώσει...αρμοδιότητες [...]».

γαζήδες: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, α. Η κατάκτηση της Μικράς Ασίας, «[...] ο Οσμάν ή Οθμάν...(φανατικών πολεμιστών της πίστης) [...]».

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το βυζαντινό...ελευθερία [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Η Ιερά Εξέταση...(autodafe) [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Κατά τον 7^ο αιώνα το Βυζαντινό κράτος απέκτησε εθνολογική ομοιογένεια.
2. Το σύστημα της φεουδαρχίας αναπτύχθηκε τον 8^ο αιώνα, μετά την κατάρρευση της δυναστείας των Καρολιδών.
3. Στη διάρκεια των Σταυροφοριών οι πάπες συμάχησαν με τον γερμανό ηγεμόνα Ερρίκο Δ΄.
4. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς η Μόσχα θεωρήθηκε ως Τρίτη Ρώμη.
5. Το κήρυγμα του Λουθήρου άσκησε επίδραση σε ολόκληρη την Ευρώπη.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Κατάλυση του Λατινικού Βασιλείου της Θεσσαλονίκης
- β. Εξερευνητικό ταξίδι του Βαρθολομαίου Ντιάζ ως το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας
- γ. Αφετηρία του χρονολογικού συστήματος των Αράβων (Εγίρα)
- δ. Οριστικό Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
- ε. Κατάληψη της Προύσας από τον Ορχάν

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *filioque* (Πρώτο Σχίσμα), *γενίτσαροι*.

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια συνέπεια είχε για το Βυζάντιο η μετανάστευση των Λογγοβάρδων ή Λομβαρδών στην Ιταλία κατά τον 6^ο αιώνα και ποια μέτρα έλαβε ο Μαυρίκιος για την αντιμετώπισή της;

(μονάδες 12)

2.β. Να αιτιολογήσετε γιατί η οικονομική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού χαρακτηρίζεται ως κερδοσκοπική.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Σ, 2 Λ, 3 Λ, 4 Σ, 5 Σ

(II) γ, δ, α, ε, β

1.β. *filioque* (Πρώτο Σχίσμα): Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843- 867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα, «[...] κυρίως ...(filioque) [...]».

γενίτσαροι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το σώμα των υπέων...στρατιωτών [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 1. Οι διάδοχοι του Ιουστινιανού και η κρίση της Αυτοκρατορίας (565-610),

α. Εξωτερικά προβλήματα, «[...] Υπό την πίεση...αρμοδιότητες [...]».

2.β. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική...αγροτών [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση:

1. Τα θέματα ήταν αρχικά στρατιωτικές μονάδες.
2. Το αλληλέγγυον ήταν νόμος που υποχρέωνε τους αγρότες να καταβάλουν φόρους.
3. Ο Βασίλειος Β΄ συνήψε ευνοϊκή εμπορική συνθήκη με τους Γενουάτες.
4. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους έγινε τον Μάρτιο του 1204.
5. Ο πρώτος περίπλους της γης πραγματοποιήθηκε από τον φλωρεντινό Αμέρικο Βεσπούτσι.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα παρακάτω γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Υπογραφή Ειρήνης από τον Χοσρόη Β΄ και τον Μαυρίκιο
- β. Σύνοδος της Φλωρεντίας
- γ. Έναρξη Εικονομαχίας
- δ. Άλωση της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς
- ε. Το Πρώτο Σχίσμα των δύο Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια ήταν τα αποτελέσματα από τις αραβικές κατακτήσεις στη Μεσόγειο;

(μονάδες 13)

2.β. Με ποιον τρόπο συνέβαλαν οι Έλληνες λόγιοι στην ανθρωπιστική κίνηση της Δύσης τον 15^ο και 16^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Σ, Λ, Λ, Λ, Λ

(II) α, γ, ε, β, δ

1.β. *τελετή της περιβολής:* Κεφάλαιο 2., 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη, α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη, «[...] Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ... αφαίρεση του φέουδου. [...]»

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6., 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...]Οι ιεροεξεταστές προκειμένου να κάμψουν το φρόνημα ... πάνω στην πυρά (autodafe). [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1., 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις έθεσαν τέρμα ... μικρασιατικών πληθυσμών [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6., 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...]Την ίδια περίοδο διδάσκουν τα ελληνικά γράμματα . . . και γενικότερα για το ήθος τους .... Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση:

1. Ο Βασίλειος Β΄ ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας.
2. Ο θεσμός των εμποροπανηγύρεων αρχίζει να διαδίδεται από τα τέλη του 12^{ου} αι. κυρίως στη Φλάνδρα και στην Καμπανία.
3. Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους πραγματοποιήθηκε το 1453.
4. Η Αναγέννηση ξεκίνησε από τις ακμαίες οικονομικά πόλεις της Ιταλίας.
5. Ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος εφηύρε την τυπογραφία τον 16^ο αι.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα παρακάτω γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο:

- α. Ομολογία της Αυγούστας
- β. ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
- γ. αποδημία του Μωάμεθ στη Μεδίνα
- δ. Πρώτο Σχίσμα
- ε. Σύνοδος της Φλωρεντίας

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων: *θέματα, συγχωροχάρτια.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες σχέσεις ανέπτυξε το Βυζάντιο με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις στη διάρκεια του 10^{ου} αι. και ποιες ήταν οι συνέπειες αυτών των σχέσεων;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες ήταν οι συνέπειες της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης στην διαμόρφωση των εθνικών ταυτοτήτων;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Λ, Σ, Λ, Σ, Λ

(II) γ, δ, β, ε, α

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1., 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα αρχικά ήταν .... ασκούσε ο στρατηγός. [...]»

συγχωροχάρτια: Κεφάλαιο 6., 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] Σε μια εποχή κατά την οποία ... τα λεγόμενα συγχωροχάρτια. [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2., 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια του 10^{ου} αι. αναπτύχθηκαν οικονομικά ... απέβη μοιραία για τα συμφέροντα της αυτοκρατορίας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6., 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση, ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Η Μεταρρύθμιση ... Τριακονταετή (1618 -1648). [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I). Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- 1.Οι Σλάβοι ήταν εγκατεστημένοι στις αρχές του 7^{ου} αιώνα στα βόρεια του Δούναβη και πραγματοποιούσαν επιδρομές στα εδάφη της αυτοκρατορίας.
- 2.Από τα μέσα του 7^{ου} αιώνα οι κρατικές υπηρεσίες εξαρτιόνταν άμεσα από τον αυτοκράτορα.
- 3.Η επίσημη αναγνώριση ενός άρχοντα ως υποτελούς ενός άλλου ισχυρότερου άρχοντα γινόταν με τη λεγόμενη τελετή της περιβολής.
- 4.Ο Μεθόδιος επινόησε το λεγόμενο γλαγολιτικό αλφάβητο.
- 5.Στα χρόνια του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού αυξήθηκε ο αριθμός των θεμάτων με συνέπεια να αυξηθούν η έκταση και η σημασία τους.

(μονάδες 5)

(II). Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η εικονομαχία κορυφώθηκε επί:

- α. του Κωνσταντίνου ΣΤ΄ και Ειρήνης
- β. του Λέοντος Ε΄ και Θεόφιλου
- γ. του Κωνσταντίνου του Ε΄
- δ. του Μιχαήλ Γ΄

2.Κύρια αιτία του σχίσματος υπήρξε:

- α. η νηστεία του Σαββάτου
- β. η διεκδίκηση, εκ μέρους της Ρώμης, της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο
- γ. η αγαμία του κλήρου
- δ. η χρήση των αζύμων στη Θεία Λειτουργία

3.Η ιδέα της Τέταρτης Σταυροφορίας ανήκε στον:

- α. Βονιφάτιο τον Μομφερρατικό

- β. πάπα Ουρβανό Β΄
- γ. Ερρίκο τον Δ΄
- δ. πάπα Ιννοκέντιο Γ΄

4. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ευρωπαϊκή κοινωνία του 14^{ου} αι. ήταν:

- α. Η επιβολή νέων φόρων
- β. Η δημογραφική και οικονομική φθορά
- γ. Ο Μαύρος Θάνατος
- δ. Ο Εκατονταετής Πόλεμος

5. Τις ιστορικές συνθήκες του 10^{ου} αι. αντικατοπτρίζουν κυρίως:

- α. Η Εκλογή
- β. Οι Νεαρές
- γ. Η Επαναγωγή
- δ. Ο Πρόχειρος Νόμος

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Χαλίφης, βασιλικοί.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε την προσπάθεια για μεταρρύθμιση από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Α΄ Κομνηνό και να εκθέσετε τα αποτελέσματα της προσπάθειάς του.

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τα αποτελέσματα του Εξελληνισμού του κράτους μετά το 630 μ.Χ. Με ποιον τρόπο αντανakλάται η εξέλιξη στους επίσημους αυτοκρατορικούς τίτλους;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α

1° ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

(II) 1γ, 2β, 3δ, 4γ, 5β

1.β. Χαλίφης: Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...]Μετά τον θάνατο του Μωάμεθ (632)...ήταν υπεύθυνος για την εφαρμογή των εντολών του Κορανίου[...].»

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...]Μέσα σ' αυτή την τάξη...την αυτοκρατορική εύνοια[...].»

2° ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), γ. προσπάθεια για μεταρρύθμιση, «[...]Για τον αγροτικό κόσμο...επιθετική πολιτική κατά του Βυζαντίου[...].»

2.β. Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, γ. Εξελληνισμός του κράτους, «[...]Μετά το 630...και augustus (αύγουστος)[...].»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Όταν ο Λέων ο Γ΄ Ίσαυρος εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων, ο πληθυσμός της Κωνσταντινούπολης τάχθηκε με το μέρος του αυτοκράτορα.
2. Από τα μέσα του 7ου ως τα μέσα του 9ου αι. το δίκτυο των θεμάτων στο Βυζαντινό κράτος σταδιακά επεκτείνεται.
3. Η φορολογική πολιτική του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού επιδείνωσε κυρίως τη θέση των δυνατών.
4. Το έργο της ανάκτησης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους έφερε σε πέρας ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Μιχαήλ Παλαιολόγος.
5. Το κήρυγμα του Λούθηρου υπήρξε ο πυρήνας μιας ευρύτερης μεταρρυθμιστικής έκρηξης στη Δυτική Ευρώπη.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. Κάρολος Μαρτέλος	α. ιδρυτής της θρησκείας του Ισλάμ
2. Έρασμος	β. ηγεμόνας των Σέρβων
3. Μωάμεθ Β΄	γ. μεταρρυθμιστής του κράτους του
4. Κάρολος ο Μέγας (Καρλομάγνος)	δ. αυλάρχης στο Φραγκικό κράτος
5. Λάζαρος	ε. πολιορκητής της Κωνσταντινούπολης
	στ. ιδρυτής της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας
	ζ. εκπρόσωπος του ανθρωπισμού στην Ευρώπη

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Λογοθέτης του Γενικού, Πρώτο Σχίσμα* .

(μονάδες 7+8 = 15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Μέσα σε ποιες συνθήκες ιδρύθηκε η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας και ποια ήταν η πορεία της μέχρι τον 15^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες ήταν οι οικονομικές συνέπειες των γεωγραφικών ανακαλύψεων στην Ευρώπη στους τομείς της βιοτεχνίας και της γεωργίας;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 1δ, 2ζ, 3ε, 4γ, 5β

1.β. *Λογοθέτης του Γενικού:* Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641) β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Από τα μέσα του 7ου αιώνα ... που είχε την ευθύνη των οικονομικών [...]».

Πρώτο Σχίσμα: Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα «[...] Με τη συμπαράσταση του αυτοκράτορα ... **(Πρώτο Σχίσμα)** [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 4, 2. Τα Ελληνικά Κράτη: Τραπεζούς, Ήπειρος, Νίκαια, α. Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, «[...] Αμέσως μετά την άλωση ... στις τύχες του Βυζαντίου [...]» και Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, β. Η Άλωση «[...] Τελευταία η Τραπεζούντα υπέκυψε στους Οθωμανούς το 1461 [...] ».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, *Οικονομικές μεταβολές*, «[...] Η βιοτεχνία παρουσίασε ... στον ευρωπαϊκό χώρο [...] ».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς την ορθότητά τους γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η δημιουργία των θεμάτων από τον Ηράκλειο τον 7ο αιώνα υπήρξε επιζήμια για το αμυντικό σύστημα του Βυζαντίου.
2. Τα μέλη του κλήρου στη Δυτική Ευρώπη απαγορευόταν να κατέχουν φέουδα.
3. Τον Μάρτιο του 1204, λίγο πριν από την άλωση της Κωνσταντινούπολης, οι σταυροφόροι υπέγραψαν συμφωνία για τη «Διανομή της Ρωμανίας».
4. Μετά τη Σύνοδο της Φερράρας – Φλωρεντίας το εχθρικό λαϊκό αίσθημα κατά των Λατίνων εξαλείφθηκε.
5. Τα υπερπόντια ταξίδια τον 15^ο αιώνα διευκολύνθηκαν από την τελειοποίηση της πυξίδας, του αστρολάβου και του πορτολάνου.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Διαμαρτυρία του Μαρτίνου Λούθηρου.
- β. Ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους.
- γ. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών.
- δ. Εφεύρεση της τυπογραφίας.
- ε. Εκχριστιανισμός των Βουλγάρων.

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί* (στην κοινωνία), *Ιερά Εξέταση*.

(μονάδες 7+8 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι πολιτικές και οικονομικές συνέπειες των αραβικών κατακτήσεων στη Μεσόγειο τον 9^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Μέσα σε ποιες συνθήκες οι ανθρωπιστές στράφηκαν στην αναβίωση των κλασικών σπουδών και ποια είναι η διαφορά τους με τους Βυζαντινούς στο θέμα αυτό;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1 Λ, 2 Λ, 3 Σ, 4 Λ, 5 Σ

(II) ε, γ, β, δ, α

1.β.: *βασιλικοί* (στην κοινωνία): Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι ... την αυτοκρατορική εύνοια [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική Μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε ... πάνω στην πυρά (autodafe) [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις ... των μικρασιατικών πληθυσμών [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, *Η ρήξη με το Μεσαίωνα*, « [...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης ... για τη θεμελίωση του συγχρόνου του κόσμου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Η οριστική αναστήλωση των εικόνων έγινε από:

α. τη σύνοδο της Ιέρειας

β. την εκκλησία της Ρώμης

γ. τη σύνοδο της Κωνσταντινούπολης που συγκάλεσε η μητέρα του αυτοκράτορα Μιχαήλ, Θεοδώρα

δ. τον Λέοντα Γ΄ Ίσαυρο

2. Ασφυκτική πίεση από τους μεγάλους γαιοκτήμονες στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία υφίσταντο:

α. οι δυνατοί

β. οι βασιλικοί

γ. η εμποροβιοτεχνική τάξη

δ. οι αγροτικές κοινότητες και ο δήμος

3. Το «αλληλέγγυον» ήταν νόμος που:

α. ευνοούσε τους δούλους

β. αφορούσε αποκλειστικά τους στρατιώτες

γ. στρεφόταν εναντίον των δυνατών

δ. ευνοούσε του δυνατούς

4. Στο σύστημα της φεουδαρχίας:

α. τη μεγάλη μάζα του πληθυσμού αποτελούσαν οι φεουδάρχες

β. ο στρατός τέθηκε κάτω από την ηγεσία των φεουδαρχών

γ. καταργήθηκε η τελετή περιβολής

δ. στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας βρισκόταν η Εκκλησία

5. Ο θεσμός της πρόνοιας καθιερώθηκε από:

- α. τους Ισαύρους
- β. τους Κομνηνούς
- γ. τους Παλαιολόγους
- δ. τους Μακεδόνες

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- 1. κατάπλους του Χριστόφορου Κολόμβου στην αμερικανική ήπειρο
- 2. αναγνώριση της νομιμότητας του Λουθηρανισμού ως θρησκείας
- 3. Σχίσμα των δύο Εκκλησιών
- 4. έναρξη της επιδημίας του Μαύρου Θανάτου στη Δυτική Ευρώπη
- 5. άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 8+7 = 15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια στοιχεία καταδεικνύουν τη στρατιωτικοποίηση της μεσοβυζαντινής κοινωνίας από τα μέσα του 7^{ου} ως τα μέσα του 9^{ου} αιώνα;

(μονάδες 12)

2.β. Με ποιον τρόπο συνέβαλε η εφεύρεση της τυπογραφίας στη διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 2δ, 3γ, 4β, 5β

(II) 3, 5, 4, 1, 2

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641), Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση «[...] Για την αποτελεσματικότερη ... ασκούσε ο στρατηγός [...]».

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση « [...] Κληρονόμος των πνευματικών ... το βυζαντινό τελετουργικό [...] ».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και Οικονομία β. Στρατιωτικοποίηση και Εποικισμοί, «[...] Από τα μέσα του 7^{ου} ... σε μεγαλύτερο βάθος [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός, γ. Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού « [...] Στη διάδοση της Αναγέννησης ... οι ανθρώπινες συνειδήσεις [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το Ισλάμ έχει επιδράσεις από τη Χριστιανική και την Ιουδαϊκή θρησκεία.
2. Ο Βυζαντινός αυτοκράτορας σε συνεργασία με τον Λογοθέτη του Δρόμου χάραζε τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής.
3. Στις εμποροπανηγύρεις του Μεσαίωνα διακινούνταν αποκλειστικά και μόνο εμπορεύματα.
4. Η βοήθεια που εξασφάλισε ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στη Δύση, έδωσε παράταση ζωής μισού αιώνα στο Βυζάντιο.
5. Οι γεωγραφικές ανακαλύψεις του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα μετατόπισαν το κέντρο του εμπορίου από τον Ατλαντικό ωκεανό στη Μεσόγειο Θάλασσα.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α΄ με τα στοιχεία της στήλης Β΄ (2 στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν).

A΄	B΄
1. Κωνσταντίνος Ε΄ Ίσαυρος	α. μάχη στο Πουατιέ
2. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	β. σύνοδος της Φλωρεντίας
3. πάπας Λέων Ι΄	γ. συνθήκη με Γενουάτες
4. Βασίλειος Β΄	δ. σύνοδος της Ιέρειας
5. Μάρκος Ευγενικός	ε. Πρώτη Σταυροφορία
	στ. προνόμια σε Βενετούς
	ζ. συγχωροχάρτια

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, προνοιάριος.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να περιγράψετε τον τρόπο με τον οποίο έδρασαν οι Βυζαντινοί στο θέμα του εκχριστιανισμού των Βουλγάρων.

(μονάδες 12)

2.β. Να εκθέσετε τα τεχνικά μέσα τα οποία διευκόλυναν τα υπερπόντια ταξίδια την εποχή των γεωγραφικών ανακαλύψεων (15^{ος}-16^{ος} αιώνας).

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) Σ, Λ, Λ, Λ, Λ

(II) 1δ, 2γ, 3ζ, 4στ, 5β

1.β. σκλαβηνίες: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, α. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις ... μικρότερης ή μεγαλύτερης έκτασης [...]»

προνοιάριος: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός δεν στελεχώνεται τώρα μόνο από μισθοφόρους ... με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, «[...] Στο ζήτημα του εκχριστιανισμού των Βουλγάρων το πατριαρχείο ... με ανάδοχο τον αυτοκράτορα και έλαβε το όνομα Μιχαήλ [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια διευκολύνθηκαν από την τελειοποίηση των τεχνικών μέσων ... και να πλέουν στις ανοικτές θάλασσες και στους ωκεανούς [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποιος/οι από τους παρακάτω ήταν στον θρόνο του Βυζαντίου, όταν έγινε η οριστική αναστήλωση των εικόνων το 843;

α. Θεοδώρα και Μιχαήλ Γ΄

β. Κωνσταντίνος Ε΄

γ. Θεόφιλος

δ. Ειρήνη Αθηναία και Κωνσταντίνος ΣΤ΄

2. Ποια από τις παρακάτω ήταν η κύρια αιτία του σχίσματος των δυο εκκλησιών (Ανατολικής και Δυτικής);

α. η αδιαλλαξία των προκαθημένων των δύο εκκλησιών

β. η διεκδίκηση της πρωτοκαθεδρίας στον χριστιανικό κόσμο από τον πάπα

γ. το δόγμα περί της εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό (filioque)

δ. η κατάκτηση ιταλικών εδαφών από τους Νορμανδούς

3. Κατά την άλωση της Κωνσταντινούπολης (1204) οι σταυροφόροι:

α. κατέλαβαν την πόλη χωρίς να διαπράξουν σφαγές και λεηλασίες

β. σεβάστηκαν απόλυτα τον πολιτιστικό πλούτο του Βυζαντίου

γ. λεηλάτησαν την πόλη της Κωνσταντινούπολης στο έπακρο

δ. κατέλαβαν την πόλη κατόπιν συμφωνίας με τους Βυζαντινούς

4. Ο πρώτος Οθωμανός ηγεμόνας που οδήγησε τον λαό του σε κατακτήσεις στην Ευρώπη ήταν ο:

α. Μουράτ Α΄

β. Βαγιαζήτ

γ. Ορχάν

δ. Οσμάν

5. Ποιος από τους παρακάτω θαλασσοπόρους έφθασε πρώτος στη Βραζιλία;

- α. Βάσκο ντα Γκάμα
- β. Αμέρικο Βεσπούτσι
- γ. Βαρθολομαίος Ντιάζ
- δ. Αλβαρέζ Καμπράλ

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. επιδημία βουβωνικής πανώλης στη Δυτική Ευρώπη
- β. εκχριστιανισμός των Βουλγάρων
- γ. άφιξη του Χριστόφορου Κολόμβου στο Σαν Σαλβαδόρ
- δ. συμφωνία του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου με τους Γενουάτες
- ε. συγκρότηση ναυτικών εταιρειών στη Βενετία και στη Γένουα

(μονάδες 5)

1.β. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *αλληλέγγυον, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να εξηγήσετε τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο των πόλεων στη Δυτική Ευρώπη κατά τη διάρκεια του 11ου και 12ου αιώνα.

(μονάδες 12)

2.β. Να εκθέσετε τον τρόπο με τον οποίο διαμαρτυρήθηκε ο Μαρτίνος Λούθηρος για τις καταχρήσεις της καθολικής εκκλησίας, καθώς και την αντίδραση του πάπα και του αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (Γερμανίας) σε αυτή τη διαμαρτυρία.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α. (I) 1α, 2β, 3γ, 4γ, 5δ

(II) β, ε, δ, α, γ

1.β. αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα ... των φτωχών αγροτών της κοινότητας [...]».

Καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι ανθρωπιστές οραματίζονται να διαμορφώσουν ... υπεύθυνο για τη μοίρα του [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή ιδρύονται πολλές νέες πόλεις ... που διαδραμάτιζαν οι μονές στον Πρώιμο Μεσαίωνα [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Ο Λούθηρος διαμαρτυρόμενος θυροκόλλησε .... να απολογηθεί ενώπιον της Δίαιτας στην πόλη Βορμς (Worms) [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

1. κατάκτηση της Νίκαιας από τον Ορχάν
2. Πρώτο Σχίσμα
3. κατάλυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας από τους Οθωμανούς
4. Ειρήνη της Αυγούστας
5. εξέγερση των Ζηλωτών στη Θεσσαλονίκη

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν:

A	B
1. Κάρολος Μαρτέλος	α. μάχη της Άγκυρας
2. Ορχάν	β. ανάκτηση Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
3. Βαγιαζήτ	γ. αναχαίτιση Αράβων στο Πουατιέ
4. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	δ. Τέταρτη Σταυροφορία
5. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	ε. κατάληψη του φρουρίου της Καλλίπολης
	στ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
	ζ. Άλωση Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ιερός πόλεμος (τζιχάντ), Μαύρος Θάνατος.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε το Βυζάντιο στο ζήτημα του εκχριστιανισμού των Βουλγάρων και ποια ήταν τα αποτελέσματά τους;

(μονάδες 12)

2.β. Να προσδιορίσετε τις συνέπειες που είχαν οι Ανακαλύψεις στον τομέα της νομισματικής κυκλοφορίας και της βιοτεχνίας.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 2, 1, 5, 3, 4

(II) 1γ, 2ε, 3α, 4β, 5στ

1.β. ιερός πόλεμος (τζιχάντ): Κεφάλαιο 1, 3. Η εμφάνιση του Ισλάμ, β. Η οργάνωση των Αράβων, «[...] Για τους μουσουλμάνους... εξάπλωσης του Ισλάμ [...]».

Μαύρος Θάνατος: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...]Το μεγαλύτερο πλήγμα...περίπου τα δύο πέμπτα του ευρωπαϊκού πληθυσμού[...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), α. Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων, « [...] Στο ζήτημα του εκχριστιανισμού των Βουλγάρων...και έλαβε το όνομα Μιχαήλ [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις, «[...] Το ασήμι και το χρυσάφι...στην ελεύθερη δραστηριότητα του ατόμου [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Η Εικονομαχία έληξε οριστικά το 787, με τη Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο.
2. Στο βυζαντινό χωρίον (κοινότητα) τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη κατέχουν οι πάροικοι.
3. Το 1095 ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Πρώτη Σταυροφορία.
4. Στη Θεσσαλονίκη τον 14^ο αιώνα εκδηλώθηκαν εξεγέρσεις καθοδηγούμενες από την παράταξη των γαζήδων.
5. Κατά την Αντιμεταρρύθμιση, η Καθολική Εκκλησία αναδιοργάνωσε τα μοναχικά τάγματα.

(μονάδες 5)

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν:

A	B
1. Μαυρίκιος	α. πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄
2. Ηράκλειος	β. ίδρυση εξαρχάτων Ραβέννας και Καρχηδόνας
3. Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	γ. Εικονομαχία
4. Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος	δ. υιοθέτηση του ελληνικού τίτλου «βασιλεύς»
5. Μαρτίνος Λούθηρος	ε. Ανθρωπισμός
	στ. Σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας
	ζ. Μεταρρύθμιση

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Νεαρές, Τρίτη Ρώμη*.

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποια εποικιστική πολιτική εφάρμοσε το Βυζαντινό κράτος για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της ευρείας εγκατάστασης σλαβικών πληθυσμών στις ευρωπαϊκές επαρχίες του;

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις εξερευνητικές αποστολές των πορτογάλων θαλασσοπόρων στα τέλη του 15ου αιώνα που στόχευαν στην ανακάλυψη του θαλάσσιου δρόμου προς τις Ινδίες.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1λ, 2λ, 3σ, 4λ,5σ

(II) 1β, 2δ, 3στ, 4α, 5ζ

1.β. *Νεαρές*: Κεφάλαιο 2, 4. Διοίκηση και νομοθεσία, γ. Η νομοθεσία, «[...] Τις ιστορικές συνθήκες...οικονομία [...]».

Τρίτη Ρώμη: Κεφάλαιο 4, 7. Η άλωση της Κωνσταντινούπολης, γ. Το Βυζάντιο μετά την Άλωση « [...] Κληρονόμος των πνευματικών ... το βυζαντινό τελετουργικό [...] ».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμοί, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες αντιμετώπιζε η αυτοκρατορία ... και σταδιακά να αφομοιώνονται[...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι Ανακαλύψεις, γ. Οι Ευρωπαίοι ανακαλύπτουν τον κόσμο, «[...]Οι πορτογάλοι θαλασσοπόροι οργάνωσαν ... στο όνομα του βασιλιά του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα από τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το 726 ο Κωνσταντίνος Ε΄ εξαπέλυσε την πρώτη επίθεση κατά των εικόνων.
2. Το σύστημα της φεουδαρχίας γενικεύτηκε με τη διάλυση των κρατών των Καρολιδών (10^{ος}-11^{ος} αιώνας).
3. Ο Αλέξιος Α΄ ο Κομνηνός εφάρμοσε πολιτική μείωσης των φόρων.
4. Αρχηγός των φεουδαρχών κατά την Τέταρτη Σταυροφορία ορίστηκε ο Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός.
5. Η Μεταρρύθμιση συνέβαλε στην ανάπτυξη του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

1. μάχη της Άγκυρας
2. Ομολογία της Αυγούστας
3. ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας
4. εξέγερση στη Θεσσαλονίκη καθοδηγούμενη από τους Ζηλωτές
5. Πρώτη Σταυροφορία

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *βασιλικοί, Ιερά Εξέταση.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Ποια οικονομικοκοινωνικά και πνευματικά χαρακτηριστικά παρουσιάζουν οι ευρωπαϊκές πόλεις κατά τη διάρκεια του 11^{ου}-12^{ου} αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Ποια στοιχεία συνθέτουν την προσωπικότητα του «καθολικού ανθρώπου» σύμφωνα με τη θεώρηση των φορέων του ανθρωπισμού;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 5, 3, 4, 1, 2

1.β. βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Από τα τέλη του 10^{ου} αι. ... την αυτοκρατορική εύνοια [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, Η Ιερά Εξέταση: «[...]Παράλληλα... πάνω στην πυρά (autodafe). [...]».

2ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, β. Οι πόλεις, «[...] Κατά την περίοδο αυτή... οι μονές στον Πρώιμο Μεσαίωνα [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού...και υπεύθυνο για τη μοίρα του [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. Αλέξιος Ε΄ Δούκας Μούρτζουφλος	α. νέος δρόμος προς Ινδίες
2. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	β. άφιξη στη Βραζιλία
3. Βαγιαζήτ	γ. κατάληψη της Κωνσταντινούπολης
4. Χριστόφορος Κολόμβος	δ. σύναψη συνθήκης με Γενουάτες
5. Βάσκο ντα Γκάμα	ε. μάχη της Άγκυρας στ. Ανακάλυψη της Αμερικής

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Άλωση Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄.
- β. Το Πρώτο Σχίσμα.
- γ. Αποκήρυξη του Λουθηρανισμού από τη Δίαιτα στην πόλη Βόρμς.
- δ. Εκδίωξη του Μωάμεθ από τη Μέκκα.
- ε. Κατάλυση του κράτους των Λογγοβάρδων από τον Καρλομάγνο.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *Μαύρος Θάνατος, καθολικός άνθρωπος.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποια ήταν η πολιτική κατάσταση της Κωνσταντινούπολης στα τέλη του 12^{ου} αιώνα; Πώς συνδέεται με την Τέταρτη Σταυροφορία;

(μονάδες 13)

2.β. Ποιες συνέπειες είχε η πρόοδος στη ναυσιπλοΐα για τα υπερπόντια ταξίδια τον 15^ο αιώνα;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I). 1γ, 2δ, 3ε, 4στ, 5α.

(II). δ, ε, β, α, γ.

1.β. *Μαύρος Θάνατος*: Κεφάλαιο 4, 8. Η δυτική Ευρώπη στη διάρκεια του ύστερου Μεσαίωνα, γ. Η κρίση της φεουδαρχίας, «[...] Το μεγαλύτερο πλήγμα... του ευρωπαϊκού πληθυσμού. [...]»

Καθολικός άνθρωπος: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του ανθρωπισμού, Ο καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι ανθρωπιστές... για τη μοίρα του. [...]»

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, δ. Η Τέταρτη Σταυροφορία, «[...] Στα τέλη του 12^{ου} αι. η πολιτική ατμόσφαιρα... εκδηλώθηκε η Τέταρτη Σταυροφορία[...] Τον Ιανουάριο του 1203... στον θρόνο. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια...στους ωκεανούς. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Πιπίνος ο Α΄ στέφθηκε το 800 Μέγας και ειρηνοποιός αυτοκράτωρ, κυβερνήτης του Ρωμαϊκού κράτους.
2. Ο Βόρης, ηγεμόνας των Βουλγάρων, συνεργάστηκε με τον πατριάρχη Φώτιο κατά της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.
3. Ο Πρόχειρος Νόμος περιελάμβανε διατάξεις Δημόσιου και Αστικού Δικαίου.
4. Ο πάπας Ουρβανός Β΄ κήρυξε την Τέταρτη Σταυροφορία.
5. Ο πάπας Λέων Ι΄ στράφηκε κατά της έκδοσης των συγχωροχαρτιών.

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Ειρήνη της Αυγούστας
- β. Πρώτο Σχίσμα
- γ. Σύνοδος του Τρέντο
- δ. Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους
- ε. Σύνοδος της Φερράρας- Φλωρεντίας.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *ανεικονικές αντιλήψεις, αλληλέγγυον.*

(μονάδες 7+8=15)

2^ο Θέμα

2.α. Ποιες ήταν οι συνέπειες των αραβικών κατακτήσεων τον 9^ο αι. για τη Βυζαντινή αυτοκρατορία;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιες πολιτειακές μεταβολές επέφερε η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1Λ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ.

(II) β, δ, ε, γ, α.

1.β. ανεικονικές αντιλήψεις: Κεφάλαιο 1, 5. Η Εικονομαχία, α. Συνθήκες εκδήλωσης της Εικονομαχίας, «[...] Ιδεολογική βάση του κινήματος [της Εικονομαχίας]... καθαρά πνευματικής θρησκείας. [...]».

αλληλέγγυον: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, γ. Η κοινωνία του χωριού και η πάλη κατά των δυνατών. «[...] ο αγώνας κατά των δυνατών... αγροτών της κοινότητας. [...]»

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 1, 4. Οι αραβικές κατακτήσεις και οι συνέπειές τους, γ. Οι αραβοβυζαντινές συγκρούσεις στη Μ. Ασία και την Ανατολική Μεσόγειο, «[...] Οι αραβικές κατακτήσεις... μικρασιατικών πληθυσμών. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), ε. Οι συνέπειες της Μεταρρύθμισης, «[...] Η Μεταρρύθμιση και κυρίως ο Καλβινισμός... τους αναπτυξιακούς ρυθμούς της Αγγλίας. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Βασίλειος Β΄	α. ταξίδι στο Παρίσι για βοήθεια
2. Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	β. σύναψη εμπορικής συνθήκης με Βενετία
3. Θεόδωρος Λάσκαρης	γ. συγχωροχάρτια
4. Μιχαήλ Κομνηνός Δούκας	δ. κράτος Ηπείρου
5. Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος	ε. καταδίκη του Λούθηρου ως αιρετικού
6. Κάρολος Ε΄	
7. Λέων Ι΄	

(μονάδες 5)

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε τα πρώτα βιβλία στη Βενετία.
2. Ο 13^{ος} και 14^{ος} αι. αποτέλεσε για τη Δυτική Ευρώπη εποχή προόδου και οικονομικής ανάπτυξης.
3. Η Τραπεζούντα ήταν η τελευταία περιοχή που υπέκυψε στους Οθωμανούς.
4. Ο Βονιφάτιος ο Μομφερρατικός ορίστηκε αρχηγός των φεουδαρχών στην Τέταρτη Σταυροφορία.
5. Επί Αλεξίου Α΄ Κομνηνού μειώνεται η έκταση και η σημασία των θεμάτων.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *τελετή της περιβολής, ανθρωπισμός.*

(μονάδες 8+7=15)

2^ο Θέμα

2.α. Πώς αντιμετώπισε η βυζαντινή αυτοκρατορία την εγκατάσταση σλαβικών πληθυσμών στις ευρωπαϊκές επαρχίες της από τα μέσα του 7^{ου} αιώνα;

(μονάδες 13)

2.β. Πώς εκδηλώθηκε η σύγκρουση των διαμαρτυρόμενων με τον αυτοκράτορα της Γερμανίας και με ποιες συνέπειες;

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο Θέμα

1.α.

(I) 1β, 4δ, 5α, 6ε, 7γ.

(II) 1λ, 2λ, 3ς, 4ς, 5ς.

1.β. *τελετή της περιβολής*: Κεφάλαιο 2, 7. Οικονομία και κοινωνία στη Δυτική Ευρώπη. Το σύστημα της Φεουδαρχίας. α. Χαρακτηριστικά και εξέλιξη. «[...] Η επίσημη αναγνώριση... την αφαίρεση του φέουδου. [...]».

Ανθρωπισμός: Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού, «[...] Ο άνθρωπος της Αναγέννησης... ανθρωπισμός. [...]».

2^ο Θέμα

2.α. Κεφάλαιο 1, 6. Κοινωνία και οικονομία, β. Στρατιωτικοποίηση και εποικισμός, «[...] Ιδιαίτερες δυσχέρειες... να αφομοιώνονται. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), β. Η Μεταρρύθμιση του Λουθήρου, «[...] Η αναμενόμενη σύγκρουση...καθολικά και διαμαρτυρόμενα. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να επιλέξετε και να γράψετε τη σωστή απάντηση για κάθε ομάδα από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Υιοθέτησε τον ελληνικό τίτλο βασιλεύς, πιστός εν Χριστώ ο :

α. Ανδρόνικος Α΄ Κομνηνός

β. Ηράκλειος

γ. Πιπίνος ο Α΄

δ. Λέων Γ΄ Ίσαυρος

2. Οι Σκλαβηνίες είναι νησίδες πληθυσμού:

α. Φράγκων

β. Αβάρων

γ. Σλάβων

δ. Λογγοβάρδων

3. Τη μεγαλύτερη οικονομική δύναμη στο βυζαντινό χωρίο κατείχαν οι:

α. οι πάροικοι

β. οι δυνατοί

γ. οι έμποροι

δ. οι βασιλικοί

4. Στην κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας της φεουδαρχίας ήταν:

α. οι βασάλοι

β. οι βαρώνοι

γ. οι εκκλησιαστικοί άρχοντες

δ. ο βασιλιάς

5. Εφευρέτης της τυπογραφίας ήταν :

α. ο Χριστόφορος Κολόμβος

β. ο Γεώργιος Σχολάριος

γ. ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος

δ. ο Μάρκος ο Ευγενικός

(μονάδες 5)

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το παλαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

α. ίδρυση Οθωμανικού κράτους

β. τέλος της εικονομαχίας

γ. στέψη Καρόλου Μεγάλου (Καρλομάγνου) στη Ρώμη

δ. Α' Σταυροφορία

ε. Οριστικό Σχίσμα Εκκλησιών

(μονάδες 5)

1.β. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προνοιάρης, συγχωροχάρτια.*

(μονάδες 7+8=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Ποιες ήταν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις τον 10^ο αιώνα και ποιες οι συνέπειες;

(μονάδες 12)

2.β. Ποιος ήταν ο ρόλος της Ιεράς Εξέτασης στην Αντιμεταρρύθμιση και σε τι αποσκοπούσε;

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α

(I) 1β, 2γ, 3β, 4δ, 5γ

(II) γ, β, ε, δ, α

1.β. προνοιάριος: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός ... παροχή στρατιωτικής υπηρεσίας. [...]»

συγχωροχάρτια: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε κρίση, «[...] Σε μια εποχή ... τα λεγόμενα συγχωροχάρτια [...]»

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 2, 5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, ζ. Οι σχέσεις με τις ιταλικές ναυτικές πόλεις, «[...] Στη διάρκεια του ... της αυτοκρατορίας. [...]»

2.β. Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση, δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε ... πάνω στην πυρά. [...]»

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Ο Μαυρίκος ίδρυσε τα εξαρχάτα της Ραβέννας και της Καρχηδόνας, για να προστατέψει την αυτοκρατορία από τους Λογγοβάρδους.
2. Ο θεσμός των θεμάτων ενίσχυσε την ανάγκη του βυζαντινού στρατού για μισθοφόρους.
3. Η δογματική διαφορά σχετικά με την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος υπήρξε η κυριότερη αιτία του Σχίσματος μεταξύ Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας (1054).
4. Το σώμα των γενιτσάρων στελεχωνόταν κυρίως από εθελοντές μισθοφόρους ή στρατιώτες στρατολογούμενους με τη βία από τους υποτελείς χριστιανικούς πληθυσμούς.
5. Ο καθολικός άνθρωπος απομακρύνθηκε από τη θρησκευτική πίστη, καθώς ένωθε πλέον ελεύθερος και υπεύθυνος για τη διαμόρφωση του κόσμου του.

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογικά σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Κατάλυση του κράτους των Λογγοβάρδων από τον Καρλομάγνο.
- β. Εκδήλωση της επιδημίας του Μαύρου Θανάτου στην Ευρώπη.
- γ. Έναρξη του χρονολογικού συστήματος των Αράβων.
- δ. Θυροκόλληση των 95 θέσεων του Μαρτίνου Λούθηρου σε εκκλησία της Βιπτεμβέργης.
- ε. Σύνοδος της Κωνσταντινούπολης με την οποία αποκαταστάθηκε η λατρεία των εικόνων.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *προνοιάριοι, Ιερά Εξέταση*.

(μονάδες 7+8=15)

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τη λειτουργία και τη σημασία του θεσμού των εμποροπανηγύρεων από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα.

(μονάδες 13)

2.β. Να παρουσιάσετε τους τρόπους με τους οποίους προόδευσε η ναυσιπλοΐα και διευκολύνθηκαν τα υπερπόντια ταξίδια την περίοδο των ανακαλύψεων.

(μονάδες 12)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Σ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Λ

(II) γ, α, ε, β, δ

1.β. προνοιάριοι: Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών (1081-1185), β. Ο στρατός και ο θεσμός της πρόνοιας, «[...] Ο βυζαντινός στρατός... στρατιωτικής υπηρεσίας. [...] Οι προνοιάριοι ήταν έφιπποι... είχε παραχωρηθεί. [...]».

Ιερά Εξέταση: Κεφάλαιο 6, 4. Θρησκευτική μεταρρύθμιση (1517-1555), δ. Η Αντιμεταρρύθμιση, «[...] Παράλληλα, επιχειρήθηκε ... πάνω στην πυρά (autodafe). [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 5. Οικονομικές μεταβολές στη Δυτική Ευρώπη, γ. Το εμπόριο, «[...] Από τα τέλη του 12^{ου} αιώνα... του χρηματοπιστωτικού συστήματος. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, β. Οι πρόοδοι στη ναυσιπλοΐα, «[...] Τα υπερπόντια ταξίδια διευκολύνθηκαν... και στους ωκεανούς. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Με την ίδρυση των εξαρχάτων ο Μαυρίκιος επιδίωκε την προστασία των ανατολικών συνόρων του Βυζαντινού κράτους.
2. Με τη μεταρρύθμιση των θεμάτων οι δυνατοί αναδείχθηκαν στη δυναμικότερη τάξη της μεσοβυζαντινής κοινωνίας.
3. Με τη Σύνοδο της Ιέρεας (754) αποκαταστάθηκε οριστικά η λατρεία των εικόνων.
4. Ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας κατέλυσε το Λατινικό Βασίλειο της Θεσσαλονίκης (1224).
5. Τη δράση των Ελλήνων λογίων στη Δύση την περίοδο της Αναγέννησης ενθάρρυνε η ενίσχυση των ανθρωπιστικών σπουδών.

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Μιχαήλ Κηρουλάριος	α. διαίρεσε το Φραγκικό κράτος σε κομητείες
2. Ιουστινιάνης	β. Αυτοκρατορία της Νίκαιας
3. Λέων Ι΄	γ. κήρυξε τον Μαρτίνο Λούθηρο εκτός νόμου
4. Καρλομάγνος	δ. Σχίσμα του 1054
5. Κάρολος Ε΄	ε. άμυνα της Κωνσταντινούπολης κατά την πολιορκία από τους Οθωμανούς
6. Ηράκλειος	
7. Ιωάννης Βατάτζης	

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *σκλαβηνίες, ιππείς-τιμαριούχοι.*

(μονάδες 8+7=15)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τα οφέλη που προσδοκούσε να αποκομίσει ο παπισμός από την ιδέα των σταυροφοριών και τους λόγους που ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός την αντιμετώπιζε με δυσπιστία.

(μονάδες 12)

2.β. Να παρουσιάσετε τις οικονομικές μεταβολές που επέφεραν οι Ανακαλύψεις στον τομέα των πολύτιμων μετάλλων και στη γεωργία.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1Λ, 2Λ, 3Λ, 4Σ, 5Σ

(II) 1δ, 2ε, 4α, 5γ, 7β

1.β. σκλαβηνίες: Κεφάλαιο 1, 7. Σλάβοι και Βούλγαροι, σ. Σκλαβηνίες, «[...] Οι μόνιμες εγκαταστάσεις... μεγαλύτερης έκτασης. [...] Οι σκλαβηνίες ήταν αρχικά... φόρο υποτέλειας. [...]».

ιππείς-τιμαριούχοι: Κεφάλαιο 4, 6. Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους, β. Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών, «[...] Το αρχικό όργανο των κατακτήσεων... για κατακτήσεις. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 7. Οι Σταυροφορίες, α. Οι αιτίες, «[...] Στην πραγματικότητα η ιδέα... έγιναν δεκτοί με δυσπιστία. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 3. Οι ανακαλύψεις, ε. Η Ευρώπη μετά τις Ανακαλύψεις. Οικονομικές μεταβολές, «[...] Το ασήμι και το χρυσάφι... να κλονίζεται. [...] [...] Παρά την ανάπτυξη του εμπορίου... πτώση της τιμής τους. [...]».

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Δύο (2) στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. Σύνοδος της Ιέρειας	α. απόρριψη του δόγματος filioque
2. Διανομή της Ρωμανίας	β. βασικές αρχές του λουθηρανισμού
3. Σύνοδος του Τρέντο	γ. καταδίκη της λατρεία των εικόνων
4. Σύνοδος του 867	δ. ηθικοπνευματική ανασυγκρότηση της Καθολικής Εκκλησίας
5. Ειρήνη της Αυγούστας	ε. υποταγή της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Καθολική
6. Σύνοδος της Φερράρας-Φλωρεντίας	
7. Ομολογία της Αυγούστας	

(μονάδες 5)

1.α.

(II) Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Οι αραβικές επιδρομές περιόρισαν τα θαλάσσια σύνορα του Βυζαντινού Κράτους στη γραμμή Κρήτη-Κύπρος-Λυκία/Κιλικία.
2. Από τον 9^ο αιώνα οι σκλαβηνίες που βρίσκονταν στα νότια της Χερσονήσου του Αίμου άρχισαν να ενσωματώνονται στη θεματική διοίκηση του Βυζαντινού Κράτους.
3. Με την Επαναγωγή καθορίζονταν οι αρμοδιότητες του Βυζαντινού αυτοκράτορα και του πατριάρχη.
4. Ο φεουδαρχικός στρατός αποτελούνταν από ελεύθερους αγρότες υπό την ηγεσία του αυτοκράτορα.
5. Τα λιμάνια της Μεσογείου εξακολουθούσαν να αποτελούν το κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας και μετά τις Ανακαλύψεις.

(μονάδες 5)

1.β. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων: *θέματα, βασιλικοί*.

(μονάδες 7+8)

2° ΘΕΜΑ

2.α. Να παρουσιάσετε τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής πολιτικής του Αλέξιου Α΄ Κομνηνού και τις συνέπειές της.

(μονάδες 12)

2.β. Να αναφέρετε τα κύρια χαρακτηριστικά του καθολικού ανθρώπου σύμφωνα με τους φορείς του ανθρωπισμού.

(μονάδες 13)

ΟΜΑΔΑ Α΄

1^ο ΘΕΜΑ

1.α.

(I) 1γ, 3δ, 4α, 6ε, 7β

(II) 1Σ, 2Σ, 3Σ, 4Λ, 5Λ

1.β. Θέματα: Κεφάλαιο 1, 2. Η βασιλεία του Ηρακλείου (610-641). Αποφασιστικοί αγώνες και μεταρρυθμίσεις, β. Εσωτερική αναδιοργάνωση, «[...] Τα θέματα αρχικά ήταν... ασκούσε ο στρατηγός. [...]».

βασιλικοί: Κεφάλαιο 2, 3. Κοινωνία, α. Η ανώτερη αριστοκρατία, «[...] Η κυρίαρχη τάξη ενοποιείται. ...την αριστοκρατική εύνοια. [...]».

2^ο ΘΕΜΑ

2.α. Κεφάλαιο 3, 2. Η εσωτερική πολιτική των Κομνηνών, α. Η διοίκηση και η οικονομία, «[...] Η οικονομική πολιτική... και ιδίως των αγροτών. [...]».

2.β. Κεφάλαιο 6, 2. Αναγέννηση και ανθρωπισμός, β. Το κίνημα του Ανθρωπισμού. Καθολικός άνθρωπος, «[...] Οι φορείς του ανθρωπισμού... υπεύθυνο για τη μοίρα του. [...]».